

H e b r ä i s c h e s
E l e m e n t a r b u c h

v o n

D. Wilhelm Gesenius.

Z w e y t e r T h e i l.

Hebräisches Lesebuch.

S e c h s t e A u f l a g e.

H a l l e,
in der Rengerschen Verlags - Buchhandlung.
1 8 3 4.

Hebräisches Lesebuch

mit Anmerkungen
und
einem erklärenden Wortregister

von

Wilhelm Gesenius,

der Theologie und Philosophie Doctor, Königl. Preuss. Consistorialrath
und ordentlichem Professor der Theologie auf der Friedrichsuniversität
zu Halle, der Berliner Academie der Wissenschaften, der Pariser Aca-
demie des Inscriptiōns, der asiatischen Gesellschaften zu Paris und von
Grossbritannien und Irland, der phil. Societät zu Cambridge, der hist.
theol. Gesellschaft zu Leipzig Mitgliede.

Sechste sehr verbesserte Auflage.

H a l l e,
in der Rengerschen Verlags - Buchhandlung.
1 8 3 4.

V o r r e d e.

Wiewohl mir die Einwendungen nicht unbekannt sind, welche man hier und da gegen die Zweckmässigkeit biblischer Chrestomathien erhoben hat, so hat mich doch frühere eigene Erfahrung hinlänglich belehrt, dass ohne diese sich dem ersten Schulunterrichte in der hebräischen Sprache nur zu oft bedeutende Hindernisse in den Weg legen würden. Bey Erlernung einer jeden Sprache ist für den ersten Anfänger der Besitz eines Textes und bequemen Wörterbuchs eben so unumgänglich, als der einer Grammatik; welche Schwierigkeiten aber die Herbeyschaffung einer vollständigen Bibel und eines zweckmässigen Wörterbuchs für jeden Schüler zahlreicher Schulclassen habe (zumal, wenn der Unterricht im Hebräischen, wie zu wünschen, schon in der zweyten oder besser dritten Classe gelehrter Schulen begonnen wird), hat gewiss schon mancher Schulmann erfahren. Die häufige Folge davon ist, dass sich besonders der ärmere Lehrling mit den schlechtesten Hilfsmitteln behilft, und wegen der sich häufenden Schwierigkeiten bald auf immer alle Lust zum Hebräischen verliert. Auch bey dem Besitz eines guten Wörterbuchs kann die Vorbereitung für den ersten Anfänger Schwierigkeit behalten, da die Menge der Bedeutungen ihm häufig den Ueberblick erschwert, und in dem blossen Bibelabdrucke ihm keine Note bey schwierigen Stellen zu Hülfe kommt.

Von diesem Gesichtspunkte ging ich bey Bearbeitung dieses Lesebuchs aus. Es enthält eine Auswahl alttesta-

mentlicher Stücke in allen Gattungen der Rede, welche durch historisches oder poëtisches Interesse am meisten geeignet seyn dürften, den jugendlichen Geist, dem die Beschäftigung mit den griechischen und römischen Classikern nicht mehr fremd ist, für das Studium der ehrwürdigen Urkunden des hebräischen Alterthums zu gewinnen. Ich habe überall den unveränderten Bibeltext gegeben, und nur hier und da einige Verse oder kleine Abschnitte dazwischen weggelassen, wenn sie entweder wörtliche Wiederholungen (wie z. B. in der Geschichte Joseph's), oder bedeutende Schwierigkeiten enthielten, deren Entwicklung eine für den ersten Anfänger unzweckmässige Ausführlichkeit in den Anmerkungen erfordert haben würde. Aus diesem letztern Grunde mussten auch einige poëtische Stücke wegbleiben, welche sonst vor allen andern hier einen Platz verdient haben würden, z. B. das Lied der Debora (Richt. 5).

Von den Accenten sind in Prosa nur die grösseren *Distinctivi* aufgenommen worden, und in den poëtischen Stücken nur diejenigen, welche die Versglieder abtheilen.

Die Anmerkungen sollen keinesweges dem mündlichen Vortrage des Lehrers vorgreifen, wohl aber für ihn und den Schüler hier und da in Rücksicht auf Sprach- und Sacherklärung einen Fingerzeig enthalten.

Möge diese Sammlung ihrem Zwecke gemäss zur Erleichterung, Förderung und Belebung des hebräischen Sprachunterrichts auf Schulen beytragen; und möge es immer mehr dahin kommen, dass von *allen* Schulen unseres deutschen Vaterlandes der Theologie studirende Jüngling mit einer gründlichen grammatischen Kenntniss dieser Sprache ausgerüstet, und mit Liebe für das Studium derselben erfüllt, in die academischen Hörsäle komme, um hier in eine tiefere und gelehrtere Bekanntschaft mit dem Inhalte und Geiste des A. T. eingeführt werden zu können.

Halle, 1814.

Bey der gegenwärtigen *sechsten* Auflage hat das Lesebuch eine ähnliche genaue Revision und theilweise Um-

arbeitung erfahren, wie die Grammatik in der zehnten Auflage. In der Auswahl der Stücke selbst hat zwar (wenn auch sonst Veranlassung dazu gewesen wäre) keine Aenderung vorgenommen werden können, um keine Störungen bey dem Gebrauche der verschiedenen Ausgaben hervorzubringen; aber die Anmerkungen (und die Einleitung zur poëtischen Abtheilung) sind sorgfältig revidirt theilweise umgearbeitet und erweitert, und werden in den historischen Büchern dem jungen Leser das Bedürfnis eines grammatischen Commentars ziemlich vollständig befriedigen: auch wird die veränderte äussere Einrichtung nach welcher die Anmerkungen nunmehr nach den Versen citirt sind, hoffentlich willkommen seyn. In den poëtischen Büchern sind die Anmerkungen für das vollständige Verständniss nach Verhältniss vielleicht weniger ausreichend indem z. B. die genauere Entwicklung des Gedankenganges der Gedichte fehlt, aber ich wollte mich hier absichtlich nicht von dem vorherrschenden Zwecke der grammatischen Auslegung entfernen. Dagegen entschliesse ich mich vielleicht bald zur Abfassung eines für den Lehrer bestimmten ausführlicheren Commentars über die im Lesebuche enthaltenen Stücke, mit vollständiger Nachweisung und Beurtheilung der wichtigsten Auslegungen und ausführlicher Sacherklärung, um dem Lehrer das Nachsehen vieler Auslegungsschriften überflüssig zu machen, und zugleich meine eigene Ansicht von diesen Abschnitten und einzelnen Stellen derselben vollständiger darzulegen und zu rechtfertigen.

* *

Noch mögen hier, nach dem Wunsche und der Aufforderung einiger für hebräischen Sprachunterricht sich lebhaft interessirenden Schulmänner einige Bemerkungen und Erfahrungen über Methode desselben, besonders auf Schulen Platz finden *); ob ich mich gleich gern bescheide, dass

*) Sie standen früher in der Vorrede zur Grammatik, 3te bis 9te Auflage.

sich dem denkenden und mit dem Gegenstande vertrauten Lehrer hier wenig oder nichts Neues sagen lässt. Was sich mir selbst am meisten durch Erfahrung bewährt hat, läuft etwa auf Folgendes hinaus *) :

Nach den ersten mechanischen Leseübungen, welche am besten mit Wörterverzeichnissen angestellt werden (damit der Lehrling gleich Anfangs verstehe, was er liest), lasse man zunächst das Personalpronomen, weil dieses bey der Bildung des Verbi zum Grunde liegt, lesen, dem Gedächtniss einprägen und gehe dann sogleich zum Paradigma des regulären Verbi über, welches man wiederholt lesen lasse, und *mündlich erkläre*, wobey vorzüglich auf die Charakterform jeder Conjugation und die Bedeutung der Präformativen und Afformativen hinzuweisen ist. Nach dieser Erklärung muss das reguläre Verbum stückweise, aber *auf das Genaueste*, memorirt werden, weil soviel andere grammatische Flexionen auf diesem Grunde ruhen. Ehe man von da zum irregulären Verbo fortschreitet, wird man passend erst die Lehre von den *Suffixis* und ihre Anhängung an *Verbum* und *Nomen* nachholen. Den Verbis mit Gutturalen schicke man dann die Lehre von den Gutturalbuchstaben, so wie den irregulären Verbis die Lehre von der Natur und Veränderung der quiescierenden Buchstaben voraus.

Um alles *mechanische* Auswendiglernen zu verhüten, gehe man auch hier jedes neue Paradigma mit den Schülern mündlich durch, und weise sie theils auf die Abweichung vom regulären Verbo, theils auf die durch grosse Schrift ausgezeichneten Charakterformen hin, wodurch sowohl das Gedächtniss erleichtert, als auch der Sinn für die Analogie und den Bau der Sprache äusserst geweckt und geschärft wird. Sieht z. B. der Schüler, wie sich an die 3 *Praet.* סָבַח, סִבְּחָה die 3 *Praet. Plur.* סִבְּחוּ, an die 2 *Praet.* סִבְּחוּ alle übrigen Formen der ersten und zweyten Person anschliessen, so hat er für das ganze *Praeteritum* nur 3 Formen zu merken. Sieht er ferner, wie alle

*) Vgl. Wiggert über den Unterricht in der dritten hebr. Classe des Domgymnasiums in Magdeburg, in den pädag. und literär. Mittheilungen des Domgymnasiums no. 9. (1832).

diese Verba doch im Grunde nur derselben Analogie folgen, so wird ihn die Menge der Paradigmen auch minder schrecken, und die durchaus gleichförmige Einrichtung derselben wird ihm theils eben diese Analogie lebhaft anschaulich machen; theils das Gedächtniss unterstützen, da er gewöhnt wird, alles an derselben Stelle zu finden; theils das Nachschlagen in zweifelhaften Fällen erleichtern.

Neben dem Bisherigen und gleich nach den ersten Wochen des Unterrichts muss aber nothwendig zugleich etwas gelesen und übersetzt werden, wobey der Lehrer für den ersten Anfang, und ehe der Lehrling die nöthige Fertigkeit im Aufschlagen der Wörter hat, eine kleine Zeit diese selbst angebe und aufschreiben lasse, nebenbey aber Gelegenheit haben wird, das Nöthige über Artikel, Partikeln, über den *Status constructus* u. dgl. zu sagen, auch das Vorgekommene zu üben. Der Lehrer Sorge bey diesen Uebungen auch dafür, dass der Lehrling mit *Fertigkeit* und ohne Anstoss, Stottern und Stammeln lese, was sich bey einigen leicht und wie von selbst findet, bey anderen schwerer hält und dann lange anhängt. Das beste Mittel ist hier öfteres Laut-Lesen, besonders solcher Stücke, die man schon versteht. Bey dem Schreiben wird der Lehrer darauf zu achten haben, dass der Schüler die Buchstaben einerseits nicht ängstlich den gedruckten nachbilde, andererseits sich aber auch keine willkührlichen Züge angewöhne, die dann, wenn sie von andern gelesen werden sollen, Irrthümer veranlassen.

Zur weiteren Einübung des irregulären Verbi ist es dann vorzüglich zu empfehlen, dass dem Lehrling aufgegeben werde, nach dem Muster der gegebenen Paradigmen andere erst auszuarbeiten, dann aus dem Kopfe niederzuschreiben: wobey allmählig Veränderungen angebracht werden können, die sich aus den Regeln des Lehrbuchs hinlänglich ergeben, aber nicht in eigenen Paradigmen dargestellt sind, z. B. בּוֹא, עָלָה u. dgl. Bey diesen Arbeiten wird der Lernende nun veranlasst werden, die Angaben der Grammatik selbst zu studiren, und sich tiefer in den Sprachbau hineinzudenken lernen. Man lege ihm hierauf auch Formen aus allen Classen des irregulären

Verbi unter einander zum Auflösen vor *), weise ihn immer auf die *Kennzeichen* der Conjugationen und der verschiedenen Classen des *Verbi* hin, und gehe dabey allmählig zu den in den Anmerkungen enthaltenen Ausnahmen über, damit der Lehrling sich auch hier orientire.

Bey den Paradigmen des *Nomen* kann man dieselben Uebungen anstellen; ausserdem ist es aber nöthig, dass der Schüler das *Nomen* immer auf sein Stammwort, sofern dieses meistens im Verbo liegt, zurückführen lerne, und auf diese beyden Rücksichten. Ableitung und Declination, ist daher auch bey der Lectüre beständig zu sehen.

Sobald der Schüler die nöthige Fertigkeit zur eigenen Vorbereitung hat, mache man ihm diese zur Pflicht, und halte ihn nun dazu an, sich neben der Kenntniss der grammatischen Formen auch frühzeitig die nicht minder wichtige Wörterkenntniss zu erwerben, da nichts mehr ermüdet, und alle Lust zu weiterem Fortschreiten benimmt, als Mangel an Wörterkenntniss und die nie endende Nothwendigkeit, immer von Neuem nachzuschlagen. Dieses geschehe hauptsächlich, indem der Schüler die in den gelesenen Stücken enthaltenen Wörter *Index* des Lesebuches (oder dem Wörterbuche), bey mehr bedeutenden immer zugleich nach der Grund- und Hauptbedeutung, auszieht und dem Gedächtniss einprägt. Damit kann aber auch sehr zweckmässig ein Erlernen von Wörtern *ex professo* verbunden werden. Wenn dafür gesorgt wird, dass die Schüler neben der Lectüre des Lesebuches sich die im Wortregister enthaltenen Wörter einprägen, so werden sie nach Beendigung desselben des gebräuchlichsten Wörterschatzes ziemlich mächtig seyn. Ausserdem würde es auch von Nutzen seyn, wenn der Lehrer die gebräuchlichsten Wörter der Sprache nach dem Inhalte zusammenstellen und zum Auswendiglernen mittheilen wollte. Das Gedächtniss der jungen Leute muss hier jedenfalls, wie bey Erlernung aller Sprachen, in Anspruch genommen

*) Vielleicht findet mancher, besonders academische, Lehrer die Einrichtung bequemer, die der Verfasser sonst öfter beym Unterricht getroffen hat, Blätter mit solchen Formen abdrucken und unter seine Zuhörer theilen zu lassen, so dass sie zu Hause die Analyse beyschrieben und dann zur Correctur einreichen.

werden, aber es ist auch höchst übel angebrachte Schonung, dem Lehrling selten oder nie ein Memoriren zumuthen zu wollen. *Tantum scimus, quantum memoria tenemus.*

Das Lesen der Syntax wird manchem Schüler füglich und ohne mündlichen Unterricht des Lehrers überlassen werden können, wie denn überhaupt nach etwas weiteren Fortschritten nun das vollständigste Orientirtseyn in der ganzen Grammatik zur Pflicht gemacht werden muss. Dieses führt uns aber auf einen anderen Punct.

Jeder denkende Lehrer wird es aus eigener Erfahrung wissen, wie die Vertrautheit mit Einem Lehrbuche, welches eine gewisse Vollständigkeit mit Kürze und Präcision verbindet, ohne Zweifel auf dem kürzesten Wege zu der sicheren und festen Kenntniss führt, die das Ziel alles Unterrichts seyn muss; und wie sehr dagegen jeder Wechsel der Lehrbücher bey denselben Schülern mit Verwirrung und Zeitverlust für sie verbunden ist. Von dieser Ansicht bin ich ausgegangen, wenn ich in dem ersten Theile dieses Elementarbuches eine fast ganz vollständige Darstellung der grammatischen Spracherscheinungen niedergelegt habe. Der Schüler mag nämlich immerhin bey der ersten Erlernung die in den Anmerkungen enthaltenen feineren Bestimmungen und Ausnahmen überschlagen, und einer zweyten Lesung der Grammatik aufbehalten *); aber er muss nur nicht genöthigt seyn, das in einem unbefriedigenden und lückenhaften Lehrbuche Fehlende gar bald mit Mühe und Zeitverlust anderswo aufzusuchen. Aus diesem Grunde muss ich es aber auch entschieden missbilligen, dass man vor dem Gebrauche dieser Grammatik einen anderen ganz dürftigen Grundriss (mit Producten welcher Art unsere Literatur ja noch fast jährlich bereichert wird) gebrauchen lasse, oder wohl gar zu einem solchen hinzudictire, welches letztere ausser den unvermeidlichen Fehlern und dem Zeitverluste, noch die Einheit des grammatischen Systems zerstört.

*) Einige unentbehrlichere in den Anmerkungen enthaltene Bestimmungen und Erläuterungen sind durch ein † bezeichnet.

Zu zweckmässigen Uebungen mit weiter Fortgeschrittenen verdient noch das Zurückübersetzen im Kopfe gerechnet zu werden, so dass der Lehrer bey schon gelesenen Stücken das Deutsche vorsagt und den Schüler das Hebräische sagen lässt; das Lesen und Punctiren unpunctirter Texte, was zur Uebung in der Formenlehre von grossem Nutzen ist; und endlich die Ausarbeitung hebräischer *Scripta*, wobey Formenlehre und Syntax zugleich geübt werden. Zu letzteren wird man am zweckmässigsten Parabeln des N. T. oder Gnomen aus dem Sirach wählen, deren Sprache echt-hebräisch gedacht ist, und zum Theil ja auch ursprünglich so geschrieben war. Der Lehrer möge dann, *aber nicht ohne eine bedeutende vorausgegangene Lectüre und erst in den letzten Stufen des Schulcursus*, das deutsch oder griechisch vorgelegte *Pensum* mit den Schülern so durchgehen, dass er sie stets auf das Charakteristische und von den abendländischen Sprachen Abweichende in der Ausdrucksweise der Hebräer aufmerksam macht, und dann den zu wählenden hebräischen Ausdruck mit ihnen, unter steten Erinnerungen an früher gelesene hebräische Texte, gleichsam gemeinschaftlich überlegt *): das *Scriptum* dann aufschreiben lassen, und bey der Correctur vorzüglich auf Festigkeit in der Formenlehre und Punctuation sehen. So wird jener doppelte Zweck sicher erreicht werden, und die Mittel werden in richtigem Verhältniss zu dem Zwecke stehen. Unmethodisch aber sind solche Uebungen, ja sie müssen misslingen und zu Unkritik und Geschmacklosigkeiten führen, wenn ihnen — was *wirklich auf sehr vielen Schulen geschieht* — in Verhältniss gegen die Lectüre zu viel Zeit eingeräumt wird, wenn dazu Gegenstände gewählt werden, zu deren Ausdruck der biblische Hebraismus nicht hinreicht, und wenn sie so angestellt werden, dass die Schüler auf den Gebrauch eines Uebungsbuches mit

*-) Dazu diene der *Index* zu meinem deutsch-hebr. Handwörterbuche, und zur Vergleichung die hebräische Uebersetzung des N. T., welche die Londoner Society for promoting Christianity among the Jews London 1817. 8. herausgegeben hat. Eine andere von der Londoner Bibelgesellschaft 1832 besorgte scheint nicht auf dem Wege des Buchhandels habhaft zu seyn.

untergelegten Phrasen *) oder eines deutsch-hebräischen Wörterbuches **) ohne stete Prüfung desselben mit Hülfe des hebräisch-deutschen angewiesen werden: wodurch sie sich eine Menge Halbwahres und Falsches einprägen müssen, während die Schulzeit doch selten hinreicht, nur das Beste und Geprüfteste auf dem leichtesten Wege zu lernen.

Ein ähnlicher Abweg, vor welchem nicht genug gewarnt werden kann, ist es, wenn einige Lehrer des Hebräischen auf Schulen, mit Versäumung des ihrem Kreise Obliegenden die Universität anticipirend, statarische und gelehrte Vorlesungen über schwierige Abschnitte des A. T. halten; wovon die unausbleibliche Folge ist, dass ihre Lehrlinge wohl hier und da eine gelehrte und feine Sprachbemerkung im Gedächtniss auffassen und zehn Erklärungen eines *ἄπασ λέγόμενον* wissen, aber der Uebersicht des Ganzen ermangeln und bey den gewöhnlichsten und triviellsten Wörtern anstossen. Aus demselben Grunde ist zu rathen, dass man nicht eher zu poetischen Stücken fortschreite, bis eine bedeutende Zeit auf leichte prosaische Abschnitte verwandt worden ist, und die Lehrlinge diese mit einer gewissen Leichtigkeit verstehen.

Von weit grösserem Nutzen als hebräische *Scripta* und statarische Lectionen ist ohne Zweifel in den letzten Stufen des Schulunterrichts und auf der Universität eine cursorische Privatlectüre einiger historischen Bücher, z. B. des Buches der Richter, der Bücher Samuels, blos mit Hülfe des Wörterbuches, der Grammatik und einer treuen deutschen Uebersetzung (am besten der *de Wette'schen*, 2te Aufl. Heidelberg. 1831. 1832) angestellt. Durch eine solche wird der junge Leser sowohl mit der Sprache selbst, als mit den grammatischen und lexicalischen Hülfsmitteln erst ganz vertraut werden, die Uebersetzung aber wird

*) Man hat dergleichen von *Weckherlin* (Stuttgart 2te Ausg. 1820, mit einem Anhang, der auf meine Grammatik verweist 1821), *J. Fr. Schröder* (enthaltend die evangelischen Pericopen, Leipz. 1821) und *J. C. L. Hantschke* (Leipzig 1823).

**) Solche gibt es von *C. G. Ellwert* (Leipzig 1822. 8.) und *J. Fr. Schröder* (Leipz. 1821. 22, 2 Bde. 8.).

ihn überall über den richtigen Sinn vergewissern, und der Nothwendigkeit überheben, manches vielleicht schon dagewesene, aber dem Gedächtniss nicht mehr vollkommen gegenwärtige Wort von Neuem nachschlagen zu dürfen. Für das Grammatische der Auslegung, besonders in schwereren Stellen, wird dabey mit Nutzen *Maureri Commentarius grammaticus in V. T.* (wovon bis jetzt 2 Lieferungen erschienen) verglichen werden. Um so mehr vermeide aber ein jeder, dem es ein Ernst darum ist, auf eigenen Füßen stehen zu lernen, die elende Art von Krücken — um nicht zu sagen Eselsbrücken —, die unter dem Namen von *Claves* und *Januae* auch in den letzten Dezennien wieder aufgefrischt worden. Wer sich auch bey 1000 Versen die Analyse der Wörter, die Vocabeln und deren Stammwörter hat vorkauen lassen, wird sie beym tausend und ersten doch nicht selbst finden können.

In Ansehung der Anordnung hebräischer Lehrstunden auf Schulen findet man häufig, dass man die Schüler zwar früh, z. B. schon in der dritten Classe, den Anfang machen, und sie mithin den Unterricht im Hebräischen *sehr lange* geniessen lässt, aber dagegen um so *sparsamer*, in Einer, höchstens zwey wöchentlichen Stunden. Dieses ist aber gewiss sehr unzuweckmässig, da bey einem so sparsamen Unterrichte kein schnelles Fortschreiten, welches doch allein Lust und Liebe zur Sache macht und den eigenen Eifer erregt, Statt finden kann: der Schüler auch in der folgenden Stunde vergessen hat, was er in der früheren hörte. Besser also, man warte mit dem hebräischen Unterrichte überhaupt, bis im Griechischen und Lateinischen ein fester Grund gelegt worden; widme demselben aber dann, besonders vom Anfang herein mehrere, etwa drey, wöchentliche Stunden, um den Eifer rege zu erhalten, und über die ersten Elemente schnell und sicher hinwegzuführen.

Halle, im April 1834.

. I n h a l t .

Erste Abtheilung, enthaltend prosaische Stücke.

1. Schöpfung der Welt. 1 Mos. 1, 1—2, 3.	Seite 1
2. Der Menschen Schöpfung und Sündenfall. 1 Mos. 2, 4—3, 24.	- 6
3. Die Noachische Fluth. 1 Mos. 6. 7. 8.	- 12
4. Versuchung Abrahams, seinen Sohn Isaak zu opfern. 1 Mos. 22.	- 18
5. Geschichte Joseph's, in sieben Abschnitten.	
a) Er wird von seinen Brüdern gehasst und nach Aegypten verkauft. 1 Mos. 37.	- 21
b) Joseph's Dienst, Reizung zur Sünde und unschuldig- ges Gefängniss. 1 Mos. 39.	- 24
c) Joseph legt den Gefangenen ihre Träume aus. 1 Mos. 40.	- 26
d) Joseph legt dem Pharao einen Traum aus, und wird zu hohen Würden erhoben. 1 Mos. 41.	- 28
e) Erste Reise der Brüder Josephs nach Aegypten. 1 Mos. 42.	- 32
f) Zweyte Reise der Söhne Jakobs nach Aegypten mit Benjamin. 1 Mos. 43. 44.	- 34
g) Joseph gibt sich seinen Brüdern zu erkennen, und ladet sie sammt seinem Vater zu sich nach Aegypten ein. 1 Mos. 45.	- 39
6. Unterdrückung der Israëlitcn in Aegypten, Geburt, Erziehung und Flucht des Mose. 2 Mos. 1. 2.	- 42
7. Geschichte des Simson in vier Abschnitten.	
a) Verkündigung seiner Geburt. Richt. 13.	- 45
b) Er tödtet einen Löwen. Seine Hochzeit mit einer Phi- listäerin. Richt. 14.	- 47
c) Simsons Rache an den Philistäern. Richt. 15.	- 50
d) Er unterliegt der List eines Weibes. Sein heldenmü- thiger Tod. Richt. 16.	- 52
8. Aus dem Leben Davids.	
a) Sein Sieg über Goliath. 1 Sam. 17.	- 57
b) David wird von Saul verfolgt. Jonathans Freund- schaft. Aus 1 Sam. 19. 20.	- 61
c) Davids Grossmuth gegen Saul. 1 Sam. 24.	- 67

9. Salomo.

a) Dessen Weisheit und weiser Urtheilsspruch. 1 Kön. 5, 9—14. (4, 29—34). 3, 16—28.

Seite 70

b) Dessen Reichthum und Pracht. Besuch der Königin von Saba. 1 Kön. 10.

- 72

10. Schändliche Gewaltthat der Isabel. 1 Kön. 21.

- 75

Zweyte Abtheilung, enthaltend poëtische Abschnitte.

Vorerinnerungen über die hebräische Poësie und den Rhythmus derselben.

- 78

1. Jehova's Grösse und des Menschen Würde. Ps. 8.

- 82

2. Jehova's Grösse in der Natur und Vortrefflichkeit seiner Gesetze. Ps. 19.

- 83

3. Jehova als Donnergott. Ps. 29.

- 84

4. Glückwunsch an einen König bey seiner Thronbesteigung. Ps. 72.

- 85

5. Hymnus auf Jehova als Weltschöpfer. Ps. 104.

- 87

6. Glück des Frommen. Ps. 128.

- 90

7. Erinnerungen eines Israëlitens an seine Verbannung. Ps. 137.

- 90

8. Gottes Allwissenheit und Allgegenwart. Ps. 139.

- 91

9. Lebensregeln. Aus Sprüchw. Sal. 17. 27.

- 92

10. Lob einer tugendhaften Hausfrau. Sprüchw. 31, 10—31.

- 94

11. Gottes Allmacht und Weisheit und des Menschen Ohnmacht und Beschränktheit. Hiob 38. 39.

- 95

12. Parabel vom ausgearteten Weinberge und Anwendung derselben auf das Volk von Juda. Jes. 5, 1—29.

- 101

13. Des Jesaia Berufung zum Propheten-Amte. Jes. 6.

- 105

14. Verkündigung des Messias. Jes. 11.

- 107

15. Spottgesang der Juden über den Sturz des Königs von Babel. Jes. 14, 4—21.

- 109

16. Die Heuschreckenverwüstung. Joel 1. 2.

- 112

Erklärendes Wortregister.

- 119

Erste Abtheilung,

enthaltend

Prosaische Stücke.

1. Schöpfung der Welt.

1 Mos. I – II, 3.

Gott schafft Himmel und Erde (V. 1), aber Anfangs unausgebildet, wüste und leer, die Erde mit Wasser bedeckt, selbst Licht und Finsterniss noch nicht geschieden (V. 2). In einem Zeitraume von 6 Tagen bildet er sie dann weiter aus und bevölkert sie, worauf er am siebenten Tage ruhet und zum Andenken daran den siebenten Tag zum Feiertage heiligt. Am ersten Tage scheidet er das Licht aus, damit es Licht werde zur Schöpfungsarbeit (V. 3 – 5); am zweyten bildet er das Himmelsgewölbe, und versetzt über dasselbe einen Theil des die Erde überschwemmenden Wassers (V. 6 – 8); am dritten scheidet er auf der Erde trockenes Land und Meer, und schafft auf ersterem die Gewächse (V. 9 – 13); am vierten schafft er die Himmelslichter zur Erleuchtung der Erde und Abtheilung der Zeiten (V. 14 – 19); am fünften Tage die Bewohner des Meeres und der Luft (V. 20 – 23); am sechsten die Landthiere und den Menschen nach Gottes Ebenbilde, dass er über die Thiere herrsche (V. 24 – 31). Ueberall der Befehl, dass es werde, und es wird. — Der Schriftsteller folgt dabey der gewöhnlichen sinnlichen Anschauung vom Weltgebäude; er denkt sich den blauen Himmel als ein festes Gewölbe (wie beyhm Homer οὐρανὸς πολύγαλλος, σιδήρεος Od. 3, 2. II. 5, 504), worüber die Wassermasse, welche sich als Regen ergiesst (1 Mos. 7, 11), und woran sich unten Sonne, Mond und Sterne bewegen; er betrachtet das Licht als eine von der Sonne unabhängige Materie (ähnlich Hiob 38, 19 ff.), und lässt es früher geschaffen werden, als die Sonne —: sehr hoch aber stellt er die Würde des Menschen, indem er ihn nach dem Ebenbilde der Gottheit selbst geschaffen werden lässt.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ;
2 וְהָאָרֶץ הָיְתָה תָּהוּ וָבֶהוּ וְחָשֶׁךְ עַל-פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ

Cap. I. Ueber אֱלֹהִים als Majestätsplural s. §. 106, 2, *b*, und dessen Constr. mit dem Prädicat im Sing. §. 143, 2, Anm. **). הָאָרֶץ Zeichen des bestimmten Accusatives, s. §. 115, 1. אָרֶץ, mit dem Art. הָאָרֶץ §. 90, 6, 1.

2. הָיְתָה, vom Stw. הָיָה eig. Wüste und Leerheit, für das Concr. wüste und leer. §. 104, Anm. 2. Der Hebräer ver-

3 אֱלֹהִים מְרַחֵם עַל-פְּנֵי הַמָּיִם: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי
 4 אֹר וַיְהִי-אֹר: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֹר כִּי-טוֹב.
 5 וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים
 לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קֶרָא לַיְלָה וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר
 יוֹם אֶחָד:

6 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וַיְהִי מַבְדִּיל בֵּין
 7 מַיִם לְמַיִם: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין
 8 הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ
 9 וַיְהִי-כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמַיִם וַיְהִי-עֶרֶב
 וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי:
 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל-מָקוֹם

bindet gern sich reimende Wörter unmittelbar (Paronomasie), besonders in sprüchwörtlichen Formeln, wie im Deutschen: schlecht und recht, Lug und Trug. Ueber das *Kamez* in נָבְהָ s. §. 102 zu Ende.

3. *Fut. apoc.* von הָיָה (§. 74, Anm. 3, e), steht befehlend. §. 126, 2.

4. *וַיֵּרָא*, Stw. רָאָה. Wörtl. er sahe das Licht, dass es gut war, f. er sahe, dass das Licht gut war, wie im Lateinischen: *scin' me, in quibus sim gaudius*. Ter. Eum. V, 8, 5. Das nachherige Scheiden von Licht und Finsterniss muss im physischen Sinne genommen werden, sofern diese Anfangs chaotisch vermischt gedacht wurden: nicht vom blossen Unterscheiden der Benennung nach. Ueber die Punctuation וַיֵּרָא mit *Kamez* und הַחֹשֶׁךְ mit *Patach* §. 32. Ebenso v. 5 לְאֹר und לַחֹשֶׁךְ.

5. „Es wurde Abend und wurde Morgen zu Einem Tage.“ Der Abend steht vor dem Morgen, nach der bürgerlichen Eintheilung des Tages, der bey den Hebräern und Griechen mit Abend und Nacht anfang. Es heisst hier: ein Tag, hernach der zweyte, dritte, wie 2, 10, und im Lat. *unus, alter, tertius*. Suet. Octav. 101.

6. Der Hebräer denkt sich den Himmel häufig als ein festes Gewölbe und darüber einen Himmelsocan Ps. 104, 3. 148, 4; das Ergiessen desselben bildet den Regen. Eine andere Vorstellung s. unten Ps. 104, 2.

7. *וַיַּעַשׂ*, Stw. עָשָׂה, *fut. apoc.* §. 74, Anm. 3. litt. d. — מִתַּחַת לְ unterhalb einer Sache, מֵעַל לְ oberhalb derselben, §. 151, 2.

V. 9. וַיִּקְווּ *Fut. Niph.* von קָוָה. וַיֵּרָא *Fut. Niph.* von רָאָה, §. 57, 4.

- 10 אַחֲרֵי וַתֵּרְאֶה הַיִּבְשָׁה וַיְהִי־כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיִּבְשָׁה
 אֶרֶץ וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב:
 11 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מְזִרְעַע זֶרַע
 עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינֹו אֲשֶׁר זֶרְעוֹ־בּוֹ עַל־הָאָרֶץ
 12 וַיְהִי־כֵן: וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מְזִרְעַע זֶרַע לְמִינֵהּ
 וְעֵץ עֹשֶׂה־פְּרִי אֲשֶׁר זֶרְעוֹ־בּוֹ לְמִינֵהּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים
 13 כִּי־טוֹב: וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי:
 14 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל
 בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְיִהְיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים
 15 וּשְׁנָיִם: וְיִהְיוּ לְמְאֹרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־
 16 הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמְּאֹרֶת
 הַגְּדֹלִים אֶת־הַמְּאֹר הַגָּדֹל לְמַשְׁלַת הַיּוֹם וְאֶת־
 17 הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמַשְׁלַת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים: וַיִּתֵּן

10. וַיֵּרָא f. dass gut f. dass es gut war, s. §. 141.

11. תִּדְשָׂא, abgek. *Fut. Hiph.* §. 52, Anm. 4. Die 3 verschiedenen Arten der Gewächse sind, wie in lebhaften Schilderungen öfter, ohne *Copula* verbunden (§. 152, 1, S. 265): v. 12 steht sie vor *עֵץ*. — *אֲשֶׁר זֶרְעוֹ בּוֹ*, man verbinde *בּוֹ אֲשֶׁר* in welchem, *זֶרְעוֹ* sein Saame. Vollst. worin sein Saame ist (der ansfällt, oder gesäet wird) auf die Erde. v. 12 fehlen die letzteren Worte.

12. וַתּוֹצֵא *Fut. conversum* von *יָצָא* §. 68, 2. — לְמִינֵהּ, über das *Suff.* וְיִהְיוּ s. §. 35, Anm. 2.

14. מְאֹרֶת alte defective Schreibart f. מְאֹרֶת, *Pl.* von מְאֹר, sowie אֹתֹת f. אֹתֹת, אֹתֹת von אֹת, §. 8, 4. v. 15 steht יְהִי מְאֹרֶת — וְיִהְיוּ zu Zeichen. Ueber die Abweichung des *Numerus* in וְיִהְיוּ s. §. 144, a und zu Ende des §. — וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים zu Zeichen und zu Zeiten und zu Tagen und Jahren f. zu Zeichen der Zeiten und der Tage und Jahre; die letzteren drey Begriffe als Genitiven untergeordnet (*ἐν δια δυνάμει*) s. §. 152, 1, S. 265. *Pl.* von שְׁנָיִם §. 94, שְׁנָיִם von יוֹם.

15. הָאִיר *Inf. Hiph.* von אִיר, §. 71.

16. שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים. Ueber die abweichenden Geschlechtsformen des Plural §. 86, 4; über die Artikelsetzung §. 109, 1, welche Bestimmung anzuwenden ist, sofern das Zahlwort eig. Substantiv ist. Also: die zwey grossen Lichter (Sonne und Mond). Gleich darauf heisst die Sonne allein das grosse (grössere), und der Mond das kleine (kleinere) Licht: ein Comparativ, den der Hebräer in Ermangelung einer besonderen Comparativform nicht bezeichnen konnte (Ezech. 8, 6. 13. vgl. v. 15).

18 אֲתָם אֱלֹהִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאִיר עַל-הָאָרֶץ: וְלַמַּשָּׁל
 בְּיוֹם וּבַלַּיְלָה וּלְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא
 19 אֱלֹהִים כִּי-טוֹב: וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם רִבְעִיעִי:
 20 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים וְיִשְׂרְצוּ הַמַּיִם שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף
 21 יְעוֹפֵף עַל-הָאָרֶץ עַל-פְּנֵי רִקִּיעַ הַשָּׁמַיִם: וַיִּבְרָא
 אֱלֹהִים אֶת-הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְאֶת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה
 הַרְמֶשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֶת כָּל-עוֹף כָּנָף
 22 לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב: וַיִּבְרָךְ אֲתָם אֱלֹהִים
 לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֹאוּ אֶת-הַמַּיִם בַּיַּמִּים וְהָעוֹף
 23 יִרֶב בָּאָרֶץ: וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם חֲמִישִׁי:
 24 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֶמָּה
 25 וּרְמֶשׂ וְחַיְתוֹ-אָרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי-כֵן: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים
 אֶת-חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת-הַבְּהֶמָּה לְמִינָהּ וְאֶת
 כָּל-רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב:
 26 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ בְּדְמוּתֵנוּ וַיִּרְדּוּ
 בְּדִגְתַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֶמָּה וּבְכָל-הָאָרֶץ
 27 וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-
 הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה

20. „Lasset uns Menschen machen nach unserem Bilde“
 Majestätsplural, worüber §. 106, 2, Note ***). בְּצַלְמֵנוּ in unse-
 rem Bilde f. nach unserem Bilde, s. §. 151, 3, a. S. 261. Gleich
 nachher mit זָכָר וּנְקֵבָה Fut. Kal von יָרָה.

21. „Lasset uns Menschen machen nach unserem Bilde“
 Majestätsplural, worüber §. 106, 2, Note ***). בְּצַלְמֵנוּ in unse-
 rem Bilde f. nach unserem Bilde, s. §. 151, 3, a. S. 261. Gleich
 nachher mit זָכָר וּנְקֵבָה Fut. Kal von יָרָה.

22. „Lasset uns Menschen machen nach unserem Bilde“
 Majestätsplural, worüber §. 106, 2, Note ***). בְּצַלְמֵנוּ in unse-
 rem Bilde f. nach unserem Bilde, s. §. 151, 3, a. S. 261. Gleich
 nachher mit זָכָר וּנְקֵבָה Fut. Kal von יָרָה.

24. „Lasset uns Menschen machen nach unserem Bilde“
 Majestätsplural, worüber §. 106, 2, Note ***). בְּצַלְמֵנוּ in unse-
 rem Bilde f. nach unserem Bilde, s. §. 151, 3, a. S. 261. Gleich
 nachher mit זָכָר וּנְקֵבָה Fut. Kal von יָרָה.

26. „Lasset uns Menschen machen nach unserem Bilde“
 Majestätsplural, worüber §. 106, 2, Note ***). בְּצַלְמֵנוּ in unse-
 rem Bilde f. nach unserem Bilde, s. §. 151, 3, a. S. 261. Gleich
 nachher mit זָכָר וּנְקֵבָה Fut. Kal von יָרָה.

28 בָּרָא אֹתָם: וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים
 פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ וּכְבֹּשׁוּהָ וּרְדוּ בְּדִגְתָּ
 הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל-חַיַּה הָרֶמֶשֶׂת עַל-הָאָרֶץ:
 29 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נֹתְתִי לָכֶם אֶת-כָּל-עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע
 אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ וְאֶת-כָּל-הָעֵץ אֲשֶׁר-בּוֹ פֵּרִי-
 30 עֵץ זֶרַע זֶרַע לָכֶם וַיְהִי לְאֲכֹלָהּ: וְלִכָּל-חַיַּת הָאָרֶץ
 וְלִכָּל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכָּל רֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בּוֹ
 31 נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת-כָּל-יֶרֶק עֵשֶׂב לְאֲכֹלָהּ וַיְהִי-כֵן: וַיֵּרָא
 אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד וַיְהִי-
 עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי:

1, II וַיִּכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל-צָבָאָם: וַיִּכַּל אֱלֹהִים
 2 בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם
 3 הַשְּׁבִיעִי מְכָל-מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים
 אֶת-יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכָל-
 מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר-בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

28. בָּרָא von רָדָה f. כְּבֹשָׁה defective Schreibart f. כְּבֹשָׁה.

29. נֹתְתִי f. נִתְּנִי §. 65, Anm. 3. Den Menschen werden hier ebenfalls nur Kräuter und Baumfrüchte zur Nahrung angewiesen. Erst nach der Fluth (1 M. 9, 3) erhalten sie Erlaubniss, Fleisch zu essen.

31. יוֹם הַשְּׁבִיעִי und יוֹם רֵשִׁי Cap. 2, 3 der sechste, der siebente Tag; der letzte und der Ruhetag sind durch den Artikel ausgezeichnet, wogegen es früher blos hiess: ein Tag 1, 5, ein zweyter Tag 1, 8, ein dritter Tag 1, 13. Indessen steht der Artikel beyde Mal nur vor-dem Adjectiv (s. §. 109, 2 und Anm.); vor beyden Cap. 2, 2.

Cap. II, 1. וַיִּכְלוּ Fut. Pu. von כָּלָה Ihr Heer, ihre Bewohner, im weitesten Sinne des Wortes, lebende und leblose.

2. וַיִּכַּל abgek. Fut. Piél mit Waw convers. von כָּלָה.

3. בָּרָא לַעֲשׂוֹה er schuf machend, nicht blos pleonastischer Ausdruck, sondern ebenso zu erklären, wie הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹה er machte gross, הִרַע לַעֲשׂוֹה er machte schlecht (§. 139), so dass das Verbum finitum die adverbiale Nebenbestimmung ausdrückt, hier also: er machte neu schaffend, neu hervorbringend. Dieser Begriff liegt in בָּרָא.

2. Der Menschen Schöpfung und Sündenfall.

I Mos. II, 4 — III, 24.

Dieses Stück enthält eine zweyte Darstellung der Schöpfungsgeschichte, von welcher aber der Anfang, die Schöpfung des Himmels und der Erde, zu fehlen scheint, so dass sie bey der weiteren Ausbildung der Erde beginnt, und dann besonders bey der Schöpfung und den Schicksalen des ersten Menschenpaares verweilt. Nachdem die Erde durch Regen befruchtet worden, bildet Jehova den ersten Menschen, einen Mann, aus Erde, belebt ihn durch seinen Athem, und versetzt ihn in einen anmuthigen Baumgarten, doch mit dem Verbote, von einem der Bäume, dem Baume der Erkenntniss, zu essen (II, 4 — 17). Er schafft darauf auch die Thiere aus Erde, und da der Mann darunter keinen passenden Genossen findet, das Weib aus einer Rippe des Mannes (18 — 25). Von der Schlange verführt übertritt zuerst das Weib, sodann der Mann, das göttliche Verbot (III, 1 — 6), worauf Jehova über die Verführerin und die Verführten eine Reihe von Uebeln als Strafen verhängt (7 — 19) und die Menschen aus dem Garten in Eden vertreibt. Der Lehrinhalt geht dahin, dass das physische und moralische Uebel in der Welt von dem Ungehorsam der Menschen gegen Gott, ihrer Sinnlichkeit, und dem Hange herrühre, der Stimme der Verführung zu folgen.

Von dem ersten Abschnitte unterscheidet sich dieser zweyte sowohl durch die Ausdrucksweise (z. B. Gott heisst hier immer Jehova Elohim = Gott Jehova, dort Elohim), als durch die ganze Darstellung. Dort wird die Schöpfung in grossen Massen durch das erhabene Schöpferwort Gottes hervorgebracht, hier entsteht alles allmählich, die Gottheit ist bey den Einzelnen thätig, und menschenähnlich gedacht im Umgange mit den ersten Menschen: dort werden die Menschen männlich und weiblich vor den Thieren, hier die Thiere zwischen dem Manne und Weibe geschaffen u. s. w. Die Genesis ist aber aus wenigstens zwey älteren Urschriften, die sich unter anderen durch den Gebrauch der Gottes-Namen Jehova und Elohim unterscheiden, meistens mit Beybehaltung ihrer eigenen Worte zusammengesetzt.

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת
 יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם: וְכָל שֵׁיחַ הַשָּׂדֶה מָרָם

4. Die erste Hälfte des Verses bis zum Athnach enthält die Ueberschrift des folgenden Stückes: „das (ist) die Geschichte des Himmels und der Erde, als sie geschaffen wurden.“ אֵלֶּה weist auf das Folgende hin.

Die zweyte Hälfte ist mit dem folgenden Verse zu verbinden: „an dem Tage, als (d. h. zu der Zeit, als v. 17) Gott Jehova Him-

וְהָיָה בָּאָרֶץ וְכָל-עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֶם יִצְמַח בִּי לֹא
הַמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים עַל-הָאָרֶץ וְאָדָם אִין לַעֲבֹד אֶת-
6 הָאָדָמָה: וְאֵד נַעֲלָה מִן-הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת-כָּל-פְּנֵי
7 הָאָדָמָה: וַיִּצָּר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם עֹפֵר מִן-
הָאָדָמָה וַיִּפֹּחַ בְּאַפָּיו נְשֹׁמֶת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ
8 חַיָּה: וַיִּטֵּעַ יְהוָה אֱלֹהִים גֶּן-בְּעֶדֶן מִקְדָּם וַיִּשֶׂם שֵׁם
9 אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר: וַיִּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן-
הָאָדָמָה כָּל-עֵץ נֹחֵמֵד לְמִרְאֵה וְטוֹב לְמַאֲכָל וְעֵץ
10 הַחַיִּים בְּתוֹךְ הָגֶן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע: וְנָהָר יִצָּא
מִעֶדֶן לְהִשְׁקוֹת אֶת-הָגֶן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבַּעַה

mel und Erde geschaffen hatte, da war noch kein Gesträuch des Feldes auf Erden." שְׁמִים — שָׁמַיִם enthält eine absolute Zeitangabe, und ך bildet eine Art Nächstsatz. S. 1 M. 3, 5. 5, 1. 40, 9. Gr. §. 142, 2 Ende. — Die Futura וְהָיָה und יִצְמַח mit טָרֶם von der Vergangenheit §. 125, 4, a. Ueber ך mit der Negation §. 149, 1.

6. Ueber das Fut. יַעֲלֶה §. 125, 4, b.

7. „Es bildete Gott Jehova den Menschen aus Staub." ך §. 69, 1. עָפָר Acc. der Materie §. 136, 2. וְאָדָם mit dem Art. der erste und einzige Mensch, bey den LXX und Vulg. N. pr. Ἀδάμ, Adamus §. 107, 2.

8. מִקְדָּם *ab oriente*, in der Ostgegend (s. über מן §. 147, 1), näml. von Eden. וַיִּשֶׂם Fut. apoc. von שָׁמַיִם §. 72, Anm. 3.

9. וַיִּצְמַח Fut. apoc. Hi. §. 59, 1. Anm. Baum des Lebens, s. v. a. des längeren, göttergleichen Lebens, der Unsterblichkeit, vgl. 3, 22. 24. Baum der Erkenntniß des Guten und Bösen; eig. des Erkennens (*gen.*) Gutes und Böses (*acc.*), §. 130, 1. 2. Gutes und Böses erkennen heisst dem Hebräer s. v. a. klug, verständig seyn, als Gegens. der Unwissenheit und Unschuld zarter Kinder sowohl (5 M. 1, 39. Jes. 7, 15, vgl. 'Od. 18, 228) als der kindischen Greise 2 Sam. 19, 36. Mit dem Genusse der Frucht dieses Baumes geht die kindliche Unschuld verloren.

10. יִצָּא, über den Gebrauch des Part. §. 131, 2, c. הִשְׁקוּה *Inf. Hi.* von שָׁקָה וּמִשָּׁם, über ך = ך s. §. 102, 2 Anm. Die Vorstellung ist, dass sich der aus Eden ausfließende Urstrom in 4 Arme theilt (וַיִּשֶׂם eig. Anfänge neuer Ströme), und diese die vier Hauptströme der damals bekannten Welt waren. Unter diesen sind zwey allgemein bekannte, die zuletzt erwähnt werden: Tigris und Euphrat; und zwey, die er genauer beschreibt: Pischon d. h. wahrscheinlich der Indus, und Gihon d. i. der Nil (s. LXX Jer. 2, 18. Sir. 24, 37. Joseph. Arch. I, 1. §. 3).

11 ראשִׁים: שם האחד פישון הוא הסבב את כל-
 12 ארץ החוילה אשר-שם הזהב: וזהב הארץ ההוא
 13 טוב שם הברלח ואבן השתם: ושם-הנהר השני
 14 גיחון הוא הסובב את כל-ארץ כוש: ושם-הנהר
 תשלישי חדקל הוא ההלך קדמת אשור ונהר
 הרביעי הוא פרת:

15 וינקח יהוה אלהים את-האדם וינחחו בגן-עדן לעבדה
 16 ולשמרה: ויצו יהוה אלהים על-האדם לאמר מכל
 עץ-הגן אכל תאכל: ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל
 17 ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות: ויאמר יהוה
 18 אלהים לא-טוב היות האדם לבדו אעשה-לו עזר
 19 כנגדו: ויצר יהוה אלהים מן-האדמה כל-חית השדה

11. הוא der (ist's), der da umgibt: der Artikel hier vor dem Prädicate §. 108, 3 Anm. Der Ausdruck darf hier nicht genau genommen werden: aber der Nil, von welchem V. 13 derselbe Ausdruck vorkommt, umfängt wirklich Aethiopien, indem er spiralförmig seiner Quelle wieder nahe kommt, und seine Arme das Land umschliessen.

12. ונהב, über das *Schwa comp.* unter Nichtgutturalen §. 10, Anm.

14. קדמת אשור im Osten von Assyrien d. h. nicht der Provinz Assyrien im engeren Sinne (in deren Westen ja der Tigris fliesst), sondern das grosse assyrische Reich, welches auch Mesopotamien und einen Theil von Syrien umfasste. In dessen Ostgegend strömt der Tigris.

15. וינקח *Fut. Kal* von לקח §. 65, Anm. 2. וינחחו *Hiph.* von נחח, nach §. 71, Anm. 9.

16. ויצו *Fut. apoc. Pi.* von צוה §. 74, Anm. 9. אכל תאכל, über den nachdrücklich gesetzten Inf. §. 128, 3, a. Ebenso מות תמות.

17. ממנו §. 100, 2.

18. §. 129, 1. אעשה-לו, über das *Dag.* im ל §. 20, 2, a. Dasselbe kommt vor V. 19 in ויקרא, V. 23 und III, 12. 13.

19. ויבא *Fut. conv. Hi.* von בא §. 71, Anm. 7. „er führte“ sc. sie. לראות, *Inf.* von ראה §. 74, mit ל. Das Ende des Verses ist zu erklären: und alles, was die Menschen zu ihnen sagen würden, zu den lebenden Wesen, das sollte ihr Name seyn. לו steht in Apposition mit נפש חיה, vor welchem die Dativbezeichnung nochmals hinzuzudenken ist. Letzteres, hier *collect. animantia vitae*

וַאֲחַת כָּל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל-הָאָדָם לִרְאוֹת מֶה-
 יִקְרָא-לּוֹ וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא-לּוֹ הָאָדָם נָפֶשׁ חַיָּה הוּא
 20 שָׁמוֹ: וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל-הַבְּהֵמָה וְלִעוֹף הַשָּׁמַיִם
 21 וְלִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם לֹא-מָצָא עֶזֶר כְּנֶגְדּוֹ: וַיִּפֹּל
 יְהוָה אֱלֹהִים תְּרִדְמָה עַל-הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אֶחָת
 22 מִצִּלְעֹתָיו וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתָּנָה: וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים אֶת-
 הַצֵּלַע אֲשֶׁר-לָקַח מִן-הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיִּבְאֶהָ אֶל-הָאָדָם:
 23 וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפַּעַם עֵצָם מַעֲצָמִי וּבָשָׂר מִבָּשָׂרִי
 24 לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לִקְחָהּ-זֹאת: עַל-כֵּן
 יִעֲזֹב-אִישׁ אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ
 25 לְבָשָׂר אֶחָד: וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֶרְוָמִים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ
 וְלֹא יִתְבַּשְּׁשׁוּ:

III, 1. וְהִנָּחֵשׁ הָיָה עָרוֹם מְכַל חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה
 יְהוָה אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל-הָאִשָּׁה אַף כִּי-אָמַר אֱלֹהִים
 2 לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הַגָּן: וְהָאָמַר הָאִשָּׁה אֶל-הִנָּחֵשׁ

(s. das Wortregister) ist *gen. comm.*, so dass sich לוֹ שָׁמוֹ ganz richtig darauf bezieht.

21. נָפֶשׁ *Fut. Hi.* von נָפַל. Ueber תַּחְתָּנָה s. §. 36, 2, Anm.

22. וַיִּבֶן *Fut. conv.* von בָּנָה. — וַיִּבְאֶהָ *Fut. Hi.* von בָּאָה, mit dem *Suff.* הָ.

23. Auch in den griechischen Mythen wird die Liebe des Mannes und Weibes daraus erklärt, dass beyde ursprünglich aus Einem Körper bestanden hätten, *Plat. Sympos. Opp. X. p. 205 Bip.* — Unser Schriftsteller leitet den Umstand, dass im Hebräischen das Wort f. Weib (אִשָּׁה) die Femininalform von Mann (אִישׁ) sey, von der wirklichen Abkunft des Weibes vom Manne ab. S. §. 94 u. d. W. W. אִשָּׁה, אִישׁ. — לִקְחָהּ f. לָקַחַהּ *praet. Pu.*, das *Dag.* ist herausgefallen (nach §. 20, 3, b), und *Chateph-Kamez* steht unter einer Nichtgutturalis, §. 10 am Ende.

25. עֶרְוָמִים f. עֶרְוָמִים, *Pl.* von עָרָם. Das ו steht hier in geschärfter Sylbe und ist kurz: eine vorzüglich in späteren Büchern vorkommende Schreibart, s. Lgb. §. 12, Anm. 1. S. 61. — יִתְבַּשְּׁשׁוּ *Hithpal.* von בָּשָׂה.

Cap. III, 1. Die Rede der Schlange muss als Fortsetzung eines schon begonnenen Gesprächs betrachtet werden, und hat die Absicht, das Weib gegen Gottes Verbot aufzureizen. אַף כִּי (§. 152, 2, a) dazu kommt dass, sogar dass. Eig. sogar dass Gott gesagt haben sollte — ? kaum ist es zu glauben. Sinn: Also soweit

מִפְּרִי עֵץ-הַגֶּן נֹאכַל: וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בַּחֹדֶם-הַגֶּן 3
אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בּוֹ פֶּן- 4
תָּמּוּתוּ: וַיֹּאמֶר הַנָּחַשׁ אֶל-הָאִשָּׁה לֹא-מוֹת תָּמּוּתוּ: 5
כִּי יָדַע אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקָחוּ עֵינֵיכֶם 6
וְהִייתֶם כַּאֲלֹהִים יָדְעֵי טוֹב וָרָע: וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי 7
טוֹב הָעֵץ לְמֹאכַל וְכִי תֹאנֶה-הִוא לְעֵינַיִם וְנִחְמָד הָעֵץ 8
לְהַשְׂכִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל וַתֵּתֶן גַּם-לְאִישָׁהּ עִמָּה 9
וַיֹּאכַל:

וַתִּפְקַחְהָ עֵינֶי שִׁנִּיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי עֵרְוָם הֵם וַיִּתְּפְרוּ עָלֶיהָ 7
תֹּאנֶה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגָרֹת: וַיִּשְׁמְעוּ אֶת-קוֹל יְהוָה 8
אֱלֹהִים מִתְהַלֵּךְ בְּגֵן לְרוּחַ הַיּוֹם וַיִּתְּחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ 9
מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים בַּחֹדֶם עֵץ הַגֶּן: וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים 10
אֶל-הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אַיֶּכָּה: וַיֹּאמֶר אֶת-קִלְךָ שָׂמַעְתִּי 11
בְּגֵן וְאִירָא כִּי-עֵרֹם אָנֹכִי וְאֶחָבֵא: וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד 12
לְךָ כִּי עֵרֹם אָתָּה הִמָּן-הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לִבְלֹתִי אֲכַל-
מִמֶּנּוּ אֲכָלְתָּ: וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי

ging Gott, dass er euch alle Baumfrüchte des Gartens verboten hat? כל mit der Negation §. 149, 1, Anm.

3. נָגַע Fut. Kal von נָגַע hier und v. 4 für das gewöhnliche נָגַע. Das Nun paragodicum (§. 47, Anm. 4) zieht bey den Verbis על eine Fortrückung des Tones, und daher Verkürzung des vorhergehenden Vocals nach sich (was zu §. 71, Anm. 3 nachzutragen ist). S. unten יָנוּס Ps. 104, 7, vgl. יָמָחוּן 4 M. 16, 29. Jes. 51, 6. Auch in Hiph. יָמִישׁוּן Ps. 115, 7.

4. 5. „Sterben, werdet ihr nicht (§. 128, 3, a), sondern Gott weiss —. Ueber כִּי nach der Negation: sondern S. 267 oben.

6. וַתֵּרָא Fut. apoc. Kal von רָאָה §. 74, Anm. 3. In der 3. Pers. m. lautet das Fut. apoc. dieses Verbi וַתֵּרָא, conv. וַתֵּרָא; 3 Pers. f. und 2 Pers. m. nur תֵּרָא und וַתֵּרָא, 1 Pers. conv. וַתֵּרָא. — פָּרִי §. 91, Parad. VI.

7. „ihre Augen gingen auf“, vgl. v. 5. Sie verloren durch den Genuss der Frucht die kindliche Unwissenheit und Unschuld, und die erste Folge von letzterem war, dass sie Schaam empfanden. וַיֵּדְעוּ Fut. Kal von יָדַע — constr. von עָלָה §. 91, Parad. IX. — עָשָׂה Stw. §. 57 und 74.

10. אֶחָבֵא §. 57, 4.

12. נָתַתָּה f. נָתַתָּה §. 65, Anm. 3; vgl. §. 44, Anm. 2. —

13 הוא נִתְּנָה-לִי מִן-הָעֵץ וְאָכַל: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים
 לְאִשָּׁה מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ וְהֵאמַר הָאִשָּׁה הִפְחִשׁ הַשִּׂימָנִי
 14 וְאָכַל: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶל-הִפְחִשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹאת
 אֲרוּר אַתָּה מְכַל-הַבְּחֵמָה וּמְכַל חַיֵּת הַשָּׂדֶה עַל-גִּחְזֶךָ
 15 תֵּלֵךְ וְעֹפֵר תֹּאכַל כָּל-יְמֵי חַיֶּיךָ: וַיֵּיבֶה אִשִּׁית
 בִּינֶךָ וּבִין הָאִשָּׁה וּבִין זָרְעֶךָ וּבִין זָרְעָהּ הוּא יִשׁוּפֶךָ
 16 רֹאשׁ וְאַתָּה תִּשׁוּפְנֹו עֵקֶב: אֶל-הָאִשָּׁה אָמַר הָרְבָּה
 אֲרֵבָה עֲצָבוֹנֶךָ וְהִרְבֵּךְ בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל-אִישֶׁךָ
 17 תִּשְׁקָתָךְ וְהוּא יִמְשַׁל-בָּךְ: וְלָאָדָם אָמַר כִּי שִׁמְעָה
 לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וְהֵאכַל מִן-הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא
 תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאָדָמָה בְּעִבּוּרָךְ בְּעֶצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה
 18 כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וְקוֹץ וְדִרְדֵּר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאָכַלְתָּ אֹת-
 19 עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: בְּזַעַת אָפִידָה תֹאכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבֶךָ אֶל-
 הָאָדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לִקְחָתָּ כִּי-עֹפֵר אַתָּה וְאֶל-עֹפֵר
 תָּשׁוּב:

als *fem.* §. 33, Anm. 7. Die Ausgaben haben in diesen Fällen
 הוא — 1 Pers. *Fut. Kal* von אָכַל.

13. *Hi.* von נָשָׂא mit *Suff.*

14. „verflucht sollst du seyn von allem Vieh und allen
 Thieren des Feldes“, du sollst allen als ein fluchbeladenes Ge-
 schöpf gelten, vgl. 4, 11. Es gehört zu dem Zwecke des Erzäh-
 lers, den Ursprung gewisser (auffallender) Erscheinungen in der
 physischen und moralischen Welt zu erklären, und aus den Bege-
 benheiten der Urwelt herzuleiten. — תֵּלֵךְ von תָּלַךְ, s. aber תָּלַךְ
 §. 77.

15. *שיח* von יָשָׁה. — *שׁוּפָךְ* von שׁוּף, hier mit dopp. *Acc.*: „er
 (des Weibes Saame = des Weibes Nachkommen, die Menschen)
 wird dir nach dem Kopfe trachten (um dich zu zertreten), und du
 wirst ihm nach der Ferse trachten (ihn zu stechen).“

16. *Inf. absol. (pleon.) Hi.* von רָבָה, s. §. 74, Anm. 13.
Fut. Hiph. desselben Verbi. — „Deine Beschwerden und deine
 Schwangerschaft“ *Hendiadys* f. die Beschwerden deiner Schwanger-
 schaft, s. zu 1, 14.

17. תֹּאכְלֶנָּה du sollst ihn (den Acker) essen f. seinen Ertrag,
 vgl. Jes. 1, 7. 36, 16. Ueber das *Chateph-Patach* s. zu 2, 12.

19. כִּי מִמֶּנָּה לִקְחָתָּ von welcher du genommen bist. כִּי hier
 in seiner ursprünglichen Bedeutung als *Nota relationis* = אֲשֶׁר

וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִיא הָיְתָה אִם כָּל-
 חַי: וַיַּעַשׂ יְהוָה אֱלֹהִים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר
 וַיַּלְבֹּשֶׁם:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה בְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לְדַעַת
 טוֹב וָרָע וְעַתָּה פָּן-יִשְׁלַח יְדוֹ וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים
 וְאָכַל וַחַי לְעֹלָם: וַיִּשְׁלַחְהוּ יְהוָה אֱלֹהִים מִגֶּן-עֵדֶן
 לַעֲבֹד אֶת-הָאָדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם: וַיִּגְרַשׁ אֶת-הָאָדָם
 וַיִּשְׁכַּן מִקֶּדֶם לְגֶן-עֵדֶן אֶת-הַכְּרִבִּים וְאֵת לֶהֱט הַחֲרִב
 הַמְתַּפַּכֶּת לְשֹׁמֵר אֶת-דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים:

3. Die Noachische Fluth.

Zu den merkwürdigen Ueberlieferungen, die sich fast bey allen Völkern der alten Welt wiederfinden, gehört vorzüglich auch die von einer grossen allgemeinen Fluth, welche, eine geraume Zeit nach der Welterschöpfung von der über die Sünden der Menschen zürnenden Gottheit verhängt, das Menschengeschlecht bis auf Eine Familie vertilgt habe. Der hebräischen Tradition am ähnlichsten ist die chaldäische, in welcher der Gerettete *Xisuthros* heisst, dann die griechische von der Deucalionischen Fluth (Apollodor. 1, 7, 2. Ovid's Verwandl. 1, 240—415), andere finden sich bey den Persern, Hindus (s. F. Bopp: die Sündfluth, nebst 3 anderen Episoden des Mahâ-Bharatâ. Berlin 1829. 8) und anderen Völkern. Ueberall ist diese Ueberlieferung mit dem sonstigen Sagenkreise und dem Local eines Volkes in Verbindung gesetzt, aber bey alledem findet sich Uebereinstimmung selbst in kleinen zufällig scheinenden Umständen, wodurch die Meinung sehr viel Wahrscheinlichkeit erhält, dass es wirklich ursprünglich dieselbe Tradition sey, welche

(S. 266), welches auch v. 23 in derselben Verbindung steht: אֲשֶׁר
 לָקַח מִשָּׁם LXX. ἐξ ἧς ἐλήφθη. S. 1 M. 4, 25.

22. בְּאֶחָד מִמֶּנּוּ wie einer von uns, Luth. als unser einer, welche Phrase noch andere göttliche Wesen, die Engel, voraussetzt, vgl. 6, 1. — מִמֶּנּוּ bedeutet: von ihm, und von uns (§. 100, 2, litt. c) und ist im ersteren Falle contr. aus מִמֶּנּוּ-הוּ, im zweyten Falle aus מִמֶּנּוּ-נוּ. — 3 Praet. von חָי = חָיָה, s. §. 75 zu Ende.

24. „Die Cherubs und die Klinge des blinkenden Schwertes.“ Die Vorstellung ist doch wahrscheinlich, dass die Cherubs blinkende Schwerter in der Hand trugen, also: mit blinkenden Schwertern. Das *Nomen collectiv*, dah. mit dem Art. §. 107, 1.

sich von Volk zu Volk verbreitet hat, und dann erst mit dem Sagenkreise der einzelnen verbunden worden ist. S. Buttmann über den Mythos der Sündfluth. Berlin 1812. Zweyte Aufl. 1819. In den folgenden Abdrücken ist nur der Text der sogenannten Elohimsurkunde (vgl. S. 6) gegeben, die aus der Jehovasurkunde eingeschalteten Stücke 6, 1—8. 7, 1—10. 8, 20—22. sind ausgelassen worden.

9, VI אֱלֹהִים תּוֹלְדֵת כָּח נָח אִישׁ צֹדִיק תָּמִים הָיָה בְּדִרְתּוֹ
 10 אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נָח: וַיּוֹלֶד נָח שְׁלֹשָׁה בָנִים
 11 אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת: וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי
 12 הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֹא הָאָרֶץ חָמָס: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־
 הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דְּרָכָו
 13 עַל־הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לָנָח קָץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי
 כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנִיָּהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם
 14 אֶת־הָאָרֶץ: עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר קָנִים תַּעֲשֶׂה
 15 אֶת־הַתֵּבָה וְכִפְרָתָהּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר: וְהָיָה
 אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אָרְדָּה הַתֵּבָה

Cap. VI, 9. בְּדִרְתּוֹ in seinen Menschenaltern d. i. in der Zeit, die er durchlebte, unter seinen Zeitgenossen. Mit Gott wandeln, d. i. ihn begleiten, ihm folgen im Wandel, dah. nach seinem Willen leben.

10. Fut. Hiph. גִּלָּה. — §. 95, 1. 118, 1, b.

11. לִפְנֵי הָאֱלֹהִים vor Gott d. i. in Gottes Augen, nach Gottes Urtheil, vgl. Jos. 6, 26, und hier v. 13. — וַתִּמְלֹא das Verbum des Vollseyns mit dem Accus. §. 135, 3, b.

12. „Seinen Weg od. Wandel verderben“, d. i. einen verderbten Wandel führen.

13. בָּא לִפְנֵי, ist vor mich gekommen, d. h. *placuit mihi*, ist von mir beschlossen worden. Was Gott vor sein Antlitz nimmt, das sieht er gern an, es gefällt ihm, vgl. Ps. 19, 15. 1 M. 10, 9. — חָמָס מִפְּנִיָּהֶם, Frevel, der von ihnen ausgeht, חָם in Bezug auf בָּשָׂר. — אֶת־הָאָרֶץ, sammt der Erde. Auch die Erde ward verderbt, indem sie durch die Fluth in eine Wüste verwandelt wurde.

14. קָנִים, eig. zu Zellen mache die Arche d. i. theile sie in Zellen. Ebenso v. 16 am Ende: „zu unteren, zweyten und dritten (Zimmern) sollst du sie machen“ f. du sollst darin Zimmer in drey Stockwerken bauen.

15. וְהָיָה אֹתָהּ, und das (ist's), wie du sie machen sollst d. i. also sollst du sie machen.

חֲמִשִּׁים אַמָּה רְחֹבָהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ: צֹהַר 16
 תַּעֲשֶׂה לַהֲבָה וְאֶל-אַמָּה תְּכַלֶּנָּה מִלְמַעְלָה וּפְתַח
 הַתֵּבָה בַּצִּדָּה תִּשָּׂים תַּחְתִּים וְשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה:
 וְאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת-הַמָּבּוּל מִיָּם עַל-הָאָרֶץ לְשַׁחַת 17
 כָּל-בָּשָׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר-
 בָּאָרֶץ יָמוּת: וַהֲקַמְתִּי אֶת-בְּרִיתִי אִתָּךְ וּבִאֲתָ אֵל-18
 הַתֵּבָה אֹתָהּ וּבְנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנָשֵׁי-בְנֶיךָ אִתָּךְ: וּמִכָּל-19
 הַחַי מִכָּל-בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תֵּבִיא אֵל-הַתֵּבָה לְהַחֲיָה
 אִתָּךְ זָכָר וּנְקֵבָה יְהִיו: מִהֶעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן-הַבְּהֵמָה 20
 לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאָרֶמָּה לְמִינָהּ שְׁנַיִם מִכָּל יִבְאוּ
 אֵלֶיךָ לְהַחְיָה: וְאַתָּה קַח-לָךְ מִכָּל-מֵאֵכָל אֲשֶׁר 21
 יֹאכֵל וְאִסְפָּת אֵלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וּלְהֶם לְאֹכְלָהּ: וַיַּעַשׂ כֵּן 22
 כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים בֶּן עֲשָׂה:
 בַּשָּׁנָה יֶשֶׁת-מֵאוֹת שָׁנָה לַחַיִּי-כֵן בַּחֹדֶשׁ VII 11,
 הַשְּׁנִי בַשְּׁבָעָה-עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ

16. צֹהַר, Licht, d. i. Oeffnungen für das Licht, Fenster. *Vulg. fenestra*: aber Ein Fenster hätte für die ganze Arche wenig nützen können. Unten 8, 7 steht für „ein Fenster“ der gewöhnliche Ausdruck חֶלּוֹן. — אֶל-אַמָּה „bis zu einer Elle (an Länge) sollst du sie (die Fenster) verfertigen von oben her.“ Man hat es sich so zu denken, dass die Fenster im obersten Stock der Arche unter dem Dache angebracht werden, und von oben herab gemessen eine Elle gross seyn sollen, also eine Elle hoch (vgl. 7, 20: funfzehn Ellen von oben herab gemessen f. 15 Ellen hoch). Das *Suffixum* צֹהַר bezieht sich auf das Collectivum צֹהָר; Collectiva haben aber gern das *Femininum* bey sich. §. 105, 3, litt. c. Zu אַמָּה vgl. *eis énavtón* bis zur Vollendung eines Jahres, ein Jahr lang. מִלְמַעְלָה s. מעַל im Wortregister.

17. אֶת-הַמָּבּוּל מִיָּם die Fluth Wasser, s. §. 111, 2. Der Artikel וְאִשְׁתְּךָ setzen eine frühere Erwähnung oder ein schon Bekanntseyn der Fluth voraus.

18. וַהֲקַמְתִּי *Praet. Hi.* von קָם; hier mit *Waw convers.* §. 44, 3. Die Form hat den Ton auf *ultima*, ebenso וּבִאֲתָ.

19. וְנָשֵׁי *Inf. Hi.* von הָיָה, „um sie am Leben zu erhalten.“ Das Pronomen fehlt. Ebenso v. 20 am Ende, v. 21: וְאִסְפָּת und sammle sie, v. 22: und Noah that es.

21. כֵּן *Imp.* von לָקַח, §. 65, Anm. 2.

Cap. VII, 11. בַּשָּׁנָה, dieser Idiotismus (s. §. 118, 4) ist wahr-

- 12 כָּל־מַעֲנוֹת תְּחוֹם רֶבֶה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם בִּפְתָּחוֹ: וַיְהִי
 13 הַנֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: בַּעֲצָם
 הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וָחַם וְנֹפֶת בְּנֵי־נֹחַ וְאִשָּׁת
 14 נֹחַ וּשְׁלֹשֶׁת נָשִׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתֵּבָה: הָמָּה וְכָל־
 הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׁ
 עַל־הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְכָל־הָעוֹף לְמִינָהּ כָּל צֶפֶר
 15 כָּל־כָּנָף: וַיָּבֹאוּ אֵל־נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה שְׁנַיִם שָׁנִים
 16 מִכָּל־הַבָּשָׂר אֲשֶׁר־בּו רֹחַ חַיִּים: וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה
 17 מִכָּל־בָּשָׂר בָּאוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֱתוֹ אֱלֹהִים: וַיְהִי הַמַּבּוּל
 אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת־
 18 הַתֵּבָה וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ: וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיִּרְבּוּ מְאֹד
 19 עַל־הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֵּבָה עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: וְהַמַּיִם גָּבְרוּ
 מְאֹד מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ כָל־הַהָרִים הַגְּבוּהִים
 20 אֲשֶׁר־פָּתַח כָּל־הַשָּׁמַיִם: חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְּמַעְלָה
 21 גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ הַהָרִים: וַיָּגֵעַ כָּל־בָּשָׂר הָרֹמֵשׁ עַל־

scheinlich zu erklären: im (letzten) Jahre der 600 Jahre f. im sechs-
 hundertsten Jahre. לֹ (Zeichen des Genitivs, §. 112, litt. b. Ebenso
 nachher להֹדֵשׁ השָׁנִי — (בִּהְיוֹת השָׁנִי) In den älteren Zeiten wurden die Mo-
 nate nur gezählt. Die Namen derselben sind späteren Ursprunges. —
 בַּיּוֹם הַזֶּה am siebzehnten Tage, §. 118, 4. — בַּיּוֹם הַזֶּה hoc ipso
 die, wofür v. 13 noch bestimmter הַיּוֹם הַזֶּה hoc ipso
 die, weil der Tag unmittelbar vorher bestimmt ist. 2 M. 19, 1. Wo
 die Rückweisung auf das Vorhergehende nicht so bestimmt ist, steht
 בַּיּוֹם הַהוּא eo die 1 M. 15, 18. 26, 32. 30, 35. S. das Wortregister
 unter הַיּוֹם, הַיּוֹם.

12. Vierzig ist im Hebräischen runde Zahl, Lgb. S. 700.
 Ueber den Singular beyh Zahlworte s. §. 118, 2.

13. §. 145, 2.

14. כָּל צֶפֶר כָּל־כָּנָף „alle Vögel von allerhand Gefieder“:
 dem Sinne nach blosser Wiederholung der vorhergehenden Worte.

15. שְׁנַיִם שָׁנִים, je zwey. §. 118, 5.

17. וַיִּשְׂאוּ, für וַיִּשְׂאוּ §. 20, 3, ט, Stw. נָשָׂא. — וַתָּרָם
 Fut. apoc. Kal von רָם.

19. מְאֹד מְאֹד §. 148, 2. — וַיִּכְסּוּ Fut. Pu. von כָּסָה.

21. „Es verschied alles Fleisch [d. i. es verschied-
 en alle Thiere welche unter die Vögel, unter das
 Vieh, unter das Wild, und unter das Gewürm der
 Erde gehörten: = alle Thiere, sowohl die Vögel, als das

הָאָרֶץ בְּעוֹף וּבְבִהֶמָּה וּבְחַיָּה וּבְכָל-הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ
 עַל-הָאָרֶץ וְכָל הָאָדָם: כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רוּחַ חַיִּים
 בָּאֲפִיו מִכָּל אֲשֶׁר בַּחֲרָבָה מָתוּ: וַיָּמָח אֶת-כָּל-
 הַיָּקוּם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד-בִּהֶמָּה עַד-רֶמֶשׂ
 וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּמָחוּ מִן-הָאָרֶץ וַיִּשָּׂא אֶת-נֶחַ
 וַאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה: וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ חֲמָשִׁים
 וַיָּמָח יוֹם:

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-נֶחַ וְאֶת כָּל-הַחַיָּה וְאֶת-כָּל-
 VIII, 1 הַבִּהֶמָּה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-הָאָרֶץ
 וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם: וַיִּסָּכְרוּ מַעֲיֵנֹת תְּהוֹם וַאֲרָבַת הַשָּׁמַיִם
 וַיִּכְלֹא הַנֶּשֶׁם מִן-הַשָּׁמַיִם: וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ
 2 הָלוֹךְ וָשׁוּב וַיִּחְסְרוּ הַמַּיִם מִקְצָה חֲמָשִׁים וַיָּמָח יוֹם:
 3 וַתֵּבַח הַתֵּבָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּשְּׁבַעַתָּה-עָשָׂר יוֹם
 4 לַחֲדָשׁ עַל הָרִי אָרָרֶט: וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְחָסוּר עַד
 5 הַחֲדָשׁ הָעֲשִׂירִי בַּעֲשִׂירֵי בָּאָחֵר לַחֲדָשׁ נִרְאוּ רִאשֵׁי

Vieh und das Wild u. s. w. So öfter bey Aufzählung der Theile eines Ganzen, s. 8, 17. 9, 2. 10. Hos. 4, 3.

22. מִכָּל אֲשֶׁר יָגוּ, sie starben alles starb d. h. nichts blieb am Leben von Allem, was auf dem Trocknen wohnte, oder auch: sie starben dahin von allen Gattungen, zu welcher Gattung sie auch gehören mochten, keine bleibt verschont.

23. נִימָח Fut. apoc. Kal von נָמַח „er (Gott) vertilgte.“ So, wie es scheint, die meisten Ausgg. und Handschriften, und mehrere mit ausdrücklichem *Raphe* über *Mem*, um die Abwesenheit des *Dag*. anzuzeigen. §. 14, 2. Aber die Ausgg. von Buxtorf, v. d. Hooght haben nach anderen Handschriften (s. J. H. Michaelis krit. Note) נִימָח Fut. apoc. Niphal (mit Patach statt Kamez. auch Ps. 109, 13): s. dann über נָמַח beym Passivo §. 140, 1, litt. a. Weiterhin steht der Plur. dieser Form נִימָחוּ.

Cap. VIII, 1. וַיָּשֻׁבוּ, Stw. שָׁבָה.

3. וַיָּשֻׁבוּ — וַיָּשֻׁבוּ die Gewässer verliefen sich immer mehr, s. §. 128, 3, b. Dieselbe Bedeutung hat die etwas verschiedene Wendung V. 5. — מִקְצָה f. מִקְצָה von קָצָה Ende, §. 20, 3, b. „am Ende“, s. das Wortreg. unter מָן no. 3.

4. וַתֵּבַח Fut. apoc. von נִיחַ §. 71, Anm. 4.

5. בָּאָחֵר לַחֲדָשׁ am ersten (Tage) des Monats, §. 118, 4. — §. 32. הַיָּמִים.

6 תִּהְיוּ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת-חֲלוֹן
 7 הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֶרֶב וַיֵּצֵא וַיָּצֵא
 8 וָשׁוּב עַד-יִבְכַּשְׁתָּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה
 9 מֵאִתּוֹ לִרְאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶמֶה: וְלֹא-
 מָצָאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְבַת-רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל-
 10 הַתֵּבָה כִּי מַיִם עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקְחָהּ
 וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו אֶל-הַתֵּבָה: וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעַת
 יָמִים אֲחֵרִים וַיִּסֹּף שֹׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה מִן-הַתֵּבָה:
 11 וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לָעֵת עֶרֶב וְהָיָה עָלֶיהָ-וַיֵּת טָרֵף בִּפְנֵיהָ
 12 וַיֵּרֶע נֹחַ כִּי-קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: וַיִּחַל עוֹד
 שְׁבַעַת יָמִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה וְלֹא-יָסָפָה
 13 שׁוּב-אֵלָיו עוֹד: וַיְהִי בְּאַחַת וָשֵׁשׁ-מְאוֹת שָׁנָה
 בְּרֵאשִׁית בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ
 וַיִּסַּר נֹחַ אֶת-מִכְסֵּה הַתֵּבָה וַיֵּרָא וְהָיָה חָרְבוּ פְּנֵי
 14 הָאָרֶמֶה: וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּשִׁבְעָה וָעֶשְׂרִים יוֹם לַחֹדֶשׁ

6. (אֶת-חֲלוֹן הַתֵּבָה) er öffnete das Fenster der Arche, nach §. 109, 1. Aus dem Artikel darf man aber nicht folgern, dass nur Ein Fenster darin gewesen, s. zu 6, 16. Auch wir sagen: er stand am Fenster, sah aus dem Fenster, nicht: aus einem der Fenster.

7. אֶת-הָעֶרֶב den Raben, wie V. 8. die Taube, nämlich welche er in der Arche hatte. וַיֵּצֵא וַיָּצֵא er flog aus, ausfliegend und wiederkommend, d. h. er flog wiederholt aus, kam aber stets wieder. §. 128, 3, b. — וַיָּבֵא seltene Form des *Inf. Kal* mit weibl. Endung, wie יָלְלָה können, §. 68, Anm. 1.

8. הַקָּלוּ, aus הָ *interrogat.* und קָלוּ von קָלַל „ob die Gewässer abnehmen (und sich verliefen) von der Oberfläche der Erde,“ eine Art *Constructio praegnans*. §. 138.

9. וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו er nahm sie herein zu sich, §. 122, 1, b.

10. וַיִּחַל *Fut. Hiph. apoc.* von חָלַל — וַיִּסֹּף *Fut. Hiph.* von יָסַף „er fügte hinzu zu senden“ d. h. er sandte wieder. §. 139, 1 und Anm. 1. Vgl. V. 12 zu Ende.

12. וַיִּחַל, §. 68, Anm. 3.

13. בְּרֵאשִׁית im ersten (*Monat*) §. 118, 4, Anm. 2. — וַיִּסַּר abgek. *Fut. Hiph.* von סָוַר. §. 71, Anm. 7.

14. Unter חָרְבוּ V. 13. ist das blosse Verlaufen und Einsenken des Wassers zu verstehen, wobey die Erde noch schlammig und

יָבֵשָׁה הָאָרֶץ: וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל-נָח לֵאמֹר: 15
 צֵא מִן-הַתֵּבָה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ וְנָשִׁי-בְנֶיךָ אִתָּךְ: 16
 כָּל-הַחַיָּה אֲשֶׁר-אִתָּךְ מִכָּל-בָּשָׂר בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל- 17
 תְּרֵמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל-הָאָרֶץ הוֹצֵא אִתָּךְ וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ
 וַיָּפְרוּ וָרָבוּ עַל-הָאָרֶץ: וַיֵּצֵא נָח וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשִׁי- 18
 בָּנָיו אִתּוֹ: כָּל-הַחַיָּה כָּל-תְּרֵמֶשׂ וְכָל-הָעוֹף כָּל רוֹמֵשׁ 19
 עַל-הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם יֵצְאוּ מִן-הַתֵּבָה:

4. Versuchung Abrahams, seinen Sohn Isaaq zu opfern.

1 Mos. 22.

וַיְהִי אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת-אַבְרָהָם 1
 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנְנִי: וַיֹּאמֶר קַח-נָא אֶת- 2
 בְּנֶךָ אֶת-יִחִידְךָ אֲשֶׁר-אַהֲבָתָ אֶת-יִצְחָק וְלֶךְ-לְךָ 3
 אֶל-אֶרֶץ הַמִּזְרִיחַ וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים
 אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ: וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר וַיַּחֲבֹשׂ אֶת- 4
 חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת-שְׁנֵי גַעְרָיו אִתּוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנֵוֹ וַיִּבְקַע
 עֵצִי עֲלֶיהָ וַיִּקֶּם וַיֵּלֶךְ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לוֹ 5
 הָאֱלֹהִים: בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׂא אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא
 אֶת-הַמָּקוֹם מֵרָחֹק: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-גַּעְרָיו שְׁבוּ-

nass blieb, unter יָבֵשָׁה das gänzliche Trockenseyn des Bodens.
 Vgl. Jes. 19, 5: כָּהָר יִיבֹשׁ וְהַיָּרֵב יִיבֹשׁ der Strom wird wasserlos und trocken.

Cap. XXII, 1. הִנְנִי, הִנְנִי eig. siehe mich (§. 36, 2) f. hier bin ich: die gewöhnliche Formel, mit welcher ein Gerufener antwortet. V. 7. 11.

2. לְךָ-לְךָ mit pleonast. Dativ s. §. 151, 3, litt. e. Ebenso V. 5. שְׁבוּ לָכֶם — אֶל-אֶרֶץ הַמִּזְרִיחַ eig. in agrum Moriae (vgl. Jes. 8, 1: אֶרֶץ הָעִיר ager urbis Ai), in das Gebiet, in die Gegend des Berges Moria. Auf diesem, einem Nebenhügel des Zion, wurde späterhin der Salomonische Tempel errichtet, und es ist nicht ohne Bedeutung, dass Abraham auf jenem nachmals heiligen Berge schon den grössten Beweis seiner Gottergebenheit ablegt.

3. וַיִּקֶּם Fut. apoc. von וָלַךְ; קָם von וָלַךְ, s. וָלַךְ.

5. וַיֵּשֶׂא Fut. Hithpal. von שָׂא, s. über dieses Verbum §. 74, Anm. 17. Ueber das He parag. in וָלַךְ s. §. 126, 1.

לכם פה עם-החמור ואני והפער כלכה עד-כה
 6 ונשתחוו ונשוכה אליכם: ויקח אברהם את-עצי
 העלה וישם על-יצחק בנו ויקח בירו את-האש
 7 ואת-המאכלת וילכו שניהם יחדו: ויאמר יצחק אל-
 אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בגי ויאמר הנה
 8 האש והעצים ואיה השה לעלה: ויאמר אברהם
 אלהים יראה-לו השה לעלה בגי וילכו שניהם יחדו:
 9 ויבאו אל-המקום אשר אמר-לו האלהים ויבן שם
 אברהם את-המזבח ויערף את-העצים ויעקר את-
 יצחק בנו וישם אתו על-המזבח ממעל לעצים:
 10 וישלח אברהם את-ירו ויקח את-המאכלת לשחט
 11 את-בנו: ויקרא אליו מלאך יהוה מן-השמים ויאמר
 12 אברהם אברהם ויאמר הנני: ויאמר אל-תשלח ירך
 אל-הפער ואל-תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי-
 ירא אלהים אתה ולא חשכת את-בנך את-יחידך
 13 ממני: וישא אברהם את-עיניו וירא והנה איל אחר
 נאחז בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את-האיל
 14 ויעלהו לעלה תחת בנו: ויקרא אברהם שם-המקום

An der Form נשתחוו, die zwischen beyden steht, findet sich ein solches nicht, wie es überhaupt an den לה sehr selten ist (Lgb. S. 429).

6. וישם und legte (sie). S. zu 6, 19.

8. ונשתחוו sie beyde, eig. ihre Zweyzahl s. §. 36, 1 Anm.

9. ויבן Fut. apoc. von בנה. את-המזבח den Altar, nämlich den zum Opfer nöthigen. Ebenso V. 6: das Feuer, das Messer.

12. העש, 2 Fut. apoc. von עשה.

13. אחר als Adv. loci: hinten, näml. im Hintergrunde der Scene, nicht s. v. a. hinter sich (Vulg. post tergum), wohin sein Blick nicht fiel. Blosser Correctur ist die Lesart des Cod. Sam., der LXX und 42 Handschriften: איל אחר ein Widder (אחר f. den Einheitsartikel = τις vgl. 1 Sam. 1, 1. Dan. 8, 3).

14. וירא יהוה Jehova wird (sich) ersehen, mit Rücksicht auf seine früheren nun wider Erwartung bestätigten Worte V. 8. — (אשר יאמר היום) so dass man heut zu Tage (im Sprüchworte) sagt: auf dem Berge Jehova's wird gesehen, d. i. gesorgt, da ersieht sich Gott Mittel, da sorgt und rathet er. Dieses Sprüchwort muss sich

יהוה יראה יראה אשר יאמר יהוה בחר יהוה
 יראה: ויקרא מלאך יהוה אל-אברהם שנית מן-
 השמים: ויאמר בי נשבעתי נאם-יהוה כי יען אשר
 עשית את-הדבר הזה ולא חשכת את-בנה את-יחידך:
 כי-ברך אברךך והרבה ארבה את-זרעך ככוכבי
 השמים וכחול אשר על-שפת הים וירש זרעך את
 שער איביו: והתברכו בזרעך כל גוי הארץ עקב
 אשר שמעת בקלי: וישב אברהם אל-געריו ויקמו
 וילכו יחדו אל-ביאר שבע וישב אברהם בביאר שבע:

auf die Heiligkeit des Tempelberges bezogen haben, wo Gott mit Hülfe näher sey, als anderswo. Zugleich ist auf die Etymologie angespielt, wobey מראה für *contr.* aus מראה יה, (von מראה *part. Ho.*, dem *Jod compaginis*, wie in §. 93, 2, und גבריאל = יהוה) genommen wird. „Von Jehova erwählt“ ist aber ein sehr passender Name f. das Nationalheiligthum.

16. „Ich schwöre bey mir.“ Die Menschen schwören bey Jehova oder anderen Göttern, die sie anbeten, Jehova bey sich selbst. יהוה (das ist der) Ausspruch Gottes,“ eine in den Propheten herrschende Formel, wenn Jehova's Worte angeführt werden. Sie werden eingeschoben, wie *ait, inquit Dominus*. כי steht nach Verbis des Sagens, Schwörens, vor der directen Rede, wie *ōti* (Gr. S. 266). 37, 25.

17. כי vor dem Nachsatze, der Vordersatz begann V. 16 mit יען weil. — איביו — וירש deine Nachkommen sollen die Thore ihrer Feinde besitzen, f. sollen ihre Städte erobern, womit das Besetzen der Thore verbunden ist. Dieselbe Segensformel 24, 60.

18. והתברכו וירשו segnen werden sich bey deinen Nachkommen alle Völker der Erde, d. i. sie werden, wenn sie sich segnen, sich Israels Schicksal anwünschen. Vgl. 1 M. 48, 20, wo Jakob den Ephraim und Manasse segnet und spricht: mit deinem Namen mögen sich die Israeliten segnen und sagen: mache dich Gott wie Ephraim und Manasse. Dieselbe Formel, wie hier, mit geringer Veränderung 12, 3. 18, 26, 4 und 28, 14, wo *Niphol* steht. Die LXX (vgl. Gal. 3, 8) erklären *Hithpa.* und *Niph.* hier passivisch: es sollen alle Völker der Erde durch deine Nachkommen beglückt werden, gegen die Parallelstellen Ps. 72, 17. Jer. 4, 2.

5. Geschichte Joseph's.

a) Er wird von seinen Brüdern gehasst und nach Aegypten verkauft. 1 Mos. 37.

- 2 יוסף בן-שבע-עשרה שנה הנה רעה את-אחיו בצאן
והוא בער את-בני בלהה ואת-בני זלפה נשי אביו
3 ויבא יוסף את-דבתם רעה אל-אביהם: וישראל
אהב את-יוסף מכל-בניו כי-בן-זקנים הוא לו
4 ועשה לו כתנת פסים: ויראו אחיו אתו אהב
אביהם מכל-אחיו וישנאו אתו ולא יכלו דברו
5 לשלם: ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד
6 שנא אתו: ויאמר אליהם שמעו-נא החלום הזה
7 אשר חלמתי: והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך
השדה והנה קמה אלמתי וגם-נצבחה והנה תסביננה
8 אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי: ויאמרו לו אחיו
תמלך תמלך עלינו אם-משול תמשל בנו ויוספו
9 עוד שנא אתו על-חלמתי ועל-דבריו: ויחלם עוד
חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי
חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר פועלים
10 משתחווים לי: ויספר אל-אביו ואל-אחיו ויגער-בו

Cap. XXXVII, 2. 'והוא בער גי' und er war (Hirten-) Knabe bey den Söhnen der Bilha. — böser Leumund über sie, §. 109, 2 Anm. 113, 2.

3. בן-זקנים מן comparativ, §. 117, 1. — ein Sohn des Greisenalters, den er als Greis gezeugt hatte, vgl. ילד זקנים 44, 20.

4. דברו ihn anreden. Sonst steht dafür דבר mit אל 8, 15, ל Richt. 14, 7.

5. ויגד er erzählte es. Dieses Pronomen wird sehr häufig ausgelassen, nach Verbis für sagen (lat. dixit er sagte es), z. B. 1 M. 9, 22, 24, 49, 46, 28, thun (vgl. feci ich that es) Jes. 48, 3, 6, 8, bringen (unten V. 25) vgl. 1 Sam. 17, 39. S. oben zu 6, 19. — ויזכרו sie hassten ihn noch mehr, §. 139, 1.

7. חסביננה Fut. Kal von סבב „euere Garben umgaben und neigten sich“ i. neigten sich rings, s. §. 139, 3, c. — ותשתחווין vom Stw. שחה. Ueber die Endung ו statt נה s. §. 47, 3.

8. מלך תמלך, §. 128, 3. a.

אָביו וַיֹּאמֶר לוֹ מָה הַחֲלוּם הַזֶּה אֲשֶׁר חָלַמְתָּ הַבּוֹא
 11 גְּבוּא אֲנִי וְאִמִּי וְאַחִיךָ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אֶרְצָה: וַיִּקְבְּאוּ-
 12 בּוֹ אֲחָיו וְאָבִיו שָׁמַר אֶת-הַדָּבָר: וַיֵּלְכוּ אֲחָיו לָרְעוֹת
 13 אֶת-צֹאן אֲבִיהֶם בְּשֶׂכֶם: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף
 הֲלוֹא אֲחִיךָ רָעִים בְּשֶׂכֶם לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם
 14 וַיֹּאמֶר לוֹ הֲפֹנִי: וַיֹּאמֶר לוֹ לֹךְ-נָא רֵאֵה אֶת-שְׁלוֹם
 15 אֲחִיךָ וְאֶת-שְׁלוֹם הַצֹּאן וְהַשִּׁבְנִי דָּבָר: וַיֵּרְאוּ אֹתוֹ
 16 מִרְחָק וּבְטָרֶם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיַּתְּכֵבְלוּ אֹתוֹ לְחַמְיוֹ:
 17 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אֲחָיו הִנֵּה בַעַל הַחֲלָמוֹת הִלְזָה
 18 בָּא: וְעַתָּה לָכוּ וְנִתְרַגְּמוּ וְנִשְׁלַכְּהוּ בְּאֶחָד דְּפִרוֹת
 19 וְאִמְרֵנוּ חַיָּה רָעָה אֲכָלָתָהּ וְנִרְאָה מִזֶּה-יָהִיו חֲלָמָיו:
 20 וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נַכְנוּ נַפֶּשׁ:
 21 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אֶל-תִּשְׁפְּכוּ-דָם הַשְׁלֹכוּ אֹתוֹ
 22 אֶל-הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבָּר וְיָד אֶל-תִּשְׁלַחוּ-בּוֹ
 23 לְמַעַן הִצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוֹ אֶל-אָבִיו: וַיְהִי
 24 כַּאֲשֶׁר-בָּא יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶת-יוֹסֵף
 25 אֶת-בְּתָנָתוֹ אֶת-כְּתֹנֶת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלָיו: וַיִּקְחָהּ
 26 וַיִּשְׁלַכוּ אֹתוֹ חֲבֵרָה וְהַבּוֹר רֶק אֵין בּוֹ מַיִם: וַיִּשְׁבוּ
 לְאָכֹל-לֶחֶם וַיִּשְׁאוּ עֵינֵיהֶם וַיֵּרְאוּ וְהִנֵּה אֲרֻחַת
 יִשְׁמַעְאֵלִים בָּאָה מִגִּלְעָד וּגְמִלִיהֶם נִשְׂאִים נִכְאֹת וְצָרִי
 חֵט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִם: וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל-

13. הלוּ, siehe! ohne Frage §. 150, 2 (S. 259, oben).

14. הֲצֹאן — siehe nach dem Befinden deiner Brüder und der Heerden. — וְהַשִּׁבְנִי דָּבָר und bringe mir Antwort, s. das Wortregister unter שָׁבַע.

19. וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן אֶת-אֲחָיו einer zum anderen, zu einander §. 122, Anm. 4. — וְהִלְזָה verächtlich, wie οὐτός, iste.

21. וַיִּצְלָהּ da wollte er ihn retten. — וְנִכְנוּ נַפֶּשׁ wir wollen ihn nicht todtschlagen. נַפֶּשׁ eig. jem. schlagen am Leben, so dass es ihm das Leben kostet (§. 116, 3).

22. (לְמַעַן יָגִי) so sprach er, um ihn zu retten.

23. וַיִּפְשְׁטוּ אֶת-יִשְׁמַעְאֵל — §. 136, 1. vgl. §. 135, 3, a. — וְנִשְׂאִים den er an hatte, den er trug: על öfter so von der Kleidung 5 M. 7, 25. Hiob 24, 21.

אָחיו מֶה-בָּצַע בִּי בְהָרֹג אֶת-אָחִינוּ וְכַסִּינוּ אֶת-דָּמֹנוּ:
 27 לָכוּ וְנִמְכְּרֵנוּ לַיִּשְׁמְעֵאלִים וַיִּדְנוּ אֶל-תְּהִי-בֹנוּ כִּי-
 28 אָחִינוּ בְּשָׂרֵנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אָחָיו: וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ
 אֶת-יוֹסֵף מִן-הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת-יוֹסֵף לַיִּשְׁמְעֵאלִים
 31 בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וַיְבִיאוּ אֶת-יוֹסֵף מִצְרָיִמָּה: וַיִּקְחוּ
 אֶת-כְּתֹנֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁחֲטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת-
 32 הַכְּתֹנֶת בַּדָּם: וַיִּשְׁלַחוּ אֶת-כְּתֹנֶת הַפָּסִים וַיְבִיאוּ אֶל-
 אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת מִצָּאֵנוּ הָדָר-גָּא הַכְּתֹנֶת בְּנֵךְ
 33 הוּא אִם-לֹא: וַיִּפְרֹחַ וַיֹּאמֶר כְּתֹנֶת בְּנֵי חַיָּה רָעָה
 34 אֶכְלָתִּהוּ טָרֵף טָרֵף יוֹסֵף: וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׂמֹלְתָיו
 וַיֵּשֶׁם שָׂק בְּמִתְנָיו וַיִּתְאַבֵּל עַל-בָּנוּ יָמִים רַבִּים:
 35 וַיִּקְמוּ כָל-בָּנָיו וְכָל-בָּנֹתָיו לְנַחֲמוֹ וַיֵּמָאֵן לְהַתְנַחֵם
 וַיֹּאמֶר כִּי-אֵרָר אֶל-בְּנֵי אָבִל שְׂאֵלָה וַיִּבְכֶּה אֹתוֹ
 אָבִיו:

27. unsere Hand soll nicht an ihn gelegt werden, vgl. 1 M. 16, 12. 1 Sam. 18, 17. 21.

28. Ausgelassen sind zu Anfange des Verses die Worte: „es zogen midianitische Kaufleute vorbey“, welche nicht zu der übrigen Erzählung stimmen und wahrscheinlich zu einer anderen Relation gehören (s. die Einleitung zu No. II.). Derselbe Fall ist mit den ebenfalls ausgelassenen V. 29. 30. Vgl. de Wette Kritik der israel. Geschichte I, S. 145. — §. 118, 4. Anm. 2. — וַיְבִיאוּ und sie (die Midianiter) führten, die Subjecte wechseln.

32. (הַכְּתֹנֶת) הֵּהּ ist hier das *interrogativum*, f. ob §. 98, Anm., über הֵּהּ und אִם §. 150, 2.

33. טָרֵף טָרֵף §. 128, 3 Anm. 2.

34. Das Zerreißen der Kleider ist Zeichen der Trauer.

35. s. zu 22, 16. וַיִּבְכֶּה Fut. apoc. von בָּכָה §. 74, Anm. 3, c. Das Dag. lene im הֵּהּ steht nach §. 21, 2.

36. Die Kaufleute, welche oben Ismaëlitzen heissen, führen hier den specielleren Namen Midianiter vgl. Richt. 7, 12. vgl. 8, 22. 24. Wirklich gehört auch dieser Vers nicht zur Urrelation, konnte aber des Zusammenhanges wegen hier nicht entbehrt werden.

b) Joseph's Dienst, Reizung zur Sünde und unschuldiges Gefängniß. 1 Mos. 39.

- 2 וַיְהִי יְהוָה אֶת-יוֹסֵף יוֹסֵף אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית
 3 אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי: וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי יְהוָה אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר-
 4 הוּא עֹשֶׂה יְהוָה מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ: וַיִּמָּצֵא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו
 5 וַיִּשְׁרֹת אֹתוֹ וַיַּפְקְדֵהוּ עַל-בֵּיתוֹ וְכָל-יֵשׁ-לוֹ כֵּתָן
 6 בְּיָדוֹ: וַיְהִי מֵאִזְ חֲפָקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל-אֲשֶׁר
 7 יֵשׁ-לוֹ וַיַּבְרֹךְ יְהוָה אֶת-בֵּית הַמִּצְרִי בְּגִלְלַל יוֹסֵף
 8 וַיְהִי בִרְכַּת יְהוָה בְּכָל-אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ בְּבֵית
 9 וּבְשָׂדֵה: וַיַּעֲזֹב כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא-יָדַע אֹתוֹ
 10 מֵאוֹמֶה כִּי אִם-הִלָּחֵם אֲשֶׁר-הוּא אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף
 11 יָפֵה תָאֵר וַיִּפֶּה מְרָאֶה: וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
 12 וַתֵּשֶׂא אִשְׁת-אֲדֹנָיו אֶת-עֵינֶיהָ אֶל-יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שְׂכֵבָה
 13 עִמִּי: וַיִּמָּאֵן וַיֹּאמֶר אֶל-אִשְׁת אֲדֹנָיו חֵן אֲדֹנִי לֹא-יָדַע
 14 אֹתִי מִה-בְּבֵית וְכָל אֲשֶׁר-יֵשׁ-לוֹ כֵּתָן בְּיָדִי: אֵינְכֶם
 15 גְּדוֹל בְּבֵית הַזֶּה מִמֶּנִּי וְלֹא-חָשַׁךְ מִמֶּנִּי מֵאוֹמֶה כִּי
 16 אִם-אוֹתָךְ בְּאֶשֶׁר אֶת-אִשְׁתּוֹ וְאִיךָ אַעֲשֶׂה הָרָעָה
 17 הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים: וַיְהִי כַּדְּבָרָה אֵל-
 18 יוֹסֵף חֵם יוֹם וְלֹא-שָׁמַע אֵלֶיהָ לְשֹׁכֵב אֶצְלָהּ לְהוֹת

Cap. XXXIX, 2. מְצַלִּיחַ, *intrans.* der Glück hat, dem alles gelingt, dagegen V. 3. *trans* der da beglückt, gelingen lässt. — אֲדֹנָיו seines Herren, sing. §. 106, 2, b.

4. כָּל-אֲשֶׁר יֵשׁ-לוֹ f. כָּל-יֵשׁ-לוֹ wie V. 5 steht. §. 121, 2.

6. (וְלֹא יָדַע אֹתוֹ וְנֹו) und bekümmerte sich *bey ihm* (d. i. da er ihn, den Joseph hatte) um nichts, als um die Speise, die er ass. Nicht als ob er diese selbst besorgt hätte, sondern, will der Erzähler sagen, es blieb ihm nichts zu thun übrig, als dass er ass und trank. Vgl. V. 8: er bekümmert sich *bey mir* (da er mich hat) um nichts im Hause.

7. שְׂכֵבָה *imp. parag.* §. 48, 6.

9. אֵינְכֶם גְּדוֹל מִמֶּנִּי *nichts ist grösser als ich*, f. zu gross, wichtig für mich. Vgl. über diese Wendung des Comparativs I M. 18, 14. 5 M. 14, 24.

- 11 עָמָה: וַיְהִי בַּיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבֵּיתָה לַעֲשׂוֹת
 12 מְלֹאכְתּוֹ וַאֲיֵן אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִת שֵׁם בְּכִית: וַתִּתְּפֶשֶׁהוּ
 בַּבִּגְדוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָּה עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בַּיּוֹם וַיָּגֶס וַיֵּצֵא
 13 הַחוּצָה: וַיְהִי כִּרְאוֹתָהּ כִּי - עָזַב בְּגָדוֹ בַּיּוֹם וַיָּגֶס
 14 הַחוּצָה: וַתִּקְרָא לְאֲנָשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר רְאוּ
 הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עֲבָרִי לְצַחֵק בָּנֹו פֹא אֵלַי לְשִׁכַּב עִמִּי
 15 וְאִקְרָא בְּקוֹל גָּדוֹל: וַיְהִי כַּשֶּׁמְעוּ כִּי - הִרְיַמְתִּי קוֹלִי
 16 וְאִקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי וַיָּגֶס וַיֵּצֵא הַחוּצָה: וַתִּפָּח
 17 בְּגָדוֹ אֶצְלָהּ עַד - בּוֹא אֲדָכִיו אֶל - בֵּיתוֹ: וַתִּדְּבַר אֵלָיו
 19 בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה: וַיְהִי כַּשֶּׁמַּע אֲדָכִיו אֶת - דְּבָרֵי אִשְׁתּוֹ
 20 אֲשֶׁר דִּבְרָה אֵלָיו וַיַּחַר אָפּוֹ: וַיִּקַּח אֲדָנִי יוֹסֵף אֹתוֹ
 וַיִּתְּנֶהוּ אֶל - בֵּית הַסֵּתֶר מְקוֹם אֲשֶׁר - אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ
 21 אֲסוּרִים וַיְהִי - שֵׁם בְּבֵית הַסֵּתֶר: וַיְהִי יְהוָה אֶת - יוֹסֵף
 וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן חֶפְזוֹ בְּעֵינָיו שֶׁר בֵּית - הַסֵּתֶר:
 22 וַיִּתֵּן שֶׁר בֵּית - הַסֵּתֶר בֶּן - יוֹסֵף אֶת כָּל - הָאֲסִירִים אֲשֶׁר
 בְּבֵית הַסֵּתֶר וְאֵת כָּל - אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם הוּא הָיָה

11. וַיְהִי בַּיּוֹם הַזֶּה zu dieser Zeit, damals (בַּ as Zeitpartikel).
 Sonst bedeutet diese Formel stets: wie zu dieser Zeit, wie jetzt
 5 M. 6, 24. Jer. 44, 22.

14. וַיְהִי da hat er zu uns gebracht. Im Affecte der Rede
 verschweigt sie das Subject, ihren Mann.

16. וַתִּפָּח Fut. Hi. von נִיחַ, gebildet nach §. 71, Anm. 9.

20. מְקוֹם, im st. cstr. vor אֲשֶׁר s. 40, 3. §. 114, 2. — אֲסִיר
 ist subst. verbale: „Gefangener“, אֲסוּרִים reines Particip (§. 83, 5):
 „wo die Gefangenen des Königs gefangen waren.“

21. וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד und er wandte ihm Gunst zu; וַיֵּט Fut.
 apoc. Kal von נָטָה, §. 75, 2, b. — וַיִּתֵּן חֶפְזוֹ בְּעֵינָיו וְגו' er bewirkte
 Gunst gegen ihn in den Augen des Obersten des Gefangenhauses,
 d. h. verschaffte ihm die Gunst des Obersten. S. über diese Formel
 2 M. 3, 21. 11, 3. 12, 36.

22. כָּל - אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם alles, was sie daselbst thaten, d. i. was
 man daselbst that, was daselbst geschah und vorging (vgl. §. 134
 Anm. *), das that er, d. i. das ging durch seine Hand.

עָשָׂה: אֵין שַׁר בֵּית - הַסֹּהַר רָאָה אֶת - כָּל - מַאוֹמָהּ 23
בְּיָדוֹ בְּאֶשֶׁר יִהְיֶה אִתּוֹ וְאֶשֶׁר - הוּא עֹשֶׂה יִהְיֶה מִצְלִיחַ:

c) Joseph legt den Gefangenen ihre Träume aus.

1 Mos. 40.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָטְאוּ מִשְׁקָה מֶלֶךְ - מִצְרַיִם 1
וְהָאֶפֶס לֹא־דִנְיָהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם: וַיִּקְצֹף פָּרַעַה עַל 2
שְׁנֵי סָרִיסָיו עַל שֶׁר חֲמִשָּׁקִים וְעַל שֶׁר הָאוֹפִים:
וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמַר בֵּית שֶׁר הַטְּבָחִים אֶל בֵּית הַסֹּהַר 3
מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אֲסוּר שָׁם: וַיִּפְקֹד שֶׁר הַטְּבָחִים 4
אֶת - יוֹסֵף אֹתָם וַיְשַׁרְח אֹתָם וַיְדַוּ יָמִים בְּמִשְׁמַר:
וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלֹמוֹ בַּלַּיְלָה 5
אַחֲרֵי אִישׁ כְּנִתְרוֹן חֲלֹמוֹ חֲמִשָּׁקָה וְהָאֶפֶס אֲשֶׁר
לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֲסוּרִים בְּבֵית הַסֹּהַר: וַיָּבֹא 6
אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בְּבֹקֶר וַיֵּרָא אֹתָם וְהֵנֶם זֹעֲפִים: וַיִּשְׁאַל 7
אֶת - סָרִיסֵי פָרַעַה אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּמִשְׁמַר בֵּית אֲדֹנָיו
לֵאמֹר מַדּוּעַ פָּנִיכֶם רְעִים הַיּוֹם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוֹם 8
חֲלָמְנוּ וּפֶתַר אֵין אִתּוֹ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא
לְאֱלֹהִים פְּתָרִינִים סִפְרוּ - נָא לִּי: וַיֹּסֶפֶר שֶׁר - חֲמִשָּׁקִים 9
אֶת - חֲלֹמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחֲלוֹמִי וְהִנֵּה - גִּפְנִן

23. בִּידוֹ — אֵין, er sahe auch nicht nach dem Geringsten, was unter seiner Hand war.

Cap. XL, 3. אֹתָם בְּמִשְׁמַר (וַיִּתֵּן אֹתָם) wie im Lat. *eos in custodiam dedit*.

4. וַיִּפְקֹד אֹתָם er ordnete ihnen bey.

5. אִישׁ כְּנִתְרוֹן חֲלֹמוֹ, ein jeder nach der Bedeutung seines Traumes. Jeder träumte verschieden, je nachdem die Bedeutung beyder T-äume verschieden war. — §. 112, a.

8. (לְאֱלֹהִים פְּתָרִינִים) „von Gott kommen die Deutungen,“ לֵאמֹר von der wirkenden Ursache §. 140, 2. Joseph übernimmt die Traumdeutung, lehnt aber die Ehre derselben von sich ab, da Gott durch ihn rede. Vgl. 41, 16.

9. בְּחֲלוֹמִי in meinem Traume, steht absolut voran, und folgt als Zeichen des Nachsatzes. In meinem Traume, da — S. zu 1 M. 2, 4.

- 10 לִפְנֵי: ובִּזְמַן שְׁלֹשָׁה שָׁרִיגִם וְהָיָא בְּפִרְחָהּ עֲלֶיהָ
 11 כָּצָה חֲבָשִׁילוֹ אֲשַׁלְחֶיהָ עֲנָבִים: וְכֹס פִּרְעָה בִּידָהּ
 וַאֲנָקָה אֶת-הָעֲנָבִים וַאֲשַׁחַט אֹתָם אֶל-כֹּס פִּרְעָה
 12 וַאֲתָן אֶת-הַכֹּס עַל-כַּף פִּרְעָה: וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה
 13 פָּתַרְנוּ שְׁלֹשַׁת הַשָּׁרָגִים שְׁלֹשַׁת יָמִים הֵם: בְּעוֹד שְׁלֹשַׁת
 יָמִים יִשָּׂא פִּרְעָה אֶת-רֹאשׁוֹ וְהִשִּׁיבָהּ עַל-בִּגְדָהּ
 וְנָתַתָּ כֹּס-פִּרְעָה בְּיָדוֹ כִּמְשַׁפֵּט הָרֹאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיְתָה
 14 מְשֻׁקָּהוּ: כִּי אִם-זָכַרְתָּנִי אֶתָּה כְּאִשֶּׁר יִיטֹב לָךְ וְעָשִׂיתָ-
 כָּאֵם עֲמָדִי חֲסֹד וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל-פִּרְעָה וְהוֹצֵאתָנִי מִן-
 15 הַבֵּית הַזֶּה: כִּי-גָבַב גָּבַבְתִּי מֵאֶרֶץ הָעִבְרִים וְגַם-פֶּה
 16 לֹא-עָשִׂיתִי מֵאוֹמָה כִּי-שָׂמוּ אֹתִי בַּבּוֹר: וַיֵּרָא שָׂר-
 הָאֲפִים כִּי-טוֹב פָּתָר וַיֹּאמֶר אֶל-יוֹסֵף אֵף-אֲנִי
 17 בְּחִלּוֹמִי וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סִלֵּי חֲרִי עַל-רֹאשִׁי: וּבִסֵּל
 הָעֲלִיזֹן מְכַל מֵאֵכֶל פִּרְעָה מַעֲשֶׂה אֵלֶּה וְהָעוֹף אֵכֶל
 18 אֹתָם מִן-הַסֵּל מֵעַל רֹאשִׁי: וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה
 19 פָּתַרְנוּ שְׁלֹשַׁת הַסִּלִּים שְׁלֹשָׁה יָמִים הֵם: בְּעוֹד שְׁלֹשַׁת

10. 10. *לפני* eig. als sprossend er war f. als er sprossete, כ vor dem Participio (vgl. 1 M. 38, 29), statt des *Inf.*, der in dieser Verbindung gewöhnlich ist. — *הבשילו* אֲשַׁלְחֶיהָ עֲנָבִים *es reiften seine Kämme die Trauben*. Das Reifen der Trauben ist so gedacht, als ob es von Innen heraus, von den Kämme ausgehe, an welchen die Beeren hängen. Vgl. über diese Betrachtungsweise §. 52, 2 Anm.

11. Die Aegypter hielten es für unerlaubt, Wein zu trinken, tranken aber den ausgepressten Saft der Trauben. Eben so noch heut zu Tage die Muhammedaner.

12. *הם* sie sind, V. 18. Das Pronomen schliesst sehr häufig das *Verbum substantivum* ein, vgl. 7, 2, הִנֵּה 41, 26, und in der 1sten Person נָחֵמִי wir sind 42, 11.

13. *Das Haupt jemandes erheben* für: ihn aus dem (meistens unterirdischen) Kerker heraufsteigen lassen und daraus befreien, V. 20. 2 Kön. 25, 27.

16. *כִּי טוֹב פָּתָר* *duss er Gutes gedeutet hatte*, nicht: dass er gut (richtig) gedeutet, denn das musste der Erfolg erst lehren.

17. *מֵעַל* §. 151, 2, a. Vgl. V. 19.

19. *וַיִּשָּׂא אֶת-רֹאשׁוֹ מֵעַלָּהּ* *er wird deinen Kopf von dir nehmen*, d. i. dich enthaupten lassen. Der Ausdruck spielt auf den

ימים ישא פרעה את-ראשך מעליך ותלה אותך
 על-עץ ואכל העוף את-בשרך מעליך: ויהי ביום 20
 השלישי יום הלקח את-פרעה ונעש משתה לכל-
 עבדיו וישא את-ראש שר המִשְׁקִים ואת-ראש שר
 האפים בתוך עבדיו: וישב את-שר המִשְׁקִים על- 21
 מִשְׁקָהוּ ויתן הכוס על-כף פרעה: ואת שר האפים 22
 תלה באשר פתח להם יוסף: ולא-זכר שר-המִשְׁקִים 23
 את-יוסף וישכחו:

d) Joseph legt dem Pharaon einen Traum aus, und wird zu hohen Würden erhoben. 1 Mos. 41.

ויהי מקץ שָׁנָתַיִם ימים ופרעה חלם: ויהי בבקר 8. 1
 ותפעם רוחו וישלח ויקרא את-כל-חרטמי מצרים
 ואת-כל-חכמיה ויספר פרעה להם את-חלמו ואין-
 פותר אותם לפרעה: וידיבר שר המִשְׁקִים את- 9
 פרעה לאמר את-חטאי אני מזכיר היום: פרעה 10

V. 13. gebrauchten an, wiewohl er einen davon sehr verschiedenen Sinn enthält. V. 20 wird das beyden Phrasen gemeinschaftliche *ראש* doppelsinnig zusammengestellt. Uebrigens wurden die Verbrecher bey den Aegyptern nicht lebendig erhenkt, sondern nach ihrer Hinrichtung an einen Pfahl geschlagen. Eben so bey den Hebräern, 5 M. 21, 22, 23.

20. הִלָּךְ *Inf. Hoph.* von הָלַךְ nach Art der Verba פִּי dritter Classe (§. 70) gebildet, wiewohl dieses Verbum sonst zur ersten Classe gehört. *פרעה* eig. der Tag, wo man den Pharaon zur Welt gebracht hatte, f. wo er zur Welt gekommen war. Das Passivum als impersonelles Activum gedacht, dah. mit dem *Acc.* §. 140, 1. Anm.

21. וַיָּשֶׁב — מִשְׁקָהוּ er setzte den Obermundschenken wieder über sein Getränk. So ist מִשְׁקָה hier zu nehmen, vgl. 1 Kön. 10, 21.

Cap. XLI, 1. שָׁנָתַיִם eig. 2 Jahre Zeit §. 111, 2.

9. את-פרעה kann *Acc.* seyn, von דָּבַר regiert, in der Bedeutung: anreden, vgl. 37, 4. Gew. er redete mit Pharaon.

10. Es gehört zur Sprache der Ehrfurcht gegen den König, dass in der dritten (statt der zweyten) Person von ihm gesprochen wird. Daher V. 13: mich stellte er (Pharaon) wieder an, und ihn hing er auf (liess er aufhängen).

קָצַף עַל־עַבְדּוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ בְּמִשְׁמַר בֵּית שַׂר הַטַּבָּחִים
 11 אֹתוֹ וְאֵת שַׂר הָאֵפִים: וַנַּחֲלֶמָה חֲלוֹם בְּלֵילָה אֶחָד
 12 אֲנִי וְהוּא אִישׁ כִּפְתָּרוֹן חֲלִמּוֹ חֲלִמְנוּ: וְשֵׁם אֹתָנוּ
 כְּעַר עַבְרִי עֶבֶד לְשַׂר הַטַּבָּחִים וְנִסְפָּר־לוֹ וַיִּפְתָּר־לָנוּ
 13 אֶת־חֲלֻמֹּתֵינוּ אִישׁ כְּחֻלְמוֹ פָּתַר: וַיְהִי כִּאֲשֶׁר פָּתַר־
 14 לָנוּ כֵּן הָיָה אֹתִי הַשִּׁיב עַל־כַּפִּי וְאֹתוֹ תִּלָּה: וַיִּשְׁלַח
 פָּרְעָה וַיִּקְרָא אֶת־יֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן־הַבּוֹר וַיַּנְלֹחַ
 15 וַיַּחֲלֹף שְׂמֻלֹתָיו וַיָּבֵא אֶל־פָּרְעָה: וַיֹּאמֶר פָּרְעָה אֶל־
 יֹסֵף חֲלוֹם חֲלֻמֹּתֵי וַפְתָּר אֵין אֹתוֹ וְאֲנִי שֹׁמְעֵתִי עָלֶיךָ
 16 לֵאמֹר תִּשְׁמַע חֲלוֹם לִפְתָּר אֹתוֹ: וַיַּעַן יֹסֵף אֶת־
 פָּרְעָה לֵאמֹר בְּלִעְדֵּי אֱלֹהִים יַעֲבֹה אֶת־שְׁלוֹם פָּרְעָה:
 17 וַיַּדְבֵּר פָּרְעָה אֶל־יֹסֵף בְּחֻלְמֵי הַגָּבִי עֲמֵד עַל־שִׁפְת
 18 הַיָּאָר: וְהִנֵּה מִן־הַיָּאָר עֹלֹת שְׁבַע פָּרוֹת בְּרִיאֹת
 19 בָּשָׂר וַיִּפֹּת הָאָר וַתַּרְעִיכָה בָּאָחוּ: וְהִנֵּה שְׁבַע־פָּרוֹת
 אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן וַלּוֹת וַתֵּרָעוּת הָאָר מֵאֵד וַתִּקּוּת
 בָּשָׂר לֹא־רָאִיתִי כְהִנֵּה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לָרָע:
 20 וַתֵּאכְלֶנָה הַפָּרוֹת הַרְקוֹת וַתֵּרָעוּת אֵת שְׁבַע הַפָּרוֹת

12. §. 122, b eig. der als *Knecht* diente dem *Obersten der Leibwache*. Dieselbe Construction mit dem Dativ s. 44, 9, und bey dem Gegensatze: אָדוֹן לַיְיָ Herr über jem. 45, 8. 18, Ps. 12, 5, desgl. bey לַיְיָ Hieb 30, 29 wie *ἐταῖρος τινί*, *φίλος τινί*, לַיְיָ 5 M. 4, 42 wie *ἐχθρός τινί*. — אִישׁ einem Jeden. Die Dativbezeichnung aus לָנוּ ist wieder hinzuzudenken, vgl. §. 151, 4.

15. אֹתוֹ — תִּשְׁמַע, indirecte Rede: du hörst einen Traum, um ihn sogleich zu deuten. §. 152, 4, litt. d.

16. פָּרְעָה — אֱלֹהִים Gott wird Auskunft geben über Pharao's Heil, in sofern dieser nämlich dem Joseph die Deutung offenbaren soll. Es liegt darin zugleich die schmeichelnde Andeutung, dass der Traum nur Gutes werde zu bedeuten haben.

17. Die directe Rede folgt hier auf das Verbum דִּבֶּר (reden, sprechen), ohne dass, wie gewöhnlich, לֵאמֹר hinzugesetzt wird. Vgl. 2 M. 32, 7. 1 Kön. 21, 5.

19. כְּהִנֵּה לָרָע (welche) wie diese an Schlechtigkeit, welche diesen an Schlechtigkeit (übeln Aussehen) gleichgekommen wären, also: so schlechte.

21 וַתֵּאשְׁכַּח הַבְּרָאָה: וַתִּבְנֶה אֶל-קִרְבְּנָהּ וְלֹא נֹדַע
 עִדְבָּאוּ אֶל-קִרְבְּנָהּ וּמְרִיאָהּן רַע כִּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה וַאֲיָקֹץ:
 22 וְאַתָּה בַּחֲלֹמִי וְהִנֵּה שִׁבַּע שָׂבָלִים עֹלֹת בְּקִנָּה אֶחָד מִלֵּאת
 23 וְסֻבּוֹת: וְהִנֵּה שִׁבַּע שָׂבָלִים צִנְמוֹת וַקּוֹת שְׂדֵפוֹת קָדִים
 24 צִמְחוֹת אַחֲרֵיהֶם: וַתִּבְלַעַן הַשָּׂבָלִים הַקֹּת אֶת שִׁבַּע
 25 הַשָּׂבָלִים הַסֻּבּוֹת וַאֲמַר אֶל-הַחֲרֻטָּמִים וַאֲיִן מִגִּיד לִי:
 26 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-פֶּרְעָה חֲלוֹם פֶּרְעָה אֶחָד הוּא אֵת
 27 אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה הַגִּיד לְפֶרְעָה: שִׁבַּע פֶּרֶת
 28 הַסֻּבּוֹת שִׁבַּע שָׁנִים הֵנָּה וְשִׁבַּע הַשָּׂבָלִים הַסֻּבּוֹת שִׁבַּע
 29 שָׁנִים הֵנָּה חֲלוֹם אֶחָד הוּא: וְשִׁבַּע הַפְּרוֹת הַקֹּת
 30 וְהַקֹּת שְׂדֵפוֹת הַקָּדִים יִהְיוּ שִׁבַּע שָׁנִים רָעָב: הֵנָּה
 31 שִׁבַּע שָׁנִים בָּאוֹת שִׁבַּע שָׁנִים בָּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: וְקָמוּ
 32 שִׁבַּע שָׁנִים רָעָב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל-הַשִּׁבַּע בְּאֶרֶץ
 33 מִצְרָיִם וְכֹלָה הָרָעָב אֶת-הָאֶרֶץ: וְעָתָה יֵרָא פֶּרְעָה
 34 אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: יַעֲשֶׂה
 35 פֶּרְעָה וַיִּפְקֹד פְּקָדִים עַל-הָאֶרֶץ וְחָמַשׁ אֶת-אֶרֶץ מִצְרָיִם
 36 בְּשִׁבַּע שָׁנֵי הַשָּׁבַע: וַיִּקְבְּצוּ אֶת-כָּל-אֶכְלֵ הַשָּׁנִים
 37 הַסֻּבּוֹת הַבָּאוֹת הָאֵלֶּה וַיִּצְבְּרוּ-בָּר פָּחַת יַד-פֶּרְעָה אֶכְלֵ
 38 בָּעֵרִים וְשִׁמְרוּ: וַיִּטֵּב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פֶרְעָה וּבְעֵינֵי
 39 כָּל-עַבְדָּיו: וַיֹּאמֶר פֶּרְעָה אֶל-עַבְדָּיו הִנֵּמְצָא כֹּה־אִישׁ
 40 אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ: וַיֹּאמֶר פֶּרְעָה אֶל-יוֹסֵף
 41 אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתָךְ אֵת-כָּל-זֶה אֵין נָבוֹן

21. קִרְבְּנָה, über die Form des *Suffixi* s. §. 35, Anm. 1. — *מְרִיאָהּן* ist Singular: *aspectus earum* s. §. 90 am Ende.

23. אַחֲרֵיהֶם f. אַחֲרֵיהֶן §. 119, 5.

25. עָשָׂה, *Part. Fut. facturus sc. est.* §. 131, 1 und 2, b.

26. הֵנָּה שִׁבַּע פְּרוֹת וְסֻבּוֹת über den Art. §. 109, 2 Anm. — *הֵנָּה* sie sind, s. zu 40, 12. V. 27 ist es durch das Verbum *יִהְיוּ* ausgedrückt.

29. Siehe, die sieben nächsten Jahre (*Acc. der Zeit* §. 116, 2) wird grosser Ueberfluss in ganz Aegypten seyn.

39. אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים וְגו' s. §. 130, 2.

40 וְחַכְמָם כְּמֹדֶךָ: אַתָּה תִּהְיֶה עַל-בֵּיתִי וְעַל-פִּידִי יִשָּׁק כָּל-
 41 עַמִּי רַק הַכִּסֵּא אֲגִדֵּל מִמֶּךָ: וַיֹּאמֶר פֶּרַעַה אֶל-יֹסֵף
 42 רְאֵה נָתַתִּי אֶתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: וְנֹסֶר פֶּרַעַה
 אֶת-טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל-יַד יוֹסֵף וַיִּלְבֹּשׁ
 43 אֹתוֹ בְּגָדֵי-יֶשֶׁת וַיִּשֶׂם רֶבֶר הַזָּהָב עַל-צַוְאָרָו: וַיַּרְכֹּב
 אֹתוֹ בְּמַרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר-לוֹ וַיִּקְרָאוּ לִפְנֵי
 44 אַבְרָהָם וְנָתַן אֹתוֹ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: וַיֹּאמֶר
 פֶּרַעַה אֶל-יֹסֵף אֲנִי פֶרַעַה וּבְלַעַדְיָה לֹא-יָרִים אִישׁ
 45 אֶת-יָדוֹ וְאֶת-יָגְלוֹ בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: וַיִּקְרָא פֶּרַעַה
 שֵׁם-יֹסֵף צָפְנָת פַּעֲנָח וַיִּתֵּן לוֹ אֶת-אֶסְנַת בַּת-
 פֹּטִי פָרַע כֶּהֱן אֵן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:
 46 וַיֹּסֵף בֶּן-שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּעָמְרוֹ לִפְנֵי פֶרַעַה מֶלֶךְ-

40. nach deinem Befehle richte oder füge sich mein ganzes Volk. על פי פ' für: nach dem Befehle jem. Hiob 39, 27. 2 M. 38; 21. 4 M. 3, 16. 39. Jos. 19, 50. — רק הכסא nur dem Throne nach. §. 116, 3.

42. Das Uebergeben des Siegelringes ist die gewöhnliche Ceremonie, mit welcher ein Wesir des Morgenlandes eingesetzt wird. Zu der Construction von הָלַבִּישׁ vgl. §. 136, 1. — רַבֵּי הַזָּהָב die goldene Kette (mit dem Art.), welche näml. ein Abzeichen der höchsten Beamten ist.

43. אֲשֶׁר-לוֹ §. 112, a. — אַבְרָהָם wenn man dieses Wort als ein hebräisches betrachtet, könnte es *Inf. absol. Hiph.* seyn für הִכְרָה (§. 52, Anm. 2), hier als *Imp.* (§. 128, 4, b), also: beuge die Knie. Weit wahrscheinlicher ist es aber ursprünglich ägyptisch (*Ape* — *rek* beuge das Haupt) und erhielt nachher nur eine hebräische Gestalt und Etymologie. — וַיִּתֵּן *Inf. absol. pro Verbo finito*, §. 128, 4, a.

44. „Ohne dich soll niemand seine Hand und seinen Fuss aufheben in ganz Aegyptenland“ = ohne deine Erlaubniß soll sich niemand regen, das Geringste thun im ganzen Lande.

45. צָפְנָת פַּעֲנָח der ägyptische Grossbeamte soll nicht mehr seinen hebräischen Namen führen, sondern einen echtägyptischen. Der ägyptischen Form desselben näher kommen die (in Aegypten lebenden) LXX, indem sie es *ψονθουφανήχ* schreiben, d. i. im Aegyptischen: *psōtemphenēch*, *salus seculi*, Hieron. *servator mundi*. Dem vorliegenden Textesworte haben die hebräischen Referenten eine mehr hebräisch klingende Gestalt gegeben, s. V. 43 und unten 2 M. 2, 9.

מִצְרַיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל - אֶרֶץ
 47 מִצְרַיִם: וַתַּעַשׂ הָאֶרֶץ שִׁבְעָה שָׁנִי הַשְּׁבַע לְקַמָּצִים:
 48 וַיִּקְבֹּץ אֶת - כָּל - אֹכֵל שִׁבְעָה שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בָאֶרֶץ
 מִצְרַיִם וַיִּתֵּן - אֹכֵל בְּעָרֵים אֹכֵל שָׂדֶה - הָעִיר אֲשֶׁר
 49 סְבִיבֹתֶיהָ כִּתָּן בַּחֲנוּכָה: וַיִּצָּבֵר יוֹסֵף בָּר כַּחֲלוֹל הָיִם
 הָרְבִּיעַ, מֵאֹד עַד כִּי - חָדַל לִסְפֹּר כִּי - אֵין מִסְפָּר:
 53 וַתְּכַלִּינָה שִׁבְעָה שָׁנִי הַשְּׁבַע אֲשֶׁר הָיָה בָאֶרֶץ מִצְרַיִם:
 54 וַתַּחֲלִינָה שִׁבְעָה שָׁנִי הָרָעָב לְבֹאֵא כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף
 וַיְהִי רָעָב בְּכָל - הָאֲרָצוֹת וּבְכָל - אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לֶחֶם:

c) Erste Reise der Brüder Joseph's nach Aegypten.

1 Mos. 42.

1 וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ - שָׁבֵר בַּמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו
 2 לָמָּה תִּתְרָאוּ: וַיֹּאמֶר הִנֵּה שְׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ - שָׁבֵר
 בַּמִּצְרַיִם רָדוּ - שָׁמָּה וְשִׁבְרוּ - לָנוּ מִשָּׂם וְנַחֲיָה: וְלֹא
 3 נָמוּת: וַיֵּרְדּוּ אֲחֵי - יוֹסֵף עֶשְׂרֶה לְשָׁבֵר בָּר מַמְצְרַיִם:
 4 וְאֶת - בְּנֵימִין אֲחִי יוֹסֵף לֹא - שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת - אֲחִיו
 7 כִּי אָמַר פֶּן - יִקְרָאוּ אֶסֶן: וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת - אֲחִיו וַיִּבְרָם
 וַיִּתְּנָבֵר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אֲתָם קִשּׁוֹת וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֵאֵין
 9 בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן לְשָׁבֵר - אֹכֵל: וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף
 אֶת הַחֲלֻמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מְרַגְלִים
 10 אַתֶּם לִרְאוֹת אֶת - עֲרֹנוֹת הָאֶרֶץ בָּאתֶם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
 11 לֹא אֲדֹנָי וְעַבְדֶּיךָ בָּאוּ לְשָׁבֵר - אֹכֵל: כָּלָנוּ בְּנֵי אִישׁ -
 אֶחָד גָּחָנוּ כָּנִים אֲנִיכָנוּ לֹא - חָיו עַבְדֶּיךָ מְרַגְלִים:
 12 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֹא כִי - עֲרֹנוֹת הָאֶרֶץ בָּאתֶם לִרְאוֹת:

47. *nach Haufen, haufenweise, also: in Menge.*

54. *Fut. Hiph. von חָלַל.*

Cap. XLII, 4. אֲחִי יוֹסֵף, den *leiblichen* Bruder Josephs. Sie waren von Einer Mutter, der Rahel. Vgl. V. 38 und 43, 29.

9. *להם* in Beziehung auf sie, *von ihnen.*

10. (עַבְדֶּיךָ) der Hebräer vertauscht in der Anrede an einen Vornehmen das *ich* mit *dein Knecht*, und *du* mit *mein Herr*. Vgl. V. 11. 12. 44, 18. 32. 33.

- 13 וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עָשָׂר עֲבָדֶיךָ אֲחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ־
אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הֶקְטָן אֶת־אֲבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד
14 אֵינָנוּ: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם
15 לֵאמֹר מִרְגָּלִים אַתֶּם: בְּזֹאת תִּבְחָנוּ חַי פְּרַעֲה אִם־
16 תֵּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם־בָּבוֹא אֲחִיכֶם הֶקְטָן הִנֵּה: שְׁלָחוּ
מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֶת־אֲחִיכֶם וְאַתֶּם הֶאֱסָרוּ וַיִּבְחָנוּ
דְּבָרֵיכֶם הָאֵמֶת אַתֶּכֶם וְאִם־לֹא חַי פְּרַעֲה כִּי
17 מִרְגָּלִים אַתֶּם: וַיֹּאסֶף אֹתָם אֶל־מִשְׁמַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים:
18 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עָשׂוּ וְחַיּוּ
19 אֶת־הָאֱלֹהִים אֲנִי יֹרָא: אִם־כִּנִּים אַתֶּם אֲחִיכֶם אֶחָד
יֵאָכֵר בְּבֵית מִשְׁמָרְכֶם וְאַתֶּם לְכוּ הִבִּיאוּ שֶׁבֶר רָעֲבוֹן
20 בְּתִיכֶם: וְאֶת־אֲחִיכֶם הֶקְטָן תִּבִּיאוּ אֵלַי וַיֹּאמְנוּ
21 דְּבָרֵיכֶם וְלֹא תִמּוּתִי וַיַּעֲשׂוּ כֵן: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־
אֲחִיו אָבֵל אֲשֶׁמִּים אֲנַחְנוּ עַל־אֲחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ
צָרָת נַפְשׁוֹ בַּהֲתַחַנְנוּ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ עַל־כֵּן בָּאָה
22 אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת: וַיַּעַן רְאוּבֵן אוֹתָם לֵאמֹר הֲלוֹא
אִמְרָתִי אֵלֵיכֶם לֵאמֹר אֶל־תַּחֲטְאוּ בְּיָלֵד וְלֹא שָׁמַעְתֶּם
23 וְגַם־דָּמּוּ הִנֵּה בִּדְרָשׁ: וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שָׁמַעַ יוֹסֵף

13. 13. der kleine d. h. kleinste, jüngste. §. 117, 2. — er ist nicht (mehr), dieser Ausdruck lässt unbestimmt, ob er todt sey, (vgl. das griech. οὐκ εἶναι II. §. 641. Mt. 2, 18. und Wetstein zu d. St.), oder sonst auf irgend eine Weise verschwunden, vgl. V. 36. 5, 24. 1 Kön. 20, 40. Ueber den Gebrauch von אין §. 149, S. 256.

15. ihr werdet nicht von dannen kommen, über אִם s. §. 152, 2, litt. f. S. 269 (oben).

16. beym Leben Pharaos (schwöre ich), dass ihr Kündschafter seydet.

18. thut dieses, so sollt ihr leben, der zweyte Imperativ als Versprechen und Versicherung, §. 127, 2.

19. das Getreide des Hungers, (d. h. für den Hunger, das Bedürfniss) eurer Familien.

20. „Und so werden sich bewähren eure Worte, und ihr nicht sterben.“

21. wir haben es verschuldet, §. 131, 2, a. — Man verbinde: אֲשֶׁר צָרָת נַפְשׁוֹ dessen Seelenangst, §. 121, 1.

23. nachdrücklich: sein Blut, siehe es wird jetzt

כי המליץ ביניהם: ויסב מעליהם ויבך וישב אליהם 24
 וידבר אליהם ויקח מאתם את-שמעון ויאסר אתו
 לעיניהם: ויצו יוסף וימלאו את-כליהם בר 25
 ולהשיב בספיהם איש אל-שקו ולתת להם
 צדה לדרך וינעש להם כן: וישאו את-שברם על- 26
 חמריהם וילכו משם: ויבאו אל-יעקב אביהם ארצה 29
 כגען ויגידו לו את כל-הקרת אתם: ויהי הם מריקים 35
 שקיהם והנה-איש צרור-בספו בשקו ויראו את-
 צרות בספיהם המה ואביהם וייראו: ויאמר אליהם 36
 יעקב אביהם אתי שכלתם יוסף אינפו ושמעון אינפו
 ואר-בנגמן תקחו עלי היו כלנה: ויאמר ראובן 37
 אל-אביו לאמר את-שני בני תמית אם-לא אביאנו
 אליך תהא אתו על-ידי ואני אשיבנו אליך:
 ויאמר לא-יירד בני עמכם כי-אחיו מת והוא לבדו 38
 נשאר וקראתו אסון בדרך אשר תלכו-בה וחורדתם
 את-שיבתי בגון שאולה:

f) Zweyte Reise der Söhne Jakobs nach Aegypten mit Benjamin.
 I Mos. 43. 44.

והרעב כבר בארץ: ויהי כאשר בלו לאכל את- 1
 השבר אשר הביאו ממצרים ויאמר אליהם אביהם

gefordert, nicht: und auch sein Blut. S. über diesen Gebrauch
 von §. 152, 2, a.

24. „מעליהם eig. von bey ihnen, d. h. von ihnen ab. —
 §. 74, Anm. 3, c. — מאתם eig. aus ihrer Nähe.

25. „Sie füllten ihre Gefässe mit Getreide,“ vgl. 44, 1.
 §. 136, 1. ולהשיב בספיהם ויג' und (er befahl) zurückzugeben ihr
 Geld, (das Geld) eines jeden in seinen Sack. Ueber den Pl. כספיהם
 §. 106, Anm. 1.

35. Ein Jeder hatte sein Geldbündlein in seinem Sacke.

36. עלי היו כלנה über mich kommt das alles.

37. Gib ihn auf meine Hand f. vertraue ihn mir an. Vgl.
 I Sam. 17, 22.

38. קראתו אסון begegnete ihm ein Unfall, f. wenn ihm begeg-
 nete, §. 153, 3, a.

Cap. XLIII, 1. כאשר בלו לאכל als sie aufgegessen hatten,
 §. 139, 2. vgl. Anm. 1.

3 שבו שברו-לנו מעט-אכל: ויאמר אליו יהודה לאמר
הער הער בנו האיש לאמר לא-תראו פני בלתי
9 אחיכם אתכם: אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם-
לא הביאתיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך
10 כל-הימים: כי לולא התמהמהנו פי-עתה שבנו זה
11 פעמים: ויאמר אלהם ישראל אביהם אם-כן אפוא
זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו
. לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת ולט בטיגים
12 וסקרים: וכסף משנה קחו בידכם ואת-הכסף
המושב בפי אמתחתיכם תשיבו בידכם אולי משנה
13 הוא: ואת-אחיכם קחו וקומו שובו אל-האיש:
14 ואל שדי ותן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם
את-אחיכם אחר ואת-בנימין ואני כאשר שכלתי
15 שכלתי: וינקחו האנשים את-המנחה הזאת ומשנה-
כסף לקחו בידם ואת-בנימן ויקמו ויורו מצרים
16 ויעמדו לפני יוסף: ויבא יוסף אתם את-בנימן
ויאמר לאשר על-ביתו הבא את-האנשים הביתה
ויטבח טבח ודכן כי אתי יאכלו האנשים בצהרים:
17 ויעש האיש כאשר אמר יוסף ויבא האיש את-
18 האנשים ביתה יוסף: וייראו האנשים כי הובאו בית

9. ויחטאתי לך וגו' יצג vom Stw. הצגתיו so will ich gegen dich gesündigt haben alle meine Lebenstage.

10. וזה פעמים nun (schon) zweymal. In dieser Verbindung steht זה öfter vor Zahl- und Zeitangaben.

11. מזמרת הארץ von dem Lobe des Landes, d. i. von den gelobtesten, gepriesensten Erzeugnissen desselben.

12. בידכם (f. בידכם §. 27, Anm. 2, a. §. 90, 2 Anm.) in eurer Hand, bloss für: mit euch, auch von Dingen, die man nicht in der Hand tragen kann, 1 M. 32, 14. 35, 4.

14. כאשר שכלתי שכלתי wenn ich kinderlos geworden bin, so bin ich es, Ausdruck verzweifelnder Resignation. Vgl. Esth. 4, 16. 2 Kön. 7, 4.

15. כסף משנה-הכסף das Doppelte an Geld, כסף ist Accus. §. 111, 2. Nicht zu verwechseln mit משנה V. 12, welches einerley ist mit כסף V. 22.

יוסף ויאמרו על-דבר הכסף השב באמתחתינו
 בפתחלה אנחנו מובאים להתגלל עלינו ולהתנפל
 עלינו ולקחת אתנו לעבדים ואת-חמרינו: ויגשו 19
 אל-האיש אשר על-בית יוסף וידברו אליו פתח
 הבית: ויאמרו בי אדני ירד נרדנו בפתחלה לשבר- 20
 אכל: ויהי כרבאנו אל-המלון ובפתחה את-אמתחתינו 21
 והנה כסף-איש בפי אמתחתו כספנו במשקלו ונשב
 אתו בידנו: וכסף אחר חורדנו בידנו לשבר-אכל 22
 לא נדענו מי-שם כספנו באמתחתינו: ויאמר שלום 23
 לכם אל-תיראו אלהיכם ואלהי אביכם נתן לכם
 מטמון באמתחתיכם כספכם בא אלי ויוצא אלהם
 את-שמעון: ויבא האיש את-האנשים ביתה יוסף 24
 ויתן-מים וירחצו רגליהם ויתן מספוא לחמריהם:
 ויכינו את-המנחה עד-בוא יוסף בצחקרים כי שמעו 25
 כי-שם יאכלו לחם: ויבא יוסף הביתה ויביאו לו 26
 את-המנחה אשר-בידם הביתה וישתחוו-לו ארצה:
 וישאל לחם לשלום ויאמר השלום אביכם הֲזֶקֶן 27
 אשר אמרתם העודפו חי: ויאמרו שלום לעבדך 28
 לאבינו עודפו חי ויקרו וישתחוו: וישא עיניו 29
 וירא את-בנימין אחיו בן-אמו ויאמר הֲזֶה אחיכם
 הקטן אשר אמרתם אלי ויאמר אלהים יחנך בְּנִי:
 וימהר יוסף כי-נכמרו רחמיו אל-אחיו ויבקש 30
 לבכות ויבא החדרה ויבך שמה: וירחץ פניו ויצא 31

23. לשלום לכם *es steht wohl um euch*, es widerfährt euch nichts Uebles, Zuspruch des Trostes an Fürchtende, Richt. 6, 23. 19, 20. Dan. 10, 19.

27. אשר אמרתם *quem dixistis*, von welchem ihr sprached. Eben so v. 29.

28. ויקרו *Fut.* (der zweyten Bildungsart) vom Stw. קָרָה. *Hithpal.* von שָׁחָה §. 74, Anm. 17.

29. יחנך, für יחנך von חָנַן *Fut. Kal* von חָנַן, gnädig seyn.

30. ויבקש לבכות *er suchte (einen Ort), um zu weinen, quaerebat, ubi fleret.*

32 וַיִּתְּאֶפֶק וַיֹּאמֶר שִׂימוּ לָחֶם: וַיָּשִׂימוּ לוֹ לִבְדוֹ וּלְחֶם
 לִבְדָּם וּלְמִצְרַיִם הָאֹכְלִים אֹתוֹ לִבְדָּם כִּי לֹא יוּכְלוּן
 הַמִּצְרַיִם לֶאֱכֹל אֶת־הָעִבְרִים לָחֶם כִּי־תוֹעֵבָה הוּא
 33 לְמִצְרַיִם: וַיָּשֻׁבוּ לִפְנֵי הַכּוֹר בְּבִכְרָתוֹ וַהֲצִיעִיר
 בְּצִעְרָתוֹ וַיִּתְּמְחוּ הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ: וַיֵּשֶׂא
 34 מִשְׁאוֹת מֵאֵת פָּנָיו אֲלֵהֶם וַתֵּרֶב מִשְׁאֵת בְּגָמִין מִמִּשְׁאוֹת
 כָּל־חֵמֶשׁ יָדוֹת וַיִּשְׂתּוּ וַיִּשְׂכְּרוּ עִמּוֹ:
 XLIV וַיֵּצֵאוּ אֶת־אִשֶּׁר עַל־בֵּיתוֹ לֵאמֹר מַלֵּא אֶת־אֲמַתְּחַת
 הָאֲנָשִׁים אֹכֵל בְּאִשֶּׁר יוּכְלוּן שְׂאֵת וְשִׁים כֶּסֶף־אִישׁ
 2 בְּפִי אֲמַתְּחָתוֹ: וְאֶת־גְּבִיעֵי גְבִיעֵי הַכֶּסֶף תִּשִּׂים בְּפִי
 אֲמַתְּחַת הַקֶּטָן וְאֶת כֶּסֶף שִׁבְרוֹ וַיַּעַשׂ כְּדַבַּר יוֹסֵף
 3 אִשֶּׁר דִּבֶּר: הַבֶּקֶר אֹר וְהָאֲנָשִׁים שָׁלְחוּ הֵמָּה
 4 וַחֲמִרְיָהֶם: . הֵם יֵצְאוּ אֶת־הָעִיר לֹא הִרְחִיקוּ וַיּוֹסֶף
 אֹמַר לְאִשֶּׁר עַל־בֵּיתוֹ קוּם וְדַף אַחֲרֵי הָאֲנָשִׁים
 וְהַשְׁגָּתָם וַאֲמַרְתָּ אֲלֵהֶם לָמָּה שְׁלַמְתֶּם רָעָה תַּחַת
 5 טוֹבָה: הֲלוֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֲדֹנִי בּוֹ וְהוּא בָחַשׁ

32. Nach Herodot (2, 41) war es den Aegyptern auch verboten, mit den Griechen zu essen.

33. וַיִּתְּמְחוּ — sie *verwunderten sich gegen einander*, d. i. äusserten einander ihre Verwunderung, sey es durch Worte oder Blicke. §. 138.

34. „*Er brachte ihnen* (liess bringen) *Geschenke* (Gerichte) *von vor seinem Antlitz*,” schickte ihnen Portionen von dem, was vor ihm stand. Nach dem folgenden ehrt er den geliebteren und lieblichen Bruder durch eine fünffache Portion, vgl. 1 Sam. 1, 5.

Cap. XLIV, 1. שָׂאָה (auf syrische Art für שָׂמָה, vgl. §. 73, Anm. 3), *Inf.* vom Stw. נָשָׂא. §. 75, 2, a.

4. יֵצְאוּ אֶת־הָעִיר, das Verbum mit dem Accusativ, wie *egredi urbem*. — לֹא הִרְחִיקוּ sie hatten nicht weit gemacht (den Weg) d. i. waren nicht weit gekommen. — וְהַשְׁגָּתָם וַאֲמַרְתָּ und erreichst du sie, so sage ... Vgl. 42, 38.

5. „Ist's nicht der, woraus mein Herr trinkt er ahnete es wohl.” Abgebrochene Sprache der Eile und (wenigstens scheinbaren) Erbitterung. Der Hebräer sagt: שָׂמָה בִּי in einem Gefässe trinken (f. das was darin ist), wo wir sagen: daraus trinken, wie im Franz. *boire dans une tasse*, Griech. ἐν χούσῳ, ἐν ποτηρίοις πίνειν Xenoph. *Anab.* 6, 1 §. 4. Vgl. Am. 6, 6.

6 יִנְחֹשׁ בּוֹ הָרַעְתָּם אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם: וַיִּשְׁגְּם וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים
 7 אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לָמָּה יְדַבֵּר אֲדֹנִי
 בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה חֲלִילָה לַעֲבֹדֶיךָ מַעֲשׂוֹת כַּדְּבָר הַזֶּה:
 8 הֵן כֶּסֶף אֲשֶׁר מָצְאוּ בְּפִי אֲמַתְחֹתֵינוּ תְּשִׁיבֵנוּ אֵלֶיךָ
 מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאִידָךְ נִגְנֹב מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ כֶּסֶף אוֹ זָהָב:
 9 אֲשֶׁר יִמָּצֵא אִתּוֹ מֵעֲבֹדֶיךָ וּמָתָּ וְגַם־אֲנַחְנוּ נָהָיָה
 10 לְאֲדֹנִי לַעֲבָדִים: וַיֹּאמֶר גַּם־עֹתָה כַּדְּבָרִיכֶם כֵּן־הוּא
 אֲשֶׁר יִמָּצֵא אִתּוֹ יִהְיֶה־לִּי עֹבֵד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נִקְיִים:
 11 וַיִּמָּהְרוּ וַיּוֹרְדוּ אִישׁ אֶת־אֲמַתְּחָתוֹ אֶרְצָה וַיִּפְתְּחוּ
 12 אִישׁ אֲמַתְּחָתוֹ: וַיַּחֲפֹשׂ בַּגָּדוֹל הַחֹל וּבִקְטָן כֻּלָּהּ
 13 וַיִּמָּצֵא הַגָּבִיעַ בְּאֲמַתְּחַת בְּנִימָן: וַיִּקְרְעוּ שְׂמֹלֹתָם
 14 וַיַּעֲמִסוּ אִישׁ עַל־חֻמְרוֹ וַיֵּשְׁבוּ הָעִירָה: וַיָּבֹא יְהוּדָה
 וְאֶחָיו בֵּיתָה יוֹסֵף וְהוּא עֹרְכֵנו שָׁם וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי אֶרְצָה:
 15 וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מָה־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם
 16 הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי־נֹחַשׁ יִנְחֹשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמֹנִי: וַיֹּאמֶר
 יְהוּדָה מַה־נָּאמַר לְאֲדֹנִי מַה־נִּדְּבַר וּמַה־נִּצְטַדֵּק
 הָאֱלֹהִים מָצֵא אֶת־עֵזֶן עֲבֹדֶיךָ הִנֵּנוּ עֹבָדִים לְאֲדֹנִי גַם־
 17 אֲנַחְנוּ גַם־אֲשֶׁר־נִמָּצֵא הַגָּבִיעַ בִּידֹ: וַיֹּאמֶר חֲלִילָה
 לִי מַעֲשׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמָּצֵא הַגָּבִיעַ בִּידֹ הוּא
 יִהְיֶה־לִּי עֹבֵד וְאַתֶּם עֲלוּ לְשִׁלוֹם אֶל־אֲבִיכֶם: וַיֵּנֶשׁ
 אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנִי יְדַבֵּר־נָא עֲבָדֶיךָ דָּבָר

9. אשר — *der, bey welchem er gefunden wird, der soll sterben*, §. 121, 2. 142, 2. Ueber ל עֹבֵד s. zu 41, 12. Vgl. V. 10. 16. 17. 33.

10. nun ja! nun gut! גם dient bloß zum Nachdrucke s. 42, 23.

13. „Es lud ein Jeder (die Last) auf seinen Esel.“

14. וַיָּבֹא, §. 145, 2.

16. *Hithp.* von צָדַק, §. 53, 2, b.

18. בִּי כַמוֹךְ פַּרְעֹה, denn so du, wie Pharao. Vgl. Ps. 139,

12. Griech. ὥς — ὡς, Gewöhnlicher ist א — א umgekehrt: wie — so = ὡς — ὡς, 3 M. 7, 7. 1 Kön. 22, 4.

בְּאֲזְנֵי אֲדָנִי וְאֶל-יָחִיד אִפְּךָ בְּעֵבְרָה כִּי כְמוֹד
 32 כִּפְרָעָה: עֲבָדָה עָרַב אֶת-הַנֶּעַר מֵעַם אָבִי לֵאמֹר
 אִם-לֹא אָבִיאָנוּ אֵלֶיךָ וְחֻטְאֵנוּ לְאָבִי כָל-הַיָּמִים:
 33 וְעַתָּה יֹשֶׁב-בָּא עֲבָדָה תַּחַת הַנֶּעַר עֲבָד לְאֲדָנִי וְהַנֶּעַר
 34 יַעַל עִם-אֲחָיו: כִּי-אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל-אָבִי וְהַנֶּעַר אֵיכָנֹה
 אֲתִי פֶן אֶרְאֶה בְּרַע אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֶת-אָבִי:

g) Joseph gibt sich seinen Brüdern zu erkennen, und ladet sie
 sammt seinem Vater zu sich nach Aegypten ein.

1 Mos. 45.

1 וְלֹא-יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּבִים עָלָיו וַיִּקְרָא
 הוֹצִיאָו כָּל-אִישׁ מִעָלָיו וְלֹא-עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהַתְנוּדָע
 2 יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו: וַיִּתֵּן אֶת-קִלּוֹ בְּבִכְרִי וַיִּשְׁמְעוּ
 3 מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית-פָּרְעָה: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו
 אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חִי וְלֹא-יָכֹלוּ אֲחָיו לְעִנּוֹת אוֹתוֹ
 4 כִּי נִבְהָלוּ מִפָּנָיו: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו דָּשׁוּ-בָא אֵלַי
 וַיִּנָּשׂוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם אֲשֶׁר-מָכַרְתֶּם אוֹתוֹ
 5 מִצְרַיִמָּה: וְעַתָּה אֶל-תַּעֲצֹבוּ וְאֶל-יָחִיד בְּעֵינֵיכֶם
 כִּי-מָכַרְתֶּם אוֹתִי הֵנָּה כִּי לְמַחִיָּה שָׁלַחְנִי אֱלֹהִים

32. er fällt aus der dritten Person in die erste, sofern schon עֲבָדָה f. ich stand.

33. Fut. apoc. von עָלָה: er möge hinaufziehen.

34. פֶּן אֶרְאֶה (ich muss fürchten) dass ich mit ansehen müsste. Ebenso steht פֶּן zu Anfang des Satzes 3, 22. 31, 31.

Cap. XLV, 1. Joseph konnte nicht an sich halten (sich zu äussern) gegen alle, die um ihn standen. על nahe bey (1 M. 18, 2), besonders von der Begleitung, die einen Vornehmen umdrängt (vgl. Jes. 6, 2). Dann מַעַל vom Entfernen einer lästigen Sache. Vgl. 2 M. 18, 28: לִךְ מִעָלַי unser trivielles: gehe mir vom Leibe. — Hithpa. von קָרַע, §. 68, 2.

2. „Er erhob die Stimme mit Weinen.“ — וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם es hörten (es) die Aegypter, und hörten (es) die Knechte Pharao's. S. no. 5. מִצְרַיִם f. Aegyptii.

4. (אֲשֶׁר-מָכַרְתֶּם אוֹתִי) man verbinde: אֲשֶׁר, vgl. §. 121, 1, Anm. 1.

5. וְאֶל-יָחִיד בְּעֵינֵיכֶם eig. nicht glühe es in eueren Augen, d. i. zürnet nicht (sc. auf euch selbst). Der Zorn zeigt sich hauptsächlich in dem glühenden Blicke. Vgl. 31, 35.

6 לַפְּנִיכֶם: כִּי-זֶה שְׁנֵתִיכֶם דָּרַעַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד
 7 חֶמֶשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין חֶרִישׁ וְקָצִיר: וַיִּשְׁלַחֲנִי אֱלֹהִים
 8 לַפְּנִיכֶם לְשׁוֹם לָכֶם שְׂאִירִית בְּאֶרֶץ וְלִהְיֹת לָכֶם
 9 לַפְּלִיטָה גְדֹלָה: וַעֲתָה לֹא-אִתָּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה
 10 כִּי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁימֵנִי לְאֵב לַפְּרֹעָה וּלְאֹדוֹן לְכָל-
 11 בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: מִהָרָו וְעַלֹּו אֶל-אָבִי
 12 וְאִמִּיתָם אֵלָיו כֹּחַ אָמַר בְּגֵד יוֹסֵף שִׁמְנֵי אֱלֹהִים לְאֹדוֹן
 13 לְכָל-מִצְרָיִם וְדָה אֵלַי אֶל-תַּעֲמֹד: וַיִּשְׁבֹּת בְּאֶרֶץ-
 14 גֶּשֶׁן וְהָיִיתָ קְרוֹב אֵלַי אָתָּה וּבְנֶיךָ וּבְנֵי בְנֶיךָ וְצֹאנְךָ
 15 וּבִקְרָךְ וְכָל-אֲשֶׁר-לָךְ: וְכָלפְּלֹתֵי אֲתָךְ שֵׁם כִּי-עוֹד
 16 חֶמֶשׁ שָׁנִים רָעַב פֶּן-תָּנֹרֶשׁ אָתָּה וּבֵיתְךָ וְכָל-אֲשֶׁר-
 17 לָךְ: וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוּת וְעֵינֵי אֲחִי בִנְיָמִן כִּי-פִי
 18 הִמְדַּבֵּר אֵלֵיכֶם: וְהִנֵּדְתֶּם לְאָבִי אֶת-כָּל-כְּבוֹדִי
 19 בְּמִצְרָיִם וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר רְאוּתָם וּמִהָרָתָם וְהִוָּרְתָם
 20 אֶת-אָבִי הִנֵּה: וַיַּפֵּל עַל-צוּאְרֵי בִנְיָמִן-אֲחִיו וַיִּבָּךְ
 21 וּבְנֵימָן בָּכָה עַל-צוּאְרָיו: וַיִּגְשֶׁק לְכָל-אֲחָיו וַיִּבָּךְ
 22 עֲלֵהֶם וְאֲחָרֵי כֵן דִּבְרוּ אֲחָיו אִתּוֹ: וַחֲקַל נִשְׁמַע

7. *euch einen Rest zu bereiten im Lande*, d. i. zu veranstalten, dass noch ein Rest eurer Familie im Lande bleibe, dass nicht alles umkomme. Entscheidend für diesen Sinn der Stelle ist 2 Sam. 14, 7: *sie wollen den letzten Funken auslöschen* וַיִּשְׁלַחֲנִי עַל פְּנֵי הָאָרֶץ *um meinem Manne keinen Namen und Rest zu lassen im Lande*. Auch erklären so die Alten. Falsch And. *ihnen den Rest (des Getreides) im Lande* (d. i. in Aegypten) *zu geben*. *das Leben zu erhalten euch, einer grossen Zahl Geretteter*, euch und dadurch einem grossen Volke. Vgl. 1 M. 50, 20: *להחיות עם רב*.

8. Vater des Königs f. Berather, gleichsam väterlicher Freund desselben, eine im Orient häufiger vorkommende Bezeichnung f. den Grossvezir und Premierminister, bes. eines jungen Königs. Vgl. 1 Macc. 11, 32. Zusätze der LXX. zu Esth. 3, 13. 8, 13.

12. *dass mein Mund (es ist), der zu euch redet*, der Artikel vor dem Prädicate s. §. 108, 3, Anm.

15. *er weinte über sie gebückt*, an sie gelehnt, in ihrer Umarmung, wie V. 14: *על צוואריהם*.

בית פרעה לאמר באו אחי יוסף ויִיטב בעיני פרעה
 17 ובעיני עבדיו: ויאמר פרעה אל-יוסף אמר אל-אחייך
 זאת עשו טענו את-בערכם ולכו-כאו ארצה כנען:
 18 וקחו את-אביכם ואת-בתיכם ובאו אלי ואתנה לכם
 את-טוב ארץ מצרים ואכלו את-חלב הארץ:
 19 ואתה צויתח זאת עשו קחו-לכם מארץ מצרים
 עגלות לטפכם ולנשיכם ובשאתם את-אביכם
 20 ובאתם: ועינכם אל-פחם על-כליכם כי
 21 טוב כל-ארץ מצרים לכם הוא: ויעשו-כן-בני
 ישראל ויתן להם יוסף עגלות על-פי פרעה ויתן
 22 להם צדה לדרך: לכלם נתן לאיש חלפות שמלת
 ולבגדיו נתן שלש מאות כסף וחמש חלפת
 23 שמלת: ולאביו שלח בזאת עשרה חמרים נשאים
 משוב מצרים ועשר אחנת נשאת בר ולחם ומזון
 24 לאביו לדרך: וישלח את-אחיו וילכו ויאמר אליהם
 25 אל-תרדו בדרך: ויעלו ממצרים ויבאו ארץ
 26 כנען אל-יעקב אביהם: ויגדו לו לאמר עוד יוסף
 חי וכי-הוא משל בכל-ארץ מצרים ויפג לבו
 27 כי לא האמין להם: וידברו אליו את כל-דברי
 יוסף אשר דבר אליהם וירא את-העגלות אשר-

17. *wohlan! gehet ins Land Canaan*, hier so gebraucht, dass der Redende am Anfangspunkte des Weges gedacht ist, wo man nicht *kommen* gebrauchen kann, wie V. 18. 19.

18. אכלו ihr sollt essen, s. über den *Imp.* §. 127, 1, a. Vgl. zu 41, 18.

19. ואתה צויתח *et tu iussus es*, und dir ist es geboten.

20. ועינכם — כליכם eig. und euer Auge sehe nicht schonend (mit Bedauern) auf euer Geräthe, d. i. lasst's euch nicht leid seyn um euere Geräthschaften, die ihr dort der langen Reise wegen zurücklassen müsst.

22. שלש מאות כסף 300 (Sekl) Silbers, s. §. 118, 4. Anm. 2. — חמש חלפות שמלת fünf Wechsel der Kleider, d. i. fünf volle Anzüge. Im Engl. sagt man *a change* f. was man auf einmal anzieht.

23. כזאת wie dieses d. i. gleicherweise, ebenso, ebenfalls.

שָׁלַח יוֹסֵף לְשִׂמְחָת אָחָיו וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם:
וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד - יוֹסֵף בְּנִי חֵי אֵלֶיךָ וְאַרְאֵנוּ 28
בְּטָרֶם אָמוֹת:

6. Unterdrückung der Israeliten in Aegypten, Geburt, Erziehung und Flucht des Mose.

2 Mos. 1. 2.

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֶאֱדָר מְאֹד 7
וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם: וַיָּקָם מֶלֶךְ - חָדָשׁ עַל - מִצְרַיִם 8
אֲשֶׁר לֹא - יָדַע אֶת - יוֹסֵף: וַיֹּאמֶר אֶל - עַמּוֹ הִנֵּה עִם 9
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב, וְעָצוּם מֵעַמּוֹ: הִבֵּה נִתְחַכְמָה לּוֹ פֶּן - 10
יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי - תִּקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם - הוּא עַל -
שְׂנְאֵינוּ וְנִכְלָחֵם - בָּנוּ וְעָלָה מִן - הָאָרֶץ: וַיִּשְׁמְעוּ עָלָיו 11
שְׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲבֹדוּ בְּסִבְלָתָם וַיִּבְּנוּ עָרֵי מִסְכְּנוֹת
לְפָרְעָה אֶת - פַּחֵם וְאֶת - רַעַמְסֵס: וְכַאֲשֶׁר יַעֲבֹד אֹתוֹ כֵּן 12
יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ וַיִּקְצוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֵּצֵא פָּרְעָה 22
לְכָל - עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל - הַבֶּן הַיָּלֹד הַיְּאֹרָה תִּשְׁלִיכֻהוּ
וְכָל - הַבֵּת תַּחֲיוֹן:

28. *genug, Joseph, mein Sohn, lebt noch, f. es ist genug, dass Joseph noch lebt.*

2 Mos. I, 7. *וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם* das Land ward voll von ihnen, §. 135, 3, b.

9. *מֵעַמּוֹ als wir.* Vgl. zu 1 M. 3, 22.

10. *כִּי - תִּקְרָאנָה מִלְחָמָה wenn sich Krieg zutrüge.* Die 3 Fem. Plur. Fut. *תִּקְרָאנָה* ist hier mit dem Singular verbunden, und es finden sich noch andere mehr oder minder sichere Beyspiele dieses *abusus*, z. B. Hiob 17, 16. Jes. 28, 3. Richt. 5, 26 (und in der 2ten Person Obad. 3). Hier kann allerdings auch *מִלְחָמָה* collectiv genommen seyn f. *Kriege*.

11. *וַיִּבְנוּ und (Israël) bauete Magazinstädte für Pharao.* Die Subjecte wechseln.

12. *כֵּן — בְּאִשֶּׁר — כֵּן wie — so f. in demselben Maasse od. Grade als — in demselben.* Vgl. Jes. 52, 14. 15.

II 1. 2 וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי וַיִּקַּח אֶת-בֶּת-לֵוִי: וַתַּהַר
הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֶּן וַתֵּרָא אֹתוֹ כִּי-טוֹב הוּא וַתַּצְפְּנֶהוּ
3 שְׁלֹשָׁה יָרָחִים: וְלֹא-יָכֹלָה עוֹד הַצְפִּינוּ וַתִּקַּח-לוֹ
תֵּבַת זָמָא וַתַּחמְרָהּ בַּחמֶר וּבַגָּפֶת וַתִּשָּׂם בָּהּ אֶת-
4 הַיֶּלֶד וַתִּשָּׂם בִּסּוּף עַל-שִׁפְתַּת הַיָּאָר: וַתַּחצֵּב אֶחָתוֹ
5 מֵרַחֵק לִדְעָה מֶה-יַּעֲשֶׂה לוֹ: וַתֵּרָד בֶּת-פְּרָעָה לְרַחֵץ
עַל-הַיָּאָר וּנְעֻרְתֶּיהָ הִלְכַת עַל-יַד הַיָּאָר וַתֵּרָא אֶת-
הַתֵּבָה בַּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת-אֲמָתָהּ וַתִּקְרָחָהּ:
6 וַתִּפְתַּח וַתֵּרָאֶהוּ אֶת-הַיֶּלֶד וְהִנֵּה-נֶעֱר בִּכְהָ וַתַּחמְלֵ
7 עָלָיו וַתֹּאמֶר מִי־לִדִּי עֲבָרִים זֶה: וַתֹּאמֶר אֶחָתוֹ אֶל-
בֶּת-פְּרָעָה הֵאלֶךְ וַקְרָאתִי לָךְ אִשָּׁה מִיִּנְקָת מִן
8 הָעֲבָרִיּוֹת וַחֲנִינָק לָךְ אֶת-הַיֶּלֶד: וַתֹּאמֶר-לָהּ בֶּת-
פְּרָעָה לָכִי וַתֵּלֶךְ תַּעֲלֶמָה וַתִּקְרָא אֶת-אִם הַיֶּלֶד:
9 וַתֹּאמֶר לָהּ בֶּת-פְּרָעָה הִילִיכִי אֶת-הַיֶּלֶד הַזֶּה וְהִינִקְהוּ
לִי וְאֲנִי אֶתֵּן אֹתוֹ-שְׂכָרְךָ וַתִּקַּח הָאִשָּׁה הַיֶּלֶד וַתִּנְיָקְהוּ:
10 וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַתִּבְאֶהוּ לְבֶת-פְּרָעָה וַיְהִי-לָהּ לֶבֶן וַתִּקְרָא

Cap. II, 1. וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי eine Tochter Levi's f. eine Levitin. Im Sing. m. ist es ungewöhnlich zu sagen: אִישׁ מִבֵּית לֵוִי ein Levit, dah. die Umschreibung: אִישׁ מִבֵּית לֵוִי. — Das אֶת steht hier (selten) vor dem unbestimmten Subst. §. 115, 1 Anm. — Uebrigens hiess Moses Vater, von dem hier die Rede ist, Amram, seine Mutter Jochebed s. 2 M. 6, 20. — הָעֲבָרִיּוֹת Inf. von יָרַע, wie לָדָה §. 68, Anm. 1.

3. הַצְפִּינוּ f. das gewöhnliche הַצְפִּינוּ, mit Dag. forte euphon. im x (§. 20, 2, litt. 6), nach welchem dann das Dag. lene im פ wegfallen musste, weil das Schwa unter dem verdoppelten Buchstaben mobile ist. S. §. 10, 2, b und 21, 2. — בַּחמֶר וּבַגָּפֶת mit dem Harze und dem Pech, s. §. 108, Anm. 1, b.

4. תַּחצֵּב contr. aus תַּחצִּיב. Das Jod ist herausgefallen (vgl. §. 68, Anm. 4) und Patach unter den vorhergehenden Consonanten gesetzt: ח f. ה, weil es in offener Sylbe steht §. 26, 2, 27, 2, a.

6. וַתֵּרָאֶהוּ אֶת-הַיֶּלֶד und sie sah ihn, den Knaben, pleon. Pronomen, wie 1 M. 2, 19.

9. וַחֲנִיקְהוּ, Hiph. von נָיַק mit der Bedeutung von נָיַק säugen, für תִּנְיָקְהוּ.

10. Es ist hier auf die Ableitung des Namens מֹשֶׁה von מָשָׂה ziehen, herausziehen, angespielt, aber die Anspielung ist nur dann passend, wenn man מֹשֶׁה als: herausgezogen, gerettet, nimmt, in

שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן־הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ: וַיְהִי 11
 בַּיָּמִים הָהֵם וַיַּגְדֵּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל־אָחָיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם
 וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ־עִבְרִי מֵאָחָיו: וַיִּפֶן כַּה 12
 זָכָה וַיֵּרָא כִּי־אֵין אִישׁ וַיִּךְ אֶת־הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ
 בַּחֹל: וַיֵּצֵא בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וַחֲכָה שְׁנֵי־אֲנָשִׁים עִבְרִים 13
 נֹצִיִּים וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע לָמָּה תִּכָּה רָעָד: וַיֹּאמֶר מִי 14
 שָׁמַךְ לְאִישׁ שֶׁר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ הִלְחָרְגָנוּ אֶתָּה אָמַר
 כְּאִשֶּׁר הִרְגָתָ אֶת־הַמִּצְרִי וַיֵּרָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֵן כֹּדֵעַ
 הִדְבַּר: וַיִּשְׁמַע פֶּרַעַה אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֹשׁ לַהֲרֹג 15
 אֶת־מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פֶרַעַה וַיָּשָׁב בְּאַרְצ־
 מִדְיָן וַיָּשָׁב עַל־הַבְּאֵר: וַלְכָתָן מִדְיָן שָׁבַע בָּנוֹת 16
 וַתְּבֹאנָה וַתְּדַלְּקָה וַתַּמְלִאנָה אֶת־הַתְּרֵהִטִּים לְהַשְׁקוֹת
 צֹאן אֲבִיהֶן: וַיָּבֹאוּ הָרָעִים וַיִּגְרְשׁוּם וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיּוֹשַׁעַן 17
 וַיִּשְׁק אֶת־צֹאנָם: וַתְּבֹאנָה אֶל־רַעְוָאֵל אֲבִיהֶן וַיֹּאמֶר 18
 מִדּוּעַ מֵהִרְתָּן כֹּא הַיּוֹם: וַתֹּאמְרָן אִישׁ מִצְרִי הִצִּילָנוּ 19
 מִיַּד הָרָעִים וְגַם־דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשְׁק אֶת־הַצֹּאן:
 וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֹתָיו וְאֵין לָמָּה זֶה עֲזַבְתֶּן אֶת־הָאִישׁ קְרָאָן 20

welcher passiven Bedeutung das Verbum wenigstens sonst nicht vorkommt. Allerdings sollte man vermuthen, dass die ägyptische Königstochter ihm vielmehr einen ägyptischen Namen gegeben habe, und dafür spricht die Form des Wortes in der LXX: *Mow-sēs*, welches Josephus (Arch. 2, 9 §. 6) aus dem Wasser gerettet erklärt (von *mo* Wasser und *ousche* retten). Im Hebräischen gestaltete man das Wort dann so, dass es auch darin eine Etymologie gab (s. oben zu I M. 41, 43), die jener ähnlich war.

12. וַיִּכֶּה *Fut. apoc. Hiph.* von נָכָה §. 75, 2, b.

13. נֹצִיִּים *Part. Niph. plur.* von נָצָה — נָצָה zu dem Bösen, d. h. zu dem, welcher den anderen thätig mishandelte.

16. וַתְּדַלְּקָה f. וַתְּחַלְלֵנָה von דָּלָה.

17. (וַיִּגְרְשׁוּם) das *Suff.* ם *eos* für *eas* nach §. 119, 5, ebenso צֹאנָם f. צֹאנָן od. צֹאנֶן.

18. מִדּוּעַ מֵהִרְתָּן כֹּא wie kommt ihr so früh, *adv.* §. 139. Anm. 1.

20. וְאֵין *und wo ist er?* Ueber ו zu Anfange der Rede S. 266 Mitte, *lit. d.* — לָמָּה־זֶּה warum denn? Richt. 13, 18. §. 120, 1 Anm. — קְרָאָן f. קְרָאָנָה §. 46, Anm. 3.

21 לו ויאכל לחם: וינאל משה לשבת את-האיש וינא
את-צפרה בתו למשה:

7. Geschichte des Simson.

Richt. 13 — 16.

Das Leben und die Thaten des Simson, des Herkules der Hebräer, fallen in die Periode der Richter, das heroische Zeitalter der hebräischen Nation. Das Volk lebt während derselben im steten Kampfe mit den benachbarten Nationen, besonders den Canaanitern und Philistäern, und wird bald von denselben unterjocht, bald erkämpft es sich die Freyheit unter Anführung einzelner patriotischer Helden, welche שפטים (Richter) genannt wurden, weil das Anführer- und Richteramt (wie gewöhnlich bey den Morgenländern) in ihrer Person vereinigt war.

Die Thaten dieser Männer wurden nachmals durch die mündliche Ueberlieferung ausgeschmückt, und in dieser traditionellen Gestalt lesen wir sie bey den biblischen Geschichtschreibern.

a) Verkündigung seiner Geburt. Cap. 13.

2 ויהי איש אחר מצרעה ממִשְׁפַּחַת הַדְּבִי וּשְׁמוֹ מִנְחֵם
3 וְאִשְׁתּוֹ עֲקֵרָה וְלֹא יָלְדָה: וַיֵּרָא מֶלֶאכִי-יְהוָה אֶל-
הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה-נָא אֶת-עֲקֵרָה וְלֹא יִלְדָּה
4 וְחִרִית וְיִלְדָּה בֶן: וְעַתָּה הִשְׁמְרִי נָא וְאַל-תִּשְׁתִּי
5 וַיֵּן וְשָׁכַר וְאַל-תֹּאכְלִי כָל-טָמֵא: כִּי הִנֵּה הָרָה
וְיִלְדָּה בֶן וּמוֹתָה לֹא-יֵעָלָה עַל-רֹאשׁוֹ כִּי-גִזֹּר אֱלֹהִים

Richt. XIII, 2. איש אחר, ein Mann, *un homme f. vir quidam, ἀνὴρ τις*. Dieser Gebrauch des אחר ist in späteren Büchern häufiger, kommt aber auch in den älteren vor s. 2 M. 29, 3. 1 Sam. 1, 1, s. zu 1 M. 22, 13. — הַדְּבִי *coll.* die Daniter §. 107, 1.

3. „By *best* unfruchtbar und hast nicht geboren, aber du wirst schwanger werden und einen Sohn gebären“: das *Waw* adversativ (§. 152, 1, b) und die beyden letzten *Praeterita* als Weisung, §. 124, 4.

4. וְאַל תֹּאכְלִי כָל-טָמֵא und *iss nichts Unreines* §. 149, 1.

5. וְהָרָה וְיִלְדָּה כִּי הִנֵּה *nam ecce tu gravida et pariens sc. eris*, das Participium als Partic. Fut. und zur Umschreibung desselben. §. 131, 2, Anm. 1. יִלְדָּה für יִלְדָּה §. 91, Anm. 1. Ihr Sohn soll das Nasiräatsgeübde thun, worüber s. 4 M. 6, 1 — 21. — יָחַל *Fut. Hiph.* von חָלַל.

יְהִיָּה הַפֶּעַר מִן־הַבֶּטֶן וְהוּא יָחַל לְחַוֵּשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל
 מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: וַתֵּבֵא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִישָׁהּ לֵאמֹר 6
 אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמְרֹאֵהוּ כְּמֹרֵאֵה מְלָאָךְ הָאֱלֹהִים
 כּוֹרֵא מֵאֹד וְלֹא שְׁאַלְתִּיהוּ אִי־מֶזֶה הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ
 לֹא־הִגִּיד לִי: וַיַּעֲתֶר מְנוּחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי 8
 אֲדוֹכִי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ וְכוּא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ
 וַיּוֹרְנוּ מֶה־נַּעֲשֶׂה לַפֶּעַר הַיּוֹלֵד: וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים 9
 בְּקוֹל מְנוּחַ וַיָּבֵא מְלָאָךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה
 וְהוּא יֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמְנוּחַ אִישָׁהּ אֵין עִמָּה: וַתִּמְהַר 10
 הָאִשָּׁה וַתִּרְצֵץ וַתִּגֵּד לְאִישָׁהּ וַתֹּאמֶר אֵלַי הִנֵּה נִרְאָה
 אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בְיוֹם אֵלַי: וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ מְנוּחַ 11
 אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֵא אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר, לוֹ הִצַּתָּה הָאִישׁ
 אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי: וַיֹּאמֶר מְנוּחַ 12
 עַתָּה יָבֹא דְבַרְכָּךְ מֶה־יְהִיָּה מִשְׁפָּט הַפֶּעַר וּמַעֲשָׂהוּ:
 וַיֹּאמֶר מְלָאָךְ יְהוָה אֶל־מְנוּחַ מְכַל אֲשֶׁר־אֲמַרְתִּי אֶל־ 13
 הָאִשָּׁה תִּשְׁמָר: מְכַל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִגִּפְּנֵי חֲיוֹן לֹא תֹאכַל 14
 וַחַיֵּן וְשֹׁכֵר אֶל־תִּשָּׂף וְכָל־טִמְאַת אֶל־תֹּאכַל כָּל אֲשֶׁר־
 צִוִּיתִיָּה תִּשְׁמָר: וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־מְלָאָךְ יְהוָה 15
 כְּעֶצְרָה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לַפְּגִיָּה גְּדִי עֲזִים: וַיֹּאמֶר 16
 מְלָאָךְ יְהוָה אֶל־מְנוּחַ אִם־תַּעֲצֹרֵנִי לֹא־אֲכַל בְּלַחְמְךָ
 וְאִם־תַּעֲשֶׂה עִלָּה לִיהוָה תַּעֲלֶפֶה כִּי לֹא־יָדַע מְנוּחַ
 כִּי־מְלָאָךְ יְהוָה הוּא: וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־מְלָאָךְ יְהוָה 17

6. *אי־מֶזֶה* *woher?* aus *מֶזֶה* von da, und dem Frageworte *אי*, s. §. 147, 5 S. 254 Mitte.

8. *וַיּוֹרְנוּ* *Fut. Hiph.* von *יָרָה*, mit *Suff.* — *יָלַד* für *יָלַד* (s. zu 1 M. 2, 25), *מִילָךְ* *Part. Pu.* §. 51, Anm. 5.

10. *בְּיוֹם* an dem (jenem) Tage, neulich. LXX. in *Alex. Ms.* *τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ* hebr. *בְּיוֹם הַהוּא*.

12. *מֶה־יְהִיָּה מִשְׁפָּט הַפֶּעַר וְגוֹ'* *was wird des Knaben Art seyn* (f. *qualis crit puer?* vgl. 2 Kön. I, 7) *und sein Geschäft?*

15. *כְּעֶצְרָה־נָּא אוֹתָךְ* *mögen wir dich doch halten bey uns*, d. i. lass dich doch halten.

17. *מִי שְׁמֶךָ* eig. wer ist dein Name? *Vulg. quod est nomen tuum.* So steht *מִי* öfter in Bezug auf Sachen, wenn in diesen der

18 מִי שֶׁמָּה כִּי-יָבֹא דְבָרְךָ וְכִבְדִּנִּי: וַיֹּאמֶר לוֹ מֶלֶאךָ
 19 יִהְיֶה לָּמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשִׁמִּי וְהוּא פָּלִיא: וַיִּקַּח
 מִנוּחַ אֶת-גְּדֵי הָעִזִּים וְאֶת-הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל-הַצֹּר
 20 לַיהוָה וּמִפְּלֹא לַעֲשׂוֹת וּמִנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ רָאִים: וַיְהִי
 בַּעֲלוֹת הַלֵּהָב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשְּׁמִימָה וַיַּעַל מֶלֶאךָ-
 יִהְיֶה בְּלֵהָב הַמִּזְבֵּחַ וּמִנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ רָאִים וַיִּפְּלוּ עַל-
 21 פְּנֵיהֶם אֶרְצָה: וְלֹא-יָסַף עוֹד מֶלֶאךָ יִהְיֶה לְהִרְאֶה
 אֶל-מִנוּחַ וְאֶל-אִשְׁתּוֹ אִזּוֹ יָרַע מִנוּחַ כִּי-מֶלֶאךָ יִהְיֶה
 22 הוּא: וַיֹּאמֶר מִנוּחַ אֶל-אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי אֱלֹהִים
 23 רָאִינוּ: וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לוֹ חֲפֵץ יִהְיֶה לְהַמִּיתֵנוּ
 לֹא-לִקַּח מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הִרְאֵנוּ אֶת-כָּל-
 24 אֱלֹהִי וְכַעַתָּה לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ כְּזֹאת: וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה בֶּן
 וַתִּקְרָא אֹת-שְׁמוֹ שִׁמְשׁוֹן וַיִּגְדֹּל הַנַּעַר וַיִּבְרַכְהוּ יִהְיֶה:
 25 וַתַּחַל רוּחַ יְהוָה לִפְעָמוֹ בַּמִּנְחָה-הַזֹּאת בֵּין צָרָעָה וּבֵין
 אִשְׁתָּאֵל:

b) Simson tötet einen Löwen. Seine Hochzeit mit einer Philistäerin. Cap. 14.

1 וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן תְּמַנְתָּה וַיֵּרָא אִשָּׁה בַת־מִנְחָה מִבְּנוֹת
 2 פְּלִשְׁתִּים: וַיַּעַל וַיֵּגֶד לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר אִשָּׁה
 רָאִיתִי בַת־מִנְחָה מִבְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה קָחוּ-אוֹתָהּ

Begriff von Personen liegt, s. 1 M. 33, 8. Mich. 1, 5. — כִּי-יָבֹא דְבָרְךָ denn, trifft deine Rede ein, so werden wir dich verehren. §. 152, 4, a.

18. וְהוּא פָּלִיא da er doch wunderbar ist, §. 152, 1, b. Göttliche Erscheinungen sagen ihren Namen entweder gar nicht, oder in Umschreibungen, weil er zu heilig ist, um ausgesprochen zu werden. 1 M. 32, 30. Jos. 5, 14. 15.

19. וּמִפְּלֹא לַעֲשׂוֹת und er (der Engel) verrichtete ein Wunder, adv. §. 139, Anm. 1. Das Wunder wird V. 20 erzählt.

22. Es war Volksglaube der Hebräer, dass der Anblick der Gottheit (Jes. 6, 5) oder nur einer göttlichen Erscheinung dem sündigen Menschen das Leben kostete, s. 1 M. 16, 13. 32, 31. 2 M. 20, 16. Richt. 6, 22 ff.

23. " וְהָפֵץ " wenn es Gott gefallen hätte.

- 3 לִי לְאִשָּׁה: וַיֹּאמֶר לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ הֵאֵין בְּבָנוֹת אַחֶיךָ
 וּבְכָל-עַמִּי אִשָּׁה כִּי-אַתָּה הוֹלֵךְ. לִקְחַת אִשָּׁה
 מִפְּלִשְׁתִּים חֶעֱרָלִים וַיֹּאמֶר שְׁמִשׁוֹן אֶל-אָבִיו אוֹתָהּ
 4 קַח-לִי כִּי-הִיא יִשְׁרָה בְּעֵינַי: וְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ
 כִּי מִיָּהוָה הִיא כִּי-תֹאכְלָה הוּא-מִבְּקֶשׁ מִפְּלִשְׁתִּים
 5 וְבָעֵת הַהִיא פְּלִשְׁתִּים מְשָׁלִים בְּיִשְׂרָאֵל: וַיֵּרֶד
 שְׁמִשׁוֹן וְאָבִיו וְאִמּוֹ תִּמְנָחָה וַיָּבֹאוּ עַד-כְּרִמִּי תִּמְנָחָה
 6 וְהָיָה כַּפִּיר אֶרִיזוֹת שֶׁאֵג לִקְרָאתוֹ: וַתֵּצֵא עָלָיו
 רוּחַ יְהוָה וַיִּשְׁפְּעוּהוּ בְּשִׁסֵּעַ הַגָּדִי וּמֵאוֹמָה אֵין בְּיָדוֹ
 7 וְלֹא הִגִּיד לְאָבִיו וְלֵאמֹו אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיֵּרֶד וַיִּדְבֹּר
 8 לְאִשָּׁה וַתִּישָׁר בְּעֵינָי שְׁמִשׁוֹן: וַיָּשֶׁב מִזְמִים לִקְחָתָהּ
 וַיִּסֵּר לְרֵאוֹת אֵת מַפְּלַת הָאֶרֶץ וְהָיָה עֶדְתָּהּ וְכִרְיָהּ
 9 בְּגוֹיֹת הָאֶרֶץ וַיִּדְבֹּשׁ: וַיֵּרֶדְהוּ אֶל-כְּפִי וַיֵּלֶךְ הַלֹּךְ
 וַיֹּאכַל וַיֵּלֶךְ אֶל-אָבִיו וְאֶל-אִמּוֹ וַיִּתֵּן לָהֶם וַיֹּאכְלוּ

Cap..XIV, 3. וּבְכָל-עַמִּי in meinem ganzen Volke, für: in unserem ganzen Volke. Vater und Mutter werden einzeln redend gedacht. Ehen mit den abgöttischen Canaanitern und Philistäern waren aber von jeher den frommen Jehova'sdienern ein Greuel (1 M. 26, 34. 35. 28, 1. 8), auch im Gesetz verboten. 2 M. 34, 16. — לקחה inf. Kal mit ל, von לקח §. 65, Anm. 2.

4. (מִיָּהוָה) das Wort יהוה, welches die Vocale von אֶרֶץ hat (s. das Register), erhält nach dieser Maassgabe auch die Präfixa, und lautet mit מִיָּהוָה (nach מארְץ), mit בִּיָּהוָה und לִיָּהוָה (nach לארְץ, בארְץ).

5. וַיֵּרֶד — וַיָּבֹאוּ, §. 145, 2. — Dass sich in Palästina Löwen aufhielten, bezeugen unter anderen z. B. Jer. 12, 8. 49, 19. 50, 44. Auch David erlegte einen solchen 1 Sam. 17, 39.

7. וַיִּדְבֹּר לְאִשָּׁה er redete das Weib an, d. i. hielt um sie an, sonst דִּבֶּר 1 Sam. 25, 39. Hohesl. 8, 8 s. Richt. 11, 4. 15, 1.

8. נַחֲמִים nach einiger Zeit. נַחֲמִים steht öfter von der Zeit, die unmittelbar auf eine Handlung oder Zeit folgt, wie im Griech. ἔξ ἀποτρον vom Frühstück weg d. h. gleich nach dem Frühstück, ab itinere gleich nach der Reise, z. B. Ps. 73, 20: מִקֵּץ gleich nach dem Erwachen, dahn f. nach überhaupt, wie hier. יָמִים eig. einige Tage (§. 122, 2) hat den bestimmten Begriff: einige Zeit, geraume Zeit, worunter man sich mehr als einen Monat, gegen ein Jahr, denkt (s. 4 M. 9, 22. 1 Sam. 29, 3.)

9. וַיֵּלֶךְ הַלֹּךְ er ging essend immer weiter s. §. 128, 3, b.

10 וְלֹא־הִגִּיד לָהֶם כִּי מְגֻנֹת הָאֲרִיָּה רָדָה חֲדָבָשׁ: וַיִּגְדֹּ
 אֲבִיתוֹ אֶל־הָאִשָּׁה וַיַּעַשׂ שָׁם שְׂמִשׁוֹן מִשְׁתָּה כִּי בֶן
 11 יַעֲשׂוּ הַבַּחֲוָרִים: וַיְהִי בִּרְאוּתָם אוֹתוֹ וַיִּקְחוּ שְׁלֹשִׁים
 12 מַרְעִים וַיַּחֲיוּ אִתּוֹ: וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׂמִשׁוֹן אַחֲוָה־
 פֶּאֶה לָכֶם חִידָה אִם־הִגִּד תִּגִּידוּ אוֹתָהּ לִי שְׂבִעַת
 יָמֵי הַמִּשְׁתָּה וּמִצָּאתֶם וְנִתְּתִי לָכֶם שְׁלֹשִׁים סְדִינִים
 13 וְשְׁלֹשִׁים חֲלֶפֶת בְּגָדִים: וְאִם־לֹא תִּזְכְּלוּ לַהֲגִיד לִי
 וְנִתְּתֶם אֲתָם לִי שְׁלֹשִׁים סְדִינִים וְשְׁלֹשִׁים חֲלִיפּוֹת
 14 בְּגָדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ חוּדָה חִידָתְךָ וְנִשְׁמָעָנָה: וַיֹּאמֶר
 לָהֶם מִהֲאֵכֶל יֵצֵא מֵאֵכֶל וּמַעַז יֵצֵא מִתּוֹק וְלֹא יִכְלוּ
 15 לַהֲגִיד הַחִידָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים: וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
 וַיֹּאמְרוּ לָאִשָּׁה־שְׂמִשׁוֹן פְּתִי אֶת־אִישְׁךָ וַיִּגְדֹּ־לָכֶם
 אֶת־הַחִידָה כִּן־נִשְׁרָף אוֹתְךָ וְאֶת־בֵּית אָבִיךָ בָּאֵשׁ
 16 הִלִּירְשָׁנוּ קִרְאָתָם לָכֶם חֵלֵא: וַתִּבֶּךְ אִשָּׁה שְׂמִשׁוֹן

10. „also pflegten die Jünglinge zu thun,” s. über das *Fut.* §. 125, 4, b.

11. *Da sie* (die Philister, *Hieron. cives loci illius*) *ihn sahen, nahmen sie dreissig Genossen, die mit ihm wären,* nämlich als Hochzeitgäste.

12. Die Sitte, sich bey Gastmählern Räthsel aufzugeben (vgl. auch I Kön. 10, 1), findet sich auch bey den Griechen. Wer es errieth, erhielt zwiefache Portion, wer es nicht vermochte, eine bittere Brühe zu trinken. וַיְהִי ist das Anzeigen der Auflösung, מַעַז das richtige Treffen derselben. V. 18.

15. (בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי) so der gewöhnliche Text. Aber schon LXX. Syr. am *vierten* Tage, d. i. הָרְבִיעִי, wie mit Veränderung Eines Buchstaben fast ohne Zweifel zu lesen ist. Vgl. V. 17. — (יָרִשְׁנוּ) so, nicht יִרְשָׁנוּ wie *J. H. Michaelis, Simonis*, haben die meisten Handschriften (s. *Mich.*) und besten Ausgaben, als *v. d. Hooght.* Es ist *inf. Kal* mit *Suff.*, welche Form (statt der gewöhnlichen רִשְׁתָּנוּ §. 68, Anm. 1) zwar selten, aber nicht ohne Beyspiel ist, s. unten יָסְדִי Hiob 38, 4, יָסְדִי Esr. 3, 12, יָרִי Ps. 30, 4 Keri. — Ueber das doppelt gesetzte הָ s. Gr. S. 259 Mitte (wo das Zitat 15, 18 in 14, 15 zu verbessern ist).

16. וְלָךְ אֲנִי hier anders als I M. 44, 15, nämlich: gegen jem. weinen, ihn weinend angehen, mit Weinen bestürmen. Vgl. V. 17. — וְלָךְ אֲנִי und dir sollte ich es anzeigen? Ueber die Frage s. §. 150, 1.

עליו ותאמר רק-שנאתני ולא אהבתני החידה חדרתה
 לבני עמי ולי לא הגדרתה ויאמר לה חנה לאבי
 ולאמי לא הגדתי ולך אגיד: ותבך עליו שבעת 17
 הימים אשר-היה להם המשתה ויהי ביום השביעי
 ונגד-לה כי הצקתהו ותגד חידה. לבני עמה:
 ויאמרו לו אנשי העיר ביום השביעי בטרם יבא 18
 החרסה מה-מחוק מדבש ומה עז מארג ויאמר להם
 לולא חרשפתם בעגלתי לא מצאתם חידתי:
 ותצלח עליו רוח יהוה ויגרד אשקלון ויך מהם 19
 שלשים איש וינקח את-חליצותם ויפז החליפות
 למגירי החידה ויחר אפו ויעל בית-אביהו: ותהי 20
 אשת שמשון למרעהו אשר רעה לו:

c) Simsons Rache an den Philistäern. Cap. 15.

ויהי ממים בימי קציר-חטים ויפקד שמשון את- 1
 אשתו בגדי עזים ויאמר אבאה אל-אשתי החדרה
 ולא-נתנו אביה לבוא: ויאמר אבית אמר אמרתי 2
 כרשנא שנאתה ואתגבה למרעך חלא אחותה הקטנה
 טובה ממנה תחירפא לך תחתיה: ויאמר להם שמשון 3

17. *die sieben Tage des Gastmahls* (§. 118, 4 Anm. 1), ein ungenauer Ausdruck, wie unser: *die ganze Woche*, denn eig. war es blos der übrige Theil der Woche vom vierten Tage bis zu Ende. — *praet. Hiph.* von צק, mit *Suff.*

18. „Hättet ihr nicht mit meiner Färse gepflügt u. s. w.,“ sprüchwörtlicher vom Pflügen hergenommener Ausdruck für: hättet ihr euch nicht meiner Hülfe bedient. Statt: Färse, junge Kuh setzt Luth. hier und öfter *Kalb*.

19. חליצותם s. §. 88, Anm. 1.

20. *seinem Gefährten, den er sich gewählt hatte*, vgl. 15, 2. 6. Es ist hier insbes. der Brautführer (*νμφογωγός*) gemeint, der die Brautleute ins Brautgemach begleitete. Es waren deren mindestens zwey, einer der den Bräutigam, einer der die Braut führte; ersterer ist hier gemeint.

Cap. XV, 2. שנאתה — אמר, ich *dachte* nicht anders, als dass du *sich*hasstest, §. 128, 3, a.

בְּקִינִי הַפַּעַם מַפְלִשְׁתִּים כִּי - עָשָׂה אֲנִי עִמָּם רָעָה:
וַיִּלְךָ שִׁמְשׁוֹן וַיִּלְכֹּד שְׁלֹשׁ-מֵאוֹת שׁוֹעָלִים וַיִּקַּח לַפָּדִים
וַיִּפְּן זָנֹב אֶל-זָנֹב וַיִּשֶׁם לַפִּיד אֶחָד בֵּין-שְׁנֵי הַזִּנְבוֹת
בַּתְּרוֹךְ: וַיִּבְעֶר-אֵשׁ בַּלְּפִידִים וַיִּשְׁלַח בַּקִּמּוֹת
פְּלִשְׁתִּים וַיִּבְעֶר מִגְדִּישׁ וְעַד-קָמָה וְעַד-כָּרֶם זֵית:
וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים מִי עָשָׂה זֹאת וַיֹּאמְרוּ שִׁמְשׁוֹן חָתָן
הַתַּמְנִי כִּי לָקַח אֶת-אִשְׁתּוֹ וַיִּתְּנָהּ לַמַּרְעָהּ וַיַּעַל
פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׁרְפוּ אוֹתָהּ וְאֶת-אֲבִיהָ בָּאֵשׁ: וַיֹּאמֶר
לָהֶם שִׁמְשׁוֹן אִם-תַּעֲשׂוּן כִּזָּאת כִּי אִם-נִקְמָתִי בָכֶם
וְאַחֵר אֲחַדָּל: וַיִּךְ אוֹתָם שׁוֹק עַל-יָרֵךְ מִכָּה גְדוֹלָה
וַיִּרְדּוּ וַיֵּשֶׁב בְּסַעֲיָף סַלַע עֵיטָם: וַיַּעַלּוּ פְּלִשְׁתִּים
וַיַּחֲנוּ בִיהוּדָה וַיִּפְגְּשׁוּן בְּלָחִי: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ יְהוּדָה
לָמָּה עָלִיתֶם עָלֵינוּ וַיֹּאמְרוּ לְאַסּוֹר אֶת-שִׁמְשׁוֹן
עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לָנוּ: וַיִּרְדּוּ שְׁלֹשֶׁת
אַלְפִים אִישׁ מִיהוּדָה אֶל-סַעֲיָף סַלַע עֵיטָם וַיֹּאמְרוּ
לְשִׁמְשׁוֹן הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי-מַשְׁלִים בָּנוּ פְּלִשְׁתִּים וְמָה-
זֹאת עָשִׂיתָ לָנוּ וַיֹּאמֶר לָהֶם כַּאֲשֶׁר עָשׂוֹ לִי כֵן

4. ריפון, *Fut. Hi. apoc.* von פָּנָה, §. 74, Anm. 14.

5. וְעַד — וְעַד — מִן von — bis, eig. wenn man die Totalität gewisser Gegenstände vom Anfang bis zu Ende, vom Kleinsten bis zum Grössesten u. dgl. ausdrücken will, dann: sowohl — als auch.

7. „Wenn ihr also thut, bey Gott! so räche ich mich an euch, und nachher höre ich auf.“ אִם כֵּן נִסִּי nisi steht öfter nach Schwurformeln betheuernd, wie אִם לֹא (Gr. S. 268 unten). 2 Kön. 5, 20: כִּי יִהְיֶה כִּי אִם יַעֲשֶׂה אֲחֵרָיו so wahr Jehova lebt! (Gott soll mir, so und so thun) wenn ich ihm nicht nachlaufe f. gewiss, ich laufe ihm nach. 2 Sam. 15, 21. Dann auch ohne Schwurformel, beym Schwure Jer. 51, 14: Jehova schwur bey seiner Seele: אִם כֵּן wahrlich u. s. w., und bey der blossen Bethuerung 1 Sam. 21, 6. 1 Kön. 20, 6.

8. *er hieb sie, Waden über Schenkel*, *er hieb sie* so zusammen, dass ihre zerstückten Glieder über einander lagen, Unterschenkel über Oberschenkeln, sprüchwörtl. und hyperbol. Ausdruck f. eine totale Niederlage, wie unser: er hieb sie in die Pfanne, hieb sie in Kochstücken. *מָהָה גְּדוּלָּהּ* sagt dasselbe noch einmal, §. 135, 1 Anm. 1.

10. איש mit dem Plur. *collect.* die Männer. §. 143, 1.

עשיתי להם: ויאמרו לו לאסרך ירדנו לתתך ביד-
 פלשתים ויאמר להם שמשון השבעו לי פן-תפגעון
 בי אתם: ויאמרו לו לאמר לא כי-אסר באסרך
 ונתנוך בידם ודמת לא כמיתך ויאסרהו בשנים
 עבתיים חדשים ויעלוהו מן-הסלע: הוא-בא עד-
 לחי ופלשתים הריעו לקראתו ותצלח עליו רוח
 יהוה ותחייבה העבתיים אשר-על-זרעותיו בפלשתים
 אשר-בערו באש וימסו אסוריו מעל ידיו: וימצא
 לחי-חמור מריה וישלח ידו ויקחה ויד-בה אלה
 איש: ויאמר שמשון בלחי החמור חמור חמרתים
 בלחי החמר הביתי אלה איש: ויהי ככלתו לדבר
 וישלך הלחי מיידו ויקרא למקום ההוא רמת
 לחי: ויצמא מאד ויקרא אל-יהוה ויאמר אתה
 נתת ביד-עבדך את-התשועה הגדלה הזאת ועתה
 אמות בצמא ונפלת ביד הערלים: ויבקע אלהים
 את-המכתש אשר-בלחי ויצאו ממנו מים וישת
 ותשב רוחו ויהי על-כן קרא שמה עין הקורה אשר
 בלחי עד היום הזה:

d) Simson unterliegt der List eines Weibes. Sein heldenmüthiger Tod. Cap. 16.

וילך שמשון עזה: ויגד לעזתים לאמר בא 2. 1
 שמשון הנה ויסבו ויארבו-לו כל-הלילה בשער

16. (בלחי החמור וכו') ein in der Uebersetzung unnachahmbares Wortspiel, welches durch die doppelte Bedeutung des Wortes חמור 1) Esel und 2) s. v. a. Haufen, herbeygeführt wird. Also: mit eines Esels Kinnbacken (erschlug ich) einen Haufen, ja zwey Haufen, mit eines Esels Kinnbacken erschlug ich 1000 Mann. Das Verbum, welches erst im zweyten Gliede steht, ist schon im ersten hinzuzudenken.

17. Kinnbackenhöhe. Der Erzähler hat den Ort schon früher (V. 9. 14) לחי Kinnbacken genannt, wiewohl er hier den Ursprung des Namens erst von dieser Begebenheit ableitet.

Cap. XVI, 2. (ויגד) dieses Wort steht nicht im gewöhnlichen Texte, aber bey den LXX (καὶ ἀνγγέλη τοῖς Γαζαίοις), und muss

הָעִיר וַיִּתְחַרְשׁוּ כָל־הַלַּיְלָה לֵאמֹר עַד־אֹר הַבֹּקֶר
 3 וַהֲרַגְנָהוּ: וַיִּשְׁכַּב שְׁמֶשׁוֹן עַד־חֲצֵי הַלַּיְלָה וַיָּקָם בַּחֲצֵי
 הַלַּיְלָה וַיֵּאָחֶז בְּדִלְתוֹת שַׁעַר־הָעִיר וּבִשְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת
 וַיִּסַּע עִם־הַבְּרִיחַ וַיִּשֶׁם עַל־כַּתְּפָיו וַיַּעֲלֶם, אֶל־רֹאשׁ
 4 הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי חֶבְרוֹן: וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיֵּאָחֶז
 5 אִשָּׁה בְּנַחַל שׁוֹרֵק וַשְּׁמָה דְּלִילָה: וַיַּעֲלוּ אֵלֶיהָ סֶרְנֵי
 פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לָהּ פֹּתִי אוֹתוֹ וְרֹאֵי בְּמָה כָּחוֹ גְּדוֹל
 וּבְמָה גֹבַל לוֹ וַאֲסַרְנוּהוּ לַעֲנוּתוֹ וַאֲנַחְנוּ כְּתֹן־לָךְ אִישׁ
 6 אֶלֶף וּמֵאָה כֶּסֶף: וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל־שְׁמֶשׁוֹן הַגִּידָח־
 7 נָא לִי בְּמָה כָּתַךְ גְּדוֹל וּבְמָה תֹאסֵר לַעֲנוּתְךָ: וַיֹּאמֶר
 אֵלֶיהָ שְׁמֶשׁוֹן אִם־יֹאסְרֵנִי בַשֶּׁבַע יִתְּרִים לַחִים אֲשֶׁר
 8 לֹא־חֲרָבוּ וְחִלִּיתִי וְהִיתִי כְּאַחַר הָאָדָם: וַיַּעֲלוּ־לָהּ
 סֶרְנֵי פְּלִשְׁתִּים שֶׁבַע יִתְּרִים לַחִים אֲשֶׁר לֹא־חֲרָבוּ
 9 וַתֹּאסְרֵהוּ בָהֶם: וְהָאָרֶב יָשַׁב לָהּ בַּחֲדָר וַתֹּאמֶר אֵלָיו
 פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שְׁמֶשׁוֹן וַיִּנָּתֵק אֶת־הַיִּתְּרִים כַּאֲשֶׁר

nothwendig hier ergänzt werden. — *bis zum Licht der Morgens, da tödten wir ihn*, vgl. über die absolute Zeitbestimmung I M. 2, 4. 40, 9.

5. *ראה בְּמָה כָּחוֹ גְּדוֹל* siehe zu (suche zu erfahren), *wodurch er seine grosse Stärke hat*. בְּמָה f. בְּמָה §. 37, 3 Anm. Die Präfixa ב und כ vor מָה erhalten eine Punktation, als ob es den Artikel hätte (vgl. das griech. τὸ τί; τὰ τί;), wiewohl das *Patach sq. Dag.* von Anderen bloß für eine Verstärkung der Partikelform gehalten wird (Gr. S. 98 oben). In כָּחוֹ גְּדוֹל desgl. גְּדוֹל V. 6. 15 fehlt der Artikel vor den Adjectivo, wie אַחֲרֵיכֶם אַחֵר I M. 43, 14, und אֵיבֵי עוֹ Ps. 18, 18 (§. 109, 2 Anm.) und man hat nicht גְּדוֹל als Prädicat zu nehmen: *wodurch seine Stärke gross (ist)*. — Die Philister glauben, dass er seine Stärke durch irgend ein Zaubermittel habe, und dass er sich durch ein solches auch bändigen lassen müsse.

7. *כְּאַחַר הָאָדָם* wie einer der (gewöhnlichen) Menschen. Vgl. V. 17: *כָּל־הָאָדָם*. אָדָם bedeutet öfter die gewöhnliche Menschenmenge, *vulgus*, z. B. כְּאָדָם nach der (gemeinen) Menschen Weise. Hiob 31, 33. Hos. 6, 7.

9. *Der Hinterhalt sass ihm auflauernd (ei insidians) in der Kammer*. פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ die Philister (sind) über dich her, überfallen dich. — *כַּהֲרִיחוֹ אֵשׁ* wenn er (der Faden) Feuer gerochen hat f. etwas versengt ist.

ופתק פתיל-הפערת בִּהְרִיחוּ אֵשׁ וְלֹא כוּדַע כָּחוּ:
 10 וַתֹּאמֶר דָּלִילָה אֶל-שָׁמְשׁוֹן הִנֵּה הִתְלַף בִּי וַתִּדְּבַר אֵלָיו
 11 כְּזָבִים עָתָה הִגִּידָה-נָא לִי בָמָה תֹאסֵר: וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ
 אִם-אֲסוּר. וַאֲסוּרָנִי בַעֲבֹתַיִם חֲדָשִׁים אֲשֶׁר לֹא-נַעֲשֶׂה
 12 בָהֶם מְלֹאכָה וַחֲלִיתִי וַחֲיִיתִי כְּאַחַד הָאָדָם: וַתִּקַּח
 דָּלִילָה עֲבֹתִים חֲדָשִׁים וַתֹּאסְרֵהוּ בָהֶם וַתֹּאמֶר אֵלָיו
 פִּלְשְׁתִּים עָלֶיךָ שָׁמְשׁוֹן וְהָאָרֶב יֹשֵׁב בַּחֲדָר וַיִּנְתָּקֵם
 13 מֵעַל זִרְעֹתָיו כְּחוּט: וַתֹּאמֶר דָּלִילָה אֶל-שָׁמְשׁוֹן עַד-
 הִנֵּה הִתְלַף בִּי וַתִּדְּבַר אֵלָיו כְּזָבִים הִגִּידָה לִי בָמָה
 תֹאסֵר וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִם-תֹּאדֹנִי אֶת-שִׁבַּע מַחְלָפוֹת
 14 רֹאשִׁי עִם-הַמַּסְּכָה: וַתִּתְּקַע בִּיתָד וַתֹּאמֶר אֵלָיו
 פִּלְשְׁתִּים עָלֶיךָ שָׁמְשׁוֹן וַיִּיקֹץ מִשְׁכָּתוֹ וַיִּסַּע אֶת-
 15 הַיִּתָּד הָאָרֶץ וְאֶת-הַמַּסְּכָה: וַתֹּאמֶר אֵלָיו אֵיךְ תֹּאמַר
 אֶהְבֵּתִיךָ וְלִבְךָ אֵין אִתִּי זֶה שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים הִתְלַף בִּי
 16 וְלֹא-הִגַּדְתָּ לִּי בָמָה כִּכְחַד גָּדוֹל: וַיְהִי כִּי-הִצִּיקָה לוֹ
 בְּדַבְרֶיהָ כָּל-הַיָּמִים וַתֹּאמְלֶצְהוּ וַתִּקְצַר נַפְשׁוֹ לָמוּת:

10. הִתְלַף *Hiph.* von הלל w. m. s.

14. Man muss zu Anfange des Verses hinzudenken: sie that, wie Simson gesagt hatte, dann: וַתִּתְּקַע בִּיתָד *und sie schlug* (die mit den Garnfäden zusammengeflochtenen Locken) *mit einem Pflock an*, nämlich: an die Wand (LXX: εἰς τὸν τοῖχον). Auf diese Art wäre sowohl der Auftrag, als die Ausführung desselben unvollständig ausgedrückt, und man müsste eins aus dem anderen ergänzen. Dieses thun die LXX, bey denen es nach Analogie von V. 8. 12 heisst: ἐὰν ὑφάνης τὰς ἑπτὰ σειρὰς τῆς κεφαλῆς μου σὺν τῷ διάσματι, καὶ ἐγκρούσης τῷ πασσάλῳ εἰς τὸν τοῖχον καὶ ἔσομαι ὡς εἷς τῶν ἀνθρώπων ἀσθενής. 14. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κοιμᾶσθαι αὐτόν, καὶ ἔλαβε Δαλιδὰ τὰς ἑπτὰ σειρὰς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ὕφανεν ἐν τῷ διάσματι, καὶ ἔπηξε τῷ πασσάλῳ εἰς τὸν τοῖχον καὶ εἶπεν κ. τ. λ. Nur das Gesperitgedruckte steht im hebr. Texte. — אֶת-הַיִּתָּד הָאָרֶץ §. 108, 2 litt. b.

16. וַתֹּאמְלֶצְהוּ für וַתִּתְּקַעְהוּ *Fut. Pi.*, über das *Schwa compositum* s. §. 10, Anm. — וַתִּקְצַר נַפְשׁוֹ לָמוּת *da ward er ungeduldig zum Sterben*. Wir sagen ähnlich: sie quälte ihn fast zu Tode. Beym Terenz: *enecas me*.

17 וַיִּגְדֹּל לָהּ אֶת-כָּל-לְבוּ וַיֹּאמֶר לָהּ מוֹרָה לֹא-עָלָה עָלַי-
 רֹאשִׁי כִּי-נָזִיר אֱלֹהִים אָנִי מִבְּטָן אִמִּי אֶם-נִלְחַמְתִּי
 18 וְסָר מִמֶּנִּי כָחִי וְחִלִּיתִי וְהִיִּיתִי כָכָל-הָאָדָם: וַתֵּרָא
 דְּלִילָה כִּי-הִגִּיד לָהּ אֶת-כָּל-לְבוּ וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא
 לְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים לֵאמֹר עָלוּ הַפֶּעַם כִּי-הִגִּיד לִי אֶת-
 כָּל-לְבוּ וְעָלוּ אֵלֶיהָ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעֲלוּ וַיַּכְסֹּף
 19 בְּדָם: וַתִּשְׁנֶנָּה עַל-בִּרְכֶּיהָ וַתִּקְרָא לְאִישׁ וַתַּגִּלַּח
 אֶת-שִׁבְעַת מַחְלָפוֹת רֹאשׁוֹ וַתַּחַל לַעֲפֹתוֹ וַיִּסָּר כָּחוֹ
 20 מֵעָלָיו: וַתֹּאמֶר פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שִׁמְשֹׁן וַיִּקַּץ מִשְׁנָתוֹ
 וַיֹּאמֶר אֵצָא כַּפֶּעַם בַּפֶּעַם וְאֶנְעַר וְהוּא לֹא יָדַע כִּי
 21 יִהְיֶה סָר מֵעָלָיו: וַיִּאֲחֻזּוּהוּ פְלִשְׁתִּים וַיִּבְקְרוּ אֶת-
 עֵינָיו וַיִּזְרִידוּ אוֹתוֹ עֲזָתָה וַיִּאֲסְרוּהוּ בַּפְּשָׁשִׁים וַיְהִי
 22 טוֹחֵן בַּבַּיִת הָאֲסִירִים: וַיַּחַל שָׁעַר-רֹאשׁוֹ לַצִּמָּח
 23 כַּאֲשֶׁר גָּלָה: וְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים נֹאֲסָפוּ לְזַבֵּחַ זֶבַח-גִּדּוֹל
 לְדַגּוֹן אֱלֹהֵיהֶם וּלְשִׁמְחָה וַיֹּאמְרוּ כֹהֵן אֱלֹהֵינוּ בְּדַרְנֹה
 24 אֵת שִׁמְשֹׁן אוֹיְבֵנוּ: וַיֵּרְאוּ אוֹתוֹ הָעָם וַיַּחֲלָלוּ אֶת-
 אֱלֹהֵיהֶם כִּי אָמְרוּ כֹהֵן אֱלֹהֵינוּ בְּדַרְנֹה אֵת-אוֹיְבֵנוּ
 25 וְאֵת מַחְרִיב אֶרְצֵנוּ וְאֲשֶׁר הִרְבָּה אֶת-חֲלָלֵינוּ: וַיְהִי

17. *Er eröffnete ihr sein ganzes Herz*, er verrieth ihr alles was er wusste (vgl. 1 Kön. 10, 2). Seine Stärke war nämlich eine Gabe der Gottheit, aber abhängig von seinem Nasiräatsgelübde. Nur wenn er dieses hielt, blieb ihm der Geist Gottes (s. 13, 25. 14, 19. 15, 14) und damit seine Heldenkraft; ward es gebrochen, so wich Jehova von ihm, V. 20.

19. *seine Kraft war von ihm gewichen*, eig. von auf ihm, weil die göttliche Kraft auf ihm geruhet hatte, vgl. V. 20.

20. *wie allemal*. *פעם בפעם* eig. Mal an Mal, f. alle Male, vgl. *יום ביום* Tag an Tag (so dass ein Tag den anderen berührt) f. alle Tage, *שָׁנָה בְּשָׁנָה* alle Jahre 3 M. 25, 33, 1 Chr. 27, 1.

21. *molebat*, er musste die Handmühle regieren, was die niedrigste Sklavenarbeit war, vgl. 2 M. 11, 5. Homer *Od.* 20, 105 ff.

25. *שָׂדֵק, שִׁחַק* heisst: spielen, die Saiten rühren, welches gewöhnlich mit Gesang und Tanz, wenigstens starker Gesticula-

כי טוב לבם ויאמרו קראו לשמשון וישחק-לנו
 ויקראו לשמשון מבית האסורים ויצחק לפניהם
 ובעמדו אותו בין העמודים: ויאמר שמשון אל-
 הפער המחזיק בידו הניחה אותי והמישני את-
 העמודים אשר הבית נכון עליהם ואשעז עליהם:
 והבית מלא האנשים והנשים ושמה כל סרני פלשתים
 ועל-הנג כשלשת אלפים איש ואשה הראים בשחוק
 שמשון: ויקרא שמשון אל-יהוה ויאמר אדני יהוה
 זכרני נא ויחזקני נא אך הפעם הזה האלהים ואנקמה
 נקם-אחת משתי עיני מפלשתים: וילפת שמשון
 את-שני עמודי התווך אשר הבית נכון עליהם ויסמך
 עליהם אחד בימינו ואחד בשמאלו: ויאמר שמשון
 תמות נפשי עם-פלשתים ויט בכח ויפל הבית על-

tion, wenn auch ohne Fortbewegung, verbunden war. V. 27 ist von *Zuschauern*, nicht Zuhörern, die Rede. Er stand בין העמודים zwischen den Säulen, wie auch beym Homer der Sänger gewöhnlich seinen Platz an der Säule des Versammlungsgemachs hatte.

27. (על - הנג) man muss sich eine unten offene, von Säulen unterstützte Halle, oben ein plattes Dach denken.

28. ואנקמה נקם - אחת משתי עיני מפלשתים. *dass ich (nur) eines von meinen zweyen Augen räche an den Philistern*, ein fast komischer Ausdruck, wie ihn die Bitterkeit der Verzweiflung dem zu rohen Witz geneigten Helden eingab. Man sagt: נקם נקם ד' und נקם נקמה ד' Rache nehmen für etwas 3 M. 26, 25. 4 M. 31, 2. Jer. 51, 36, mit מן der Person, an welcher man sie nimmt 4 M. a. a. O. 1 Sam. 24, 13. Die alten Uebers. und mit ihnen die meisten Neueren (denen ich früher folgte), erklären: dass ich eine Rache (נקם-אחת) *vindicta unius f. vindicta una*, und dieses f. einmal genomme Rache, *mod. eine einzige Rache*) nehme für meine zwey Augen an den Philistern: aber der Gegenstand, den man rächt, steht nie mit מן. Die obige richtigere Erklärung gibt ausser anderen hebr. Auslegern schon Jarchi (mit dem Zusatz: die Rache für das andere Auge möge ihm für jenes Leben aufbewahrt seyn). — משתי steht hier ohne *Dagesch* im ת, während man doch שתיים schreibt (§. 95, Note **), wegen des *Dagesch Forte* im ש, wodurch das *Schwa* als *mobile* gesprochen wird. (Ganz consequent steht Jon. 4, 11 משתיים שתיים).

הַסִּרְתִּים וְעַל-כָּל-הָעָם אֲשֶׁר-בּוֹ וַיְחִיּוּ הַמֵּתִים אֲשֶׁר-
 31 הָמִית בְּמוֹתוֹ רַבִּים מֵאֲשֶׁר הָמִית בְּחַיָּיו: וַיִּרְדּוּ אַחֲיוֹ
 וְכָל-בֵּית אָבִיהוּ וַיֵּשְׂאוּ אוֹתוֹ וַיַּעֲלוּ וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בֵּין
 צָרְעָה וּבֵין אֲשָׁתָאוֹל בְּקִבְר מְנוּחַ אָבִיו וְהוּא שָׁפַט
 אֶת-יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים שָׁנָה:

8. Aus dem Leben Davids.

a) Sein Sieg über Goliath. 1 Sam. 17.

1 וַיֵּאָסְפוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת-מַחֲנֵיהֶם לְמִלְחָמָה וַיֵּאָסְפוּ
 2 שׁוֹכֵה אֲשֶׁר לַיהוּדָה: וְשָׂאוֹל וְאִישׁ-יִשְׂרָאֵל כָּאֲסָפוּ
 3 וַיַּעֲרֻכוּ מִלְחָמָה לִקְרֹאת פְּלִשְׁתִּים: וּפְלִשְׁתִּים עֹמְדִים
 4 אֶל-הָהָר מִזֶּה וַיִּשְׂרָאֵל עֹמְדִים אֶל-הָהָר מִזֶּה וַתֵּגִיֵּא
 5 בִּיבִיחֵיהֶם: וַיֵּצֵא אִישׁ-הַבָּנִים מִמַּחֲנוֹת פְּלִשְׁתִּים גָּלוֹת
 6 שָׁמוּ מִגֶּת גָּבְהוּ שֵׁשׁ אַמּוֹת וְנֹרָח: וְכוֹבֵעַ כְּחֹשֶׁת עַל-
 7 רֹאשׁוֹ וְשָׁרִיז קֶשֶׁקֶשִׁים הוּא לְבוּשׁ וּמִשְׁקַל תְּשָׁרִיז
 8 חֲמִשָּׁת-אַלְפִים שְׁקָלִים כְּחֹשֶׁת: וּמִצָּחַת כְּחֹשֶׁת עַל-
 9 רִגְלָיו וְכִידוֹן כְּחֹשֶׁת בֵּין כַּתְּפָיו: וְחָץ חֲבִיתוֹ כְּמִנֹּר
 10 אֲרָגִים וְלַהֲבַת חֲבִיתוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת שְׁקָלִים יְבִרְזֵל
 11 וְנִשָּׂא הַצֶּנֶה הַלֵּךְ לַפָּנָיו: וַיַּעֲמֵד וַיִּקְרָא אֶל-מַעֲרֹכַת

1 Sam. XVII, 1. מַחֲנֵיהֶם ihr Heer (*sing.*) §. 90 zu Ende. — שׁוֹכֵה zu Socho, *Acc.* des Ortes §. 116, 1. — אֲשֶׁר לַיהוּדָה §. 112, a.

3. מִזֶּה — מִזֶּה, von dieser — jener Seite.

4. אִישׁ הַבָּנִים (*איש הבנים*) *Dual.* von בין bezeichnet die Mitte zwischen zwey Heeren (*τὰ μεταξύ Euripid. Phoen. 1285*), dah. אִישׁ הַבָּנִים der sich in die Mitte stellt, und den Krieg durch Zweykampf vermittelt, der Zweykämpfer.

5. שְׁקָלִים כְּחֹשֶׁת, über die Construction s. §. 140, 1. — §. 111, 1. Ebenso V. 7.

7. חָץ הַחֲבִיתָה Pfeil des Speers, heisst wohl am natürlichsten die eiserne Spitze desselben. Aber diese wird ihm ausdrücklich entgegengesetzt unter der Bezeichnung לַהֲבַת חֲבִיתוֹ. Daher ist wohl die Lesart des Keri und 1 Chr. 20, 5 vorzuziehen: עֵץ חֲבִיתוֹ Holz-Schaft des Speeres.

8. הַפְּלִשְׁתִּי der Philister, der euch schon als furchtbar be-

יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה תִּצְאוּ לַעֲרֹךְ מַלְחָמָה הַלּוֹא
 אֲכִכִּי הַפְּלִשְׁתִּי וְאַתֶּם עֲבָדִים לְשָׂאוֹל בְּרוּ-לָכֶם אִישׁ
 וְיָרַד אֵלָי: אִם-יִיכַל לְהִלָּחֵם אִתִּי וְהִכְנִי וְהָיִינוּ לָכֶם
 לְעֲבָדִים וְאִם-אֲנִי אוֹכֵל-לוֹ וְהִכְתִּיו וְהָיִיתֶם לָנוּ
 לְעֲבָדִים וְעֲבַדְתֶּם אֹתָנוּ: וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֲנִי
 חִרַפְתִּי אֶת-מַעֲרֻכּוֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה וְתָנוּ-לִי אִישׁ
 וְנִלְחָמָה יַחַד: וַיִּשְׁמַע שָׂאוֹל וְכָל-יִשְׂרָאֵל אֶת-דְּבָרֵי
 הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלֶּה וַיַּחֲתּוּ וַיֵּרְאוּ מָאֹד: וְדָוִד בֶּן-אִישׁ
 אֶפְרַתִּי מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה וְשֵׁמוֹ יִשִּׁי וְלוֹ שְׁמֹנֶה בָנִים
 וְהָאִישׁ בִּימֵי שָׂאוֹל זָקֵן בָּא בַּשָּׁנִים: וְדָוִד הוּא
 הַקָּטָן וְשִׁלְשָׁה הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרָי שָׂאוֹל: וַיֹּאמֶר
 יִשִּׁי לְדָוִד בְּנוֹ קַח-נָא לְאַחִיד אִפֶּת הַקְּלִיא הַזֶּה
 וְעִשְׂרָה לָחֶם הַזֶּה וְהִרְץ-הַמַּחֲנֶה לְאַחִיד: וְאֵת עֶשְׂרֵת
 חֲרִיצֵי הַחֶלֶב הָאֵלֶּה תָּבִיא לְשֵׁר הָאֵלֶּה וְאֵת-אַחִיד
 תַּקְדֹּה לְשָׁלוֹם וְאֵת-עֶרְבָתָם תִּקַּח: וַיִּשְׁכַּם דָּוִד

kannte. Vielleicht war er schon öfter als Zweykämpfer aufgetreten, dah. auch V. 4 der Zweykämpfer. עֲבָדִים לְשָׂאוֹל s. zu 1 M. 40, 12.

12. Im Texte steht אֶפְרַתִּי הַזֶּה dieser Ephräimiter, als ob er schon früher erwähnt sey, was aber in der jetzigen Gestaltung des Textes nicht der Fall ist. — Die Lesart בַּשָּׁנִים folgt einigen Mss. der LXX, welche ἐν ἔτεσιν lesen. Der gew. Text בַּבָּנִים gibt keinen erträglichen Sinn.

14. הקָטָן §. 117, 2. —

17. וְאִפֶּת הַקְּלִיא הַזֶּה וגו' einen Scheffel dieser gerösteten Gerste und zehn (Laib) dieses Brotes. Zwischen dem Zahlworte und לָחֶם ist und zehn (Laib) dieses Brotes. Zwischen dem Zahlworte und לָחֶם ist hinzuzudenken, s. 1 Sam. 10, 4 vgl. V. 3. und §. 118, 4 Anm. 2.

18. אֶת-אַחִידֶךָ תִּקַּח לְשָׁלוֹם. deine Brüder besuche (um zu sehen) nach ihrem Befinden, vgl. 1 M. 37, 14. 2 Kön. 10, 13. אֶת-זֶרְבָתָם תִּקַּח nimm ihr Pfand, lass dir das Pfand von ihnen gehen zum Zeichen, dass du wirklich dort gewesen, und die Geschenke überbracht hast.

20. Er liess die Heerde על שֹׁמֵר über einem Hüter d. h. überliess sie einem Hüter. על bezeichnet die Pflicht, die jem. auf sich hat, sowie מֵעַל V. 22 von dem Ablegen der Sorge gebraucht wird. Gleichbedeutend mit על, nur vollständiger steht V. 22 על יָדֹעַ auf der Hand (dessen der die Aufsicht hat). Vgl. 1 M. 42, 37. Auch wir sagen: etwas über sich nehmen, übernehmen, dagegen: es von sich abwälzen, wobey das Bild einer Last zum Grunde liegt.

בבקר ויטש את-הצאן על-שמר וישא וילך באשר
 צוהו ישי ויבא המעגלה והחיל היצא אל-המערכה
 22 והירעו במלחמה: ויטש דוד את-הכלים מעליו על-
 יד שומר הכלים וירץ המערכה ויבא וישאל לאחיו
 23 לשלום: והוא מדבר עמם והנה איש חבנים עולה
 גלית הפלשתי שמו מגת ממערכות פלשתיים וידבר
 24 בדברים האלה וישמע דוד: וכל איש ישראל בראותם
 25 את-האיש וינסו מפניו וייראו מאד: ויאמר איש
 ישראל הראיתם האיש העלה הזה כי-לחרף את-
 ישראל עלה והנה האיש אשר-יכנו יעשכנו המלך
 עשר גדול ואת-פתו יתן-לו ואת בית אביו יעשה
 32 חפשי בישראל: ויאמר דוד אל-שאול אל-יפל
 לב-אדם עליו עבדך ילך ונלחם עם-הפלשתי הזה:
 33 ויאמר שאול אל-דוד לא תוכל ללכת אל-הפלשתי
 הזה להלחם עמו כי-גער אפה והוא איש מלחמה
 34 מפערי: ויאמר דוד אל-שאול רעה הנה עבדך
 לאביו בצאן ובא הארי ואת-הדוב ונשא שם
 35 מהערר: ויצאתי אחרי ויהכתי והצלתי מפיו וינקם
 36 עלי והחזקתי בזקני והכתי והמתיו: גם את-הארי

25. (הראיתם) ה. ist das *interrogativum* (§. 98, 4 Anm.) und zwar steht das *Dag.* hier ausnahmsweise selbst im ר (§. 22 zu Ende). — ויעשכנו f. ויעשכנו *Fut. Hiph.* §. 52, Anm. 4. Für die Construction vgl. §. 125, 1 Anm. 1.

32. Nicht falle der Muth jemandes seinetwegen.

34. (בא הארי ואת הדוב) der Ausdruck lässt sich am genauesten im Griechischen wiedergeben: *ὁ λέων καὶ αὐτὸς ὁ ἀρκτός* *leo et ipse ursus*, od. *cum ipso urso*, der Löwe und der Bär dazu. Der Art. „der Löwe und der Bär“ ist zu nehmen, wie *ὁ λύκος* Joh. 10, 12 und unser: der Wolf kommt, nämli. der bestimmte, der die Gegend unsicher machte. Ueber את vor dem zweyten Nomen in der Bedeutung *αὐτός* §. 37, 1 Anm. 3. (And. und zwar mit dem Bären). Der Löwe erscheint als das wichtigere Thier, und nach dem Zusatze ואת-הדוב wird V. 34 und 35 im Sing. von ihm fortgeführt.

35. והמתיו f. והמתיו *praet.* von המתה. Die gewöhnlichere Form wäre והמתיו §. 71, Anm. 6.

36. והיה הפלשתי — מהם es soll dem Ph. gehen, wie einem von jenen.

גם - חרוב חכה עבדך ויהי הפלשתי הערל הזה
 באחר מהם כי חרף מערכת אלהים חיים: ויאמר 37
 דוד ויהנה אשר הצלני מיד הארי ומיד הרב הוא
 בצלני מיד הפלשתי הזה ויאמר שאול אל-דוד לך
 ויהנה ויהי עמך: וילבש שאול את-דוד מדיו ונתן 38
 קובע נחשת על-ראשו וילבש אתו שריון: ויחגור 39
 דוד את-חרבו מעל למדיו ויאל ללכת כי לא-
 נסה ויאמר דוד אל-שאול לא-אוכל ללכת באלה
 כי-לא נסיתי ויסרם דוד מעליו: ויקח מקלו בידו 40
 ויבחר-לו חמשה חלקי אבנים מן-הפחל וישם
 אתם בכלי הרעים אשר-לו ובילקוט וקלעו בידו
 ויגש אל-הפלשתי וילך הפלשתי הילך וקרב 41
 אל-דוד והאיש נשא הצנה לפגיו: ויבט הפלשתי 42
 ויראה את-דוד ויבזהו כי-היה גער ואדמני עם-
 יפה מראה: ויאמר הפלשתי אל-דוד הקלב אנכי 43

39. יאל abgekürztes *Fut. Hiph.* von יאל.

40. חמשה חלקי אבנים eig. fünf glatte unter den Steinen, für: fünf glatte Steine. Vgl. אבני אדם die Armen unter den Menschen Jes. 29, 19, זבחי אדם die Opfernden unter den Menschen Hos. 13, 2 für: die armen, die opfernden Leute. — אשר-לו s. §. 119, 2, Anm.

41. וילך הילך er ging immer-näher, §. 128, 3, Anm. 3.

42. ויראה die Formen des *Fut. conversi* ohne *Apocope* das ה kommen erst in den alttestamentl. Schriften nach dem Pentateuch vor, und am häufigsten in der ersten Person, z. B. ויראה noch 2 Kön. 5, 21. Hiob 42, 16. Ezech. 18, 14, 18, aber im Pent. nur, וירא, zusammen an 150 Mal, ויעשה 4 Mal, ויעלה 2 Mal, neben den sehr häufigen ויעש, ויעל. Dagegen steht ויראה etwas häufiger als וירא, wiewohl im Pent. nur letzteres 1 M. 31, 10, 41, 22. — ויבזהו וגו' er verachtete ihn, weil er ein Knabe war und rothhaarig, dabey schön von Ansehen. Die Schönheit des Knaben gilt ihm als Zeichen unkriegerischer Schwäche, und ebenso wohl das blonde Haar. עמ steht hier *adv. f. dabey*, zugleich, wie auch σύν und μετά gebraucht werden, s. 1 Sam. 16, 12.

43. ויקלל את-דוד באלהיו er verfluchte den David bey seinem Gotte. Man segnet sich und schwört bey (ב) einer Gottheit, indem man sie dabey anruft, ebenso flucht man bey ihr, indem man sie um Untergang des Feindes bittet.

כִּי־אֶתָּה בָּא־אֵלַי בַּמִּקְלֹת וַיִּקְלֵל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־
 44 דָּוִד בְּאַלְהֵינוּ: וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד לֵךְ אֵלַי
 וְאַחֲבֵה אֶת־בְּשָׂרְךָ לַעֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבִהֶמַת הַשָּׂדֶה:
 45 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי אֶתָּה בָּא אֵלַי בְּחֶרֶב וּבִחֲנִית
 וּבְכִידוֹן וָאֲנִי בָא־אֵלֶיךָ בְּשֵׁם יְהוָה צָבָאוֹת אֱלֹהֵי
 48 מִעֲרֹכֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָרַפְתָּ: וְהָיָה כִּי־קָם הַפְּלִשְׁתִּי
 וְיִלְךְ וַיִּקְרַב לִקְרַאת דָּוִד וַיִּמָּחַר דָּוִד וַיִּרְץ חֲמֵשׁ עָרֶכָה
 49 לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי: וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־יָדוֹ אֶל־הַכְּלִי
 וַיִּקַּח מִשָּׁם אֶבֶן וַיִּקְלַע וַיִּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־מִצְחוֹ
 50 וַתִּטְבַּע הָאֶבֶן בְּמִצְחוֹ וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו אֶרְצָה: וַיַּחֲזֹק
 דָּוִד מִן־הַפְּלִשְׁתִּי בַקֶּלַע וּבָאֶבֶן וַיִּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי
 51 וַיִּמָּתְחוּ וַחֲרֹב יָאִין בֵּיד־דָּוִד: וַיִּרְץ דָּוִד וַיַּעֲמֹד אֶל־
 הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֶת־חַרְבּוֹ וַיִּשְׁלֹפֶה מִתַּעֲרָה וַיִּמָּתְחוּ
 וַיִּכְרֹת־בָּהּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיִּרְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי־מֵת
 גִּבּוֹרָם וַיִּבָּסּוּ:

b) David wird von Saul verfolgt. Jonathan's Freundschaft.
 Aus 1 Sam. 19. 20.

Unmittelbar nach dem Siege über Goliath hatte Saul den David an den Hof genommen, wo er einen edlen Freundschaftsbund mit dem Königssohne Jonathan schloss (1 Sam. 18, 1—4). Dagegen regte sich bey Saul sehr bald Eifersucht gegen David (V. 7) und er suchte ihn aus dem Wege zu schaffen, indem er ihm theils persönlich nachstellte, theils den äussersten Gefahren des Krieges blossstellte (V. 17 ff.)

XIX, 9 וַתְּהִי רוּחַ יְהוָה רָעָה אֶל־שָׁאוּל וְהוּא בְּבֵיתוֹ
 10 יֹשֵׁב וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ וְדֹד מַגֵּן בְּיָדוֹ: וַיִּבְקֹשׁ שָׁאוּל

44. (לִבֶּה אֵלַי וְאַחֲבֵה) über den Imp. §. 127, 2. Für den Ausdruck vgl. II. a, 4.

1 Sam. XIX, 10. Er suchte mit dem Speere durch David und in die Wand zu stossen, also den David an die Wand zu spiessen. — בְּלִילָהּ הַהוּא (בְּלִילָהּ הַהוּא) wie 1 M. 30, 16. 32, 23, für das genauere בְּלִילָהּ הַהוּא 1 M. 19, 35. 32, 13, s. §. 109, 2 Anm.

לחכות בחנית בדוד ובקיר ויפטר מפני שאול ויך
את החנית בקיר ודוד כס וימלט בלילה הוא:
וישלח שאול מלאכים אל בית דוד לשמרו ולהמיתו 11
בבקר ותגד לדוד מיכל אשתו לאמר אם אינך ממלט
את נפשך חלילה מחר אתה מומת: ותדר מיכל 12
את דוד בעד החלון וילך ויברח וימלט:

ויברח דוד מפניו ברמה ויבא ויאמר לפני 1
XX, א יהונתן מה עשיתי מה עוני ומה חטאתי לפני אביך
כי מבקש את נפשי: ויאמר לו חלילה לא תמות 2
הנה לא יעשה אבי דבר גדול או דבר קטן ולא יגלה
את אונך ומדוע יסתיר אבי מפני את הדבר הזה
אין זאת: וישבע עוד דוד ויאמר ידע ידע אביך כי 3
מצאתי חן בעיניך ויאמר אל ידע זאת יהונתן פן
יעצב ואולם חי יהיה וחי נפשך כי כפשע ביני
ובין תמות: ויאמר יהונתן אל דוד מה תאמר 4
נפשך ואעשה לך: ויאמר דוד אל יהונתן הנה 5
חדש מחר ואנכי יושב אשב עם המלך לאכול
ושלחתי ונסתרתי בשדה עד הערב השלשית: אם 6
פקד ופקדני אביך ואמרף בשאל בשאל מפני דוד
לרוץ בית לחם עירו כי זבח תנימים שם לכל-

XX, 1. In der hier ausgelassenen Stelle (19, 18 — 24) ist erzählt, wie Saul dem David in Ramath stellen liess, wo er sich in den Prophetenwohnungen (זירות) bey Samuel aufgehalten hatte.

3. כפשע wie ein Schritt, nur soviel als ein Schritt.

4. מה תאמר נפשך was sagt deine Seele (d. i. was denkst du), dass ich dir thun soll?

5. Morgen ist Neumond לאכל אשב — ואנכי יושב אשב und ich pflege bey Tofel zu sitzen, = wo ich zu essen pflege. Das Pflegen liegt im Futuro vgl. V. 2. Richt. 14, 10. Jes. 6, 2. §. 125, 4, b.

6. (בשאל בשאל) für die Bedeutung s. §. 50, 2, litt. d, für die Form בשאל ebend. Anm. 1. — עירו seine Stadt f. Vaterstadt. Der Hebräer sagt ebenso: mein Land f. mein Vaterland, 1 M. 24, 4, mein Volk f. das Volk, zu dem ich gehöre, Richt. 14, 3.

7 הַמִּשְׁפָּחָה: אִם־כֹּה יֹאמֶר טוֹב שְׁלוֹם לְעַבְדְּךָ וְאִם־
 9 חָרָה יִחַרְרָה לוֹ דַּע כִּי־כָלָתָה הָרָעָה מֵעַמּוֹ: וַיֹּאמֶר
 יְהוֹנָתָן חֲלִילָה לָּךְ כִּי אִם־יָדַע אָדָם כִּי־כָלָתָה הָרָעָה
 10 מֵעַם אָבִי לְבֹא עָלֶיךָ וְלֹא אַתָּה אָנֹכִי לָךְ: וַיֹּאמֶר
 דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן מִי יַגִּיד לִי אוֹ מֶה־יַּעֲבֹךְ אָבִיךָ
 11 קָשָׁה: וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל דָּוִד לֵכָה וְנִצָּא תִשָּׁדָה
 12 וְיֵצְאוּ שְׂנֵיהֶם תִּשָּׁדָה: וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד יְהוָה

7. שְׁלוֹם לְעַבְדְּךָ so steht es wohl um deinen Knecht, s. zu 1 M. 43, 23. — מֵעַמּוֹ כִּי dass das Unglück (die Hinrichtung Davids) *bereitet* od. *fertig* d. i. *beschlossen ist von ihm*.

9. חֲלִילָה לָּךְ *fern sey es dir, dass, wenn ich erfahren sollte, es sey das Unglück von meinem Vater über dich beschlossen, ich dir es nicht meldete*. Nach der gewöhnlichen Construction von חֲלִילָה לִי (s. den Index) sollte man erwarten: *fern sey es von mir*. Der Dativ לָּךְ ist hier mehr als überflüssiger Dativus commodi zu betrachten. LXX. *μηδ' αὖτως σοι*.

10. אִם hier Conditionalpartikel: wenn, §. 152, 2, *litt. b.* „*wer (näml. welcher Bote) wird es mir anzeigen, wenn dir dein Vater etwas Hartes antwortet?*“ LXX. *ἐάν. Vulg. si forte*. Die Conditionalbedeutung von אִם ist durch den Zusammenhang mehrerer Stellen (2 M. 21, 36. 3 M. 4, 23. 28. 2 Sam. 18, 13), die alten Uebersetzer (s. 2 M. a. a. O.), den arabischen Sprachgebrauch (أَف

öfter = أَف wenn), besonders aber die negative Form אִם־לֹא *wenn nicht* (Gr. S. 253 Note), so gesichert, *steht auch im Zusammenhange mit der gewöhnlichen: *oder*, dass die Zweifel an derselben sehr unkritisch erscheinen. Mit der Bedeutung: *oder* übersetzt man aufs Aeusserste gezwungen: *wer soll mir's anzeigen? oder (wenn du es mir selbst anzeigen willst) was wird dein Vater Hartes über mich antworten?* Das *oder* ist hier so unschicklich, als die letzte Frage: denn David wusste recht gut, was Saul gegen ihn vorhatte, hatte sogar von dieser Stimmung den daran zweifelnden Jonathán erst benachrichtigt V. 2. 3. —

12. בֹּכֶת an sich: zu dieser Zeit, jetzt (Richt. 13, 23) für בֹּכֶת, daher בֹּכֶת מָחָר morgen um diese Zeit 2 M. 9, 18. 1 Sam. 9, 16. 1 Kön. 19, 2. 20, 6 u. ö. (nicht blos: zur morgenden Zeit, welches בֹּכֶת מָחָר heissen würde), vollst. בֹּכֶת הַיּוֹמָה Jos. 11, 6. Hier nun: *um diese Zeit morgen (oder) übermorgen*. Die Auslassung des וְ ist gerade in dieser Verbindung gewöhnlich, eben so שְׁלֹשָׁה תַּמּוּלִּים gestern (und) ehegestern, d. i. vordem.

אֵלָּהִי יִשְׂרָאֵל כִּי־אֶחָקֵר אֶת־אָבִי כֵּעֵת מָחָר הַשְּׁלִשִׁית
וְהִנֵּה טוֹב אֶל־דָּוִד וְלֹא־אֵז אֲשַׁלַּח אֵלָיְךָ וְגַלִּיתִי אֶת־
אֲזָנְךָ: כַּה־יַעֲשֶׂה יְהוָה לִיהוֹנָתָן וְכֹה יִסִּיךָ כִּי־יִיטֵב אֶל־13
אָבִי אֶת־דָּרֵעָה עָלֶיךָ וְגַלִּיתִי אֶת־אֲזָנְךָ וְשַׁלַּחְתִּיךָ וְהִלַּכְתָּ
לְשָׁלוֹם וַיְהִי יְהוָה עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־אָבִי: וַיֹּאמֶר־18
לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חָדָשׁ וְנִפְקַדְתָּ כִּי יִפְקֹד מוֹשְׁבֶךָ:
וְשַׁלֶּשֶׁת הַיָּד מָאֵר וּבֹאֶת אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־19
נִסְתַּרְתָּ שָׁם בַּיּוֹם הַמַּעֲשֶׂה וְשִׁבְתָּ אֵצֶל הָאֵבֶן הָאֵוֹל:
וְאָנֹכִי שְׁלֹשֶׁת הַחֲצִיִּים צָדָה אֲוִיָּה לְשַׁלַּח־לִי לְמַטְרָה:20
וְהִנֵּה אֲשַׁלַּח אֶת־הַפֶּעַר לְךָ מֵצֵא אֶת־הַחֲצִיִּים אִם־21
אָמַר אֲמַר לַפֶּעַר הִנֵּה הַחֲצִיִּים מִמָּךְ וְהִנֵּה קָחְנוּ

13. Die Bethenerungsformel (1 Sam. 3, 17. 2 Sam. 3, 35, Luth. *Gott soll mir diess und das thun*, vgl. *Di me faciant, quod volunt* Plaut. *Mostell.* 1, 3, 65) ist mit dem vorigen Verse zu verbinden. Die folgenden Worte sind zu erklären: *wenn aber meinem Vater das Böse gegen dich gefällt* u. s. w., וְהִיָּיבִי steht intrans. und אֵז hier vor dem Nom. §. 37, 1 Anm. 3. And.: *wenn meinem Vater gefällt* d. h. wenn er beschliesst das Böse, wo dann (vermöge einer *constructio ad sensum*) אֵז Zeichen des Accusativs wäre.

18. מוֹשְׁבֶךָ — וְנִפְקַדְתָּ da wirst du vermisst werden, wenn man nach deinem Sitze sieht. Vgl. V. 25.

19. וְשַׁלֶּשֶׁת הַיָּד am dritten Tage komm herab, das erste Verbum adverbialiter §. 139, 3, b. — הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר *ubi absconditus eras die facinoris*, nämlich, wo mein Vater dich tödten wollte. Vgl. 19, 2. מַעֲשֶׂה hier im übeln Sinne, wie Hiob 33, 17. *Gew.* am Werkeltage, aber man sieht nicht, wie dieses hierher komme. — (הָאֵבֶן הָאֵוֹל) über den Art. vor dem *Nomen regens* s. §. 109, 2, litt. b. Gerade bey dem Worte אָבֶן kommt diese Ausnahme öfter vor, vgl. noch 1 Sam. 4, 1. Zach. 4, 7.

20. שְׁלֹשֶׁת הַחֲצִיִּים *diese drey Pfeile*, die er ihm wahrscheinlich zeigte. Nicht: drey Pfeile. — לְשַׁלַּח־לִי לְמַטְרָה *als ob ich für mich nach einem Ziele schösse.* לְ f. *tanquam, quasi* s. Hiob 39, 16. 18, 14 (vgl. 15, 22. 27, 20).

21. לְךָ מֵצֵא *gehe und finde* f. um zu finden, d. h. suche zu finden. V. 36. Hiob 33, 10. Kohel. 7, 27. Man supplirt davor לֵאמֹר. Aber dieses liegt eigentlich schon im Begriffe von שַׁלַּח entbieten, bestellen. 1 Kön. 20, 9. 21, 11. — מִמָּךְ וְהִנֵּה von dir ab und hierherwärts, d. i. diesseits von dir, Gogens. וְהִנֵּה מִמָּךְ von dir und weiter hin, d. i. jenseits von dir.

22 וּבָאָה בֵּי-שָׁלוֹם לָךְ וְאִין דָּבָר חַי־יְהוָה: וְאִם-כֹּה
אָמַר לְעַלְמָא הָכָה הַחַצִּים מִמֶּךָ וְחָלָאָה לָךְ בִּי שְׁלַחָךְ
23 יְהוָה: וְהִדְבָּר אֲשֶׁר דִּבְרָנוּ אָנֹכִי וְאַתָּה חֶבֶת יְהוָה
24 בִּינִי וּבִינְךָ עַד-עוֹלָם: וַיִּסְתַּח דִּוֵּד בַּשָּׂרָה וַיְהִי חֹדֶשׁ
25 וַיָּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל-הַלֶּחֶם לֶאֱכֹל: וַיָּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל-
מוֹשְׁבוֹ כַּפֵּעַם בַּפֵּעַם אֶל-מוֹשֵׁב הַקִּיר וַיָּקָם יְהוֹנָתָן
26 וַיָּשֶׁב אַבְנֵר מִצַּד שְׂאוֹל וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד: וְלֹא-דָבָר
שְׂאוֹל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מְקָרָה הוּא בְּלִתִּי
27 טָהוֹר הוּא כִּי-לֹא טָהוֹר: וַיְהִי מִמָּחֳרַת חֹדֶשׁ
הַשֵּׁנִי וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל-יְהוֹנָתָן
בְּכֹן מִדּוּעַ לֹא-בָא בֶן-יִשִׁי גַם-תָּמֹל גַּם-הַיּוֹם

24. (עַל הַלֶּחֶם) zu dem Mahle; עַל steht besonders dann f. bey, neben, wenn die eine Sache über die andere herragt, dah. sitzen Spr. 23, 30, עַל הַמִּשְׁפָּט (am Gerichtstische) Jes. 28, 6, vgl. *super coenam*, ἐν ἑσπερῳ. Im Keri steht: אֶל הַלֶּחֶם, vgl. V. 27. 29.

25. כַּפֵּעַם בַּפֵּעַם s. zu Richt. 16, 20. — (וַיָּקָם וַיָּבֹא) Nach der Lesart des Textes kann dieses nicht anders heissen, als: Jonathan (der schon sass) stand (aus Ehrerbietung vor dem kommenden Könige) auf, *assurrexit*, oder: stand auf, um den König an seinen Platz an der Wand zu lassen. Aber der Zusammenhang der Stelle verlangt, dass von der Ordnung des Sitzens die Rede sey. Daher es auch bey Josephus (Archäol. 6, 14) heisst: Jonathan habe zur Rechten, Abner zur Linken gesessen. Die leichteste Hülfe ist wohl, mit dem syr. Uebersetzer וַאֲבִנֵּר zu lesen, und zu erklären: und Jonathan machte sich auf (von einem anderen Sitze) und setzte sich, und Abner (setzte sich) zur Linken des Königs. צַד von der linken Seite, im Gegens. von יְמִין s. Ps. 91, 7. Jonathan, des Königs ältester Sohn und selbst ausgezeichnete Feldherr, sass natürlich zur Rechten, und neben diesem wahrscheinlich als der Vierte David. Die LXX lesen st. וַיָּקָם — וַיִּקְדָּם und übersetzen προέφθασεν τὸν Ἰωνάθαν er (Saul) ging vor ihm hin, rückte über ihn; aber das Obige ist leichter und passender.

27. (מִמָּחֳרַת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי) nicht: am 2ten Tage nach dem Neumonde (denn es ist der 2te des Monats gemeint, s. zu Ende des Verses und V. 34), sondern: am Tage nach dem zweyten Neumond. Es war der zweyte Neumond des Jahres gewesen, dieser Tag also der zweyte des zweyten Monats. Vgl. 2 M. 19, 1: בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי am dritten Neumond, am ersten Tage des dritten Monats.

28 אֶל-הַלֶּחֶם: וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת-שָׂאוּל בְּשָׂאֵל
 דָּוִד מַעֲמָדִי עַד-בֵּית לָחֶם: וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כָּאֵל כִּי
 זָבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ בְּעִיר וְהוּא צִוָּה לִי אָחִי וַעֲתָה
 אִם-מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמְלֹטָה כָּאֵל וְאֶרְאֶה אֶת-
 אָחִי עַל-בֶּן לֹא-בָא אֶל-שְׁלַחַן הַמֶּלֶךְ: וַיַּחֲרֵאֵף 30
 שָׂאוּל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בֶּן-נָעֻת הַמְרִדּוֹת הֲלוֹא
 יִדְעָתִי כִּי-כִחַר אֲתָה לְבֶן-יִשִּׁי לְבִשְׁתֶּךָ וּלְבִשַׁת
 עֲרוֹת אִמֶּךָ: כִּי כָל-הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן-יִשִּׁי חָיָה עָלַי 31
 הָאֲדָמָה לֹא תִכּוֹן אֲתָה וּמַלְכוּתְךָ וַעֲתָה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ
 אֵלַי כִּי בֶן-מָוֶת הוּא: וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת-שָׂאוּל אָבִיו 32
 וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יוֹמַת מָה עָשָׂה: וַיִּטֵּל שָׂאוּל אֶת- 33
 הַחֲבִית עָלָיו לַחֲכָתוֹ וַיָּנֹד יְהוֹנָתָן כִּי-כָלָה הָיָה מַעַם
 אָבִיו לַחֲמִית אֶת-דָּוִד: וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מֵעַם הַשְּׁלַחַן 34
 בַּחֲרִי-אָף וְלֹא-אָכַל בְּיוֹם-הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לָחֶם כִּי
 נִעְצַב אֶל-דָּוִד כִּי הִכְלִמוֹ אָבִיו: וַיְהִי בַּבֹּקֶר וַיֵּצֵא 35
 יְהוֹנָתָן הַשֶּׂדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וַיַּעַר קֶטֶן עִמּוֹ: וַיֹּאמֶר 36
 לְבָעֵרוּ רֶץ מִצָּא-כָּאֵל אֶת-הַחֲצִי אֲשֶׁר אֲנִכִּי מוֹרָה
 הַפֶּעַר רֶץ וְהוּא-יָרָה הַחֲצִי לְהַעֲבֵרוֹ: וַיָּבֹא הַפֶּעַר עַד- 37
 מְקוֹם הַחֲצִי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי
 הַפֶּעַר וַיֹּאמֶר הֲלוֹא הַחֲצִי מִמֶּךָ וַהֲלֹאֲהָ: וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן 38

28. אֶל-הַלֶּחֶם (עַד-בֵּית לָחֶם) gut die LXX: ἕως εἰς Βηθλεὲμ πορευθῆναι. Vgl. V. 6: לָרוּץ בֵּית-לָחֶם.

30. בֶּן-נָעֻת הַמְרִדּוֹת, wörtl. Sohn einer Verkehrten der Widerspenstigkeit d. h. eines verkehrten und widerspenstigen Weibes, für: du verkehrter und widerspenstiger Mensch. Das Schimpfen der Mutter galt für die kränkendste Schmach, die jemandem angethan werden kann (s. m. Comment. zu Jes. 57, 3). And. du^t Sohn der Verkehrtheit (das Fem. als *Abstractum*) der Rebellion, d. i. du verkehrter Rebell. — לְבִשַׁת עֲרוֹת אִמֶּךָ zur Schande der Schaam deiner Mutter, d. i. des Mutterleibes, der dich gebar.

34. בְּיוֹם-הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי am zweyten Tage des Monats.

35. לְמוֹעֵד דָּוִד zu der mit David verabredeten Zeit.

36. לְהַעֲבִירוֹ indem er ihn darüber hin fliegen liesz, also: über den Knaben hinweg.

אֲחֵרֵי הַפֶּעַר מִתְּרָה חֹשֶׁה אֶל-תַּעֲמֹד וַיִּלְקֹט כֶּעֶר
 39 וַיְהֻנְתֵּן אֶת-הַחֲצִי וַיָּבֹא אֶל-אֲדֹנָיו: וַהֲפֶעַר לֹא-יָדַע
 40 מֵאוֹמֶה אֵד וַיְהֻנְתֵּן וַדּוּד יָדְעוּ אֶת-הַדָּבָר: וַיִּתֵּן
 יְהֻנְתָּן אֶת-כָּלֹו אֶל-הַפֶּעַר אֲשֶׁר-לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ
 41 הִבֵּיָה הָעִיר: הַפֶּעַר בָּא וַדּוּד קָם מֵאֵצֶל חֲנָנִב וַיִּפֹּל
 לְאַפּוֹ אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶי שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים וַיִּשְׁקוּ אִישׁ אֶת-
 רַעְהוֹ וַיִּבְכּוּ אִישׁ אֶת-רַעְהוֹ עַד-דּוּד הַגָּדִיל:
 42 וַיֹּאמֶר יְהֻנְתָּן לַדּוּד לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר כָּשַׁבְעֲנוּ שְׂבוֹנוֹ
 אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יִהְיֶה בֵּינָהּ בֵּינִי וּבֵינָהּ וּבֵין
 זֵרַעִי וּבֵין זֵרַעֲךָ עַד-עוֹלָם:

c) Davids Grossmuth gegen Saul. 1 Sam. 24.

1. 2 וַיַּעַל דָּוִד מִשָּׁם וַיָּשָׁב בְּמַצְדּוֹת עֵין-גִּדִּי: וַיְהִי
 כַּאֲשֶׁר שָׁב שָׁאוּל מֵאַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר
 3 הִנֵּה דָוִד בְּמַדְבַּר עֵין גִּדִּי: וַיִּקַּח שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת
 אֲלָפִים אִישׁ בַּחוּר מִכָּל-יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ לִבְקֹשׁ אֶת-
 4 דָּוִד וַאֲנָשָׁיו עַל-פְּנֵי צוּרֵי הַיַּעֲלִים: וַיָּבֹא אֶל-
 גִּדְּרוֹת הַצֹּאן עַל-הַדֶּרֶךְ וְשָׁם מַעְרָה וַיָּבֹא שָׁאוּל
 לְחַסֵּד אֶת-רַגְלָיו וַדּוּד וַאֲנָשָׁיו בִּירְכָתִי הַמַּעְרָה
 5 יֹשְׁבִים: וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי דָוִד אֵלָיו הִנֵּה הַיּוֹם אֲשֶׁר-
 אָמַר יְהוָה אֵלֶיךָ הִנֵּה אֲנֹכִי נֹתֵן אֶת-אִיבֶךָ בְּיָדְךָ

41. וַיַּעַל דָּוִד מִשָּׁם sc. לִבְכוֹת sc. bis David 'laut anfang sc. zu weinen.

42. עַד-עוֹלָם (das bestehe, dabey bleibe es) in Ewigkeit.

1 Sam. XXIV, 1. David hatte sich indessen einen Anhang von 400 Männern gesammelt, mit denen er sich in einsamen Gegenden und Wäldern gegen die Nachstellungen des Königs zu sichern suchte. Zuletzt hielt er sich in der Wüste Maon auf (23, 25).

4. לְחַסֵּד אֶת-רַגְלָיו nach Jos. Archäol. VI, 13 §. 4 wahrscheinlich Euphemismus für: seine Nothdurft verrichten, vgl. Richt. 3, 24. Andere: um zu schlafen, wozu aber weder Umschreibung noch Euphemismus nöthig wäre.

- וַעֲשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר יִטֹּב בְּעֵינֶיךָ וַיִּקֶּם דָּוִד וַיִּכְרַח
 אֶת־כֶּנֶף־הַמַּעִיל אֲשֶׁר־לְשֹׂאֹל בַּלֵּט: וַיְהִי אַחֲרֵי־
 6 כֵּן וַיִּךְ לֵב־דָּוִד אֹתוֹ עַל אֲשֶׁר פָּרַח אֶת־כֶּנֶף אֲשֶׁר
 לְשֹׂאֹל: וַיֹּאמֶר לְאֲנָשָׁיו חֲלִילָה לִי מִיְּהוָה אִם־אֶעֱשֶׂה
 7 אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לְאֹדְנִי לְמַשִּׁיחַ יְהוָה לְשַׁלַּח יָדִי בּוֹ
 8 כִּי־מַשִּׁיחַ יְהוָה הוּא: וַיִּשְׁסַע דָּוִד אֶת־אֲנָשָׁיו
 בַּדְּבָרִים וְלֹא נָתַנָּם לְקוֹם אֶל־שֹׂאֹל וְשֹׂאֹל קָם
 מִהַמַּעֲרָה וַיִּלָּךְ בַּדֶּרֶךְ: וַיִּקֶּם דָּוִד אַחֲרֵי־כֵן וַיֵּצֵא
 9 מִן הַמַּעֲרָה וַיִּקְרָא אַחֲרָיו־שֹׂאֹל לֵאמֹר אֹדְנִי הַמֶּלֶךְ
 וַיִּבֹּט שֹׂאֹל אַחֲרָיו וַיִּקֹּד דָּוִד אַפָּיִם אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה:
 וַיֹּאמֶר דָּוִד לְשֹׂאֹל לָמָּה חֲשַׁמְעָה אֶת־דְּבָרֵי אָדָם
 10 לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד מִבְּקֵשׁ רַעְתָּדָּ: הִנֵּה הַיּוֹם הַזֶּה רָאוּ
 11 עֵינֶיךָ אֶת אֲשֶׁר־נִתְּנָה יְהוָה הַיּוֹם בְּיָדִי בַּמַּעֲרָה
 וְאָמַר לְהִרְגֶּךָ וַתָּחַס עָלֶיךָ וְאָמַר לֹא־אֶשְׁלַח
 יָדִי בְּאֹדְנִי כִּי־מַשִּׁיחַ יְהוָה הוּא: וְאָבִי רָאָה גַם
 12 רָאָה אֶת־כֶּנֶף מַעִילָךְ בְּיָדִי כִּי בִכְרָתִי אֶת־כֶּנֶף

6. וַיִּךְ לֵב־דָּוִד אֹתוֹ das Herz Davids schlug ihn, schlug ihm heftig klopfend an die Brust. *Aeschyl. Prom.* 887: *κραδία φόβῳ φρένα λακτίζει.*

7. (מַשִּׁיחַ יְהוָה) durch die Salbung war der König heilig und unverletzlich.

8. מִהַמַּעֲרָה V. 9 steht dafür מִן הַמַּעֲרָה und im Keri מִן הַמַּעֲרָה. Die Sprachgewohnheit ist, dass vor dem Art. häufiger das מִן vollständig geschrieben wird; ohne den folg. Art. steht es nur bey Dichtern (Ps. 104, 6. Joel 1, 12) und Späteren vollständig, eine Nachahmung des Chaldäischen.

11. וְאָמַר רָאָה עֵינֶיךָ וְגו' deine Augen haben es gesehen, dass —. Man sieht aus solchen Beyspielen, wie das *Neutrum* des *Relativi* (*id quod*) in die relative Conjunction *dass* (*quod*) übergeht. Vgl. V. 19. Gr. S. 266. — וַתָּחַס עָלֶיךָ *man sagte, rieth.* — וְאָמַר עֵינִי *mein Auge schonte dein, für: ich schonte dein.* S. zu 1 M. 45, 20. Das diesem Verbo gewöhnlich beygesetzte Subject עֵינִי ist hier ausgelassen.

12. וְאָבִי *mein Vater!* liebevolle Anrede an seinen ehemaligen Wohlthäter, zugleich Schwiegervater, der ihn auch V. 17 mein Sohn! neunt. — וְרָאָה גַם רָאָה *siehe! siehe doch! גַם* bloß verstärkend. §. 152, 2, *lit. a.*

מְעִילָה וְלֹא הִרְגַּתִּיהָ דַּע וּרְאֵה כִּי אִין בְּיָדֵי רָעָה
 וּפָשַׁע וְלֹא־חֲטָאתִי לָךְ וְאַתָּה צָדִיק אַתָּה -נִפְשִׁי
 13 לְמַחֲסֶה: יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּנְקַמְנִי יְהוָה מִמֶּךָ
 14 וְיָדֵי לֹא תִתֶּנָּה -בָּךְ: כֹּאֲשֶׁר יֹאמַר מִשַּׁל הַקִּדְמוֹנִי
 15 מִרְשָׁעִים יֵצֵא רָשָׁע וְיָדֵי לֹא תִתֶּנָּה -בָּךְ: אַחֲרֵי
 מִי יֵצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מִי אַתָּה רֹדֵף אַחֲרֵי
 17 כָּל־בַּח מִתְּ אַחֲרֵי פָרַעַשׁ אֶחָד: וַיְהִי כִכְלוֹת דָּוִד
 לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר
 שָׁאוּל הַקִּלָּה זֶה בְּנִי דָוִד וַיִּשָּׂא שָׁאוּל קִלּוֹ וַיִּבָּךְ:
 18 וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד צָדִיק אַתָּה מִמֶּנִּי כִּי אַתָּה גְּמַלְתָּנִי
 19 הַטּוֹבָה וְאֲנִי גְּמַלְתִּיךָ תִּרְעָה: וְאַתָּה הַגִּדְתָּ חֵיוֶם אֶת
 אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ אֵתִי טוֹבָה אַתָּה אֲשֶׁר סָגַרְנִי וַיְהִי
 20 בִּידֶךָ וְלֹא הִרְגַּתְנִי: וְכִי־יִמָּצֵא אִישׁ אֶת־אֵיבּוֹ
 וְשָׁלְחוֹ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה וַיְהִי וְשָׁלַמָּה טוֹבָה תַּחַת
 21 הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לִּי: וְעַתָּה הִנֵּה יָדַעְתִּי כִּי
 22 מֶלֶךְ תִּמְלֹךְ זָקָמָה בִּידֶךָ מִמְּלַכַת יִשְׂרָאֵל: וְעַתָּה
 הִשְׁבַּעָה לִּי בַּיְהוָה אֱלֹהֵי־תְכָרִית אַתָּה־זֶרְעִי אַחֲרֵי
 23 וְאַתָּה־תִּשְׁמֹד אֶת־שְׁמִי מִבֵּית אָבִי: וַיִּשְׁבַּע דָּוִד
 לְשָׁאוּל וַיִּלָּךְ שָׁאוּל אֶל־בֵּיתוֹ וְדָוִד וְאֶנְשָׁיו עָלוּ
 עַל־הַמְצֹרָה:

14. מִשַּׁל הַקִּדְמוֹנִי ein Sprüchwort der Vorfahren f. ein altes Sprüchwort. קִדְמוֹנִי collectiv.

15. Hund, todter Hund, Floh, verächtl. Ausdrücke für einen ohnmächtigen Menschen. 2 Sam. 9, 8. 16, 9.

20. וְשָׁלְחוֹ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה wird er ihn im Guten ziehen lassen?

9. Salomo.

a) Dessen Weisheit und weiser Urtheilsspruch. 1 Kön. 5, 9—14
(4, 29—34). 3, 16—28.

v, 9 וַיִּתֵּן אֱלֹהִים חֲכָמָה לְשֹׁלֹמֹה וַתְּבוֹנֶה הָרַבָּה מְאֹד
10 וַרְחֹב לֵב בַּחֹל אֲשֶׁר עַל-שֵׁפַת הַיָּם: וַתֵּרֶב חֲכָמָה
שְׁלֹמֹה מִחֲכָמָה כָּל-בְּנֵי-קָדִם וּמִכָּל חֲכָמָה
מִצָּרִים: וַיַּחֲכֹם מִכָּל-הָאָדָם מֵאִתּוֹן הָאֲזַחֲחִי
11 וְהִימָן וְכָלְכָל וְדָרְדֵּעַ בְּנֵי מַחֹל וַיְהִי-שְׁמוֹ בְּכָל-
הַגּוֹיִם סָבִיב: וַיְדַבֵּר שְׁלֹשָׁה אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי
12 שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וְאַלְף: וַיְדַבֵּר עַל-הָעֵצִים מִן-הָאֵזוֹ
13 אֲשֶׁר בַּלְבָּנוֹן וְעַד הָאֲזוֹב אֲשֶׁר יֵצֵא בְּקִיר וַיְדַבֵּר עַל-
הַבְּהֵמָה וְעַל-הָעוֹף וְעַל-הָרֶמֶשׂ וְעַל-הַדְּגָיִם: וַיָּבֵאוּ
14 מִכָּל-הָעַמִּים לְשִׁמְעַם אֶת חֲכָמָה שְׁלֹמֹה מֵאֵת כָּל-מַלְכֵי
הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת-חֲכָמָתוֹ:

אז תבאנה שְׁתֵּי נָשִׁים זָנוֹת אֶל-הַמֶּלֶךְ III, 16
וּתַעֲמִדְנָה לִפְנֵיו: וְהָאִמֶּר הָאִשָּׁה הָאֶחָת בִּי אָדָנִי אָנִי 17
וְהָאִשָּׁה הַזֹּאת יוֹשֶׁבֶת בְּבֵית אַחֵד וְאֵלֶּךְ עִמָּה בְּבֵית: וַיְהִי 18

1 Kön. V, 9. הָיָם — בַּחֹל gewöhnliche Beschreibung einer sehr grossen Menge.

10. Die Araber (d. i. hier קָדִם), insbesondere einige Stämme derselben, z. B. die Themaniter, waren in dem Rufe hoher Weisheit. Jer. 49, 7. Obadj. 8. Bar. 3, 22. 23. Von den Aegyptiern ist dieses ohnehin bekannt.

11. Alle diese durch Weisheit berühmte Männer scheinen Zeitgenossen David's gewesen zu seyn. Den beyden ersteren werden Ps. 88 u. 89 zugeschrieben.

12. „Er redete 3000 Sprüche“ wohl s. v. a. er führte sie im Munde, nicht als ob er sie allé erfunden hätte. Die Popularweisheit des gemeinen Mannes sucht überall etwas darin, in Sprüchwörtern zu reden. — שִׁירוֹ collect. seine Lieder. Von diesen gilt dasselbe, wie von den Sprüchwörtern. Er wusste deren 1005, nicht als ob er so viel gedichtet hätte. Schon dieses setzt eine reiche Production in der Nation vor Salomo voraus.

Cap. III, 16. (תְּבִאֲנָה Fut. als Praeteritum; wegen אָז, vgl. §. 125, 4, litt. a.

18. אָנֹכְנוּ יוֹדְדִי wir waren zusammen. יוֹדְדִי ist allerdings ursprünglich: seine Verbindungen s. v. a. יוֹדְדִי dah. er zusam-

ביום השלישי ללדתי ותלד גם-האשה הזאת ואנחנו
 יחדו אין-זר אתנו בבית זולתי שנים-אנחנו בבית:
 19 וימת בן-האשה הזאת לילה אשר שכבה עליו:
 20 ותקם בחור הלילה ותקח את-בני מאצלי ואמתה
 ישנה ותשכיבהו בחיקה ואת-בנה חמת השכיבה
 21 בחיקי: ואקם בפקר להניק את-בני והנה-מת
 ואחפזן אליו בפקר והנה לא-היה בני אשר ילדתי:
 22 ותאמר האשה האחרת לא כי בני החי ובגד חמת
 הזאת אמרת לא כי בגד חמת ובני החי ותדברנה לפני
 23 המלך: ויאמר המלך זאת אמרת זה-בני החי ובגד
 24 חמת וזאת אמרת לא כי בגד חמת ובני החי: ויאמר
 25 המלך קחו לי-חרב ויביאו החרב לפני המלך: ויאמר
 המלך גזרו את-הילד החי לשנים ותנו את-החצי
 26 לאחת ואת-החצי לאחת: ותאמר האשה אשר-בנה
 החי אל-המלך כי-נכמרו רחמיה על-בנה ותאמר
 בי אדני תנו-לה את-הילוד החי וחמת אל-תמיתהו
 27 וזאת אמרת גם-לי גם-לך לא יתה גזרו: ויעז
 המלך ויאמר תנו-לה את-הילוד החי וחמת לא
 28 תמיתהו היא אמו: וישמעו כל-ישראל את-המשפט
 אשר שפט המלך ויראו מפני המלך כי ראו כי-
 חכמת אלהים בקרבו לעשות משפט:

men, und collect. sie zusammen. Allein im Sprachgebrauche wird auf die Person des *Suffixi* keine Rücksicht weiter genommen, und es steht (gleich יחדו) auch mit der ersten Person z. B. Jes. 41, 1. 23. Ps. 34, 4 und hier, mit der zweyten Jes. 45, 20. Ps. 71, 10 am gewöhnlichsten mit der dritten im Plur. 1 M. 22, 6. 8. Ps. 19, 10.

20. וְאִמְתָּהּ יִשְׁכַּבָּה deine Magd schlief, f. ich schlief, wie sonst: dein Knecht, f. ich, wenn Männer reden. S. zu 1 M. 42, 10.

21. וְאִקָּם neben der 3ten und 2ten Person וְנָקָם, וְנָקָם, hat die 1ste Person dieser Verba die Form mit u, וְאִקָּם und וְנָקָם. Vgl. Lgh. S. 404.

23. וְזֶה-בְּנִי הַחַי (dieser ist mein Sohn, der Lebendige).

b) Dessen Reichthum und Pracht. Besuch der Königin von Saba. 1 Kön. 10.

- 1 וּמִלְכַּת-שָׁבָא שָׁמְעָה אֶת-שִׁמְעֵי שְׁלֹמֹה. לְשֵׁם יְהוָה
 2 וַתָּבֹא לְבַסְתּוֹ בַּחֲדָיוֹת: וַתָּבֹא יְרוּשָׁלַיִם בַּחֵיל כָּבֵד
 3 מְאֹד וְגַמְלִים נְשָׂאִים בְּשָׂמִים וְזָהָב רַב-מְאֹד וְאֶבֶן וְקָרָה
 4 וַתָּבֹא אֶל-שְׁלֹמֹה וַתְּדַבֵּר אֵלָיו אֵת כָּל-אֲשֶׁר הָיָה
 5 עִם-לִבָּהּ: וַיַּגֵּד-לָהּ שְׁלֹמֹה אֶת-כָּל-דְּבָרֶיהָ לֹא-הָיָה
 6 דָּבָר נֶעְלָם מִדָּהֲמֶלֶךְ אֲשֶׁר לֹא הָגִיד לָהּ: וַתָּרָא מִלְכַּת-
 7 שָׁבָא אֵת כָּל-חֲכָמַת שְׁלֹמֹה וְהַבִּיט אֲשֶׁר בָּנָה: וּמֵאֵכָל
 8 שְׁלָחָנוּ וּמוֹשָׁב עֲבָדָיו וּמַעְמַר מִשְׁתָּיו וּמִלְבָּשֵׁיהֶם
 9 וּמִשְׁקֵיו וְעֹלָתוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית יְהוָה וְלֹא-הָיָה בָּהּ
 10 עוֹד רוּחַ: וַתֹּאמֶר אֶל-הַמֶּלֶךְ אֲמַת דָּוִד הַדָּבָר אֲשֶׁר
 11 שָׁמַעְתִּי בָאָרֶץ עַל-דְּבָרֶיךָ וְעַל-חֲכָמְתְּךָ: וְלֹא-

Cap. X, 1. אֶת-שִׁמְעֵי שְׁלֹמֹה לְשֵׁם יְהוָה den Ruf Salomo's durch den Namen Jehova's d. h. von dem, was Salomo durch Jehova geworden. לְ is hier *durch*, von der Ursache, ohne gerade von einem Passivo regiert zu seyn, und יְהוָה is שִׁמְעֵי ist die helfende Nähe und Gegenwart Jehova's. Ueber diesen Gebrauch des ל s. z. B. Richt. 7, 18: וְלִגְדָּעוֹן לַיהוָה *durch Jehova und Gideon* werden wir siegen. Ps. 3, 9: לַיהוָה הַיִּשְׁעָה *von Jehova kommt der Sieg*. 2 Sam. 3, 2. Ps. 81, 5. Hiob 33, 6. Jes. 2, 12. Hos. 6, 10. Jon. 3, 3. Vgl. Gr. §. 140, 2. — Das Erfinden und scharfsinnige Lösen der Räthsel ist dem Hebräer ein Hauptkennzeichen eines Weisen (Dan. 5, 12). Die Königin aus Arabien, dem Lande der Weisheit, will mit ihm darin wetteifern.

2. עִם-לִבָּהּ — וַתְּדַבֵּר sie redete zu ihm alles, was sie im (buchst. bey) dem Herzen hatte, d. h. was sie wusste. Das Herz ist dem Hebräer nicht bloß Sitz der Gefühle und Affecte, sondern auch des Wissens (Richt. 16, 17) und der Weisheit (V. 24). Hier bezieht es sich auf die Räthselaufgaben, die sie ihm vorlegt, und welche Salomo alle zu deuten (הָגִיד) weiss.

5. מִשְׁקָיו kann heissen: seine Mundschenken (nach LXX. *Vulg.*), aber auch: sein Getränk (näml. seine Weine, wie zuvor: seine Speisen), wo dann מִשְׁקָיו *sing.* ist, s. Gr. §. 90, am Ende. — וְלֹא-הָיָה בָּהּ עוֹד רוּחַ da war kein Leben mehr in ihr, für: da war sie ganz ausser sich.

7. הִשְׁמַעְתָּ — הוֹסַפְתָּ du fügst Weisheit und Güter zu dem Gerichte, d. h. du übertriffst an Weisheit und Gütern das Gericht.

הַמִּנְתִּי לְדָבָרִים עַד אֲשֶׁר-בָּאתִי וַתִּרְאֶינָה עֵינֵי וְהִנֵּה
 לֹא-הָגֵד-לִי הַחֲצִי הוֹסַפְתָּ חֲכָמָה וְטוֹב אֶל-הַשְּׁמוּעָה
 8 אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי: אֲשֶׁרִי אֲנֹשִׁיךָ אֲשֶׁרִי עֲבָדְךָ אֱלֹהֵי
 9 הָעַמִּים לְפָנֶיךָ תָּמִיד הַשְּׁמָעִים אֶת-חֲכָמְתְּךָ: וְהִי יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּרוּךְ אֲשֶׁר חִפֵּץ בְּךָ לְתַתֶּךָ עַל-כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל
 בְּאַהֲבַת יְהוָה אֶת-יִשְׂרָאֵל לְעָלָם וַיִּשְׁמָךְ לְמֶלֶךְ לַעֲשׂוֹת-
 10 מִשְׁפָּט וְצִדְקָה: וַתִּתֵּן לְמֶלֶךְ מֶאֱדָה וְעֲשָׂרִים כֶּכֶר זָהָב
 וּבִשְׁמִים הָרַבָּה מְאֹד וְאַבְנֵי יָקָרָה לֹא בָּא כִּבְשָׁם הַהוּא
 עוֹד-לָרֹב אֲשֶׁר-נִתְּנָה מִלִּכְת-שָׁבָא לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה:
 13 וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה נָתַן לְמַלְכַת-שָׁבָא אֶת-כָּל-חֲפָצָהּ
 אֲשֶׁר שְׁאַלָה מִלְּבֹד אֲשֶׁר נָתַן-לָהּ כִּיד הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
 וַתֵּצֵא וַתֵּלֶךְ לְאַרְצָהּ הִיא וְעַבְדֶּיהָ:

14 וַיְהִי מֵעַקֵּל הַזֶּהָב אֲשֶׁר-בָּא לְשְׁלֹמֹה בְּשָׁנָה אַחַת יֵשׁ
 15 מֵאוֹת שָׁשִׁים וְשֵׁשׁ כֶּכֶר זָהָב: לְבֹד מֵאַנְשֵׁי הַתָּרִים
 וּמִסַּחַר הָרִכָּלִים וְכָל-מַלְכֵי הָעָרֵב וּפְחוֹת הָאָרֶץ:
 16 וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵאֲתִים צָנָה זָהָב שְׁחוּט שֵׁשׁ-
 17 מֵאוֹת זָהָב יַעֲלֶה עַל-הַצָּנָה הָאֶחָת: וְשֵׁשׁ-מֵאוֹת

8. אֲנֹשִׁיךָ *deine Leute* d. i. *deine Hofleute*, Dienerschaft, Gefolge.

13. Der Sinn ist: ausser dem, was er ihr an Gastgeschenken gab, wie es der Hand (d. i. Freygebigkeit) des Königs Salomo angemessen war, gab er ihr alles, was ihr sonst gefiel und sie sich wünschte. Ueber הַמֶּלֶךְ vgl. *Esth.* 1, 7, 2, 18.

15. אֲנֹשֵׁי הַתָּרִים eig. *viri mercatorum* f. *viri mercatores*. §. 113, 3.

16. זָהָב שְׁחוּט von vermischem Golde, *Acc.* der Materie §. 136, 2. — שֵׁשׁ מֵאוֹת זָהָב רִגָל *sechshundert* (Sekl) *Goldes* (vgl. §. 118, 4 Anm. 2) zog er über Ein Schild d. h. er überzog das Schild damit. יַעֲלֶה *Fut. Hiph.* und von einer vergangenen, selbst vorübergehenden Handlung, also nicht durch §. 125, 4, litt b. zu erklären. Andere solche Beyspiele sind 5 M. 32, 8. 16. 17. 18. Ps. 104, 7. 8. Wahrscheinlich ist das vorhergehende *Waw conversivum* als fortwirkend zu denken.

17. *Haus vom Walde des Libanon* hiess ein Cedernpalast in oder bey Jerusalem, der zum Zeughause diente s. 1 Kön. 7, 2—6. Neh. 3, 19. Jes. 22, 8.

מִגָּנִים זָהָב שְׁחוּט שְׁלֹשֶׁת מָנִים זָהָב יַעֲלֶה עַל־הַמָּנֶן
 הָאֶחָד וַיִּתְּנֵם הַמֶּלֶךְ בֵּית יַעֲרֵי הַלְבָּנוֹן: וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ 18
 כֶּסֶף־שֶׁן גָּדוֹל וַיִּצְפֹּהוּ זָהָב מוֹפָז: שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכֶּסֶף 19
 וְרֹאשׁ עָגוֹל לַכֶּסֶף מֵאַחֲרָיו וַיִּדַּת מֶזָה וּמֶזָה אֶל־
 מְקוֹם הַשִּׁבְתָּ וּשְׁנַיִם אֲרִיּוֹת עֲמֻדִים אֶצֶל הַיְדוּת: וּשְׁנַיִם 20
 עֶשֶׂר אֲרִיִּים עֲמֻדִים שָׁם עַל־שֵׁשׁ הַמַּעֲלוֹת מֶזָה וּמֶזָה
 לֹא־נַעֲשֶׂה כֵן לְכָל־מַמְלָכוֹת: וְכָל כְּלִי מִשְׁקָה הַמֶּלֶךְ 21
 שְׁלֵמָה זָהָב וְכָל כְּלִי בֵּית־יַעֲרֵי הַלְבָּנוֹן זָהָב סָגוֹר
 אֵין כֶּסֶף לֹא נִחָשַׁב בְּיָמָיו שְׁלֵמָה לְמֵאוֹמָה: כִּי 22
 אֲנִי תְּרַשִׁישׁ לְמֶלֶךְ בַּיָּם עִם אֲנִי חִירָם אֶחָד לְשֹׁלֵשׁ
 שָׁנִים תָּבוֹא אֲנִי תְּרַשִׁישׁ נִשְׂאֵת זָהָב וְכֶסֶף שְׁנֵהָבִים
 וְקָפִים וְחֻכִּים: וַיִּגְדֹּל הַמֶּלֶךְ שְׁלֵמָה מְכַל מַלְכֵי הָאָרֶץ 23
 לַעֲשׂוֹר וּלְחֻכְמָה: וְכָל־הָאָרֶץ מִבְּקָשִׁים אֶת־פָּנָיו שְׁלֵמָה 24
 לִשְׁמֹעַ אֶת־חֻכְמָתוֹ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים בְּלִבּוֹ: וְהָמָּה 25
 מִבְּיָאִים־אִישׁ־מִנְּחָתוֹ כְּלִי־כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וְשִׁלְמוֹת
 וְנִשְׁקֵי חֲבֻשִׁים סוּסִים וּפָרָדִים דָּבָר־שָׁנָה בְּשָׁנָה:
 וַיֵּאסֹף שְׁלֵמָה רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַיְהִי־לּוֹ אֵלֶּף וָאַרְבַּע־מֵאוֹת 26
 רֶכֶב וּשְׁנַיִם־עֶשֶׂר אֵלֶּף פָּרָשִׁים וַיִּנָּחֵם בְּעָרֵי תְּרֻכָה וְעַם־

18. וַיִּצְפֹּהוּ זָהָב und überzog ihn mit Gold, צָפָה mit dopp. Acc. §. 136, 1. 2.

19. מֵאַחֲרָיו — וְרֹאשׁ und das Oberste war rund am Throne hinten d. i. die Rücklehne war oben gerundet.

21. אֵין כֶּסֶף לֹא נִחָשַׁב §. 149, 2.

22. אֲנִי תְּרַשִׁישׁ Tarsisschiffe, Tarsisflotte (denn אֲנִי ist Collect.), hier nicht Schiffe, welche nach Tarsis oder Tartessus fahren, sondern, weil jenes das entfernteste Ziel der phönizischen Schifffahrt war, überhaupt für: grosse Meerschiffe, wie in unserer Schifffahrt: Ostindienfahrer, Grönlandsfahrer ebenfalls f. Schiffe einer gewissen Bauart steht. Der Ort, wohin geschifft wurde, ist hier nicht genannt, man sieht aber aus den ostindischen Producten und den Parallelstellen (9, 28, 22, 49), dass es Ophir war, d. i. ein arabischer, noch wahrscheinlicher ein indischer Hafen.

24. הָאָרֶץ מִבְּקָשִׁים §. 143, 1.

25. דָּבָר־שָׁנָה בְּשָׁנָה Jahr für Jahr, eig. das Jährliche im Jahre, wie דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ (1 Kon. 8, 59) Tag für Tag, eig. das Tägliche an seinem Tage.

27 הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלַיִם: וַיָּתֵן הַמֶּלֶךְ אֶת־הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַיִם
בְּאַבְנִים וְאֶת הָאֲזִיזִים נָתַן כְּשִׁקְמִים אֲשֶׁר־בְּשִׁפְלָה לְרֹב:

10. Schändliche Gewaltthat der Isebel. *)

1 Kön. 21.

1 וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּרְם הָיָה לְנָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי
2 אֲשֶׁר בִּיזְרְעָאֵל אָצֵל חֵיבַל אַחָאֵב מֶלֶךְ שָׁמְרוֹן: וַיְדַבֵּר
אַחָאֵב אֶל־נָבוֹת לֵאמֹר תָּנֶה־לִּי אֶת־כַּרְמֶךָ וַיְהִי־לִי
לְבֹן־יָרֵק כִּי הוּא קָרוֹב אָצֵל בֵּיתִי וְאַתָּנָה לָךְ תַּחֲתֹי
כִּרְם טוֹב מִמֶּנּוּ אִם טוֹב בְּעֵינֶיךָ אַתָּנָה־לָךְ כֶּסֶף מִחֹזֵר
3 זֶה: וַיֹּאמֶר נָבוֹת אֶל־אַחָאֵב חֲלִילָה לִּי מִיְּהוָה מִתַּתִּי
4 אֶת־נַחֲלַת אֲבֹתִי לָךְ: וַיָּבֹא אַחָאֵב אֶל־בֵּיתוֹ סָר וְזָעַף
עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלָיו נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי וַיֹּאמֶר
לֹא־אֶתֵּן לָךְ אֶת־נַחֲלַת אֲבוֹתַי וַיִּשְׁכַּב עַל־מִטָּתוֹ וַיִּסַּב
5 אֶת־פָּנָיו וְלֹא־אָכַל לֶחֶם: וַתָּבֹא אֵלָיו אִיזָבֵל אִשְׁתּוֹ
וַתְּדַבֵּר אֵלָיו מֵה־זֶּה רוּחַךְ סָרָה וַאֲיִנֶּכָּה אֲכַל לֶחֶם:
6 וַיְדַבֵּר אֵלֶיהָ כִּי־אֲדַבֵּר אֶל־נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי וַיֹּאמֶר
לוֹ תָנֶה־לִּי אֶת־כַּרְמֶךָ בְּכֶסֶף אוֹ אִם־חֲפֵץ אַתָּה
אַתָּנָה־לָךְ כִּרְם תַּחֲתֹי וַיֹּאמֶר לֹא־אֶתֵּן לָךְ אֶת־כַּרְמִי:
7 וַתֹּאמֶר אֵלָיו אִיזָבֵל אִשְׁתּוֹ אַתָּה עָתָה תַעֲשֶׂה מְלוּכָה

*) Sie war die Gemahlin des schwachen Ahab, Königs von Israel in Samarien, und von phönizischer Abkunft. Dem phönizischen Götzendienste ergeben, verfolgte sie die Propheten des Jehova auf das Grausamste, und hob dagegen die Gegenparthey derselben, die Propheten und Priester des Baal. An der Spitze der ersteren im Reiche Israel stand Elia und sein Nachfolger Elisa.

2. כֶּסֶף מִחֹזֵר זֶה Geld als Preis desselben, als Genit. zu nehmen.

6. וַיְדַבֵּר אֵלֶיהָ *er redete zu ihr*. Hier sollte nach dem gewöhnlichen Sprachgebrauche vor den gesagten Worten folgen: לֵאמֹר oder וַיֹּאמֶר. Selten wird dieses ausgelassen, s. I M. 41, 17 oben.

7. אַתָּה עָתָה תַעֲשֶׂה מְלוּכָה עַל־יִשְׂרָאֵל du musst jetzt Herrschaft üben über Israel d. i. jetzt ist es an dir, dich als König zu benehmen. Vgl. §. 134, Anm. 2.

- על־ישראל קום אכל־לחם ויטב לבך אני אתן לך את־
 כרם גבות היזרעאלי: ותכתב ספרים בשם אחאב
 ותחתם בהתמו ותשלח הספרים אל־הזקנים ואל־
 החרים אשר בעירו הישבים את־גבות: ותכתב
 בספרים לאמר קראו צום והשיבו את־גבות בראש
 העם: והושיבו שנים אנשים בני־בליעל נגדו ויעדהו
 לאמר ברכת אלהים ומלך ויציאהו וסקלהו וימת:
 ויעשו אנשי עירו הזקנים והחרים אשר הישבים
 בעירו כאשר שלחה אליהם איזבל כאשר כתוב
 בספרים אשר שלחה אליהם: קראו צום והשיבו את־
 גבות בראש העם: ויכאו שני האנשים בני־בליעל
 וישבו נגדו ויעדהו אנשי הבליעל את־גבות נגד העם
 לאמר ברך גבות אלהים ומלך ויציאהו מחוץ לעיר
 ויסקלהו באבנים וימת: וישלחו אל־איזבל לאמר
 סקל גבות וימת: ויהי כשמע איזבל כי־סקל גבות
 וימת ותאמר איזבל אל־אחאב קום רש את־כרם גבות
 היזרעאלי אשר מאן לתת־לך בכסף כי אין גבות חי
 כרמת: ויהי כשמע אחאב כי מת גבות ויגם אחאב
 לרדת אל־כרם גבות היזרעאלי לרשתו:
- ויהי דבר יהוה אל־אליהו ותשביו לאמר: קום, רד
 לקראת אחאב מלך־ישראל אשר בשמרון הפה בכרם
 גבות אשר־ירד שם לרשתו: ודברת אליו לאמר כה
 אמר יהוה הרצחת וגם־גרשת ודברת אליו לאמר כה

9. הישבים und lasset den Naboth obenan sitzen im Volke, näml. um ihn anfangs zu ehren und bey seiner Verurtheilung desto unpartheyischer zu scheinen.

11. וירד s. zu Richt. 20, 6.

13. אל מחוץ לעיר eig. ausserhalb der Stadt, vom Zustande der Ruhe: hier nach einem Verbo der Bewegung, wofür genauer מחוץ לעיר steht (4 M. 5, 3. 4. 5 M. 23, 11), f. hinaus vor die Stadt. Vgl. §. 151, 2, a. b.

אמר יהוה במקום אשר לקחו הבלבים את-דם נבות
 20 ילקו הבלבים את-דמך גם-אתה: ויאמר אחאב אל-
 אליהו המצאתני אויבי ויאמר מצאתי וען החמפרך
 21 לעשות הרע בעיני יהוה: הנני מבי אליך רעה
 ובערתי את-הררך וחקרתי לאחאב משתין בקיר ועצור
 22 ועוזב בישראל: ונתתי את-ביתך כבית ירבעם בן-
 נבט וכבית בעשא בן-אחיה אל-הפעם אשר הכעסת
 23 ותחטא את-ישראל: וגם-לאיזבל דבר יהוה לאמר
 24 הבלבים יאכלו את-איזבל בחל יזרעאל: המה
 לאחאב בעיר יאכלו הבלבים והמה בשדה יאכלו עוף
 27 השמים: ויהי כשמע אחאב את-הדברים האלה ויקרע
 בגדיו וגשם שק על-בשרו ויצום וישכב בשק ויחלה
 28 אט: ויהי דבר יהוה אל-אליהו התשבי לאמר:
 29 הראית כיר-נכנע אחאב מלפני וען כיר-נכנע מפני לא-
 אבי רעה בימיו בימי בנו אביא הרעה על-ביתו:

19. אתה גם-דמך dein Blut, auch deines. §. 119, 4.

21. מביא für מבי, wie V. 29 אבי f. אביא. §. 75, 2 litt. f. —
 (משתין בקיר) sprüchwörtliche Phrase, wo von Ausrottung eines gan-
 zen Geschlechts die Rede ist. „Der an die Wand pisst“ ist verächt-
 liche Bezeichnung des kleinsten Knaben, weil bey Erwachsenen
 es für unanständig gilt, anders als sitzend und überhaupt in ande-
 rer Gegenwart ihr Wasser abzuschlagen (Herod. 2, 35. *Cyropaed.*
 1, 2 §. 16). — עצור ועוזב eig. der Verschlussene und Losgelas-
 sene, für: der Sklave und der Freye, ebenfalls für: Alle bis auf
 den Letzten. 5 M. 32, 36. Verbunden kommen beyde Phrasen vor
 1 Kön. 14, 10. 2 Kön. 9, 8.

22. Jaroheam und Baëscha waren Könige von Israel, deren
 Stamm ihrer Abgötterey willen von Jehova verworfen und vertilgt
 ward. Cap. 14. 16, 1 ff. — אל-הפעם אשר הכעסת wegen des
 Zornes, womit du (Gott) erzürnt hast.

23. Ueber die Erfüllung dieses Fluches s. 22, 38. 2 Kön. 9, 30.

27. (ויחלה אט) das Leise-Einhergehen gehört zu den äus-
 seren Zeichen der Trauer.

29. אבי s. zu V. 21.

Zweyte Abtheilung,

enthaltend

poëtische Abschnitte.

Vorerinnerungen über die hebräische Poësie und den Rhythmus derselben.

1. **B**ey den Hebräern haben sich nur wenige Gattungen der Poësie ausgebildet, welche fast alle unter dem allgemeinen Namen der *lyrischen* Poësie begriffen werden können; auch war Dichtkunst, Gesang und Saitenspiel bey ihnen beynahe unzertrennlich *). Es sind namentlich folgende: 1) das Lied (Psalm, Ode), wovon die Psalmensammlung die mannichfaltigsten Proben enthält: Hymnen an Jehova, an Könige, religiöse und moralische Lehrgedichte, Fest- und Pilgerlieder, Elegien über eigenes oder Nationalunglück, Bitten um Hülfe u. s. w.; 2) die Gnomenpoësie (משלים), wie die Denksprüche Salomo's, die Sprüche Sirach's und viele ähnliche Aussprüche Jesu, namentlich in der Bergpredigt; 3) das eigentliche Lehrgedicht, wie Hiob; 4) erotische Poësie oder Idyllen, wie im Hohenliede; 5) die prophetische Poësie, welche in den älteren Propheten sich oft zum höchsten lyrischen Schwunge erhebt, bey den späteren sich aber der Prosa nähert. Man kann dem Inhalte nach noch die Fabel, Parabel und die philosophische Poësie (im Prediger Salomo) hinzufügen; welche aber der äusseren Form nach der Prosa angehören.

2. Dass sich die Dichter schon in Hinsicht auf die *Sprache* öfter von den Prosaisten entfernen, ist §. 2, 4 der Grammatik und öfter bey den einzelnen Fällen bemerkt worden. Es sind daher hier nur einige Bemerkungen über den Rhythmus nachzutragen. Schon Josephus (Archäol. 2, 16 §. 4, 7, 12 §. 3) wollte den Hebräern hexametrische und trimetrische Verse beylegen, und Philo schreibt dem Mose Kenntniss der Metrik zu, ohne sich aber auf

*) Zuweilen kam noch Tanz hinzu (2 M. 15, 20); daher שָׁרְאוּ singen, spielen und tanzen. Vgl. Richt. 16, 25.

Angabe und Nachweisung der Sylbenmessung einzulassen. In neueren Zeiten hat man dieses vielfältig auf Glauben angenommen, selbst Versuche zur Wiederherstellung des alten Metrums gemacht, und sich, da diese Versuche vergeblich waren, damit getröstet, dass die alte Aussprache, und damit natürlich die Möglichkeit, das alte Sylbenmaass zu ergründen, verloren sey. Die richtigere Vorstellung hatten aber längst die gelehrteren Juden. Unter den Neueren hat sie vorzüglich *Herder* empfohlen und mit Glück angewandt. Die besten Auseinandersetzungen darüber geben *Lowth's praelect. de sacra poesi Hebraeorum*, XIX. p. 365 ed. Michaelis S. 205 ed. Rosenmüller, und *de Wette's* Commentar über die Psalmen, S. 54 ff. der 2ten Ausg.

3. Die Hauptsache kommt auf Folgendes hinaus. Der Rhythmus der Hebräer besteht nicht, wie der Versbau der Griechen, Römer und Deutschen, in Sylbenmessung oder eigentlichem Metrum, sondern unvollkommener, als jene, beschränkt er sich lediglich auf ein rhythmisches Ebenmaass der Sätze.

Das Grundgesetz desselben besteht darin, dass der einfache Vers (das *distichon*) aus 2 sich nach Inhalt und Form entsprechenden Gliedern bestehe, weshalb man den Rhythmus der Hebräer auch den *Parallelismus membrorum* nennt. Man unterscheidet aber nach Maassgabe des Gedankenverhältnisses 3 Arten desselben.

A) der *synonyme* Parallelismus besteht darin, dass beyde Glieder denselben Gedanken mit anderen Worten ausdrücken, so dass sich zuweilen Wort für Wort entspricht, z. B. *).

Ps. 8, 5: Was ist der Mensch, dass du sein gedenkest,
Und der Menschensohn, dass du auf ihn siehest?

104, 7: Vor deinem Schelten flohen sie,
Vor deiner Donnerstimme fuhren sie zurück.

wenn auch mit verschiedener Stellung,

Ps. 19, 2: * Die Himmel erzählen die Ehre Gottes,
Und seiner Hände Werk verkündet das Firmament.

104, 4, gewöhnlicher aber nur der Gedanke im Allgemeinen Ps. 8, 6. 7. 8. 29, 11. 72, 9 — 11. 13. 14. Sehr häufig wiederholt das zweyte Glied nur einen Theil des ersten, z. B.

Jes. 5, 8: Wehe denen, die da reihen Haus an Haus
Acker an Acker grenzen lassen.

V. 14. Ps. 8, 4. 139, 14, oder das im ersten Gliede stehende Verbum wird im zweyten nicht wiederholt, z. B.

Ps. 72, 1: Deine Gerichte gib dem Könige,
Und deine Gerechtigkeit dem Königssohn.

2: Er richtet dein Volk mit Gerechtigkeit
Und deine Armen nach dem Rechte.

*) Wir geben die Beyspiele, die alle aus den in dem Lesebuche abgedruckten Stücken entlehnt sind, in deutscher Sprache, da sich dieser Gedankenparallelismus in der Uebersetzung ebenso gut, als im Original, zeigen muss.

V. 3. 5. 6. 8. 13. 104, 4. 16. 19. Jes. 14, 4. 5. 8. 11 (wogegen es Richt. 15, 16 nur im 2ten Gliede steht), oder der Gedanke erhält sonst eine Erweiterung in dem einen Gliede, die im anderen wegbleibt, z. B.

Ps. 29, 1: Gebt dem Jehova, ihr Göttersöhne,
Gebt dem Jehova Ehr und Preis.

Hier findet eine ausserordentliche Mannigfaltigkeit Statt, wie denn der synonyme Parallelismus überhaupt die häufigste dieser rhythmischen Formen ist.

B) Bey dem *antithetischen* wird das erste Glied im zweyten durch einen Gegensatz erläutert. Diese weit seltenere Art ist in den Sprüchwörtern am häufigsten, als Spr. 27, 7:

Der Satte tritt Honigseim mit Füßen,
Dem Hungrigen ist alles Bittere süß.

14, 11. 15, 1. Man kann dahin auch folgende und ähnliche Beyspiele rechnen:

Ps. 19, 3: Ein Tag verkündet dem Tage das Lied,
Die Nacht meldet der Nacht die Kunde.

V. 7. Jes. 5, 11. 12.

C) *Synthetisch* nennt man den Parallelismus, wenn das zweyte Glied nicht blosse Wiederholung des ersten ist, sondern dem ersten allerdings etwas Neues hinzufügt, aber doch gleiche Construction und gleicher Bau des Satzes Statt findet. Z. B.

Ps. 19, 8: Jehova's Gesetz ist vollkommen, erquicket das Gemüth,
Jehova's Verordnungen sind wahrhaft, belehrend für den Unkundigen.

V. 9. 10. 11. 104, 15. 19.

In der griechischen und lateinischen Poësie findet sich dieser Gedankenparallelismus unter andern in den Wechselgesängen der Theokritischen und Virgilischen Idyllen. Antithetisch parallel sind z. B. folgende 2 Disticha. Virg. Ecl. 3, 80:

Dam. Triste lupus stabulis, maturis frugibus imber,
Arboribus venti; nobis Amaryllidos irae.

Men. Dulce satis humor, depulsis arbutus haedis,
Lenta salix foeto pecori; mihi solus Amyntas.

4. Dieses Ebenmaass der Gedanken findet aber nicht durchgehends Statt, und es gibt auch einen blos rhythmischen Parallelismus, wo der Gedanke nicht zweymal wiederholt wird, sondern den ganzen Vers hindurch fortschreitet, aber in der Mitte durch einen Einschnitt in zwey Hälften zerlegt wird. Z. B.

Ps. 139, 4: Das Wort ist noch nicht auf der Zunge,
Siehe, Herr, du weisst es ganz.

Hieb 38, 2: Wer ist's, der (Gottes) Rathschluss verdunkelt
Mit Worten ohne Einsicht.

3: Gürtel als Mann deine Lenden,
Ich will dich fragen, lehre mich.

Ps. 8, 9. 10. 104, 8. 139, 4. Die Poësie unterscheidet sich hier von der Prosa blos durch die Zerschneidung des zu langen prosaischen Satzes in 2 kürzere, ebenmässige Theile, und diese Eigenschaft der

1. Jehova's Grösse und des Menschen Würde.

Ps. 8.

1. 2 לְמַעַן עַל-הַגָּדִית מְזִמּוֹר לְדָוִד: יְהוָה אֲדִינֵנו
מֶה-אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר הָנָה הוֹדֶךָ עַל-
הַשָּׁמַיִם: מִפִּי עוֹלָלִים וְיִגְמִים וְסִדְּתָה עוֹ לַמַּעַן צוֹרְרֶיךָ
לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם: בִּי-אֶרְאָה שְׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה
אֲצַבְעֶיךָ יָרַח וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנְנָתָה: מֶה-אֲנוֹשׁ
בִּי-תִפְקְדְנֵנוּ וּבֶן-אָדָם בִּי תִפְקְדְנֵנוּ: וְתַחֲסִרְהוּ מֵעַתָּה

Ps. VIII, 1. מְזִמּוֹר לְדָוִד Psalm Davids, s. über das *Lamed auctoris* §. 112, litt. b.

2. (אֲשֶׁר הָנָה הוֹדֶךָ עַל הַשָּׁמַיִם) Man verbinde: אֲשֶׁר הוֹדֶךָ *quam tuam gloriam*. Die weitere Erklärung hängt von der Auffassung von הָנָה ab. Am meisten grammatisch bestätigt ist, dieses als *Imp. parag.* von הָנָה zu nehmen, was es sonst immer ist, wonach der Sinn: *möchtest du deinen Ruhm auch über den Himmel verbreiten*. Parallel ist der Refrain Ps. 56, 6. 108, 6: הִמָּלֵךְ עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל-הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ *zeige dich erhaben über den Himmel, Gott, auf der ganzen Erde ist deine Herrlichkeit*. Möglich wäre aber auch, הָנָה als *Inf. fem.* zu fassen, wie יִדְהָה 1 M. 46, 3, und diesen als *Verbum finitum* (§. 128, 4, b.), was den noch passenderen Sinn gäbe: welchen deinen Ruhm du auch über den Himmel verbreitet hast. Man darf dagegen nicht einwenden, dass der *Inf. cstr.* nicht fürs *Verbum finitum* stehen könne, denn הָנָה hat nicht die Form des *Inf. cstr.* (הִנָּה) und kann als *abs.* gefasst werden.

3. לַמַּעַן צוֹרְרֶיךָ wegen deiner Widersacher d. i. der Gottesläugner, nämlich um diese zu beschämen und zu beschwichtigen, wie die folgenden Worte bestimmter aussagen.

5. Man ergänze zu Anfang des Verses: dann sage oder denke ich.

6. וְתַחֲסִרְהוּ מֵעַתָּה מֵאֱלֹהִים du liessdest ihn wenig entbehren, im Vergleich mit Gott d. i. machtest ihn wenig geringer, als Gott. מֵן steht vergleichend, nicht bloß nach Adjectiven, sondern auch nach Verbis 1 M. 41, 40.

- 7 מֵאֱלֹהִים וְכְבוֹד וְהָדָר תַּעֲטֶרְהוּ: תַּמְשִׁילֹתוֹ בְּמַעֲשֵׂי
8 יְדִירָה כָּל שִׁפְחָה תַּחַת־רַגְלָיו: צִנָּה וְאַלְפִים כָּלָם וְגַם
9 בְּהִמּוֹת שָׁרִי: צִפּוֹר שָׁמַיִם וְדָגֵי הַיָּם עִבְרָ אֲרָחוֹת
10 יַמִּים: יִתְּנָה אֲדֹנֵינוּ מַח־אֲדִיר שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ:

2. Jehova's Grösse in der Natur und Vortrefflichkeit seiner Gesetze. Ps. 19.

- 1 2. לְמִנְצָחַ מְזֻמּוֹר לְדָוִד: הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד־אֱלֹ
3 וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מְגִיד הַרְקִיעַ: יוֹם לַיּוֹם וַיִּבֶּעַ אָמַר
4 וְלַיְלָה לְלַיְלָה יִחְנֶה־הָעֵת: אִין־אָמַר וְאִין דְּבָרִים
5 בְּלִי גִשְׁמַע קוֹלָם: בְּכָל־הָאָרֶץ יָצָא קוֹם וּבִקְצָה תָּבֵל
6 מִלִּיהֶם לְשֶׁמֶשׁ שֵׁם־אֱהֵל בָּהֶם: וְהוּא בְּחָזֵן יָצָא
7 מִחֻפְתּוֹ יֵשִׁישׁ בְּגִבּוֹר לְרוּץ אֲרָח: מִקְצָה הַשָּׁמַיִם מוֹצֵאוֹ
8 וְתִקְוָתוֹ עַל־קִצּוֹתָם וְאִין גִּסְתָּר מִחֻפְתּוֹ: תּוֹרַת יְהוָה

7. שִׁיר 2 Pers. *Praet.* von שִׁיר.

9. *collect. was die Pfade des Meeres* (Hom. *ὄγρὰ κέλυσθαι*) *durchwandelt* s. v. a. das vorhergehende: die Fische. Ps. XIX. Dieser Psalm besteht aus zwey verschiedenartigen und wahrscheinlich ursprünglich getrennten Theilen. V. 2—7: das fröhlichste Lob des Schöpfers aus der Natur; V. 8—15: das Lob des Gesetzes und die Empfindungen eines schuldbewussten Herzens. Zur Einheit gebracht enthält er das Lob Gottes aus der Natur und Offenbarung.

3. אָמַר den Spruch, das Lied sc. des Lobes, ebenso דִּבְרָה die Kunde sc. von Jehova's Ruhme.

4. Es (was Tag und Nacht verkündigen) ist keine Rede, keine Worte, deren Schall man nicht verstünde, d. i. jeder versteht diese Stimme der Natur. Vor אֲשֶׁר קוֹלָם §. 121, 3, b. — בְּקֶצֶה הָאָרֶץ bis ans Ende der Erde. בְּ von der Bewegung: an (etwas) hin.

5. לְשֶׁמֶשׁ שֵׁם־אֱהֵל בָּהֶם wo er (Jehova) das Zelt der Sonne gesetzt hat. בָּהֶם relativ f. das vollständige בָּהֶם in quibus sc. locis = ubi. •Der Dichter denkt sich am Ende des Erdkreises ein Zelt der Sonne, wo diese übernachtet. So Ossian zur Sonne: „Dein Zelt der Ruh ist im West.“ Th. 3. S. 91 der Ahlwardtischen Uebersetzung.

תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ עֲדוּת יְהוָה נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פִּתִּי:
 9 פִּקּוּדֵי יְהוָה יִשְׁרִים מְשַׁמְחֵי-לֵב מַצְנֵת יְהוָה בָּרָה
 10 מֵאִירַת עֵינַיִם: יִרְאַת יְהוָה מְהֻלָּה עֹמֶדֶת לְעַד
 11 מְשַׁפְּטֵי יְהוָה אֱמֶת צִדְקוֹ נִחְדָּו: הַנִּחְמָדִים מִזֶּהָב וּמִפָּז
 12 רֶב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֶכֶת צוּפִים: גַּם-עֲבֹדָה בְּזָהָר
 13 פֶּתַח בְּשֶׁמֶרֶם עֶקֶב רֶב: שְׁגִיאוֹת מִי-יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת
 14 נֶקְנִי: גַּם מַזִּידִים חָשַׁךְ עֲבֹדָה אֶל-יִמְשְׁלוּ-בִי אֲזֹ
 15 אֵיתָם וְנִקִּיתִי מִפֶּשַׁע רֶב: יִהְיוּ-לְרָצוֹן אִמְרֵי-פִי
 וְהִיוּ לִבִּי לִפְקֹדָה יְהוָה צוּרִי וְנוֹאֲלִי:

3. Jehova als Donnergott. Ps. 29.

מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיהוָה בְּנֵי אֱלֹהִים הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד
 2 וְעֹז: הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמֹו הִשְׁתַּחֲוּוּ לַיהוָה בְּהִדְרָת-
 3 קֹדֶשׁ: קוֹל יְהוָה עַל-הַפְּתִים אֶל-הַכְּבוֹד הַרְעִים יְהוָה
 4 עַל-מַיִם רַבִּים: קוֹל-יְהוָה בִּכְחַת קוֹל יְהוָה בְּהִדְרָה:

9. (מֵאִירַת עֵינַיִם) *die Augen jemandes erleuchten* ist s. v. a. ihn erheitern, erquickern. Die Augen des Traurigen sind matt und düster, die des Heiteren hell und belebt. Vgl. Spr. 29, 13. Sir. 31, 17.

10. יִרְאַת יְהוָה Gottesfurcht d. i. Religion f. Religionslehre, Gesetz, rein, lauter f. frey von Irrthum.

11. הַנִּחְמָדִים sie (sind) kostbar, s. über den Artikel als Subject §. 108 zu Erde.

13. נִסְתָּרוֹת *occulta* d. i. unbewusste Sünden.

14. אֵיתָם für אִתָּם d. i. *Fut. A. Kal* von אָמַם (§. 66, Anm. 3) mit י als überflüssiger *Mater lectionis*, welche auch in vielen Handschriften fehlt.

15. וְהִיוּ לִבִּי לִפְקֹדָה die Dichtung meines Herzens sey vor dir d. i. dir wohlgefällig. Vgl. zu 1 M. 6, 13.

Ps. XXIX, 1. בְּנֵי אֱלֹהִים nicht: Söhne der Götter, sondern: Söhne Gottes (nach §. 106, 3, b) d. i. Engel, s. v. a. בְּנֵי אֱלֹהִים Hiob 1, 6. 2, 1.

2. In heiligem (festlichem) Schmuck, weil sie, gleich den Menschen, ein heiliges Fest zu Ehren Gottes feiern sollen.

3. Unter dem Wasser hat man sich den Himmelocean zu denken, über welchem Jehova thront. V. 10. S. zu 1 M. 1, 6. — בִּכְחַת §. 104, 1, Anm. 2.

5 קול יהוה שבר ארזים וישבר יהוה את-ארזי הלבנון:
 6 וירקידם כמו-עגל לבנון ושריון כמו בן-ראמים:
 7 8. קול-יהוה חצב להבות אש: קול יהוה יחיל מדבר
 9 יחיל יהוה מדבר קדש: קול יהוה יחולל אילות
 10 ויחשף תערוֹת ובהיכלו כלו אמר כבוד: יהוה
 11 למבול ישב וישב יהוה מלך לעולם: יהוה עז
 לעמו וְהוֹן יְהוָה יִבְרַךְ אֶת-עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

4. Glückwunsch an einen König bey seiner Thronbesteigung. Ps. 72.

1 לְשִׁלְמָה אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ לְמֶלֶךְ הָעוֹלָם וְצִדְקָתְךָ לְבֵן-
 2 3 מֶלֶךְ: יָדִין עַמֶּךָ בְּצִדֶּק וְעַנְיֶיךָ בְּמִשְׁפָּט: יִשְׂאוּ רָרִים

6. Die Erschütterung durch den Donner und das Hochaufbeben vor Furcht wird hyperbolisch als ein Aufspringen und Tanzen der Zedern dargestellt, vgl. Ps. 114, 4. 6. So bedeutet נָתַר zittern, in *Pi.* intensiv: hüpfen. 3 M. 11, 21.

7. Die Stimme Jehova's spaltet Feuerflammen wirft gespaltene Feuerflammen aus, als ob die Blitze vom Donner hervorgebracht würden.

9. Die Hindinnen gebären und die Bäume entblättern sich vor Schrecken, vgl. 1 Sam. 4, 19. — בְּהִיכְלוֹ in seinem Pallaste d. i. im Himmel. כלו eig. seine (Gottes) Gesammtheit, geht auf die Engelschaar V. 1.

10. יהוה יֵשֵׁב לְמַבּוּל יֵשֵׁב Jehova sass (als Richter vgl. Ps. 9, 5. 8. 9. Joel 3, 12) der Sündfluth, war der Weltenrichter zur Zeit der Fluth und verhängte diese über die Menschen; wozu im zweyten Gliede passt: und thronet als König ewiglich. And. Jehova thronet über der Wasserfluth, d. h. dem Himmelsocan s. v. a. עַל מֵיִם V. 3. Indessen steht מַבּוּל, zumal mit dem Art., sonst nur von der Noachischen Fluth, und לֹא kann nicht geradezu f. עַל stehen.

Ps. LXXII, 1. לְשִׁלְמָה, nach dem gewöhnlichen Sprachgebrauche der Ueberschriften: von Salomo. S. Ps. 8, 1. Passend ist aber die Ueberschrift nur, wenn man sie übersetzen darf: Auf Salomo. LXX. εἰς Σαλωμών. — Gott! gib dem Könige deine Urtheilssprüche d. i. lass ihn gerecht richten, wie du richtest. Der König heisst im zweyten Gliede: Königssohn, was einen König von königlichem Geblüte voraussetzt, nicht einen *novus homo*, dergleichen z. B. David war.

3. Die Berge und Hügel tragen Heil dem Volke d. i. überall

4 שלום לעם וגבעות בצדקה: יִשְׁפֹּט עַנְיֵי-עָם יוֹשִׁיעַ
 5 לִבְנֵי אֲבוֹנֹן וִידְבָּא עוֹשֶׁק: יִירָאוּךָ עַם-שֹׁמֵשׁ
 6 וּלְפָנֶי יְרַח דּוֹר דּוֹרִים: יִירָד כְּמָטָר עַל-גִּזְרֵי כְּרִיבִים
 7 וְרִזְיוֹ אֶרֶץ: יִפְרַח-בִּיטְמוֹ צִדִּיק וְרֹב שְׁלוֹם עַד-בְּלִי
 8 יָרַח: וְיָרֶךְ מַיִם עַד-יָם וּמִצְהָר עַד-אֲפִסִּי-אֶרֶץ:
 9 לִפְנֵי יִכְרְעוּ צִיָּים וְאִיְבּוֹ עֶפְרַיִם וְלַחֲכוֹ: מִלְכּוֹ תִרְשִׁישׁ 10
 וְאִיִּים מִבְּחָה יִשְׁכְּבוּ מִלְכֵי שֶׁבָּא וְסָבָא אֲשֶׁכַּר וְקָרִיבוֹ:
 11 וְיִשְׁתַּחֲווּ-לוֹ כָּל-מְלָכִים כָּל-גּוֹיִם וַעֲבָדוּהוּ: כִּי- 12
 13 יֵצֵל אֲבוֹנֹן מִשֹּׁנֶע וְעַנִּי וְאִין-עֶזֶר לוֹ: יָחַס עַל-דָּל
 14 וְאֲבוֹנֹן וְנִפְשׁוֹת אֲבוֹנִים יוֹשִׁיעַ: מִתּוֹךְ וּמִחֲמַס יִגְאֹל
 15 נַפְשׁוֹ וַיִּיקָר דָּמָם בְּעֵינָיו: וַיְחִי וַיִּתֵּן-לוֹ מִזֶּהב 15

sprosst dem Volke Heil (vgl. Ps. 85, 12) bey der Gerechtigkeit oder durch die Gerechtigkeit (בְּצִדְקָה) des Königs. Vgl. V. 12.

4. *Er richtet die Armen des Volkes* f. schafft ihnen Recht gegen Unterdrücker, vgl. V. 2. *Söhne der Armen*, eig. Arme, die auch von Armen abstammen, weil die Armuth in den Geschlechtern forterbt, f. armes Volk, vgl. Söhne der Griechen Joel 4, 6 (Hom. υἱὲς Ἀχαιῶν), Söhne der Fremden Jes. 2, 6, gr. ὑποθήκων παῖδες Il. φ', 151.

5. *Dich* wird man fürchten, auf den König zu beziehen, der hier angeredet wird (vgl. Ps. 89, 37), nicht auf Gott. — עַם-שֹׁמֵשׁ mit der Sonne d. i. so lange die Sonne steht, ewiglich, hyperbolischer Ausdruck. Vgl. Dan. 3, 33 und Ovid. Amor. 1, 15, 15: cum sole et luna semper Aratus erit. לִפְנֵי יְרַח eig. im Angesicht des Mondes, d. h. so lange der Mond auf die Erde herabsieht, vgl. לִפְנֵי שֶׁמֶשׁ V. 17.

6. Sinn: wie Regen wohlthätig ist für das durstige Land, so dieser König für sein Volk.

8. יָרֶךְ Fut. apoc. von יָרַךְ §. 74, Anm. 3, c, aber d. i. mit der Bedeutung des Fut. §. 126, 2 Anm. Ebenso וַיְחִי V. 15 und יָרַי V. 16. *Von Meer zu Meer, vom Strome* d. i. dem Euphrat bis an der Erde Enden, alles hyperbolische Ausdrücke weit verbreiteter Macht.

12. Solche Macht (V. 8—11) verleiht ihm Jehova, weil er ein Retter und Beschützer der Unschuld ist. — וְאִין עֶזֶר לוֹ vollst. וְאִין עֶזֶר לוֹ und dem kein Helfer ist, d. h. dem Hülfslosen.

14. *Ihr Blut ist kostbar in seinen Augen*, d. i. er schont ihr Blut.

15. וַיְחִי וַיִּתֵּן לוֹ er lebt und bringt ihm d. i. am Leben erhal-

- 16 שָׁבָא וַיַּחַפֵּל בָּעֶדֶן חֲמִיד בַּל-הַיּוֹם וַיִּבְרַכְנֵהוּ: וְהִי
פֶסֶת-בַּר בְּאֶרֶץ בְּרָאשׁ הָרִים יִרְעַשׂ בְּלִבָּנוּן פָּרְוֹ
17 וַיִּצְצוּ מִעֵיר כִּיעֶשֶׂב הָאֶרֶץ: וְהִי שָׁמוּ לְעוֹלָם לִפְנֵי-
שָׁמֶשׁ יִגִּין שָׁמוּ וַיַּחֲבֹרְכֵהוּ בּו כָּל-גּוֹיִם וְאַשְׁרֵהוּ:

5. Hymnus auf Jehova als Weltschöpfer.
Ps. 104.

- 1 בָּרְכִי נַפְשִׁי אֱלֹהֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי נִדְלָתָּ מֵאֵד הַיָּד וְהַדָּר
2 לִבְשָׁתָּ: עֹטָה אֹר כִּשְׁלֵמָה נוֹטָה שָׁמַיִם בִּירִיעָה:
3 הַמְקַרָּה בַּמִּים עֲלִיזוֹתָיו הַשֵּׁם עֲבִים רִכּוּבוֹ הַמַּחֲלֵף
4 עַל-כִּנְפֵי-רוּחַ: עֲשׂוֹה מִלְּאָכָיו רוּחוֹת מִשְׁדָּתָיו
5 יֵאֵשׁ לֵהֶם יִסַּד-אֶרֶץ עַל-מְכוּנָתָהּ בַּל-תַּמוּט עוֹלָם
6 וְעַד: תַּהוֹם בְּלִבוֹשׁ כִּסִּיתוֹ עַל-הָרִים יַעֲמִדוּ-

ten, gerettet (durch des Königs Schutz) bringt er ihm dar. Die V. 12. 13 erwähnten Armen sind nicht gerade eigentlich Dürftige, die ihm kein Gold bringen könnten; sondern unterdrückte Unschuldige, denen der gerechte König zu ihrem Rechte verhalf. And. (darum) lebt er (der König) und man bringt ihm u. s. w. — כָּל-הַיּוֹם bedeutet: den ganzen Tag, auch: alle Tage, d. i. allezeit, immerdar. Letzteres ist hier am passendsten.

16. וַיִּצְצוּ מִעֵיר מִעֵיר *sie blühen aus den Städten* d. i. Menschen entblühen den Städten.

17. וַיַּחֲבֹרְכֵהוּ בּו *s. die Note zu I M. 22, 18.*

Ps. CIV, 2. אֹר עָטָה er hüllt Licht um sich, עָטָה als Verbum des Anziehens mit dem Accusativ. §. 135, 3, *litt. a.* — בִּירִיעָה, כִּשְׁלֵמָה, über den Artikel nach כ s. §. 107, Anm. 1, a.

3. הַמְקַרָּה, הַשֵּׁם, הַמַּחֲלֵף, er bälket, er setzt, er wandelt, s. zu Ps. 19, 11. *Er bälket seine Söller* בָּמִים mit Wasser, so dass dieses die Balken oder die Grundlage bildet, f. über dem Wasser. Gemeint ist der Himmelsocan I M. 1, 7.

4. Er macht Winde zu seinen Boten, und zu seinen Dienern flammendes Feuer (d. i. Blitze). Unrichtig drehen es die LXX um: er macht seine Engel zu Winden, und seine Diener zu Feuerflammen.

5. (עוֹלָם וָעַד) man sollte, wegen der Pause, וָעַד erwarten, aber in dieser Verbindung steht stets וָעַד f. וָעַד §. 27, Anm. 2.

6. תַּהוֹם בְּלִבוֹשׁ כִּסִּיתוֹ mit dem Meere, wie mit einem Gewande, decktest du sie (die Erde). כִּסָּה hier mit dopp. Acc., wie

מים: מן - גִּעְרָהָדָּ וְנוֹסֵת מִן - קוֹל רַעַמָּהּ יַחֲפֹזוּ: 7
 יַעֲלוּ הָרִים יִרְדּוּ בִקְעוֹת אֶל - מְקוֹמָם זֶה וְסִדָּהּ 8
 לָהֶם: גְּבוּל - שְׂמֶתָ בֶּל - יַעֲבֲרוּן בֶּל - יִשְׁבֹּת לְבָסוֹת 9
 הָאָרֶץ: הַמְשַׁלַּח מַעֲנִיִּים בִּנְחָלִים בֵּין הָרִים יַחֲלֹכוּ: 10
 יִשְׁקוּ כָּל - חַיֹּתוֹ שְׂדֵי יִשְׁבְּרוּ פְּרָאִים צִמְאִם: 11
 עֲלֵיהֶם עוֹף - הַשָּׁמַיִם יִשְׁכֹּן מִבֵּין עֲפָאִים יִתְנוּ - 12
 קוֹל: מִשְׁקָה הָרִים מַעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרִי מַעֲשֵׂיָהּ תִּשְׁבַּע 13
 הָאָרֶץ: מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבִרְמָה וְעֵשֶׂב לְעֹבֶרֶת הָאֲדָמָה 14
 לְהוֹצִיא לָחֶם מִן - הָאָרֶץ: וַיֵּן יִשְׁמַח לִבִּב - אֲנוֹשׁ 15
 לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן וּלְחֶם לִבִּב - אֲנוֹשׁ וְסֹעֵד: יִשְׁבַּעוּ 16
 עֲצֵי יְהוָה אֲרָזֵי לִבְנוֹן אֲשֶׁר גָּטַע: אֲשֶׁר - שָׁם 17
 צִפְרִים יִקְנְגוּ חֲסִידָהּ בְּרוּשִׁים בֵּיתָהּ: תָּרִים 18

Ezech. 18, 7. כְּסִיחָהּ f. כְּסִיחָהּ, das Suff. auf אֲרָזֵי bezogen, welches m. und f. ist. Für die Sache vgl. 1 M. 1, 2.

7. מִן גִּעְרָהָדָּ (מן גִּעְרָהָדָּ) vor deinem Schelten, so nennt der Dichter den strengen Befehl Jehova's (parall. die Donnerstimme), wenn er den Elementen gebietet. מִן steht hier und in מִן - קוֹל vollständig, ohne Assimilierung, was vor dem Artikel das Gewöhnliche ist, z. B. מִן - הַיָּדֵה, מִן - הַיָּדֵה, aber ohne denselben fast nur in der Poësie vorkommt, als בְּנֵי אָדָם Joel 1, 12. Ueber יִמְכֹּן s. 1 M. 3, 3.

8. Nach optischer Täuschung schienen sich die Berge, die Thäler einzusenken, jedes nach seiner Bestimmung. Vgl. Ovids Verw. I, 344: *Flumina subsidunt, montes exire videntur.* — זֶה f. das Relativum wie V. 26 (§. 120, 1), und vor demselben der st. cstr. מְקוֹל §. 114, 2.

11. חַיֹּתוֹ hier und V. 20, s. zu 1 M. 1, 24.

12. עֲפָאִים Plur. von עָפָה f. עָפָה vgl. §. 90, VI. Anm. 6.

13. פְּרִי מַעֲשֵׂיָהּ die Frucht deiner Werke od. deines Werkes (§. 90 zu Ende) d. i. des Himmels f. Regen, Thau.

15. Nach Wein, Brot fehlt das Relativum. §. 121, 3. Ebenso V. 19: die Sonne, die ihren Untergang weiss. Das zweyte Glied eig.: so dass er das Antlitz glänzender macht (d. i. mehr erheitert), als Salben.

16. עֲצֵי יְהוָה Bäume Jehova's, wilde Bäume, die ohne menschliche Kunst und Cultur gewachsen sind, aber desto schöner und herrlicher dastehen.

17. אֲשֶׁר בֵּיתָהּ vollst. בֵּיתָהּ dessen Haus.

18. הָרִים הַגְּבוּהִים §. 109, 2, Anm.

19 הַגְבִּהִים לַיַּעֲלִים סִלְעִים מְחֹסֶה לְשִׁפְפִים: עָשָׂה יְרֵחַ
 20 לְמוֹעֲדִים שֶׁשֶׁשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ: תִּשְׁרֹץ-חֶשֶׂךְ וַיְהִי
 21 לַיֶּלֶה בּוֹ-הָרֶמֶשׂ כָּל-חַיְתוֹ-יָעַר: הַכְּפִידִים שִׁאֲגִים
 22 לְטָרֶף וּלְבִקֵּשׁ מֵאֵל אֲכָלִם: תִּזְרַח הַשֶּׁשֶׁשׁ וַאֲסִפֶּן
 23 וְאֵל-מַעֲוֹנָתָם יִרְבֹּצֶן: יֵצֵא אָדָם לִפְעָלוֹ וּלְעִבְדָּתוֹ
 24 עִיר־עָרִב: מִח-רְבוּ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה כֹּלֵם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ
 25 מְלֵאכָה הָאָרֶץ כִּנְיָנִיךָ: זֶה הֵימָּה גְדוֹל וְרַחֵב יָדָיִם
 26 שֶׁם-רֶמֶשׂ וְאִין מִסְפָּר חַיּוֹת קִטְפוֹת עִם-גְּדִלוֹת: שֶׁם
 27 אֲנִיּוֹת יִהְלֹכוּ לִוְיָתָן זֶה-יִצְרָף לְשִׁחַק-בּוֹ: כֹּלֵם
 28 אֱלֹהֶיךָ יִשְׁבְּרוּן לִתֵּת אֲכָלֵם בְּעָפּוֹ: תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֻט
 29 תִּתְּפַח יָדְךָ יִשְׁבַּעַן טוֹב: תִּסְתִּיר פָּנֶיךָ וַיִּבְהֹלֶת
 30 תִּסָּף רוּחַם וַיִּנָּעַן וְאֵל-עֲפָרָם יִשׁוּבוּן: תִּשְׁלַח
 31 רוּחְךָ וַיִּבְרָאוּן וַתַּחֲדֵשׁ פָּנָי אֲדָמָה: יְהִי כְבוֹד יְהוָה
 32 לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו: הַמְבִיט לָאָרֶץ וַתִּרְעַד
 33 יָדַע בְּחַרִּים וַיַּעֲשֵׂנוּ: אֲשִׁירָה לַיהוָה בְּחַיִּי אֲזַמְּרָה
 34 לְאֱלֹהֵי בְעוֹדִי: יַעֲרֹב עָלָיו שִׁיחִי אֲנִכִּי אֲשַׁמַּח בְּיַחְוָה:
 35 וַיִּתְּמוּ חֲטָאִים מִן-הָאָרֶץ וַיִּרְשָׁעִים עוֹד אִינָם בְּרָכִי
 בְּפִשִּׁי אַח-יְהוָה הִלְלוּ-יָהּ:

19. לְמוֹעֲדִים *für die Zeiten*, d. h. zur Abtheilung derselben, vgl. 1 M. 1, 14.

20. תִּשְׁרֹץ, תִּשְׁרֹץ s. zu Ps. 72, 8.

29. (תִּסְתִּיר פָּנֶיךָ) *du verhüllst dein Antlitz* d. i. du entziehst ihnen deine Huld und Hülfe. — תִּסָּף *für nimmst weg*. §. 75, 2; Anm.

30. (רוּחְךָ) *Gottes Hauch* ist hier dasselbe, was V. 29 der Athem oder Geist der Geschöpfe war, sofern das Leben der Geschöpfe als ein von Gott ausgehender und zu ihm zurückkehrender Hauch gedacht wird. Vgl. 1 M. 2, 7. Hiob 27, 3. Kohel. 12, 7. — יִבְרָאוּן sie werden *neu* geschaffen, s. 1 M. 2, 3.

33. אֲשִׁירָה *auf! ich will singen*, oder: lasst mich singen, §. 126, 1, a. Ebenso אֲזַמְּרָה.

6. Glück des Frommen. Ps. 128.

- אֲשֶׁרִי בֶל-יֵרָא יְהוָה וְחֻלְקָהּ בְּדַרְכָּיו: יָגִיעַ כִּפְּךָ 2
 בִּי תֹאכְלֵךְ אֲשֶׁרִיךָ וְטוֹב לָךְ: אֲשַׁתֶּךָ כְּגֶפֶן פְּרִיָהּ 3
 בְּנִכְתִּי בֵיתֶךָ בְּנִיךָ כְּשֶׁחֲלִי זִיתִים סְבִיב לְשִׁלְחָנֶךָ: הִנֵּה 4
 כִּי-בֶן יִכְרֹךְ גֶּבֶר יֵרָא יְהוָה: יִבְרַכְךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן 5
 וְרָאָה בְּטוֹב יְרוּשָׁלַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וְרָאָה גְבוּרִים 6
 לְבִנְיָה שְׁלוֹם עַל-יִשְׂרָאֵל:

7. Erinnerungen eines Israëlitens an seine Verbannung. Ps. 137.

- עַל-גְּדֵרוֹת בָּבֶל שֵׁם יִשְׁבְּנוּ גַם-בְּכִינוּ בּוֹכְרֵנוּ אַח- 1
 צִיּוֹן: עַל-עַרְבִים בְּחוֹכָה תִּלְיֵנוּ כַּפּוּרוֹתֵינוּ: כִּי שֵׁם 2 3
 יִשְׁאֲלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבָרֵי-שִׁיר וְתוֹלְלֵינוּ שְׁמִיחָה שִׁירוֹ
 לֵנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: אֵיךְ נָשִׁיר אַח-שִׁיר-יְהוָה עַל 4
 אֲדָמָה נָכַר: אִם-אֲשַׁכְּחֶךָ יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי 5
 תִּדְבֹק לְשׁוֹנֵי לַחֲכֵי אִם-לֹא אֲזַכְּרֵכִי אִם-לֹא אֲעֲלֶה 6

Ps. CXXVIII, 2. *בי* eingerückt, wie *enim*.

3. *פְּרִיָהּ* §. 74, Anm. 5. *יִרְכָּתִי* Dual. *cstr.* von *יִרְכָּה*.

4. *הִנֵּה בי* eig. siehe, dass so gesegnet wird. So steht *בי* öfter nach Adverbien, die dann die Bedeutung eines ganzen Satzes haben, s. Hiob 12, 2: *אָמְנָם בי אֲתֵם הָעָם* (es ist) wahr, dass ihr das Volk seyd.

5. *רָאָה* sehen sollst du, versprechend. §. 127, 1.

Ps. CXXXVII, 3. „Singet uns (etwas) vom Gesange Zions, od. (eins) von den Liedern Zions.“ S. über das partitive *מִן* §. 151, 3, c. (S. 263). Jenes sind Worte der Chaldäer, und V. 4 enthält die Antwort des Dichters auf diese Zumuthung.

5. *אֲשַׁכְּחֶךָ* wenn ich dein vergesse, nicht: vergäße. Ueber den Gebrauch von *אִם*, wo man *לֹא* erwarten sollte, s. 152, 2, f. — *תִּשְׁכַּח יְמִינִי* so vergesse meine Rechte sc. mich, sie versage mir den Dienst. Vgl. Hiob 31, 22.

6. *אֲזַכְּרֵכִי* spätere und dichterische Form f. das gewöhnliche *אֲזַכְּרֶךָ*, §. 34, Anm. 2.

7 אֶת-יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שִׁמְחָתִי: זָכַר יְהוָה לְבָנִי
אֲדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הָאֲמִרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיְסוֹד
8 בָּה: בְּרַח-בָּבֶל הַשְׁדֻּנְדָה אֲשֶׁרִי שְׁיִשְׁלֹם-לָךְ
9 אֶת-גְּמוּלָךְ שֶׁמָּלַח לָנוּ: אֲשֶׁרִי שִׁיֵּאָחַז וְנִפֶּץ אֶת-
עִלְלוֹךְ אֶל-הַסֵּלַע:

8. Gottes Allwissenheit und Allgegenwart.
Ps. 139.

1 2: לְמַנְצַח לְדוֹר מִזְמֹר יְהוָה חֲקֻרָתִי וּפְתָעִי: אֶתָּה
3 יָדַעְתָּ שִׁבְתִּי וְקוּמִי בִּנְתָּה לָרַעִי מִרְחֹק: אֶרְחִי
4 וְרִבְעִי זָרִית וְכָל-דֶּרֶכִי הִסְפִּנְתָּה: כִּי אֵין מָלֵךְ בְּלִשְׁוֹנִי
5 הֵן יְהוָה יָדַעְתָּ כָּלָה: וְאַחֲרֵי נִקְדָּם צִרְתִּי וּפְתָעִי
6 עָלַי כִּפְכָּכָה: פְּלִיאָה יָדַעְתָּ מִמֶּנִּי כִּשְׁנֵבָה לֹא-אוֹכֵל
7 8. לָה: אָנָּה אֵלֶךְ מְרוֹחָךְ וְאָנָּה מִפְּנִיךְ אֶבְרַח: אִם-

7. Der Tag Jerusalem's, den Jehova den Edomitern gedenken soll, ist der Unglückstag der Zerstörung. Bey dieser hatten sich die Edomiter mit den Chaldäern verbunden, und sehr feindselig gegen ihre Brüder, die Juden, bewiesen. Vgl. Obad. 10 ff.

8. בַּבֶּל Tochter d. i. Bewohnerin Babels, dichterischer Ausdruck f. das collect. Bewohner Babels, Babylonier, s. §. 105, 2, b. — שְׁיִשְׁלֹם §. 20, 3, b (a).

9. Das Zerschmettern der Kinder kommt als barbarische Sitte morgenländischer Völker bey der Einnahme erstürmter Städte vor. Hos. 10, 14. 14, 1. Nah. 3, 10.

Ps. CXXXIX, 1. וּפְתָעִי und kennest sc. mich, was aus dem vorigen Suff. wieder zu ergänzen ist.

3. אֶרְחִי וְרִבְעִי mein Wandeln und mein Liegen, wie zuvor: mein Sitzen und mein Stehen f. mein ganzes Thun und Lassen.

5. צִרְתִּי eig. du umdrängest mich, d. i. umgibst, umschliessest mich, so dass ich dir nicht entgehen kann.

6. פְּלִיאָה מִמֶּנִּי zu wunderbar für mich, s. zu 1 M. 39, 9.

8. אִם אֶסָּק wenn ich besteige. Das Genauere wäre: אֶסָּק לוֹ wenn ich bestiege (da der Mensch den Himmel nicht besteigen kann), aber אִם ist darum nicht unrichtig, Gr. S. 268 Mitte. — וְאֶצְרֵה וְשָׂאֵל und (wenn) ich die Unterwelt zu meinem Lager machte, über das Fut. parag. hier und V. 9 אֶשְׁכְּנָה s. §. 126, 1, d.

9 אֶסֶק שָׁמַיִם שָׁם אֶתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הַקֶּדֶד: אֲשֶׁנָּה
 10 בְּנִפְי־שֹׁחַר אֲשַׁכְנֶה בְּאַחֲרִית יָם: גַּם־שָׁם יִדְדֶךָ
 11 תִּנְחָנִי וְתִאָחֲזֵנִי וְיִמְיָךָ: וְאִמַּר אֶךְ־חֶשֶׁד יִשׁוּפְנִי
 12 וְלִילָה אִוֵּר בְּעֵדְנִי: גַּם־חֶשֶׁד לֹא־יִחְשִׁיד מִמֶּךָ
 13 וְלִילָה כִּיּוֹם נֶאֱוֵר בַּחֲשִׁיבָה בְּאוֹרָה: כִּי־אֶתָּה
 14 קִנִּיתָ כְּלִיתִי תִסְכְּנִי בְּבֶטֶן אִמִּי: אוֹדֶךָ עַל־כִּי
 15 נִרְאִיתָ נִפְלִיתִי נִפְלָאִים מַעֲשֵׂיךָ וְנִפְשִׁי יִדְעֶנָּה
 16 מְאֹד: לֹא־נִכְחַד עֲצָמִי מִמֶּךָ אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְּסֹחַר
 17 רַקְמִתִּי בְּתַחְתִּיּוֹתָ אֶרֶץ: גִּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל־
 18 סִפְרְךָ כָּל־יִכְתְּבוּ יָמִים יָצְרוּ וְלֹא אֶחָד בָּהֶם:
 וְלִי מֵה־יָקָרוּ רַעֲיָה אֶל־מֵה עֲצָמוֹ רֹאשִׁיָּהֶם: 17
 18 אֶסְפֹּרֶם מִחוּל יִרְבֹּן הַקִּיצָתִי וְעוֹדִי עֲמֶךָ:

9. Lebensregeln. Aus Sprüchw. Sal. 17. 27.

XVII, 1 טוב פת הרבה ושלוחה־בה מבית מלא זבחי־
 2 ריב: עבד משכיל ומשל בבן־מביש ובחורף אחים
 3 יחלק בחלה: מצרף לפסוף וכור לזהב ובחור לבות

9. „hübe ich Fittige der Morgenröthe und wohnte am äussersten Meere“ d. i. schwänge ich mich mit der Morgenröthe Schnelligkeit an das äusserste Meer hin.

11. „und spräche ich: lauter Finsterniss wird mich umfassen (eig. überfallen).“ אֶךְ הַקֶּדֶד nur Finsterniss, nichts als Finsterniss, lauter Finsterniss. Ueber בְּעֵדְנִי s. die Anm. zu 1 M. 2, 21.

12. לֹא יִחְשִׁיד מִמֶּךָ ist nicht finster vor dir; מִן ist gesetzt, wie nach den Verbis des Verbergens.

13. Dasselbe Bild von der Bildung des Embryon Hiob 10, 11, wo שֹׁכֶךָ gebraucht ist, und V. 15.

15. בְּתַחְתִּיּוֹתָ אֶרֶץ in den Tiefen der Erde d. i. im Verborgenen (vgl. Jes. 45, 19).

16. כָּל־יָמִים sie alle, nämlich die Tage.

18. „ich erwache und noch bin ich bey dir.“ Der vollständige Gedanke ist: Ich sinne über dich nach auf meinem Lager, der Schlaf überrascht mich, aber erwachend bin ich noch bey dir.

Spr. XVII, 3. Der Schmelztiegel fürs Silber, der Schmelz-

4 יִחַלְהֶ: מֵרַע מִקָּשִׁיב עַל-שֹׁפֶת-אֵזֶן שָׁקָר מִזֵּן עַל-
 5 לִשׁוֹן חַיֹּת: לֵעַג לְרֵשׁ חֲרָף עֲשָׂהוּ שִׁמְחָ לְאִיד לֹא
 6 יִנְקָה: עֲטָרַת זִקְנִים בְּנֵי בָנִים, וְחַפְאָרִית בָּנִים
 9 אֲבוֹתָם: מִכֶּסֶה-פֶּשַׁע מִבִּקֵּשׁ אֲהַבָה וְשֹׁנֵה בְדָבָר
 10 מִפְּרִיד אֲלוֹף: תַּחַת גְּעֵרָה בְּמִבִּין מִדְּחוּת פֶּסִיל מֵאָה:
 13 מְשִׁיב רָעָה תַּחֲרִית טוֹבָה לֹא-תֹמוֹשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ:
 15 מִצְדִּיק רָשָׁע וּמִרְשִׁיעַ צַדִּיק תּוֹעֵבֵרִית יִהְיֶה גַם-
 16 שְׂנִיָּהֶם: לָמָּה-זֶה מִחִיר בְּנֵד-פֶּסִיל לִקְנוֹת חֲכָמָה
 17 וְלִב-אֵין: בְּכָל-עַתָּה אֲהַב הֲרַע וְאֵחַ לִצְרָה יוֹלֵד:

1, XXVII אֶל-תִּתְחַלֵּל בְּיוֹם מִתָּר בִּי לֹא-תִדַּע מֶה-יֵלֵד
 2 יוֹם: יִתְחַלֵּק זֶר וְלֹא-פִיד גְּבִיר וְאֶל-שִׁפְתֵיךָ:
 3 כָּבֵד אָבִן וְנִטְלַח הַחֹל וְכַעַס אֲוִיל כָּבֵד מִשְׂנִיָּהֶם:
 4 אֲכֹרִיּוֹרִית חֲמָה וְשִׁטָּף אָף וּמִי יַעֲמֵד לִפְנֵי קִנְיָאָה:
 7. 5 טוֹבָה תּוֹכַחֲרִית מִגְּלָה מֵאֲהַבָה מִסְתָּרִית: גִּפְשׁ

ofen fürs Gold, und so prüfet Jehova die Herzen. Ueber das v bey Vergleichung s. §. 152, 1, a. (S. 266 oben).

4. שָׁקָר *concr.* Lügner, Betrüger. §. 104, 2, *litt. a* Anm. — *Part. Hiph.* von אֵזֶן für מִזֵּן. §. 67, Anm. 1.

9. Wer Liebe sucht, bedeckt Vergehung; wer Dinge wiederholt (alte schon vergessene Vergehungen wieder aufwärmt), trennt (von sich) den Freund.

10. Sinn: Tadel macht tieferen Eindruck auf den Verständigen, als hundert Schläge auf den Thoren. So im Lat. *Sallust. Jug.*

11: *verbum* — *in pectus Jugurthae descendit.* פִּתּוּחַ *Fut.* von בָּרַח.

13. Das erste Versglied ist als absoluter Satz zu nehmen.

15. שְׂנִיָּהֶם alle beyde §. 152, 2, a.

17. יוֹלֵד לִצְרָה וְאֵחַ zum Bruder wird er durch die Noth gebohren, v. von der *Causa efficiens.* Sinn: der Freund beweiset uns immer Liebe, aber Noth macht ihn zum wahren Bruder.

Cap. XXVII, 2. *Propria laus sordet.*

3. כָּבֵד אָבִן *Schwere* f. schwer (ist) der Stein, *abstr. pro concr.* §. 104, 1, Anm. 2. Ebenso V. 4: grausam (ist) der Grimm.

5. מִסְתָּרִית versteckte Liebe, hier wahrsch. für falsche, heuchlerische, die nicht redlich gemeint ist, sondern nur die innere Tücke und Falschheit birgt.

7. Satte Seele, hungrige Seele f. Satter, Hungriger. Der Hebräer schreibt nämlich alles, was das Lebensbedürfniss angeht, der sinnlichen Seele (נֶפֶשׁ, nicht dem רִיחַ) zu, sagt dah. die Seele

שְׁבַעַת חָבוֹס לָפֶת וְנֶפֶשׁ רַעֲבָה כָּל־מֶרֶץ מְחֹקִים: כִּצְפוֹת 8
מִדֶּרֶךְ מִן־קִנְיָה בֶן־אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ: שֶׁמֶן קָטָרֶת 9
יִשְׁמַח־לֵב וְיִמְחַק רַעוּי מַעֲצַת־נֶפֶשׁ:

10. Lob einer tugendhaften Hausfrau.
Sprüchw. 31, 10—31.

אֵשֶׁת־חַיִּל מִי יִמָּצֵא וְרוּחַק מִפְּגִיבִים מִכְּרָה: בָּטַח 10
בָּהּ לֵב בַּעֲלָהּ וְשָׁלָל לֹא יִחָסֵר: גָּמְלָהּ־הִי טוֹב וְלֹא־ 12
רָע כָּל יָמֶי חַיֶּיהָ: הִרְשָׁה צָמֵר וּפְשִׁיטִים וְתַעֲשֶׂה 13
בַּחֲפֶץ בִּפְיָהּ: הִיטָה כְּאֻמִּיּוֹת סוּחָר מִמֶּרְחָק תָּבִיא 14
לְחֻמָּהּ: וְתִקֵּם בַּעוֹד לַיְלָה וְתִתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וְחַק 15
לִנְעֻרֶיהָ: זָמְמָה שִׁדָּה וְתִקְחָהּ מִפָּרִי כִשְׂיָה נְטִיעָה 16
כָּרֵם: הִגְרָה בַּעֲזוֹ מִתְּכֵנֶה וְתִאֲמָץ זְרוּעֶיהָ: טָעַמָּה 17
כִּי־טוֹב סִחָרָה לֹא־יִכָּבֵד בַּלְּוִלָה נָהָה: גִּידָה שְׁלֵחָה 19
בִּפְיָהּ וּכְפִיָּה תִּמְכּוּ כָּל־דָּבָר: כָּפָה פִּרְשָׁה לְעֵגְלִי וְיָדֶיהָ 20
שְׁלָחָה לְאֻבִּיּוֹן: לֹא־תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֵג כִּי כָל־ 21
בֵּיתָהּ לִבְשׁ שָׁנִים: מִרְבָּדִים עָשְׂתָה־לָּהּ יֶשַׁע וְאַרְגָּמָן 22
לְבוּשָׁה: נוֹדַע בַּשָּׁעָרִים בַּעֲלָהּ בִּשְׁבָתוֹ עִם־זָקְנֵי־ 23

hungert, ist satt, fastet, dürstet, hat Ekel, u. s. w. — Das zweyte Glied lautet: *die hungrige Seele (Nom. absol.)*, ihr ist *alles Bittere süß*. Für den vollständigen Sinn wäre לָהּ zu ergänzen.

9. *Salbe und Rauchwerk*. Vgl. über das ausgelassene und 1 Sam. 20, 12. — מִתֵּק רֵיחֵהּ *die Süßigkeit seines Freundes*, des Freundes, den jemand hat.

Sprüchw. XXXI, 10—31. Dieser Abschnitt ist eines von den alphabetischen Gedichten, in welchem die Anfangsbuchstaben der Verse (oder Halbverse oder Strophen) die Reihe des Alphabets befolgen. Andere sind Ps. 27. 34. 119. Klagel. 1—4.

17. *Sie gürtet mit Kraft ihre Hüften und stärket ihre Arme* f. sie arbeitet mit Kraft und Emsigkeit.

20. *Sie breitet ihre Hand dem Armen aus*, öffnet ihm die Hand freigebig.

23. Der Platz vor dem Thore dient den Morgenländern zum Gerichts-, Kauf- und Handelsplatze, und zum Versammlungsplatze des Volkes und der Vornehmen.

24 אָרץ: סָדִין עֲשֵׂתָהּ וְתִמְכֹּר וְתַחֲנוּר כְּתָנָה לְכַנְעָנִי:
25 עוֹ-וְתַחֲרֹר לְבוּשָׁהּ וְתִשְׁחַק לַיּוֹם אַחֲרוֹן: פִּיהָ
27 פָּתְחָהּ בְּחִכְמָהּ וְתוֹנִיר-תָּסֵד עַל-לְשׁוֹנָהּ: צוּפִיָּהּ
28 תְּלִיכּוֹת בֵּיתָהּ וְלֶחֶם עֲצָלוֹת לֹא תֹאכַל: קִמּוּ בְּנֶיהָ
29 וְיִאֲשֶׁרוּהָ בְּעֵלָהּ וַיְהַלְלֶהָ: רַבּוֹת פְּנוֹת עָשׂוּ חֵיל
30 וְאָמָּה עֲלִית עַל-כְּלָנָהּ: שָׁקֵר הָחַן וְהַבֵּל הַיָּפִי אִשָּׁה
31 יִרְאֵת-יְהוָה הִיא תִתְהַלֵּל: פָּנוּ-לָהּ מִפְּרִי יָדֶיהָ
וַיְהַלְלֶיהָ בְּשָׁעִים מַעֲשֵׂיהָ:

11. Gottes Allmacht und Weisheit, und des Menschen Ohnmacht und Beschränktheit. Hiob 38. 39.

Nach einer bey den alten Hebräern herrschenden Vorstellung standen Tugend und äusseres Glück, Laster und Verderben schon hier auf Erden in unmittelbarer Verbindung, und jedes, besonders ungewöhnliche, Unglück galt allgemein für ein unmittelbares göttliches Strafgericht. Als daher der fromme und gottesfürchtige Hiob auf einmal seiner Familie und Güter beraubt und von einer schrecklichen Art des Anssatzes befallen wurde, erfuhr er noch obendrein die schmerzliche Demüthigung, von seinen Freunden erst versteckter, dann immer offener, für einen, wenn gleich geheimen, Frevler erklärt zu werden, den hier nur die verdiente Strafe treffe. Seiner Unschuld sich bewusst, bricht Hiob darüber in die bittersten Klagen aus, nennt Gott ungerecht, und wünscht wiederholt, sich vor ihm vertheidigen zu können. Sein Wunsch wird erfüllt, Jehova erscheint in einer Wetterwolke, und verweist ihm die Dreistigkeit, womit er die Wege der Vorsehung zu meistern gewagt hatte. Die vorgelegten Fragen betreffen Geheim-

25. *Glanz und Herrlichkeit ist ihr Gewand* (vgl. Ps. 104, 1), und sie spottet des künftigen Tages, darf diesen nicht ängstlich fürchten, denn es ist für sie und die ihrigen gesorgt.

27. צוּפִיָּהּ §. 74, Anm. 5.

28. *Ihre Söhne treten auf und preisen sie, ihr Mann, der lobet sie*, §. 142, 2 zu Ende.

29. חֵיל — רַבּוֹת — חֵיל viel sind der Weiber, (die) Bravheit üben, §. 142, 1, litt. b.

31. פָּנוּ-לָהּ מִפְּרִי יָדֶיהָ gebet ihr von der Frucht ihrer Hände d. h. den verdienten Lohn ihrer Arbeit, näml. Ehre und Ruhm.

nisse der Natur, die ihn zur Erkenntniss seiner Unwissenheit führen sollen. Das Resultat ist: „Gott kann von dem Menschen, der nicht einmal die Körperwelt und ihre Gesetze kennt, auf keine Weise gerichtet werden. Anbetend muss sich dieser dem Willen des Unendlichen fügen.“

וַעֲנֵן יְהוָה אֶת־אֵיִל מִן הַסְּעָרָה וַיֹּאמֶר: מִי זֶה 1
מַחֲשִׁיךְ עֵצָה בַּמַּלְיָן בְּלִי־דַעַר: אֲזֶר־נָלָא כְנָבָר 3
חֲלָצִיד וְאֲשֶׁאֱלֶה וְחֹרִיעַנִי: אֵיפָה הָיִיתָ בִּיסְדֵי־אָרֶץ 4
הַגָּד אִם־יָדַעַת בִּינָח: מִי־שָׁם מְמַדִּיָּה כִּי חָדַע 5
אוֹ מִי־נָסָה עָלֶיָה קוֹ: עַל־מָה אֲרָנֶיהָ הִסְטָבְעוּ אוֹ 6
מִי־נָרָה אָבֵן פִּתְחָהּ: בְּרֹן־יָחַד כּוֹכְבֵי בָקָר וַיִּרְעִי 7
כָּל־בְּנֵי אֱלֹהִים: וַיִּסָּךְ בְּדֹלְתָיִם יָם בְּגִיתוֹ מִרְחֹם 8
יָצָא: בְּשׂוֹמֵי עֵנָן לִבְשׁוֹ תַּרְפֵּל תַּחֲלָתוֹ: וְאֲשַׁבֵּר 10. 9
עָלָיו חֲקֵי וְאֲשִׁים בְּרִיחַ וּדְלָתַיִם: וַיֹּאמֶר עַד־כֹּה תִּבּוֹא 11

Hiob XXXVIII, 2. עֵצָה den Rathschluss sc. Gottes.

3. Die Lenden gürten f. sich rüsten, gleich einem Krieger.

4. Verstand, Kenntniss wissen, ein häufiger Hebraismus f. besitzen.

7. Die Schöpfung der Erde wird wie der Bau eines Hauses beschrieben. Bey der Grundlegung derselben jauchzen die Morgensterne und die Söhne Gottes. Beyde Ausdrücke sind beynahe gleichbedeutend, insofern die Hebräer die Sterne als belebte Wesen, wie die Engel, und beyde als das Heer Jehova's (צְבָאוֹת) betrachten. §. 129, Anm. 2. Ebenso V. 8 (zweytes Glied). V. 9 vgl. 10. 11. V. 13.

8. וַיִּסָּךְ בְּדֹלְתָיִם יָם (Wer) umzäunte mit Pforten das Meer? So heissen bildlich seine Ufer. מִי ist aus V. 5 zu wiederholen. Der Dichter lässt das Meer aus dem Schoosse der Erde hervorgehen, und vergleicht dieses mit dem Hervorgehen eines Kindes aus der Mutter Schoofs. Dahin gehören auch die Metaphern von V. 9.

10. וְאֲשַׁבֵּר עָלָיו חֲקֵי (als) ich ihm meine Grenze bestimmte, sc. seine Grenze, die ich bestimmte. עַל im B. Hiob öfter = אֶל 6, 27. 30, 2. 33. 27.

11. וְלֹא תִסָּקֵךְ und sollst nicht fortfahren, näm!. zu kommen, nicht weiter kommen. — וְשִׁיתָ impers. setze man f. sey gesetzt, sc. חֲקֵי ein Ziel, בְּיָגָן גְּלִידָה beym Uebermuth deiner Wagen, wenn deine Wagen toben.

12 וְלֹא חֲסִידָהּ וּפֶאֱרִישִׁית בְּגִאוֹן גְּלִידָהּ: * הַמִּימִידָה צוֹיֵת בְּקָר
13 יִדְעָתָה שָׁחַר מְקוֹמוֹ: לְאַחֲזוֹ בְּכַנְפּוֹת הָאָרֶץ וַיִּנְעָרוּ
14 רִשְׁעִים מִמֶּנָּה: תִּתְחַפֵּף בְּחֶמֶר וַיִּתְּצֻבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ:
15. 16 וַיִּפְנֶעַ מִרְשָׁעִים אֲרָם וְזִרְעֵי רָמָה תִּשָּׁבֶר: הִבָּאתָ עַד-
17 גְּבֻכֵּי-יָם וּבְחַקֵּר תְּהוֹם הִתְחַלְכַּתָּ: תִּגְדְּלוּ לָךְ שְׁעָרֵי-
18 מוֹרֵי וְשְׁעָרֵי צִלְמוֹרִי תִרְאֶה: תִּתְכַּנְנֶנָּה עַד-רַחְבֵּי-
19 אֲרָץ חֶדֶד אִם-יִדְעָתָה כָּלֶּה: אֵיזָה תִּדְרֹךְ יִשְׁכֵּן-אוֹר
20 וְחֹשֶׁךְ אֵיזָה מְקוֹמוֹ: כִּי תִקְחֶנּוּ אֶל-גְּבוּלוֹ וְכִי
21 תִּבִּין נְחִיבוֹתַי בֵּיתוֹ: יִדְעָתָה כִּי-אֵז תוֹלֵד וּמִסְפָּר

12. מִימִידָה s. das Wortregister unter מִן no. 3, c.

13. וַיִּנְעָרוּ רִשְׁעִים מִמֶּנָּה und (dass) die Frevler von ihr verscheucht werden, sofern der anbrechende Morgen den von der Nacht begünstigten Räuber verscheucht.

14. Wenn sie (die Erde) sich wandelt wie der Siegelthon, und Alles dasteht, wie im Festgewande. Sinn: auf der vom Morgenroth allmählich beleuchteten Erde treten die Gestalten hervor, wie die Figuren des Siegels auf dem früher gestaltlosen Thon, und bald steht die ganze Natur da, wie im Festgewande. וַיִּתְּצֻבוּ sie (die Gegenstände auf der Erde, die ganze Schöpfung) stehen da, wie im Gewande, nach §. 116, Anm. ist aber hier das Prachtgewand, Feierkleid 1 Kön. 22, 10. Eßr. 3, 10.

15. Das Licht der Gottlosen (die Nacht vgl. V. 13) wird entrückt, und ihr (zur Gewaltthätigkeit) aufgehobener Arm wird zerbrochen, beydes durch den Morgen, der die Werke der Finsterniss hemmt.

17. Thore des Todes, Thore der Finsterniss d. i. des Todtenreiches (שָׁאֵל).

18. Die Breite der Erde, welche sich der Hebräer als eine Scheibe dachte, wird hier als ein dem Menschen unbekanntes Geheimniss betrachtet. Es steht im Pl.: die (verschiedenen) Breiten, wenn nicht der Plur. blos nach §. 106, 2, a zu nehmen ist.

19. Wo ist der Weg dahin wo das Licht wohnt? Vgl. V. 24. §. 121, 3, c.

20. Denn du brachtest es (Licht und Finsterniss, hier als besondere Materien gedacht, wie 1 M. 1, 4) zu seiner Grenze, Ironie, wie V. 5: כִּי תִדְרֹךְ und V. 21. — וְכִי — כִּי das zu wiederholende denn wird im Hebräischen so, auch durch כִּי, בִּי ausgedrückt (Jes. 6, 5), wo wir sagen: denn — und.

21. מִסְפָּר יְמֵיהָ רַבִּים s. §. 145, 1.

22 יָמִיד רָבִים: הִבֵּאתָ אֶל-אֲצֻרוֹת שְׁלֹג וְאֹצְרוֹת
 23 בְּדֹד הַרְאָה: אֲשֶׁר חֲשַׁכְתִּי לֵעַת צָר לְיוֹם קָרֵב
 24 וּמִלְחָמָה: אֵיזָה הַדֶּרֶךְ יִחַלֵּק אֹר וְיַפֵּץ קָדִים עָלַי-
 25 אֶרֶץ: מִי-פֶלֶג לִשְׁכָּף תַּעֲלֶה וְדֶרֶךְ לַחֲוִיו
 26 קָלוֹת: לְחַמְסִיר עַל-אֶרֶץ לֹא-אִישׁ מְדַבֵּר לֹא-
 27 אָדָם בּוֹ: לְהַשְׁבִּיעַ שָׁאֵחַ וּמִשׁוֹאֵחַ וּלְהַצְמִיחַ מִצָּא
 28 רֶשֶׁא: הֵדֵשׁ לְמִטָּר אֵב אוֹ מִי-הוֹלִיד אֲגִלִּי-טָל:
 29 מִבֶּטֶן מִי יֵצֵא הַקֶּרֶחַ וּכְפַר שָׁמַיִם מִי יֵלְדוּ: כָּאֵבֶן 30.
 31 מִים יִתְחַבְּאוּ וּפְנֵי תְהוֹם יִתְלַכְּדוּ: הַתְקַשֵּׁר מַעְרָפוֹת
 32 בְּיָמָה אוֹ-מוֹשְׁכוֹת כְּסִיל תִּפְתָּח: תִּתְצִי־ מִזְרוֹת
 33 בְּעָפּוֹ וְעֵשׂ עַל-בְּנֵיהֶם תִּנָּחֵם: תִּדְעָה חֲקוֹרֵי
 34 שָׁמַיִם אִם-תִּשִׁיֹם מִשְׁטָרוֹ בְּאֶרֶץ: תִּהְרִים לְעֵב

22. 23. Der Dichter denkt sich über dem Himmelsgewölbe Magazine des Schnee's und des Hagels. Den Hagel spart er für bedrängte Zeit, wo er die Menschen züchtigen will. Dieses thut die Gottheit theils durch physische Calamitäten, theils durch Kriege, oft durch beydes zusammen, weshalb es hier und anderswo verbunden ist (z. B. Jes. 19).

25. Wörtlich: *wer theilt dem Regenrusse den Kanal* (od. die Kanäle) d. h. wer leitet die Bäche des Himmels dahin, wo sie sich ergießen sollen?

26. *אִשׁ לֹא-אִישׁ*, vollst. *אֲשֶׁר לֹא אִישׁ בּוֹ* wo kein Mann (Mensch) ist, und im zweyten Gliede *בּוֹ אָדָם* *אֲשֶׁר לֹא אָדָם בּוֹ*.

27. *שָׂאֵחַ וּמִשׁוֹאֵחַ*, eine paronomastische Verbindung, wie: Wüste und Verwüstung, Oede und Verödung.

30. *כָּאֵבֶן מִים יִתְחַבְּאוּ* wie in (d. h. unter) *Stein birgt sich das Wasser* (vgl. §. 116. Anm.), Beschreibung zugefrogener Flüsse, die dem Südländer etwas Seltenes und mithin desto Auffallenderes sind.

31. Das Siebengestirn erscheint dem Hebräer als ein zusammengebundenes und angereihtes Häuflein (בְּיָמָה) von Sternen, der Orion (כְּסִיל) als ein am Himmel angefesselter Riese. Hieraus sind die Bilder des Dichters zu erklären.

32. *בְּעָפּוֹ* das Suff. geht auf *מִזְרוֹת*, steht aber ungenau, nach §. 144, Anm. 1. Das *Herausführen* bezieht sich auf das Erscheinen derselben über dem Horizonte. — Die *Kinder* des *Bärgestirnes* (עֵשׂ) sind die drey Sterne, die wir den Schwanz dieses Gestirns nennen. Fut. Hiph. von *נָדָה*, mit dem Suff. ם.

34. *Erhebst du zu den Wolken deine Stimme, und decket*

- 35 קולך וּשְׁפַעַת-מַיִם תִּבְסֹף: הַתְּשִׁלַּח בְּרָקִים וַיִּלְכוּ
 37 וַיֹּאמְרוּ לָךְ הִנֵּנוּ: מִי-יִסְפֹּר שְׂחָקִים בְּחִכְמָה וַנְּבַלִּי
 38 שְׁמַיִם מִי יִשְׁכִּיב: בְּצַקָּת עֹפֹר לַמּוֹצָק וּרְגָבִים יִדְבְּקוּ:
 39 40. הַתְּצֹדֵר לְלִבִּיא טָרֶף וְחַיַּת כְּפִירִים תִּמְלֹא: כִּי-יִשְׁחַו
 41 בְּפַעּוֹנוֹת יֵשְׁבוּ בִסְכָּה לְמוֹ-אֶרֶב: מִי יָכִין לְעֶרֶב
 צִידוֹ כִּי יִלְדוּ אֶל-אֵל יִשְׁגְּעוּ וַתֵּעוּ לְבִלִּי-אָכַל:
 XXXIX, 1. הַיִּדְעָה עַתָּה לֵדַע יַעֲלִי-סֹלֶעַ חֲלָל אֵילֹרֶז
 2. תִּשְׁמַר: תִּסְפֹּר יָרָחִים תִּמְלֹאנָה וַיִּדְעָה עַתָּה לִדְתָנָה:
 3. 4. תִּכְנַעְנָה וַיִּלְדִּיהֶן תַּפְלַחְנָה חֲבִלֵיהֶם תִּשְׁלַחְנָה: תִּחַלְמוּ
 בְּגִינָהּ יִרְבּוּ בְּכָר בָּצֹא וְלֹא-שָׁבוּ לְמוֹ:
 5. 6. מִי-שִׁלַּח פָּרָא חֲפָשִׁי וּמַסְרוֹת עֲרוֹד מִי פָתַח: אֲשֶׁר-
 7 שָׁמַיִ עָרַבַּח בֵּיתוֹ וּמִשְׁכְּנוֹתָיו מִלָּחָה: יִשְׁחַק לַחֲמוֹן
 8 קִרְיָהּ תִּשְׁאוֹת כּוֹנֵשׁ לֹא יִשְׁמַע: יַחֲוֹר הָרִים מִרְעֵהוּ
 וְאַחֲרָיִם יִדְרֹשׁ:
 9. 10. הֲיֹאבָה רִים עֲבָדָךְ אִם-יִלִּין עַל-אַבְנֶיךָ: הַתְּקַשֵּׁר-
 11 רִים בְּחֶלֶם עֲבָתוֹ אִם-יִשְׁדֹּד עֲמָקִים אַחֲרֶיךָ: הַתְּבַטֵּחַ-

dich eine Wassermenge? f. wird, wenn du den Wolken befehlst, dich eine Wassermenge decken, d. i. wirst du den Wolken gebieten können? Dieselbe Construction V. 35 und Jes. 5, 4. Vgl. §. 152, 4, a.

38. Wörtlich: *wenn sich der Staub zu einem Guss ergiesst* d. i. in einen Fluss zusammenfließt.

39. Es folgen nun lauter Fragen aus dem Thierreiche, weshalb auch Mehrere hier das neue Capitel angehen lassen.

Cap. XXXIX, 2. יָרָחִים תִּמְלֹאנָה die Monden, (welche) sie erfüllen d. i. bis zur Geburt vollmachen, gebrauchen.

3. תִּשְׁלַחְנָה חֲבִלֵיהֶם תִּפְלַחְנָה sie werfen von sich ihre Schmerzen d. i. ihre Jungen, die ihnen bis zur Geburt so viel Schmerzen machten.

10. בְּחֶלֶם עֲבָתוֹ an die Furche seines Seiles d. i. an die Furche, auf welcher ihn das Seil leitet. — אַחֲרֶיךָ hinter dir her d. i. dir folgend, folgsam. Sonst könnte es darauf bezogen werden, dass den erst zu bändigenden Stier ein vorausgehender Landmann führen muss.

בו כי-רב כחו ותעזוב אליו יגיעה: התאמץ בו כי-12
ישיב זרעה וזרנה ראסה:

כנף-הננים בעלסה אם-אברה חסידה ונצה: כי-13.14
תעזוב לארץ ביציה ועל-עפר תחמם: ותשכח כי-רגל 15
תזורה וחתה השדה תדושה: הקשיח בניה ללא-לה 16
לריק יגיעה בלי-פחד: כי-השה אלונה חכמה, ולא-17
חלק לה בביקה: פעת במרום תמריא תשחק לסוס 18
ולרכבו:

חתתו לסוס גבורה תחלביש צוארו רעמה: התרעישנו 19.20
בארבה חור נחרו אימה: תדפרו בעמק וישיש בכח 21
וצא לקראת-נשק: ישחק לפחד ולא יחת ולא ישוב 22

12. כי-ישיב וגו' dass er zurück - d. i. heimführe dein (geerntetes) Getreide, und deine Tenne d. i. dein gedroschenes Getreide einführe. Das Zurückführen des Getreides bezieht sich auf die Aussaat.

13. כנף-הננים בעלסה der Straussen Fittig frohlocket d. i. schwingt sich fröhlich. Vgl. *Iliad*. β', 462 von den Wasservögeln der Asischen Aue: ἀγαλλόμενοι πτερόγεσσι. — Das zweyte Glied erkläre man: ist aber der Fittig auch liebevoll und die Feder? Verneinende Frage f. aber nicht liebevoll ist sein Fittig und seine Feder d. h. er bedient sich seiner Federn nicht zum Wärmen, Brüten und zur zärtlichen Pflege seiner Jungen. כי V. 14 denn (od. sondern) u. s. w. Es ist wohl angespielt auf den Storch, welcher von seiner Zärtlichkeit gegen die Jungen im Hebräischen den Namen חסידה (*avis*) pia hat, sowie umgekehrt der Strauss im Arab. den Namen نليل der grausame (Vogel) führt.

14. תחמם sie (das Straussenweibchen) wärmt sie. Die *Feminina* תעזוב תחמם beziehen sich auf das Straussenweibchen (הננה). Ebenso die darauf bezüglichen Verba und Pronomina V. 15—19, ausgenommen הקשיח V. 16, worauf §. 144 Anm. 1 anzuwenden ist.

15. Die *Suffixa* von תזורה, תדושה beziehen sich auf ביצים Eyer, nach §. 143, 3.

16. ללא-כה וגו' als wären sie nicht sein (s. ל.), vergeblich ist seine Anstrengung (hey der Geburt), er ist ohne Furcht (Besorgniss für die Jungen).

20. Lehrst du es hüpfen, wie die Heuschrecken? Joel 2, 4 wird umgekehrt das Hüpfen der Heuschrecken mit dem Gallopien der Pferde verglichen. — Die Pracht seines Schnarchens ist Schrecken d. i. sein prächtiges Schnauben ist schrecklich.

- 23 מפני-חרב: עליו תרנה. אשפה להב חנית וכידון:
 24 ברעש ורעו יגמא-ארץ ולא יאמין כי-קול שופר:
 25 בדי שפר יאמר האח ומרחוק יריח מלחמה רעם
 שרים ותרועה:
 26 27 המבינתה ואבר-נץ. ופרש כנפו לחימן: אם-על-
 28 פיה יגביה גשר וכי ירים קנו: סלע ישכן ויתלכן
 29 על-שן-סלע ומצודה: משם חפר אכל למרחוק
 30 עיניו וביטו: ואפרתיו יעלעו-דם ובאשר חללים
 שם הוא:

12. Parabel vom ausgearteten Weinberge,
 und Anwendung derselben auf das Volk
 von Juda. Jes. 5, 1—29.

- 1 אשירה נא לידירי שירת דודי לכרמנו כרם היה
 2 לידירי בקרו בן-שמן: ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו

24. יגמא-ארץ es schlürft den Boden f. wirft ihn im schnellen Laufe hinter sich. *Virg. Georg. 3, 143: acri carpere prata fuga.* — כי-קול שופר wenn die Stimme der Trompete sc. ertönt. Diese Ellipse ist gerade bey uns häufig, s. Jes. 13, 4. 52, 8. 66, 6. Vgl. für den Sinn *Virg. Ge. 3, 83: si qua sonum procul arma dedere, stare loco nescit.*

25. יאמר האח es spricht: Juchhe! So drückt der Dichter das muthige Wiehern des Rosses aus.

26. Er breitet seine Fittige nach Süden, als Zugvogel.

27. יגביה sc. עתה er macht hoch das Fliegen, fliegt hoch. Vollständig steht es 5, 7. — וכי ירים und ist es dass er hoch macht — ? vgl. das franz. *est-ce-que?*

30. יעלעו nach dieser Form *Fut. Pi.* von עלע, welches sonst nicht vorkommt, aber die Bedeutung von לרע schlürfen gehabt haben könnte. Vielleicht ist aber zu lesen לעלע, mit den Vocalen לעלע, wo es dann *Pil.* von לרע seyn würde, mit iterativer Bedeutung: *sorbillare*, nach §. 54, 4 Anm. *)

Jes. V, 1. אשירה-נא ich will doch singen, lasst mich singen, s. V. 5: אודיע-נא §. 126, 1, a. — לידירי וגו' von meinem Freunde, meines Freundes Lied von seinem Weinberge. Die Parabel wird, weil sie im dichterischen Parallelismus gesprochen ist, ein Lied genannt.

2. ויטעהו שרק bepflanzte ihn mit edlen Reben, §. 136, 2.

שָׁלַח וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּחוּלּוֹ וְגַם יָקַב חֶצֶב בְּלוֹ וַיִּקְוֶה לַעֲשׂוֹת
 עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בָּאֲשִׁים: וַעֲתָה יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם וְאִישׁ
 יְהוּדָה שִׁפְטוּ-נָא בִּינִי וּבִין בְּרָמִי: מִה-לַּעֲשׂוֹת עוֹר
 לְכַרְמִי וְלֹא עָשִׂיתִי בּוֹ מִדּוֹעַ קִוִּיתִי לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים
 וַיַּעַשׂ בָּאֲשִׁים: וַעֲתָה אֹדִיעָה-נָּא אֶתְכֶם אֵת אֲשֶׁר-
 אָנִי עֹשֶׂה לְכַרְמִי הֵסֵר מְשׁוּכָתוֹ וְהָיָה לְבֶעֶר פְּרִץ
 גִּדְרוֹ וְהָיָה לְמַרְמָס: וְאֲשִׁיתָהוּ בְּחָה לֹא יִזְמַר וְלֹא
 יַעֲדֹד וְעָלָה שְׁמִיר וְשָׁיַח וְעַל הָעֵבִים אֲצַנֶּה מִהַמְסִיר
 עָלָיו מָטָר: כִּי כֹסֶם יִהְיֶה צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאִישׁ
 יְהוּדָה נָטַע שְׁעִשְׁוֹעָיו וַיִּקְוֶה לְמִשְׁפָּט וְהָפַח מִשְׁפָּח
 לְצַדִּיקָה וְהָבִה צַעֲקָה: הִוֵּי מִגִּיעֵי בֵּית בְּבִית שָׂדֶה

3. Worte, welche der Freund des Propheten d. i. der Besitzer des Weinberges spricht. יושב ויש איש collectiv zu nehmen, dah. mit dem Plur. §. 106, 1. 143, 1.

4. Warum, da ich auf Trauben wartete, brachte er Heerlinge? Vgl. oben Hiob 38, 34. 35.

5. Ueber die folg. Worte s. §. 128, 1. Anm. *quae facturum sum* (s. עֲשֶׂה I M. 41, 25).

6. Ueber die folg. Worte s. §. 128, 1. Anm. 2. In den Worten: *den Wolken will ich befehlen* u. s. w. fällt der Dichter aus der Fiction. Der Besitzer des Weinbergs in der Parabel, als Mensch, konnte den Wolken nicht befehlen. Da aber zu Folge der Erklärung (V. 7) durch ihn Jehova bedeutet wurde, so wird diese hier anticipirt, und der fingirten Person in der Parabel etwas zugeschrieben, was nur von Gott gesagt werden konnte. Daher kann auch V. 7 fortgefahren werden: *denn* der Weinberg Jehova's.

7. Die Wörter מִשְׁפָּט (Recht) und מִשְׁפָּח (Blutvergiessen), צְדָקָה (Gerechtigkeit) und צַעֲקָה (Geschrey sc. der Unterdrückten) bilden Paronomasieen (s. zu I M. 1, 2), und sind gewählt worden, um durch den ähnlichen Klang den Gegensatz der Bedeutung desto schärfer zu bezeichnen. Im Deutschen wird man es am Genauesten nachbilden durch: Gutthat, Blutbad; Beglückung, Bedrückung.

8. Es folgen Welterufe über eine Reihe von Lastern, denen besonders die Vornehmen des Volkes ergeben waren, als Habsucht V. 8, Schwelgerey V. 11. 12. 22, Ungerechtigkeit und Rechtsverdrehung V. 20. 23, spottender Unglaube an die göttlichen Strafen V. 19. Die angedrohten Strafen stehen stets in Beziehung und Gegensatz auf die Vergehen. — Ueber den Uebergang vom Part. zum

בְּשָׂרָה יִקְרָבוּ עַד אָפֶס מְקוֹם וְהוֹשַׁבְתֶּם לַבְּדָבָב,
 9 בִּקְרֹב וְזָאֲרָץ: בְּאֶזְנֵי יְהוָה צְבָאוֹת אִם-לֹא
 בָּתִּים רַבִּים לְשִׁמָּה יִהְיוּ גְדֻלִּים וְטוֹבִים מֵאִין
 10 יוֹשֵׁב: כִּי עָשִׂתָּ צְמִיד־כֶּרֶם יַעֲשׂוּ בַת אֶחָת וְזֶרַע
 11 חֹמֶר יַעֲשֶׂה אֵיפָה: הוּא מְשַׁכְּמִי בִּבְקָר שָׂכָר
 12 יִרְדְּפוּ מֵאַחֲרֵי בִנְשָׁת וְזֶן נְדָלִיקָם: וְהָיָה כְּפֹר וְגִבְלָה
 תָּף וְחִלְיָל וְנִין מִשְׁתִּיחָם וְאִתָּה פַעַל יְהוָה לֹא
 13 יִבִּיטוּ וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לֹא רָאוּ: לָכֵן גָּלָה עָמִי מִבְּלִי-
 14 דַעַת וּכְבוֹדוֹ מִתִּי רָעַב וְהִמּוֹנָה צָחַח צָמָא: לָכֵן
 הִרְחִיבָה שְׂאוֹל נַפְשָׁה וּפָעֲרָה פִּיהָ לִבְלִי חֶק וְיִרַד
 18 הִדְרָה וְהִמּוֹנָה וְשִׂאוֹנָה וְעָלָה בָּהּ: הוּא מְשַׁכְּמִי
 19 הָעוֹן בְּחִבְלֵי הַשּׂוֹא וּכְעֵבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה: הָאִמְרִים
 יִמְהַר וְחִישָׁה מַעֲשֵׂהוּ לְמַעַן נִרְאָה וְתִקְרַב וְתִבּוֹאָה

Verbo finito s. §. 131 Anm. 2. — וְהוֹשַׁבְתֶּם eig. *habitare facti estis*, (bis) es dahin gekommen ist, dass ihr wohnt.

9. בְּאֶזְנֵי יְהוָה צְבָאוֹת man ergänze: *sprach*, od. נִגְלָה offenbarte sich, wie 22, 14 vollständiger steht. — וְנִין מִשְׁתִּיחָם eig. *ne non (sit) habitator* für *ne sit h.*, doppelte Negation, welche aber nicht affirmirt, §. 149, 2. מִן so dass nicht, s. §. 129, 2.

11. §. 114, a. מְשַׁכְּמִי בִּבְקָר, *man ergänze: sprach*, od. נִגְלָה offenbarte sich, wie 22, 14 vollständiger steht.

12. §. 116. And. es ist Zither und Harfe ihr Gelag d. h. besteht aus denselben. מִשְׁתִּיחָם kann allerdings auch Sing. seyn, s. §. 90 zu Ende. — פַעַל יְהוָה das *Werk Jehovas* steht im prophetischen Sprachgebrauche öfters von den Strafgerichten, die Gott dem Bösen bereitet (V. 19. Cap. 10, 12), ebenso יָדָיו מַעֲשֵׂה.

13. richtig die LXX: διὰ τὸ μὴ εἶδέναι αὐτοὺς τὸν Κύριον. Vgl. die 2te Hälfte des 12ten Verses. יָדָה ist hier יָדָה, wofür Hos. 4, 16 יָדָה steht.

14. die Unterwelt thut weit auf ihre Gier d. i. ihren gierigen Rachen. — הִדְרָה ihre (d. i. Jerusalems oder Juda's) Pracht.

18. Wehe denen, die die Strafe herbeiziehen an den Stricken des Frevels, und wie mit dem Wagenseile (§. 116, Anm.) Verderben d. i. welche durch ihre Laster mit Gewalt die Strafe beiführen.

19. יְחִישָׁה, תִּבּוֹאָה, das *He parag.* an der dritten Pers §. 48, 3, Anm.

עצת קדוש ישראל ונגדעה: הוי האמרים לרע טוב 20
 ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר
 למחוק ומחוק למר: הוי חכמים בעיניהם ונגה 21
 פניהם נבונים: הוי גברים לשפות יין ואנשי-חיל 22
 למסד שכר: מצדיקי רשע עקב שחד וצדקת צדיקים 23
 וסירו ממנו: לכן כאכל קש לשון אש וחשש 24
 לחבה ירפה שרשם. כמק יהיה ופרחם כאבק יעלה
 כי מאסו את תורת יהוה צבאות ואת אמרת קדוש- 25
 ישראל נאצו: על-כן חרה אף-יהוה בעמו ויט ידו
 עליו ויפחיו ויגרזו ההרים ויהי נבלתם פסוחה בקרב
 חצורו בכל-זאת לא-שב אפו ועוד ידו נטויה:
 ומשא-גם לגוים מרחוק ושרק לו מקצרה הארץ 26
 והנה מהרה קל יבוא: אין-עיה ואין-כושל בו לא 27
 ינום ולא יישן ולא נפתח אזור חלציו ולא נתק שרונה
 נעליו: אשר חציו שנונים וכל-קשתותיו דרכות 28

21. פניהם נגד vor ihrem Angesicht s. v. a. בעיניהם in ihren Augen, näml. in ihrem eigenen Bedünken.

24. פאכל קש לשון אש wie die Feuerflamme Stoppel frisst, באכל sollte als Genitiv des Subjects unmittelbar hinter לשון אש stehen, s. aber §. 130, 2, Anm. — וחשש להבה ירפה und (wie) Gras der Flamme d. i. brennendes Gras zusammensinkt. — יהיה צבאות §. 113, Anm. 2.

25. Die Futura conversa, wie das Praet., bey lebhafter Schilderung der Zukunft §. 123, 3, b. ויט vom Stw. נטה §. 75, 2, b.

26. Er (Jehova) errichtet ein Panier den Völkern, nämlich um sie herbeyzurufen aus der Ferne, im 2ten Gliede: er pfeift ihm d. i. lockt es herbey von dem Ende der Erde her. Bey לו im zweyten Gliede ist zunächst an das assyrische Volk gedacht. Ein Panier auf hohen Bergen aufgesteckt, diente zum Signal für die Völker, sich zum Kriege zu versammeln. Das Bild des zweyten Gliedes ist vom Bienenwärter entlehnt, der durch Pfeifen seine Schwärme herbeylockt. Ausgeführt ist es Cap. 7, 18.

28. Die Hufen seiner Rosse sind für Kiesel geachtet, also: Kiesel gleich an Härte. Harte Hufen gehören zu der Brauchbarkeit und Dauerhaftigkeit eines Kriegssrosses, da man im Alterthum keine eigentlichen Beschläge hatte. Daher beyhm Homer χαλκόποδες, κρυτερόνυχες ἵπποι, Il. 9', 41. Od. φ', 30.

29 פִּרְסוֹת סוּסֵי כָצַר נִחְשְׁבוּ וְגִלְגָּלִיו כְּסוּפָה: שְׂאֵנָה
לוֹ בִלְבָא וְשָׂאג בְּכַפִּירִים וַיִּבְהֶם וַיֹּאחֲזוּ טָרָף וַיַּפְלִיט
וַאֲזַן מִצִּיל:

13. Des Jesaia Berufung zum Propheten-
Amte. Jes. 6.

1 בְּשֵׁנֶת-מוֹת הַמֶּלֶךְ עָזְהוּ וְאַרְאָה אֶת-אֲדָנִי יֹשֵׁב עַל-
2 כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא וְשׁוּלָיו מְלֵאִים אֶת-הַיְיכָל: שְׂרָפִים
עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ יֵשׁ כְּנָפִים יֵשׁ כְּנָפִים לְאַחַד
בְּשֵׁתִים יִכְסֶה פָנָיו וּבְשֵׁתִים יִכְסֶה רַגְלָיו וּבְשֵׁתִים
3 יַעֲוֹף: וְקָרָא זֶה אֵל-זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ
4 יְהוָה צְבָאוֹת מְלֵא כָל-הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: וַיִּנְעֻזוּ אַמּוֹת
5 הַסָּפִים מִקּוֹל הַקּוֹרָא וַהֲבִית יְמֵלָא עֵשֶׂן: וְאָמַר
אֲוִי-לִי כִי-נִדְמִיתִי כִי אִישׁ טִמָּא שִׁפְתָּיִם אֲנֹכִי

Jes. VI, 1. Der erzählende Theil dieses Capitels V. 1—8 ist in Prosa, die Rede Jehova's V. 9—13 in poetischem Parallelismus. וְאַרְאָה nämlich: im Geiste, in einer Vision, in welcher ich mich in den Tempel (הַיְיכָל) versetzt sahe.

2. וְשׁוּלָיו nicht verschieden von עָלָיו §. 151, 2, a. עַל aber wird häufig gebraucht, wenn die Menge des Volkes oder der Krieger den Feldherrn oder König so eng umgibt und umdrängt, dass sie ihm durch ihre Nähe fast lästig wird (gleichs. auf ihm liegt) 2 M. 18, 13. 14. Richt. 3, 19. Hiob 1, 16. 2, 1. — יֵשׁ כְּנָפִים je sechs Flügel, §. 118, 5. Ueber den Dual bey der Mehrzahl §. 86, 5. — Das Decken der Füße mit 2 Flügeln bezeichnet die bescheidene, halbgebückte Stellung mit auf die Schenkel gelegten Händen, mit welcher der Diener des Königs vor seinem Herren steht. Ueber die Futura יִכְסֶה s. §. 125, 4, b.

3. וְקָרָא זֶה אֵל-זֶה וְאָמַר כָּל-הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ die Fülle der ganzen Erde ist seine Herrlichkeit d. i. seine Herrlichkeit füllt die ganze Erde.

4. וַהֲבִית יְמֵלָא עֵשֶׂן (Das Haus füllte sich mit Rauch) nach den Vorstellungen der Hebräer erscheint die Gottheit in einem Lichtglanze (כְּבוֹד), der von Rauch umgeben ist. 2 M. 40, 34. 1 Kön. 8, 10. 11.

5. וְאָמַר כִּי-נִדְמִיתִי כִּי אִישׁ טִמָּא (Wehe mir, denn ich bin verloren) s. zu Richt. 13, 22. Die beyden zu jenem Resultate zusammenwirkenden Ursachen, dass er nämlich ein sündiger Mensch sey und Gott gesehen habe, sind durch כִּי, כִּי eingeführt. S. zu Hiob 38, 20.

וּבַחֹךְ עִם־טִמָּא שְׁפָתַיִם אָלַכִּי יֹשֵׁב כִּי אֶת־הַמֶּלֶךְ
 יְהוָה צָבָאוֹת רָאוּ עֵינַי: וַיֵּעַף אֵלַי אֶחָד מִן־הַשְּׂרָפִים 6
 וַיִּבְדְּלוּ רֹצֶפֶח בְּמִלְקָחַיִם לָקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ: וַיִּגַע 7
 עַל־פִּי וַיֹּאמֶר הִנֵּה נִגַע זֶה עַל־שְׁפָתֶיךָ וְסֹר עֹנֶכָּה
 וַחֲטָאתְךָ תִּכָּפֹר: וַאֲשַׁמֵּעַ אֶת־קוֹל אֲדָנִי אֹמֵר אֶת־מִי 8
 אֲשַׁלַּח וּמִי יֵלֶךְ־לָנוּ וַאֲמַר הִבְנִי שְׁלַחְנִי: וַיֹּאמֶר 9
 לֵךְ וַאֲמַרְךָ לָעָם הַזֶּה שְׁמָעוּ שְׁמָעוּ וְאַל־תִּבְיִנוּ וְרֹאוּ
 רֹאוּ וְאַל־תִּדְעוּ: הֲשִׁמָּן לֵב־הָעָם הַזֶּה וְאֶזְנוֹ 10
 תִּכְבֹּד וְעֵינָיו תִּשְׁעַן פֶּן־יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמַע
 וּלְבָבוֹ יִבִּין וְנֹשֵׁב וְרֹפֵא לוֹ: וַאֲמַר עַד־מָוֶה אֲדָנִי 11
 וַיֹּאמֶר עַד אֲשֶׁר אִם־שָׂאוּ עָרִים מָאִין יוֹשֵׁב וּבָתִּים

7. Der Seraph entsündigt den Propheten durch Berührung mit Feuer und zwar an den Lippen, weil er als heiliger Redner auftreten soll. Jenem Elemente schrieb das ganze Alterthum eine reinigende, entsündigende Kraft zu, wie dem Wasser, nur eine stärkere, da man ausbrennen muss, was sich nicht durch Abwaschung reinigen lässt. Vgl. insbes. Malach. 3, 2. 3. und im N. T. die Taufe durch Geist und Feuer Luc. 12, 49. Auch die Idee des Reinigungsfeuers der katholischen Kirche hängt damit zusammen.

8. וְאִי יֵלֶךְ־לָנוּ wer geht für *uns*, statt: für mich. 'Jehova redet von sich im Majestätsplural, wie I M. 1, 26. §. 106, 2 Anm. *)

9. שְׁמָעוּ שְׁמָעוּ וְגו' eig. höret nur immerhin, ihr werdet es doch nicht verstehen, sehet immerhin, ihr werdet es doch nicht einsehen. Sinn: es ist euer Schicksal, verstockt zu seyn gegen die Worte der Propheten, bis keine Rettung mehr ist.

10. הַשִּׁמָּן לֵב־הָעָם הַזֶּה eig. *make fett* d. i. mache fühllos, verstocke *das Herz dieses Volkes* f. du sollst es verstocken, §. 127, 1. Sinn: weit entfernt, das Volk zu bekehren, wirst du es durch deine Predigten noch mehr verstocken: denn dieses ist sein Geschick. Ebenso die folgenden Imperativen. — וְרֹפֵא לוֹ *intrans.* und (damit es nicht) geheilt werde d. i. Vergebung erlange. Der unglückliche Zustand eines Staates als Strafe Gottes wird öfter unter dem Bilde von Wunden (Jes. 1, 6), die Wiederherstellung des Glückes, welcher Vergebung vorangehen muss, als Heilung geschildert (2 Chron. 30, 20).

11. עַד אֲשֶׁר אִם *bis dass wenn*, schleppender Ausdruck f. עַד אִם oder אֲשֶׁר.

12 מֵאֵין אָדם וְהִיאָרְמָה תִּשָּׂאָה שְׂמָמָה: וְרַחֵק יִדְּלָה אֶת-
הָאָדָם וְרִבָּה הָעֲזוּבָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:

14. Verkündigung des Messias. Jes. 11.

Während das getheilte Reich seinem Untergange immer mehr entgegeneilte, und von der gegenwärtigen Ordnung der Dinge kein Heil mehr zu hoffen war, bildete sich bey den Propheten und dem Volke ein ganzer Kreis religiös-politischer Hoffnungen und Aussichten, welche man, weil sie sich grösstentheils um die Erwartung eines idealischen Königs (מָשִׁיחַ, Χριστός d. i. Gesalbter) herumdrehten, die messianischen zu nennen pflegt. Wenn das Volk durch die göttlichen Strafgerichte genug gebüsst haben wird, — so heisst es der Hauptsache nach in fast allen diesen Weissagungen — blühet ihm eine schönere, goldne Zukunft auf. Ein König aus Davids Stamm, mächtig, weise und gerecht, wird die brüderlich vereinten Reiche Israël und Juda beherrschen, alle Feinde Israëls sich unterwerfen, und die zerstreuten Israëlitin in ihr Vaterland zurückführen. Gottesfurcht und Tugenden aller Art werden im Lande herrschen und die fernsten Völker werden sich zur Religion Jehova's bekehren. Ein ewiger Friede, Fruchtbarkeit, Wohlstand werden das Glück des auserwählten Volkes vollkommen machen. Fast bey allen Propheten findet sich diese Erwartung unter mancherley Wendungen. Eine der lebhaftesten Schilderungen dieser messianischen Zeit ist die folgende von Jesaia ausgesprochene.

2 וַיֵּצֵא הָטָר מִצֹּעַ יֵשִׁי וְנָצַר מִשְׁרָשָׁיו יִפְרֶה: וְנָחָה
עָלָיו רוּחַ יְהוָה רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה

12. (וְרִבָּה הָעֲזוּבָה) und (bis) viel werden der Trümmer im Lande. וְרִבָּה das Verlassene, steht collect. für: von den Einwohnern verlassene, verödete Häuser, Trümmer, Ruinen, vgl. Jes. 17, 9. Nicht: (bis) gross wird die Verödung im Lande.

Jes. XI, 1. וַיֵּצֵא dann sprosst hervor. Die Worte knüpfen sich an das vorige Kapitel, worin der Untergang der Assyrier verkündigt war. Ueber das Praet. von der Zukunft s. §. 124, 4. 6. Das Reis vom Stamm Isai's ist der zu erwartende Davidische Königssohn, der Messias. וְהִיאָרְמָה בִּירְאָתוֹ eig. sein Wohlgeruch d. i. Wohlgefallen ist an der Furcht Jehova's. הִיאָרְמָה ursprünglich mit Wohlgefallen riechen (vgl. §. 151, 3, a.), dann Wohlgefallen an etwas haben (Amos 5, 21). Der Hebräer verwechselt öfter die Begriffe: wohlriechen und gefallen, übelriechen und missfallen.

2. Es ruht auf ihm der Geist Jehova's, (welcher ist) ein Geist der Weisheit und des Verstandes u. s. w.

- רוח דעת ויראת יהוה: וחריו בנראת יהוה ולא-
 למראה עיניו ישפוט ולא-למשמע אזניו יוכיח:
 ושפט בצדק כלים וחוכים במישור לענוי-ארץ והכה-
 ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ומורח רשע: והיה
 צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו: וגר זאב
 עם-כבש ונמר עם-גדי ירפץ ועגל וכפיר ומרוא יחדו
 ונער קטן כהג בם: ופרה רוב תרעינה יחדו ורביצו
 גלדיהו ואריה בפקר יאכל-קבץ: ושעשע יונק על-
 חר פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו חרה: לא-
 ידעו ולא-יגדו יגדו יגדו יגדו יגדו יגדו יגדו יגדו
 הארץ דעה את-יהוה כלמים לים מכסים: והיה
 ביום ההוא שרש ישי אשר עמד לבס עמים אליו
 גוים ידרשו והיתה מנחתו כבוד: והיה ביום ההוא
 יוסיף אדני שנית ידו לקנות את-שאר עמו אשר-
 ישאר מאשור וממצרים ומפחרוס ומכוש ומעיל-
 ומשנער ומחמת ומאמי הגם: ונשא גם לגוים ואסף 12

4. ארץ hier im übeln Sinne von den bösen Bewohnern des Landes s. v. a. רשע im parallelen Gliede, und sonst אדם und אנוש. Die Ruthe des Mundes für strafende Urtheile.

6. Selbst auf die Thiere wird Friede und Eintracht sich erstrecken. Aehnliche Schilderungen bey Erwähnung des goldenen Zeitalters s. Virg. Ecl. 4, 21 ff. 5, 60. Theocrit Id. 24, 84.

9. בכל-הר קדשי auf meinem ganzen heiligen Berge d. i. eig. auf Zion, aber hier im weiteren Sinne: in Jerusalem. — ידעה — das Erkennen den Jehova f. Erkenntniss Jehova's §. 130, 1. — כמים לים מכסים wie Gewässer das Meer (den Meeresgrund) bedecken.

11. יוסיף אדני שנית ידו wörtlich: der Herr wird zum zweyten Male hinzufügen seine Hand, sc. לשלח auszustrecken, für: wird zum zweyten Male seine Hand ausstrecken, um den Rest seines Volkes zu befreyn. Die erste Befreyung war die aus Aegypten. Möglicherweise könnte auch construiert werden: er fügte hinzu mit seiner Hand loszukaufen, nach §. 135, 1, Anm. 3. Aber „mit seiner Hand“ wäre dann überaus matt.

12. נדחי ישראל ונפצות יהודה die vertriebenen (Männer) Israëls, und die zerstreuten (Weiber) Juda's, d. i. alle Vertrie-

כְּרַחֵי יִשְׂרָאֵל וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹּץ מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת
 13 הָאָרֶץ: וְסָרָה קִנְאָתָא אֶפְרַיִם וְצָרֵרִי יְהוּדָה יִכְרְתוּ
 אֶפְרַיִם לֹא-יִקְנֵא אֶת-יְהוּדָה וַיְהוּדָה לֹא-יָצַר אֶת-
 14 אֶפְרַיִם: וְעָפוּ בְּכֹתֶף פְּלִשְׁתִּים יָמָּה יַחְדָּו יָבוּ
 אֶת-בְּנֵי-קָדֶם אָדָם וּמוֹאָב מִשְׁלֹחַ יָדָם וּבְנֵי עַמּוֹן
 15 מִשְׁמַעְתָּם: וְהַחֲרִים יְהוָה אֶרֶץ לְשׁוֹן יָם-מִצְרַיִם
 וְהִנִּיף יָדוֹ עַל-הַנָּהָר בְּעֵינָם רוּחוֹ וְהִכְהוּ לְשִׁבְעָה
 16 גְּחָלִים וְהִדְרִיךְ בַּנֶּעֱלִים: וְהָיְתָה מְסֻלָּה לְשָׂאֵר עַמּוֹ
 אֲשֶׁר יִשְׂאֵר מֵאֲשׁוּר כֹּאֲשֶׁר הָיְתָה לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם עֲלֹתוֹ
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

15. Spottgesang der Juden über den Sturz des Königs von Babel. Jes. 14, 4—21.

Dieser Abschnitt bildet nur einen Theil eines längeren Orakels über den Untergang von Babel (Cap. 13, 1—14, 23), welches zwar in der Sammlung der jesaianischen Orakel steht, aber aus historischen und philologischen Gründen nicht von diesem Propheten herrühren kann, sondern von einem ungenannten prophetischen Dichter aus der Zeit des babylonischen Exils verfasst seyn muss. S. darüber meinen Commentar über den Jesaja Th. I.

bene und Zerstreute von Israel und Juda. Die Verbindung des Masc. und Fem. drückt Allgemeinheit aus, s. 3, 1.

13. צָרֵרִי יְהוּדָה יִכְרְתוּ *die Feindseligen in Juda* (welche nämlich die Eintracht zwischen beyden Reichen hätten hindern mögen) *werden vertilgt werden.*

14. וְעָפוּ בְּכֹתֶף פְּלִשְׁתִּים *sie fliegen vereinigt auf die Schulter der Philister d. i. greifen sie plötzlich mit vereinigter Macht an.* Das Bild ist von einem Raubvogel hergenommen. Sinn: Sie vereinigen sich zur Bekämpfung gemeinschaftlicher Feinde. כָּתֶף *st. absol. pro constr.*, wie in אֱלֹהִים צְבָאוֹת §. 111, 1, Anm.

15. Um die Rückkehr der Vertriebenen desto leichter zu machen, wird Jehova den arabischen Busen versiegen lassen, und den Euphrat in sieben Ströme zertheilen. „Zunge des ägyptischen Meeres“ ist der arabische Meerbusen. הַחֲרִים eig. verfluchten. Ein Fluss oder Meer aber, dem Jehova flucht, versiegt. Vgl. Ps. 106, 9. Jes. 50, 2. — בְּעֵינָם רוּחוֹ *mit dem Schrecken seines Zorns f. mit seinem schrecklichen Zorn.*

S. 448 ff. Die dort gedruckten jüdischen Exulanten (vgl. oben Ps. 137) hofften damals ihr Heil von der Eroberung Babylons durch den medisch-persischen Eroberer Cyrus, und die unter ihm lebenden Propheten weissagen diese Zerstörung als Strafe Babels für seinen Uebermuth und sein an Israel geübtes Unrecht (s. Jes. 13. 14. 21. 46. 47.). In dem vorliegenden Orakel legt der phantasiereiche Dichter den befreiten Exulanten folgendes Spottlied (משל) in den Mund, welches sie über den gefallenen Tyrannen singen sollen. — Ausführlichere Erläuterungen über dieses und die vorhergehenden Stücke aus Jesaja s. in dem angef. Commentar (Leipzig 1821. 2 Bde. 8.).

5. 4 אִךְ שֵׁבַת נָגַשׁ שְׁבָתָהּ מִדְּהָבָה: שֶׁבַר יְהוָה מִטָּה 4
 6 רָשָׁעִים שֶׁבַט מְשָׁלִים: מָכָה עַמִּים בְּעֶבְרָה מִכָּת 6
 7 בְּלִפְי סִכָּה לָדָה בָּאָה גּוֹלִים מִדְּדָף בְּלִי חֶשֶׁד: נָחָה 7
 8 שְׁמָטָה כָּל-הָאָרֶץ פָּצְחוּ רִנָּה: גַּם-בְּרוּשִׁים שִׁמְחוּ לָהּ 8
 אֲרָזֵי לְבָנוֹן מָצְאוּ שְׁכֵבֶתָּ לֹא-יַעֲלֶה הַכְּרָרִי עֲלֵינוּ:
 9 שְׂאוּל מִתַּחַר־רִגְזָהּ לָהּ לְקִנְיָנָהּ בּוֹאֶה עֹרֵר לָהּ 9

Jes. XIV, 4. Das ἀπ. λεγόμεν. מִדְּהָבָה ist, wenn diese Lesart richtig ist, zu erklären: Golderpresserin, *Part. Hi. demom.* von dem chald. דִּהַב s. v. a. das hebr. דָּהַב Gold. Aber eine alte Ausg. (*ed. Thessalonica.*) liest מִדְּרָבָה Bedrückung, Frohndienst, von דָּרַב, welches auch 3, 5 mit נָגַשׁ im Parallelismus steht, und wahrscheinlich ist dieses vorzuziehen, zumal auch die alten Uebersetzer es auszudrücken scheinen.

5. מְשָׁלִים Herrscher, mit dem Nebengriffe: Tyrannen.

6. (Der Stab) der die Völker schlug im Grimm mit Schlägen ohne Nachlass, dopp. Accus. wie νικᾷ τινα νίκην μεγάλην vgl. §. 135, 1, Anm. 1. — (מִדְּדָף בְּלִי חֶשֶׁד) nach der gewöhnlichen Lesart: mit einer Bedrückung, (welcher man) nicht Einhalt that. Höchst wahrscheinlich und durch den Parallelismus geradezu geboten ist aber die Conjectur: מִדְּרָה (von דָּרָה) mit einer Herrschaft die nicht schonte.

8. Selbst die leblose Natur freut sich über den Untergang des Tyrannen, die Cedern des Libanon, weil sie nicht mehr verwüstet werden. Das letzte Glied enthält die Worte der Cypressen und Cedern.

9. Das Todtenreich geräth in Bewegung und seine Bewohner gehen spottend dem neuen Ankömmlinge entgegen. מִתַּחַר unten (nicht: von unten) s. §. 147, 1 zu Ende. — רִגְזָהּ kommt in Bewegung durch dich, s. zu 1 Kön. 10, 1. Die Verba עֹרֵר und יִקְמוּ stehen, obgleich ebenfalls in Bezug auf שְׂאוּל, im Masculino,

רָאִים כָּל-עַתּוּדֵי אֶרֶץ הַקִּים מִכְסֹּאוֹתָם כָּל מַלְכֵי
 10 גּוֹיִם: כָּל־ם יֵשְׁנוּ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיךָ גַּם-אַתָּה חֲלִיתָ כְּמוֹנוּ
 11 אֲלִינוּ בְּמִשְׁלֶתָ: חֹרֵר שְׂאוּל גְּאוֹנֶה הַמִּירָה בְּבִלְיָה
 12 תַּחְתִּיךָ יֵצֵעַ רָמָה וּמִכְסִּיךָ תוֹלַעַה: אִיךָ נִפְלֶתָ
 מִשְׁמַיִם הִילַל בֶּן-שָׁחַר בְּגִדְעָה לְאֶרֶץ חֹלֶשׁ עַל-גּוֹיִם:
 13 וְאַתָּה אָמַרְתָּ בִּלְבָבְךָ הַשָּׁמַיִם אֵעֲלֶה מִמֶּעַל לְכוֹכְבֵי-
 אֵל אֲרִים בְּסֵאִי וְאֵשֶׁב בְּהַר-מוֹעֵד בִּירְכְּתִי צָפוֹן:
 14 אֵלֶּה עַל-בְּמִתִּי עַב אֲדַמָּה לְעִלְיוֹן: אֵךְ אֵל-
 16 שְׂאוּל תֹּרֵר אֵל-יִרְכְּתִי-בֹר: רֵאִיךָ אֵלֶיךָ יִשְׁגִּיחוּ
 אֵלֶיךָ יִתְבֹּנְנוּ הַזֶּה הָאִישׁ מִרְגֵּז הָאֶרֶץ מִרְעִישׁ
 17 מִמְּלָכוֹת: שֶׁם תָּבֵל בְּמִדְבָּר וְעֵרִיו הָרֶם אֲסִירָיו לֹא
 18 פָּתַח בְּיָתָהּ: כָּל-מַלְכֵי גּוֹיִם כָּל־ם שָׁכְבוּ בְּכְבוֹד אִישׁ

nach §. 144 Anm. 1. Der Satz: die Unterwelt regt die Schatten auf, ist aber blos poëtische Wendung f. die Schatten in der Unterwelt regen sich auf. Man schreibt dem Orte und der Zeit die Handlungen zu, die darin vorgehen (8, 23. Hos. 5, 7).

11. *וְאַתָּה תַּחְתִּיךָ יֵצֵעַ רָמָה* *unter dich ist Gewürm gebettet*, d. i. du liegst auf Würmern. §. 90 zu Ende.

12. *הִילַל* ist sonst (Ezech. 21, 17. Zach. 11, 2) *imp. Hi.* von *יָלַל*: *heulen, jammern*, hier drohend f. du sollst jammern. §. 127, 1. Aber LXX. *Vulg.* Luth. nehmen es als *Subst.* Morgenstern, eig. Glanzstern, wo es dann von *הִילַל* glänzen abzuleiten und wahrscheinlich *הִילַל* (nach *הִיכַל* §. 54, 1) zu lesen ist. Für letzteres ist der Zusammenhang und Parallelismus.

13. Der *Berg der Versammlung* (der Götter) im äussersten Norden bezieht sich auf eine mythische Vorstellung der meisten morgenländischen Völker von einem heiligen Berge; gleichsam einem orientalischen Olymp im Norden der Erde, auf welchem Götter und Genien wohnen; sich den Menschen offenbaren u. s. w. Bey den Persern heisst dieser Berg Albordsch, bey den Indiern Meru. Wahrscheinlich haben die Hochgebirge Armeniens und des Caucasus diese Vorstellungen veranlasst. Hier steht daher dieser Berg im Parallelismus mit dem Himmel.

15. *אֵךְ אֵל שְׂאוּל וְגוֹ' nur* (nicht anderswohin als) *in die Unterwelt* bist du gestürzt, statt den Himmel zu ersteigen.

16. Vor dem zweyten Glied ist *לְאֹמַר* hinzuzudenken.

בביתו: ואתה השלכת מקברך כנצר פלעב 19
 לבש חרקים מטעני חרב יורדי אל-אבני-בור
 כנצר מוכס: לא-תחד אתם בקבורה פי-ארץ 20
 שחת עמך הרגה לא-יקרא לעולם זרע מתעים:
 הכינו לבניו מטיב פעון אבתם בל-יקמו וירשו 21
 ארץ ומלאו פני-תבל ערים:

16. Die Heuschreckenverwüstung. Joel 1. 2.

Eine der schrecklichsten Naturplagen des Morgenlandes sind die verheerenden Züge der Waderheuschrecke, welche gewöhnlich mit schrecklicher Dürre verbunden, ganze Strecken in halbe Wüsteneyen verwandeln, oder wenigstens die Erndten ganzer Jahre vernichten. Sie verzehren die Saat, das Laub und selbst die Schaale der Bäume, ihre heranziehenden Schaaren verdunkeln beynahe das Sonnenlicht, und wo sie sich herablassen, decken sie dichtgedrängt die Erde. Die lebhaftete Schilderung einer solchen Verwüstung bey unserm Dichter kommt genau mit den Beschreibungen derselben bey Naturhistorikern und Reisenden überein. Seinen religiösen Ansichten zufolge stellt er die Landplage als ein göttliches Strafgericht dar, ermahnt zur Bekehrung und Besserung, und verheisst unter dieser Bedingung die Abwendung des Unheils und neue Segnungen von Jehova.

In das Abendland verirren sich solche Heuschreckenzüge nur selten. Doch erlebte unter andern Luther mehrere dergleichen, welche er (6. B. S. 2176. Walch. Ausg.) so beschreibt: „Anno 1544 hat man gesehn an vielen Enden in Deutschland viel unzählige grosse Haufen ungewöhnlicher Heuschrecken, gleich als mit Münchskappen, grau, gelb und schwarz, die weit und breit die Saat auf den Aeckern, die Früchte auf dem Felde auffrassen und verderbeten. Und im vergangenen Jahre, das ist im 46, haben sie etliche Länder, so an Italien stossen, bey Trient, und an dem

19. מִקְבְּרָךְ ohne dein Grab d. h. ohne das dir gebührende Grab. — מוכס — לבש *angethan* (d. i. bedeckt) mit Erschlagenen, vom Schwert Durchbohrten, die in die Steine der Gruft hinabsteigen d. i. die aber in steinerne Gräfte bestattet werden, (liegst du da) wie ein zertretenes Aas. Sinn: den übrigen dich umgebenden Leichen bereiten doch noch ihre Angehörigen ein ehrenvolles Felsengrab, dir verhasstem Tyrannen versagt man die Ehre des Grabes.

21. Aufforderung an die Meder und Perser, alle Ueberbleibsel des Tyrannen vollends auszutilgen.

Orte im Lande zu Sachsen, das an die Schlesien stösst, mit grossen Haufen geplagt und Schaden gethan, und sind kommen bis gen Königsberg, so im Lande zu Franken liegt." (Das Jahr 1546 hätte Luther selbst, der in demselben gestorben, nicht das vergangene nennen können. Die Erklärung über den Joel ist aber auch nicht wörtlich von ihm verfasst, sondern von Veit Dietrich im Jahr 1547 aus seinen Vorlesungen zusammengetragen). In den letzten Jahren sind bekanntlich Spanien und Ungarn öfter von solchen Zügen heimgesucht worden.

2 שָׁמְעוּ-זאת הַזְקֵנִים וְהָאִיּוֹנוֹת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַחַיְתָּה
 3 זאת בְּיָמֵיכֶם וְאִם בְּיָמַי אֲבִיתֵיכֶם: עָלֶיהָ לְבַגֵּיכֶם
 4 סָפְרוּ וּבְגִידֵיכֶם לְבַגְתֶּם וּבְגִיתֶם לְדֹר אַחֵר: יֵתֵר
 הַגֶּזֶם אֲכַל הָאָרֶבָּה וְיֵתֵר הָאָרֶבָּה אֲכַל הַיֶּלֶק
 5 וְיֵתֵר הַיֶּלֶק אֲכַל הַחֲסִידָה: הִקִּיצוּ שְׂכֹרִים וּבְכוֹרֵי
 וְהִלִּילוּ בָּל-שְׁחִי יֵין עַל-עֲסִיס כִּי גָבַר מִיָּדֵיכֶם:
 6 כִּי-גֹי עָלָה עַל-אֶרֶצִי עֲצוֹם וְאִין מִסְפָּר שָׁפָיו

Joel I, 4. Die vier verschiedenen Namen bezeichnen höchst wahrscheinlich die Heuschrecke in gewissen Lebens- und Entwicklungsperioden, in deren jeder sie (gleich dem Schmetterlinge) in einer anderen Gestalt erscheint. Den Eyern entschlüpfen nämlich zuerst im Frühjahr eine Art Raupen (*bruchus*), welche aber schon ganz die Gestalt der nachmaligen Heuschrecken haben, nur ohne Flügel und äussere Geschlechtstheile. Während ihres Heranwachsens häuten sie sich viermal; nach der dritten Häutung treten die äusseren Geschlechtstheile und die Flügel hervor, letztere noch in zwei hornartige Scheiden gehüllt, die senkrecht auf dem Rücken emporstarren, und mit deren Hülfe sie zwar noch nicht fliegen, aber mit vermehrter Kraft hüpfen (*lat. attelabus*). Mit der vierten Häutung streifen sie diese Scheiden ab, und erscheinen nun vollständig beflügelt. Unter גֶּזֶם (Fresser), welcher den Anfang der Verwüstung macht, ist wahrscheinlich der *bruchus* zu verstehen; אֶרֶבָּה ist der gewöhnlichste Name f. Heuschrecke überhaupt, hier wohl speciel-ler für die H. in den ersten Häutungen; יֶלֶק bezeichnet ziemlich sicher den *attelabus* mit den Flügelscheiden (vgl. Nah. 3, 16: *der Jelek zieht sich aus*, d. h. streift die Flügelscheiden ab und fliegt davon), und חֲסִידָה dann die ausgebildete Heuschrecke.

5. Die Heuschrecken sind vorzüglich den Weinstöcken gefährlich, daher die Apostrophe an die Winzer.

6. Die Heuschrecken heissen hier ein Volk, wie beym Homer (Il. 2, 87) die Bienen: ἦντε ἔθνεα εἰσι μελισσῶν ἀδινῶν.

7 שְׁנֵי אַרְיֵה וּמַתְלֵעוֹה לְבִיא לוֹ: שֶׁם גִּפְנֵי לְשֹׁמֵה
 וְחֹאנְתִי לִקְצֹפָה חֲשֹׁף חֲשֹׁפָה וְהַשְׁלִיךְ הַלְבִּינו
 8 שְׂרִיגֶיהָ: אֵלֵי כְּבַתּוּלָה חֲגֵרָהּ - שֶׁן עַל - בְּעַל
 9 גְּעוּרֶיהָ: הֶכְרֵם מִנְחָה וְנִסְדָּ מִבֵּית יְהוָה אָבְלוּ
 10 חֲפֵתִיכִים מִשְׁרָתִי יְהוָה: שִׁדֹּר שְׂדֵה אָבְלָה אֲדָמָה
 11 פִּי שִׁדֹּר דָּגֵן חֹבֵשׁ תִּירוֹשׁ אֲמַלֵּל יִצְהָר: חֲבִישׁוּ
 אֲפָרִים הִילִילוּ כְּרָמִים עַל - חֲטָה וְעַל - שְׁעוֹרָה כִּי
 12 אֲבַד קִצִּיר שְׂדֵה: הִנֵּפֶן הֹבִישָׁה וְחֹתָאכָה אֲמַלְלָה
 רִמּוֹן גַּם - תָּמָר וְחַפְזוֹת כָּל - עֵצִי הַשְׂדֵה יִבְשׁוּ כִּי
 13 חֲבִישׁ שִׁשָּׁן מִן - בְּנֵי אָדָם: חֲגֵרוּ וְסִפְרוּ חֲפֵתִיכִים
 הִילִילוּ מִשְׁרָתִי מִזִּבְחַ בָּאוּ לִיכֹו בַּשְּׁקִים מִשְׁרָתִי
 אֲלֹהֵי לִי נִמְנַע מִבֵּית אֱלֹהֵיכֶם מִנְחָה וְנִסְדָּ:
 14 קִדְּשׁוּ - צוֹם קְרָאוּ עֲצֹלָה אֲסַפּוּ זִמְנִים כָּל יוֹשְׁבֵי
 15 הָאָרֶץ בֵּית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנִשְׁקוּ אֶל - יְהוָה: אָהָה
 לַיּוֹם כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה וְכִשָּׁר מִשְׁדֵּי יָבוֹא:

Zähne des Löwen werden ihnen zugeschrieben, insofern sie gleich schädlich und furchtbar sind, als jene.

7. שְׂרִיגֶיהָ *weiss d. i. abgeschält sind seine Ranken.*

8. Die Anrede: *Klage!* u. s. w. ist an Zion gerichtet.

10. חֲבִישׁ hier: vertrocknet seyn (s. יָבֵשׁ no. I. *Hiph.*), dagegen V. 11 beschämt dastehen (s. יָבֵשׁ no. II). Die verschiedenen Bedeutungen der Form bilden eine Art von Wortspiel.

12. אָדָם — חֹבֵשׁ *constr. praegnans* (§. 138): *versiegt ist die Freude* (und entflohen) *den Menschenkindern.*

13. חֲגֵרוּ *sc. שֶׁן*, welches auch einige MSS. im Texte haben.

14. קִדְּשׁוּ צוֹם *heiligt ein Fasten*, d. i. stellt ein heilig zu feyerndes Fasten an.

15. Mehrere Ausleger nehmen V. 15 — 20 als Gebet, welches der Dichter dem Volke in den Mund legt. Besser behält man sie als Worte des Dichters bey. Der *Tag Jehova's* ist der grosse, schreckliche Gerichtstag, den einst Jehova über Juden und Heyden, Gerechte und Ungerechte halten wird, und von dem man glaubte, dass ihm grosse Umwälzungen der Natur vorangehen würden. Noch unser gemeiner Mann glaubt bey fürchterlichen Naturerscheinungen, als Orcanen, Gewittern, der jüngste Tag sey nahe. Vgl. 2, 1. — וְכִשָּׁר מִשְׁדֵּי יָבוֹא *wie Verwüstung vom Allmächtigen kommt er*, so schnell und plötzlich, wie Gottes Wetter. In שִׁדֹּר und שְׂדֵה wieder ein Wortspiel.

16 הָלֹא נִגְדַּר עֵינֵינוּ אֲכַל נִכְרַח מִבֵּית אֱלֹהֵינוּ שְׁמַחָה
17 וְגִילָה: עָבְשׁוּ פָּרוֹת פִּתְרוֹת מִגִּרְפְּתֵיהֶם נִשְׁמֹו
18 אֲצִלוֹת נִדְרָסוּ מִמִּגְרוֹת כִּי הִבִּישׁ דָּגָן: מֵה-נֶאֱנַחָה
בַּהֲמָה נִבְכוּ עֲדָרֵי בָקָר כִּי אִין מִרְעָה לָהֶם גַּם-עֲדָרֵי
19 הֲצֹאן נֶאֱשָׁמוּ: אֵלֶיךָ יְהוָה אֶקְרָא כִּי-אֵשׁ אֲכָלָה
20 נֵאוֹת מִדְּבָרִי וְלִהְבֹּחַ לִחְטָה כָּל-עֲצֵי הַשָּׂדֶה: גַּם-
בַּהֲמוֹת שָׂדֶה תִּשְׁרוּגוּ אֵלֶיךָ כִּי יִבְשׁוּ אֲפִיקֵי מַיִם וְאֵשׁ
אֲכָלָה נֵאוֹת הַמִּדְבָּר:

1, II תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן וְהִרְיעוּ בְּהַר קֹדֶשׁ: יִרְגְּזוּ כָּל-
2 יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי-בָא יוֹם-יְהוָה כִּי קָרוֹב: יוֹם חֲשָׁד
וְאֶפְלָה יוֹם עָנָן וְעֶרְפֹּל כְּשֹׁחַי פָּרֵשׁ עַל-הַדָּרוֹת
עַם רָב וְעֲצוֹם כָּמְתוּ לֹא נִהְיָה מִן-הָעוֹלָם וְאַחֲרָיו
3 לֹא יוֹסֵף עַד-שְׁנֵי דוֹר וְנִדּוֹר: לִפְנֵי אֲכָלָה
אֵשׁ וְאַחֲרָיו תִּלְהֹט לִהְבֹּחַ כְּגֹז-עֵץ הָאָרֶץ לִפְנֵי
וְאַחֲרָיו מִדְּבָר שְׁמָמָה וְגַם-פְּלִיטָה לֹא-תִיָּתֶה לוֹ:
4 כַּמֵּרָאָה סוֹסִים מֵרֵאשִׁי וּכְפָרִשִׁים בֶּן יִרְצוֹן:

17. v. Von nun an bis V. 20 blos Beschreibung der Dürre. Der höchste Grad derselben ist, wenn die Körner in der Erde vertrocknen. — מִמִּגְרוֹת — נִדְרָסוּ die Vorrathshäuser werden eingerissen, weil der Landmann ihrer für lange Zeit nicht zu bedürfen glaubt. — גַּם עֲדָרֵי הֲצֹאן נֶאֱשָׁמוּ auch die Schaafheerden büssen f. gehen zu Grunde.

19. Feuer und Flamme blos hyperbolisch von der Sonnen-
gluth.

20. בַּהֲמוֹת — תִּשְׁרוּגוּ §. 143, 3.

II, 1. Das Trompetenblasen von hohen Bergen herab diente zu einem Versammlungs- und Warnungszeichen bey einbrechenden Unglücksfällen, namentlich bey der Ankunft feindlicher Heere (Amos 3, 6). Hier verkündet es die mögliche Annäherung des grossen Gerichtstages.

2. לֹא יוֹסֵף sc. לְהִיָּוֶה es wird nicht wieder seyn.

4. Dieselbe Vergleichung der Heuschrecken mit Rossen s. Offenbarung 9, 7. Der Vergleichungspunkt liegt in dem Galoppiren (vgl. Hiob. 39, 20) beyder Thiere.

- 5 בקול מרככות על-ראשי ההרים ירקדון בקול
 להב אש אכלה קש בעם עצום ערוך מלחמה:
 6 מפניו יחילו עמים כל-פנים קבצו פארו: 6
 7 כנפורים ירוצו פאנשי מלחמה יעלו חומה
 8 ואיש בדרךיו ילכו ולא יעבטון ארחותם: ואיש
 אחיו לא ידחקין גבר במסלתו ילכו ובעד השלח
 9 יפלו לא יבצעו: בעיר ישקו בחומה ירצו בפתים
 10 יעלו בעד החלונות ובאו כנפב: לפניו רגזה
 11 ארץ רעשו שמים שמש וירח קדו וכוכבים
 12 אספו נגהם: ויהיה נתן קולו לפני חילו
 13 כי רב מאד מחנהו כי עצום ועשה דברו כי-גדול
 14 יום-יהיה וגורם מאד ומי יכילנו: וגם-עפה
 15 נאם-יהיה שבו עדי בכל-לבבכם ובצום ובבכי
 16 ובמספר: וקרעו לבבכם ואל-בגדיכם ושובו אל-
 17 יהוה אלהיכם כי-חפון ורחום הוא אך אפים ורב-
 18 חסד ורחם על-הרעה: מי יודע ישוב ונחם וחסד
 19 אחריו ברכה מבחח ונסך ליתוה אלהיכם: תקעו
 20 שופר בציון קדשו-צום קראו עצרה: אספו-עם קדשו

5. Von dem Geräusch, welches diese Schwärme machen, sagt Plin. H. N. 11, 29: *tanto volant pennarum stridore, ut aliae alites credantur.*

6. Alle Gesichter פארו קבצו ziehen die Schönheit ein d. i. verlieren sie, werden blass vor Angst und Schrecken. Vgl. V. 10: die Sterne verlieren ihren Glanz.

7. Shaw's Reisen (S. 166): „Sie halten ihre Ordnung wie Soldaten. So wie sie vorrücken, übersteigen sie jeden Baum und jede Mauer, die ihnen in den Weg kommt, ja sie kommen sogar in die Häuser und Schlafzimmer wie die Diebe.“

10. Plinius a. a. O. „*solem obumbrant.*“

11. Jehova selbst führt das Heer an, und befehligt es mit seiner Donnerstimme.

12. Von nun an Aufforderung zu Busse und Besserung, aber zu wirklicher, nicht bloß durch äussere Zeichen.

14. Wer weiss? er wird umkehren, Ausdruck der Hoffnung, dass es geschehen werde. 2 Sam. 12, 22. Jon. 3, 9, vollständiger Esth. 4, 14, vgl. das lat. *haud scio an f.* vielleicht.

קָהַל קִבְּצוּ זָקָנִים אֲסֹפוּ עוֹלָלִים וַיּוֹנְקִי שְׂרָדִים יֵצֵא חֶזֶן
 17 מִחֻדְרוֹ וְכֻלָּה מִחֻפָּתָהּ: בֵּין הָאוֹלָם וְלִמְזֻבָּחַ יִבְכוּ
 הַכֹּהֲנִים מִשְׁרָתִי יִהְיֶה וַיֹּאמְרוּ חוֹסֶה יִהְיֶה עַל-עַמָּה
 וְאֵל-תֵּתֶן כְּחֻלְתֶּךָ לְחֻרְפָּה לְמִשְׁלַבָּם גִּילִם לָמָּה
 18 יֹאמְרוּ בְּעַמִּים אֵיחָ אֱלֹהֵיהֶם: וַיִּקְנֵא יִהְיֶה לְאַרְצוֹ
 19 וַיַּחְמַל עַל-עַמּוֹ: וַיַּעַן יִהְיֶה וַיֹּאמֶר לְעַמּוֹ הִנְנִי
 שִׁלַּח לָכֶם אֶרֶץ-הַדִּדְגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וְשִׁבְעָתָם
 20 אֲחֹו וְלֹא-אֲתֵן אֲתָכֶם עוֹד חֻרְפָּה בְּגוֹיִם: וְאֶרֶץ-
 הַצִּפּוֹנִי אֲרַחֵק מֵעֲלֵיכֶם וְהַדְּחִיתִי אֶל-אֶרֶץ צִיָּה
 וְשִׁמְמָה אֶת-פָּנָיו אֶל-הַיָּם הַקְּדָמִי וְסוּפוֹ אֶל-הַיָּם
 הָאַחֲרֹון וְעָלֶיהָ בָּאֲשׁוּ וְהַעֲלָ צִחְכְּהָ כִּי הַגִּדִיל
 21 לַעֲשׂוֹת: אֶל-תִּירָאִי אֲדָמָה גִּילִי וְשִׂמְחִי כִּי-הַגִּדִיל
 22 יִהְיֶה לַעֲשׂוֹת: אֶל-תִּירָאוּ בַּחֲמוֹר שְׂדֵי כִּי דָשְׁאוּ
 בְּאוֹרֵי מִדְבָּר כִּי-עַץ נִשְׂאָ פָרִיו וְהָאֵנָה וַגִּפֶּן נִתְּנוּ
 23 חֵילִם: וּבְנֵי צִיּוֹן גִּילוּ וְשִׂמְחוּ בִּיהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם כִּי-
 נָתַן לָכֶם אֶת-חֲמוּרָהּ לְצַדִּיקָהּ וַיּוֹרֶד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרָה

18. Die *Futura conversa* וַיִּקְנֵא, וַיַּחְמַל, V. 18. 19 setzen die Schilderung der Zukunft fort. §. 126, 3, *litt. b.* Unpassend wäre, sie als historische Angabe des Erfolges zu nehmen.

20. Die *Nordischen* (*collect.*) heissen hier die Heuschrecken, insofern sie wahrscheinlich aus der nordöstlich gelegenen Wüste über Syrien und Hamath herüber kamen. מֵעֲלֵיכֶם von euch, aber mit dem Nebengriffe, dass es ihnen lästig war (gleichs. über dem Halse lag). Ihren Untergang finden die Heuschreckenschwärme gewöhnlich, indem sie vom Winde in dürre Gegenden, wo sie umkommen, oder ins Meer getrieben werden. Hier soll ihr Vortrab (פָּרִיו) ins Ostmeer (d. i. das todte Meer), ihr Nachtrab in das Westmeer (d. i. das mittelländische Meer) getrieben werden. — כִּי הַגִּדִיל לַעֲשׂוֹת weil es so gross that. Dieselbe Phrase bedeutet sonst auch: Grosses thun, vollbringen, so im folgenden Verse.

23. בְּרִאשׁוֹן am richtigsten schon die LXX καθὼς ἔμπροσθεν. *Vulg. sicuti in principio.* אֶ hat unleugbar die Bedeutung: in der Weise, wie (wie das griech. ἐν z. B. ἐν θηρόσ auf Art der Thiere) vgl. Handwörterb. I, S. 215 (4te Ausg.). Nicht passend ist hier: in der ersten Zeit f. sobald als möglich, und unerweislich: eben erst, vor kurzem.

24 וּמִלְּקוֹשׁ בְּרֹאשׁוֹן: וּמֵלֶאֱוִי הַגִּרְנוֹת בְּרֹאשׁוֹ וְהַשִּׁיקוּ הַיִּקְבִּים
 25 תִּירוֹשׁ וַיִּצְהָר: וְשִׁלַּמְתִּי לָכֶם אֶת־הַשָּׂלִים אֲשֶׁר אָכַל
 הָאֲרֶבֶה תֵּנֶלֶק וְהַחֲסִיל וְהַגִּזְזִים חִילֵי הַגִּדּוֹל אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּי
 26 בָכֶם: וְאָכַלְתֶּם אֶכּוֹל וְשָׂבַעַ וְחִלַּלְתֶּם אֶת־שֵׁם יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיֵּא וְלֹא־יִבְשׁוּ עַמִּי
 לְעוֹלָם:

26. אֲשֶׁר־עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיֵּא vgl. §. 128, 3, b. —
 der mit euch gehandelt hat zum Wunderthun, d. i. auf das Wunder-
 barste.

Erklärendes Wortregister.

N. pr. bedeutet *Nomen proprium*; *N. gent.* *Nomen gentilicium*. Die appellative Bedeutung der *Nomina propria* ist, wo sie deutlich war, in Parenthese gesetzt. *Coll.* bed. *Collectivum*; פ' bed. פְּלִי, d. i. *aliquis*. Wenn vor die verschiedenen Bedeutungen eines Wortes römische Zahlen (I. II) gesetzt sind, so zeigt dieses an, dass dieselben in keiner erweislichen Verwandtschaft stehen. Die Stammwörter sind mit grösserer Schrift gedruckt.

א.

אב *st. constr.* אָבִי *m.* Vater. Ueber *Vater des Königs* s. zu I M. 45, 8. 2) Erzeuger, Schöpfer. Hiob 38, 28. *Plur.* אָבוֹת Väter, Vorfahren. (§. 94, 2.)

אבר *fut.* יֵאָבֵר zu Grunde gehen.

אבה *fut.* יֵאָבֵה geneigt seyn, wollen.

אבס *m.* Krippe. *Stw.* אָבַס füttern, mästen.

אביון dürrig, arm, vom *Stw.* אָבָה in der Bedeutung: begehren, bedürfen.

אב *s.* אָב.

אבל *Kal* u. *Hithp.* trauern. Davon

אָבֵל trauernd.

אָבֵל *Adv.* gewiss, in der That! Es steht f. בָּל (im Arab. aber, ja sogar) vom *Stw.* בָּלָה.

אָבֵן *f.* (als *m.* nur I Sam. 17, 40) *Plur.* אָבָנִים Stein, insbes. Edelstein.

אָבִיר (Vater des Lichtes) *N. pr.* eines Feldherren des Saul.

אָבֵק *m.* Staub, und zwar der dünne, aufliegende, versch. von צָפָר. *Stw.* אָבַק schlagen, zerschlagen.

אָבֵר *Hi.* sich emporheben. Davon

אָבֵרָה *f.* Schwungfeder.

אָבֵרָה (Vater der Menge, vgl. I M. 17, 5) *N. pr.* Abraham, Sohn des Terah, aus Mesopotamien, Stammvater des hebräischen Volkes.

אָגֵל *m.* nur Hiob 38, 28 (Wasser-) Behälter. *Stw.* אָגַל im Arab. *Conj. II.* Wasser sammeln.

אָגֵם *m.* Teich, Sumpf. *Stw.* אָגַם im Arab. von stehendem, faulem Wasser.

אָד *m.* aufsteigender Dunst. Im Arab. entspricht אֵיֶד *ijad* Dunstkreis, eig. Schleyer, Umgebung, vom *Stw.* אָדִיר umgeben.

אָדִיר und אָדָם *m.* (roth) 1) ältester Sohn des Isaac, gewöhnlicher Esau genannt. 2) das

von ihm abstammende Volk u. Land der Edomiter, griech. Idumäa, Idumäer, südlich von Palästina; als Volk *m.* als Land *f.*

אֲדֹנָי *m.* Herr, sey's Befehlshaber od. Besitzer oder blosser Ehrenbenennung. *Plur.* אֲדֹנָיִם mit Singularbedeutung, dass. §. 106, 2. *Stw.* דָּוָן richten, herrschen.

אֲדִיר *adj.* herrlich. *Stw.* אָדָר.

אֲדָם roth seyn.

אָדָם *m.* Mensch, und *coll.* Menschen. Poëtisch steht dafür אָדָם בֶּן-אָדָם Menschensohn, und häufiger im *Plur.* אָדָם, welche Umschreibung den fehlenden grammatischen Plural des Wortes ersetzt.

אֲדָמָה *f.* Erde, 2) Acker, 3) Land.

אָדָם *s.* אָדָם.

אֲדָמָה *m.* rothhaarig. *Stw.* אָדָם.

אֲדָן *m.* Grundveste eines Gebäudes. *Stw.* ungebr.

אֲדָרִי *der Herr* vorzugsweise, von Gott gebraucht. Die Endung י־ ist *Plur. majest.* §. 106, 2, *b*, durch das Kamez verschieden von אֲדָרִי *domini mei*.

אָהַב und **אָהַב** lieben. Davon **אָהָבָה** *f.* Liebe, eig. *Infinit.* des vorigen. (§. 45, 2. litt. *b*.)

אָהָה *Interj.* wehe! mit לָ, z. B. אָהָה לַיּוֹם wehe über den Tag!

אָהָל *m.* Zelt.

אָהָל (eig. Wille, Wahl, vom *Stw.* אָהָה), dann *Conj.* 1) oder, 2) wenn, s. 1 Sam. 20, 10.

אָהָל und **אָהָל** ungebr. *Stw.* 1) bengen, krümmen, dah. wenden, umgeben. Davon אָהָל 2) niederdrücken, durch eine Last. 3) stark, heftig seyn. Davon אָהָל.

אָהָי *Interj.* wehe!

אָהָיב *s.* אָהָיב.

אָהָל *m.* Thor, thöricht. *Stw.* אָהָל thöricht seyn.

אָהָל ungebr. *Stw.* 1) stark seyn, wovon אָהָל Gott eig. der Starke, 2) voran, vorn seyn, davon אָהָל Vorplatz.

אָהָל *Adv.* vielleicht, eig. (wer weiss) ob nicht, s. Gr. S. 253 Anm. *)

אָהָל *m.* eig. was vorn ist (*Stw.* אָהָל *no.* 2, mit angehängtem אָהָל), dah. 1) Vorplatz, Halle, insbes. von der Vorhalle des Tempels zu Jerusalem, vor welcher in einiger Entfernung der grosse Brandopferaltar stand. Joel 2, 17. 2) *adv.* gegenüber, dagegen, mithin: aber, nichts destoweniger. אָהָל und nichts destoweniger 1 Sam. 20, 3.

אָהָל *f.* Thorheit. Vgl. אָהָל.

אָהָל und **אָהָל** ungebr. *Stw.* nichtig seyn. Davon אָהָל *no.* I und אָהָל *m.* Eiteles, Lüge, Frevol.

אָהָל *m.* Vorrathshaus. *Plur.* אָהָל. *Stw.* אָהָל aufhäufen.

אָהָל hell werden. *Praet.* אָהָל 1 M. 44, 3. *Hu.* es helle machen, leuchten. Davon

אָהָל *m.* und אָהָל *f.* Licht.

אָהָל *Pl.* אָהָל, אָהָל *m.* und *f.* Zeichen, für אָהָל vom *Stw.* אָהָל in der Bedeutung: bezeichnen. Gr. §. 84, VI.

אָהָל *Adv.* damals. אָהָל *Praep.* und *Conj.* von der Zeit an, wo = seit, *depuis*.

אָהָל *m.* Ysop (Pflanzenname).

אָהָל *m.* Gürtel. *Stw.* אָהָל gürteln.

אָהָל (Weggang) davon אָהָל *N. pr.* eines kleinen Felsens bey Jerusalem.

אָהָל *f.* Ohr. *Dual.* אָהָל vor den Ohren jem., d. i. so dass er es hört. Davon das Verbum

Hi. **הִשָּׁמֵעַ** aufmerken, vernehmen, gehorchen. *Part.* **שֹׁמֵעַ** (§. 67, Anm. 1).

אָזַר gürteln.

אֲזַרְתִּי *N. patron.* von **אָזַר**, welches wahrscheinlich nur eine verschiedene Form ist für **אָרָה**, ein Sohn Juda's 1 Chron. 2, 6.

I. **אָח** *constr.* **אָחִי** *m.* 1) Bruder. So nennen die Hebräer auch Stammgenossen, Landsleute 2 M. 2, 11. 2) mit **אִישׁ**: *alter*, *alter*. *Plur.* **אֲחָיו**, *constr.* **אֲחָיו** §. 94.

II. **אָח** *Interj.* ach! wehe!

אָחָא (Vatersbruder) *N. pr.* eines Königs von Israël, von 918 bis 897 v. Chr.

אֶחָד *m.* ein, der Eine, irgend ein. *Fem.* **אֶחָדָה** (§. 94.) eine, auch: einmal. **אֶחָד עָשָׂר** elf.

אֶרֶב *m.* Nilgras, Ried, ein ägypt. Wort.

אָחֹר *Adv.* hinten, zurück. *Stw.* **אָחֹר**.

אָחֹת *f.* Schwester. (§. 94.)

אָחַז *fut.* **יָאָחַז** und **יִאָחַז** ergreifen, fassen, halten, auch: einnehmen, von leblosen Dingen Hiob 38, 13. *Ni.* gehalten seyn.

אָחִיָּה (Bruder = Freund Jehovas) *N. pr.* Vater des Baëscha, Königs von Israël.

אָחֹר hinten seyn. *Pi.* zögern, säumen. Jes. 5, 11: **מֵאַחֲרֵי** **בִּבְשָׁתָהּ** die spät in der Nacht aufsitzen.

אָחֵר *m.* **אֲחֵרָה** *f. Adj.* 1) der folgende, zweyte, *alter*. Joel 1, 3. 2) der (die, das) andere, *alius*, *alia*, *aliud*.

אָחֵר 1) *Adv.* hinten, häufiger: hernach, nachher. 2) *Praep.* hinter, nach, vor dem Inf.

nachdem. Als *Präp.* steht gleich häufig die Pluralform **אַחֲרֵי** (§. 101). **אַחֲרֵי כֵן** nachdem (es) so (war) d. i. darauf. **אַחֲרֵי** a) von hinter, z. B. er kehrte zurück **מֵאַחֲרֵי** פִּלְשְ�תִּים von der Verfolgung der Philister. 1 Sam. 24, 2. b) hinter, auf der Rückseite von etwas. 1 Kön. 10, 19.

אַחֲרָיו *Adj.* 1) der, die, das hintere. Daher 2) westlich. Der Hebräer wendet sich bey Bezeichnung der Himmelsgegenden mit dem Gesicht gegen Morgen, und nennt den Westen hinten, Osten vorn, Süden rechts, Norden links. Vgl. die Artt. **מִקְדָּם**, **מֵיָמִן**. 3) folgend, zukünftig.

אַחֲרֵיתָא *f.* das Aeusserste, Ende.

אַחֲרֵיתָא *f.* von **אַחֲרֵי**. (§. 94.)

אַחֲרָה *Adv.* leise, langsam. Ungebr. *Stw.* **אַחֲרָה**.

אֶרֶץ *m.* eig. bewohnbares, trockenes Land, im Gegens. des Meeres. Insbes. dann: Land am Meere und jenseit des Meeres, *terra maritima*, mit-hin: Insel, Küste. *Plur.* **אֲרָצִים**, auch **אֲרָצִים** **אֶרֶץ** vorzugsweise von den Inseln und Küsten des mittelländischen Meeres. *Contr.* aus **אֶרֶץ** vom *Stw.* **אָרָה** wohnen.

אֵי, **אִי** *Adv.* der Frage: 1) wo? mit *Suff.* z. B. **אֵינִי** wo (bist) du? (§. 150, 1). 2) in Verbindung mit anderen Wörtern gibt es denselben fragende Bedeutung, s. **אֵינִי**.

אֵיב *m.* **אֵיבָה** *f.* Feindschaft.

אֵיבָה *f.* **אֵיבָה** *f.* Feindschaft.

אֵיד *m.* eig. Last, dah. Beschwerde, Noth, Unglück. *Stw.* **אֵיד** no. 2.

אֵינִי s. v. a. **אֵי** wo? mit *Heparag.*
אֵיבֵן (befeindet, nämlich vom
 Schicksale) *N. pr.* Hiob, ein
 begüterter Bewohner des wü-
 sten Arabiens, der Held des
 von ihm benannten Lehrge-
 dichtes.

אֵיזֶבֶל *f.* (ohne Beywohnung,
 also: keusche) *N. pr.* Isebel
 (woraus unser Isabella), Kö-
 nigin von Samarien, Gemah-
 lin des Ahab.

אֵיזֶה wo? zusammengesetzt aus
 dem Fragworte **אֵי** und **זֶה** hier.

אֵיךְ wie? abgekürzt aus **אֵיכֶה**,
 welches *comp.* ist aus **אֵי** (w.
 m. s.) und **כֶּה** = **כֵּה** so.

אֵיל *m.* Widder, vom stark seyn.
Stw. **אֵיל** *no.* 1.

אֵילָה *f.* Hirschkuh, Hindin. *Stw.*
אֵיל *no.* 1.

אֵימָה *f.* Schrecken *f.* **אֵימָה**. Un-
 gebr. *Stw.* **אֵימָה** sich erschrek-
 ken.

I. **אֵין** (eig. *Subst.* Mangel,
 Nichtseyn) Verneinungswort:
 es ist nicht, war nicht, ist nicht
 da. §. 149, I, Anm. *Stw.* **אֵין**.
 Dann *f.* **בְּאֵין** ohne. **בְּאֵין** so
 dass nicht (ist).

II. **אֵין** (s. v. a. **אֵי** mit dem *Nun*
parag.) wo? Nur in der Ver-
 bindung **מֵאֵין** woher?

אֵיפָה *f.* ein Getreidemaass, des-
 sen Gehalt man auf einen Ber-
 liner Scheffel angibt. Zehn
 derselben machen einen **הֶאָרֶה**

אֵיפָה (aus **אֵי** and. **כֶּה** hier) wo?

אִישׁ *m.* 1) Mann und *Coll.* Män-
 ner. Auch: Ehemann. **אִישׁ**
מִלְחָמָה Kriegermann, Krieger.
אִישׁ אֱלֹהִים Mann Gottes, von
 Engeln und Propheten gesagt.
 2) Mensch überh., wie im Ho-
 mer *ἀνὴρ*. 3) jeder. 1 M. 42,
 35. *Plur.* **אֲנָשִׁים** *st. constr.*
אֲנָשִׁים. §. 94.

אֵין *m.* (immerwährend, fest,
 stark) *N. pr.* eines Weisen
 und Dichters, eines Enkels
 von Juda.

אֵךְ *Adv.* 1) nur. 2) ja! gewiss,
 allerdings. §. 98, 4.

אֶכְזִירָה *f.* Grausamkeit, Wild-
 heit, zunächst vom *Adj.* **אֶכְזִיר**,
 mit der Endung **וּהָ**, §. 85.
no. 4. Ungebr. *Stw.* **כְּזִיר**, im
 Syr. kühn, tapfer seyn.

אָכַל *fut.* **יֹאכַל** essen, fressen,
 von Menschen und Thieren.
 Mit **כֵּ**: an etwas essen, also:
 davon essen. Richt. 13, 16.
Part. **אָכַל** der Fresser (im
 Arab. vorzugsweise: der Lö-
 we). **אָכַל לֶחֶם** eine Mahlzeit
 halten, zu Tische sitzen. Da-
 von

אָכַל *m.* und **אֶכְלָה** *f.* Speise, ins-
 besondere Getreide.

אֵין *Adv.* wahrlich, gewiss, *f.*
הֵיכֵן eig. *Inf. Hiph.* von **הֵכֵן**.

אֶבֶר *m.* Pflüger, Landmann. Un-
 gebr. *Stw.* **אֶבֶר** im Arab. *Conj.*
√. graben.

אֵל 1) *Conj.* dass nicht, *μή*, bes.
 vor dem *Fut.* 2) seltener:
 nicht, mit dem *Fut.* s. §. 149,
 I, Anm.

אֵל *m.* Gott, eig. der Mächtige,
 Gewaltige, verw. mit **אֵיל** stark
 seyn.

אֵל *poët.* **אֵלִי** mit *Suff.* **אֵלִי**,
אֵלֶיךָ (§. 101), eig. *Subst.*
 (Richtung, Richtungen), dann
Praep. A) 1) von der Bewe-
 gung und Richtung nach ei-
 nem Orte hin: zu, gen, nach
 (etwas) hin, wie *εἰς*. 2) von
 Erreichung des Zieles: bis zu.
אֵל אַרְצָה bis zur Länge einer
 Elle 1 M. 6, 16. Metaph. in
 Beziehung auf, dah. wegen.
 1 Sam. 20, 34. 1 Kön. 21, 22.
 B) seltener wie *εἰς* für *ἐν*: in,

- an einem Orte. אֶל-הַר am Berge. 1 Sam. 17, 3. Vgl. §. 151, 3, litt. d.
- אֵלֶּה wehklagen.
- אֵלֶּה Pron. plur. comm. diese, Plur. von הֵן. §. 37, 1.
- אֱלֹהִים und אֱלֹהֵי Gott. Im Sing. nur poet. Gewöhnlicher im Plural אֱלֹהִים mit Singularbedeutung (§. 106, 2, b) vom höchsten Gott, aber auch von anderen Göttern. Richt. 16, 23. 1 Sam. 17, 43. Es construirt sich mit dem Sing. 1 M. 1, 1.
- אֶלֶּיךָ m. Freund, Vertrauter. Stw. אָלַת bekannt, vertraut werden mit etwas.
- אֱלֹהֵי (Jehova ist mein Gott, aus אֱלֹהֵי u. יְהוָה d. i. Elias, N. pr. eines bekannten Propheten im Reich Israël.
- אֶלֶּם Pi. binden, davon
- אֶלֶּם f. Garbe. Plur. יָם und יָם—
- אֶלֶּף 1) m. tausend. שֵׁר אֶלֶּף, χιλιάρχος, Hauptmann. 2) m. epicoen. Rind.
- אֶלֶּץ Pi. in jemanden dringen.
- אֶם m. Suff. אֶמִּי f. Mutter.
- אֶם 1) Adv. der Frage, besonders in dem 2ten Theile einer disjunctiven Frage, wie an in *utrum* — an? §. 150, 2. 2) Conj. wenn, a) von der Bedingung, s. §. 152, 2, litt. f. Daher auch beym verneinenden Schwure mit einer Ellipse (s. ebend.): eig. (Gott soll mich strafen) wenn —, mithin: אֶם לֹא beym versichernden Schwure Jes. 5, 9. b) von der Zeit.
- אֶמֶה fem. von אֶם Mutter, aber nur in trop. Bezeichnungen: 1) Mutter des Armes, Vorderarm (5 M. 3, 11), dah. Elle.
- 2) Mutter d. i. Grundfeste der Schwelle Jes. 6, 4.
- אֶמֶה f. Magd. §. 94.
- אֶמֶת f. Wahrheit, Treue. Stw. אֶמֶן.
- אֶמֶל Pul. אֶמֶל verwelkt, verschmachtet seyn.
- אֶמֶן eig. gestützt, fest seyn. Dah. zuverlässig, treu, wahrhaft seyn. Ni. dass. Hi. 1) glauben, vertrauen. 2) *intrans.* still stehen. Hiob 39, 24.
- אֶמֶץ stark, rüstig seyn. Pi. stärken.
- אֶמַר 1) sagen, mit אֶל, לְ (auch אֶמַר לְכֵנִי 1 Sam. 20, 1) zu jem. אֶמַר לְכֵנִי so und so sagen zu etwas, es so nennen Jes. 5, 20. 2) denken, bey sich sagen, wie das homerische φημι. 2 M. 2, 14. Davon
- אֶמַר, אֶמֶר m. und אֶמֶר f. 1) Wort, Rede. 2) Lied, Spruch. Ps. 19, 3.
- אֶמֶת (für אֶמֶת, §. 19, 2) f. Treue, Anfrichtigkeit, Wahrheit. Stw. אֶמֶן.
- אֶמֶת f. Sack. Ungebr. Stw. אֶמֶת ausbreiten.
- אֶן Heliopolis, Stadt in Aegypten, eig. im Aegypt. Licht, Sonne, weil diese dort verehrt wurde.
- אֶן (von אֶן = אֶן und dem הֵן locale) wohin?
- אֶן m. Mensch, Coll. Menschen, nur poet. Es ist eine Nebenform von אֶן, welches zusammengez. ist aus אֶן, s. §. 94, 2.
- אֶן Ni. stöhnen.
- אֶן wir, §. 33, Anm. 2.
- אֶן ich.
- אֶן collect. Schiffe, Flotte, wo es als fem. steht. Es hat keinen Plural. Für den Singu-

- lar **אָנִי** steht aber in den Parallelstellen der Plural **אֲנִי** vgl. 1 Kön. 9, 26 mit 2 Chr. 8, 18, und 1 Kön. 10, 22 mit 2 Chr. 9, 21. (Grundbedeutung: Gefäss, vom Stw. **אָנָה**, arab. *Conj.* IV. zurückhalten).
- אֲנִיה** *f. nomen unitatis* des vorhergehenden: Schiff.
- אֲנִי** ich, §. 33, Anm. 1.
- אֲנָשִׁים** Männer, s. **אִישׁ**.
- אֲשׁוֹן** *m.* Schaden, den jemand nimmt. Ungebr. Stw. **אָשָׁה**, wahrsch. s. v. a. **אָזִי** arab. sich verletzen.
- אֲשָׁר** *Plur.* **אֲשָׁרִים** *m.* Fesseln. Stw. **אָשָׁר**.
- אֲשִׁיר** *m.* Gefangener. Stw. **אָשָׁר**.
- אֲשֵׁת** *N. pr.* der Gemahlin Josephs in Aegypten.
- אָסַף** *fut.* **יֵאָסֵף**, auch **יֵאָסֵף** *f.* **יֵאָסֵף** 1) sammeln, einsammeln. 2) einziehen, wegnehmen. *Ni.* sich versammeln, sich zurückziehen, wegbegeben.
- אָסַר** *fut.* **יֵאָסֵר** und **יֵאָסֵר**, verw. mit **אָזִר**: binden, fesseln, gefangen setzen.
- I. **אָף** *Subst. m.* (*contr.* aus **אָפֶה**, vom Stw. **אָפֶה** schnauben, §. 19, 2) 1) Nase. 2) Zorn. *Dual.* **אָפִים** 1) Nase, eig. Nasenlöcher. 2) Gesicht.
- II. **אָף** *Conj.* auch. **אָף כִּי** eig. auch dass; dazu kommt, dass; dah. geschweige denn, ja sogar, s. 1 M. 3, 1.
- אָפֶה** 1) kochen, backen. 2) gar seyn. *Part.* **אָפֶה** Koch, Bäcker.
- אָפֶה** *Adv.* eig. ganz und gar so, also. 1 M. 43, 11. Stw. **אָפֶה** *no.* 2. Dann Verstärkungspartikel nach Fragen und Imperativen, wie unser: nun, denn.
- אָפֶה** *m.* Bach, Flussbett. Stw. **אָפֶה** in der Bed. enthalten, fassen.
- אָפֶה** *f.* Finsterniss. Ungebr. Stw. untergehen (von der Sonne).
- אָפֶה** *m.* eig. Aufhören, vom Stw. **אָפֶה** aufhören. Dah. 1) *Subst.* Ende, Grenze. 2) *Adv.* nicht mehr.
- אָפֶה** stark seyn. *Hithp.* sich stark machen, an sich halten mit seinen Empfindungen.
- אָפֶה** *m.* junge Brut von Vögeln. Stw. **אָפֶה**.
- אָפֶה** *N. pr.* Ephraim, einer der 10 Stämme des Reiches Samarien, als der herrschende Stamm auch für das ganze Zehnstämmereich.
- אָפֶה** *m. N. gent.* Bewohner von Ephrata d. i. der alte Name der Stadt Bethlehem und der Gegend um dieselbe.
- אָפֶה** *f.* Finger. Stw. **אָפֶה** eintauchen.
- אָפֶה** *Subst.* Seite **מֵאָפֶה הַיָּמִינִי** von der Mittagsseite her. Dann *Adv.* neben, bey.
- אָפֶה** s. **אָפֶה**.
- אָרֶב** 1) flechten, weben. 2) trop. nachstellen, wie *suere dolos*. *Part.* **אָרֶב** der Hinterhalt, *Coll.* die Nachstellenden. Davon
- אָרֶב** *m.* Hinterhalt, Lager des Wildes.
- אָרֶב** *m.* Heuschrecke, auch von einer besonderen Art derselben. Stw. **רָבָה** viel seyn.
- אָרֶב** *f.* Geflecht, Gitter, dah. Fenster, Schleuse. Stw. **אָרֶב** *no.* 1.
- אָרֶב** *f.* **אָרֶבֶת** *m.* vier. *Plur.* **אָרֶבֶתִּים** *c.* vierzig. Das Stw. ist **רָבַע** und **אָ** vorgesetzt. Dah. **רָבִיעִי** der vierte.
- אָרֶב** flechten, weben. Davon
- אָרֶב** *m.* Geflecht.

אַרְגָּמָן *m.* Purpur. Stw. wahrsch. **רָגַם** s. v. a. buntfärben.

אַרְז *m.* Zeder.

אַרְזָה *m. und f. pl.* אֲרָחוֹת und auf syr. Art אֲרָחוֹת (§. 23, 2, Anm. 2) mit *Suff.* אֲרָחוֹתֶיהָ Pfad. Stw. אָרַח wandern. Von demselben

אַרְוָה *f.* Carawane, Reisegesellschaft.

אַרְיֵה und **אַרְיָה** *m.* Löwe. Erstes im Plur. אֲרִיִּים, אֲרִיָּוִת.

אַרְךָ lang seyn. Davon

אַרְךָ *Adj.* lang. - אֲרָךְ אֶפְסִים lang zum Zorne d. i. langmüthig, geduldig.

אַרְזָה *m.* Länge.

אַרְצָה *m. und f.* mit dem Art. אֶרֶץ 1) Erde, Land. 2) Bewohner dess. S. zu Jes. 11, 4.

אַרְרָה verfluchen.

אַרְרָה *N. pr.* Ararat, Berggegend in Armenien zwischen dem Flusse Araxes und den Seen Wan und Ormia.

אַשִׁי *m. und f.* Feuer. *M. Suff.* אֲשִׁי

אַשָּׁה *f.* Weib, §. 94.

אַשּׁוּר *f.* Assyrien. S. I M. 2, 14.

אַשְׁכַּל *m.* Kamm der Weintraube, unreife Traube. *Plur.* אֲשְׁכָּלוֹת.

אַשְׁכֵּר *m.* Geschenk. Ungebr. Stw. שָׁכַר beschenken.

אַשָּׁם 1) schuldig seyn, auch: 2) die Schuld büssen. *Ni.* büssen.

אַשָּׁם *Adj.* schuldig.

אַשְׁפָּה *f.* Köcher.

אַשְׁקֹלֹן (Wanderung) *N. pr.* Askalon, Stadt der Philister am mittelländischen Meere.

אַשֵּׁר glücklich seyn. *Pi.* glücklich preisen. Davon

אַשְׁרֵי Glück. *Plur. constr.* אֲשֵׁרֵי Glückseligkeiten des, d. i. Heil dem —.

אֲשֶׁר 1) *Pron. relat.* für beyde *Numm. und Genera:* welcher, welche, welches u. s. w. Ueber

das Syntaktische s. §. 121. אֲשֶׁר

לִי umschreibt den Genitiv. S. §. 112, a. — 2) *Conj.* wie בִּי, וְ, quod, a) dass, quod, s. die Note zu I Sam. 24, 11.

b) so dass, ita ut I M. 22, 14.

c) darum dass = weil. I Kön. 3, 19. d) f. אֲשֶׁר-שָׁם woselbst,

ubi. e) zu der Zeit, wo; als, da. I M. 40, 13. Ps. 139, 15.

בְּאֲשֶׁר 1) wo, 2) weil. I M. 34, 9. **כַּאֲשֶׁר** a) dem zufolge,

was, dah. wie. בֵּן — כַּאֲשֶׁר wie

— so. b) dem zufolge dass =

weil. c) wie, von der Zeit =

als. I M. 40, 14. Richt. 16, 22.

אֲשֶׁר *st. constr.* von אֲשֶׁה. §. 94.

אֲשֶׁר־לָהֶם (Forderung) Stadt in der

Ebene des Stammes Juda, un-

weit des Gebietes der Philister.

I. **אֲחֵר**, vor Makk. אַחֲרֵי, mit *Suff.*

אֲחֵר u. s. w. (§. 100, Anm. 2),

Zeichen des Accusativs, doch

nur des bestimmten (§. 115, 1),

seltener des Nominativs §. 37,

3, urspr. Demonstrativpronomen = αὐτός (s. a. a. O.)

II. **אֲחֵר** mit Makk. אַחֲרֵי, mit *Suff.*

אֲחֵר (§. 100, Anm. 2) eig. *Subst.*

Nähe (*contr.* aus אֲחֵר vom

Stw. אָחַז, vgl. בָּתָּה aus בָּתָּה,

aus אֲחֵר) *Praep.* 1) bey, 2) mit.

אֲחֵר aus der Nähe jem., von

Seiten jem. dah. אֲחֵרֵי eig. von,

bey sich I M. 8, 8.

אֲחֵר s. אֲחֵר.

אֲחֵרָה du, §. 33, Anm. 4.

אֲחֵרִין *f.* Eselin.

ב.

בְּ *Praep. praef.* (über die Ableitung und Punctuation §. 100,

1. 2, über die Bedeutungen

§. 151, 3, a) *A* 1) *in* (עַל, in), vom Befinden *im* Raume und *in* der Zeit z. B. בְּבֵיתָּ im Hause, בְּאֶרֶץ im Lande, בְּרֵאשִׁית im Anfange. 2) *inter*, vom Befinden unter einer Menge. Richt. 14, 3. 3) *intra*, innerhalb, von Ort und Zeit. 4) *in* der Weise oder Norm, f. nach der Weise, dah. nach, *secundum*. 1 M. 1, 26, wie Joel 2, 23. 5) In den Bedeutungen no. 1—2 auch nach Verbis der Bewegung = עָלָה.

B) 1) *an*, *bey*, von dem Befinden *in* der Nähe eines Ortes. בְּעֵינַי vor den Augen, im Bereich der Augen. Dahin gehört פָּנָם Mal an Mal f. alle Male Richt. 16, 9. Auch schwören, fluchen bey jem. d. i. unter Anrufung seines Namens. 2) nach Verbis der Bewegung: *an* (etwas) hin. Daher רָאָה בְּ אֲנֹכְחִי ansehn, בְּ הִרְיָהוּ anriechen. 3) für, vom Preise, Lohne (übertragen aus dem räumlichen vor). 4) wegen Jes. 14, 21. 5) mit, bey, dah. bey den Verbis des Kommens, welche dann: bringen, bedeuten. Auch: bey s. v. a. ungeachtet, trotz. בְּכָל-זֶמֶן bey dem allen.

בְּאֵר f. Brunnen.

בְּאֵר שֶׁבַע (Eidesbrunnen) Stadt an der Südgränze von Palästina.

בָּאֵשׁ stinken. In anderen Dialecten: schlecht seyn. Davon

בַּחַשׁ m. Gestank, und

בָּאֲשִׁים m. pl. schlechte, saunere Trauben, *labruscae*, Heerlinge.

בָּבֶל f. Babylon und Babylonien.

בִּגְדִי m. und f. Kleid.

בָּרַד eig. Absonderung. Stw. בָּרַד sich absondern. Daher לְבָרַד in meiner Absonderung d. i. ich allein, לְבָרַדְךָ du allein u.

s. w. לוֹ לְבָרַדִּי ihm allein. לְבָרַד ausserdem, ausgenommen. Dass. ist מְלָבַד.

בְּרִי s. בְּרִי.

בָּרַל *Hi.* scheiden, trennen. Vor den beyden zu scheidenden Dingen steht וּבֵין — בֵּין (zwischen und zwischen) 1 M. 1, 4, 7, und לְ בֵּין V. 6. *Part.* מְבַרֵּל das Trennende, die Scheidewand. Ebend.

בְּרִילָה nach *Vulg.* Luther: Bdelium, ein durchsichtiges, wohlriechendes Harz eines arabischen Baumes, viell. besser: Perlen.

בְּרִיָּה m. Leerheit, Wüste. Ungebr. Stw. בְּרִיָּה.

בָּרוּל *Ni.* 1) bestürzt seyn. 2) davon eilen. 3) plötzlich untergehen. Ps. 104, 29.

בְּרִמָּה f. vierfüssiges Thier, besonders von zahmen Thieren, Vieh. Ungebr. Stw. בְּרִמָּה stumm seyn.

בֹּאֵל 1) eingehen. Insbes. a) von der Sonne: in den Horizont eingehen, untergehen. b) zu einem Weibe in die Kammer gehen, *coire*. c) einkommen, von Einkünften. 2) kommen, dah. eintreffen, von etwas Zukünftigem, von einer Weissagung Richt. 13, 12. 3) gehen. 1 Sam. 20, 41.

Hi. 1) hineinführen, 2) herführen, bringen. *Ho.* geführt, gebracht werden.

בִּרְךָ *Ni.* verwirrt seyn, bestürzt umherirren.

בֵּין s. בֵּין.

בִּיט mit Füßen treten. *Part.* *Ho.* מְבִיט zertreten.

בּוֹר f. באר (von בָּאָר graben) m. 1) Grube, Cisterne. 2) Grab, Unterwelt. 3) Gefängniss, weil

Gruben oder trockene Cisternen zu Gefängnissen gebraucht wurden.

בוש fut. 1) יבוש sich schämen. 2) beschämt werden, bes. insofern man sich in seiner Hoffnung getäuscht sieht.

Hi. Part. מבוש *intrans.*, der sich Schande macht, d. i. der Schlechte, Verächtliche. *Hithpal.* wie *Kal.* no. 1.

בזח verachten.

בזז plündern.

בחן prüfen. *Ni. pass.*

בחר constr. בחרר auserlesen. Stw. בחר.

בחר *Plur.* בחררים *m.* Jüngling.

בחר 1) auswählen. 2) lieben, *diltgere*, gew. mit ב, mit ל 1 Sam. 20, 30 (wo aber viele *Mss.* ב haben).

בטח vertrauen, mit ב.

בטן f. Leib, Mutterleib.

בטנים *m. pl.* Pistazien, eine den Haselnüssen ähnliche Frucht.

בי Bittwort: ich bitte; *obsecro.* Immer mit ארני und ארני verbunden. Wahrscheinlich *contr.* für בצי (Bitte) von בצע bidden.

בין eig. geschieden seyn (s. בין), dah. distinkt., klar seyn, im Verbo 1) bemerken, wahrnehmen. 2) wissen, kennen, mit ל Ps. 139, 2. *Ni. part.* בנן verständig, klug. *Hithpal.* auf etwas merken, achten, mit ל 1 Kön. 3, 21, mit ער Hiob 38, 18.

בין *Plur.* בינו eig. Zwischenraum, Zwischenräume, dann *Praep.* zwischen. ל בין zwischen und zwischen, z. B. בין מים בין מים zwischen Wasser und Wasser (näml. dem irdischen und himmlischen)

eig. der Zwischenraum des Wassers bis zum Wasser. Ebenso וּל בין — Joel 2, 17 dass. מִבֵּין zwischen (etwas) hervor. Stw. בין no. 1.

Dual. בינים der mittlere Platz zwischen 2 Heeren, dah. אֵשׁ בינים der Zweykämpfer, der dort als Mittelsmann auftritt.

בינה f. Einsicht, Verstand.

ביצה *Plur.* ביצים f. Ey. Stw. ביץ weiss seyn.

בית *m. Pl.* בתים (§. 94) Haus, בית אשר על הבית der über das Haus gesetzt ist, Haushofmeister.

2) Tempel, Pallast. 3) Grabmal. Jes. 14, 18. 4) das Innere, dah. מבית von innen. 5) Wohnung überh. Hiob 39, 6. 6) Familie. 1 M. 45, 11. 18.

בית לוי Stamm Levi. בית אב Vaterhaus, ebenf. für Familie.

7) wie *familia*, auch f. Hausgenossen, Knechte. Spr. 31, 15. עבדי פרעה בית פרעה s. v. a. עבדי פרעה 1 M. 45, 2. 8, vgl. 50, 4.

בית (Haus des Brotes) Flecken in Juda, Geburtsort Davids und Jesu. Es führt den Beynamen B. Juda's, zum Unterschied von einem andern in Galiläa.

בכה fut. apoc. יבכה weinen. Davon

בכי *m.* das Weinen.

בכר *m.* der Erstgebohrne. Stw. בכר.

בכרה f. Erstgeburt.

בל eig. Vernichtung (von בלה) *Conj.* dass nicht.

בלה (Furcht, Bescheidenheit) Bilha, ein Knecht Jakobs.

בלי eig. Vernichtung, Nichtseyn, Mangel. Dann *Adv.* nicht, auch für בלתי, בלתי ohne. בלי wegen des Nichtseyns, weil nicht (ist), auch: ohne.

בלי bis nicht (mehr ist).
Stw. בלה aufreiben, vernichten.

בלעל *m.* (aus בלי nicht, und בעל Nutzen) eig. Nichtsnützigkeit, dah. Nichtswürdigkeit, Schlechtigkeit. איש בליעל schlechter Mann.

בלע verschlingen.

בער (aus בל nicht, und עד, zu), *m. Suff.* 1) בער eig. non ad (me), nicht geht es mich an. 1 M. 41, 16. 2) ohne. 1) (בלה) Stw. בער 1) Adv. nicht. 2) Praep. für בער ohne. Jes. 14, 6. 3) Conj. f. בער אשר, בער אש ausserdem dass, ohne dass. 1 M. 43, 3.

במה *f.* (mit Kam. impuro) Höhe. Plur. constr. במותי (§. 86, Anm. 1).

בן = ב (§. 100, Anm. 1). Plur. בני (§. 94.) *m.* 1) Sohn. Plur. c. Kinder, auch von Thieren, Junge, z. B. בני ראמים Ps. 29, 6. בני בני Enkel. בני אלהים Söhne Gottes d. i. Engel. Söhne Zions d. i. Zioniten. 2) trop. ein Sohn von 90 Jahren, 90 Jahre alt; Sohn des Todes, ein zum Tode bestimmter; Sohn der Morgenröthe, poet. f. d. Morgenstern; Sohn des Fettes, fetter, fruchtbarer Ort.

בין s. בין.

בנה bauen.

בנות Töchter, s. בחר.

בן־מין (Sohn des Glückes) *N. pr.* Benjamin, jüngster Sohn des Jakob.

בער *Praep.* 1) um, ringsum, 2) mitten durch, mitten unter, wie ἀμφι in den Formeln ἀμφι πῦρ rings von Feuer umgeben u. dgl. (s. Matthiä gr. Gr. S. 1158)

בער durch das Fenster 1 Sam. 19, 12. Joel 2, 9. בער Joel 2, 8 mitten durch die Geschosse. S. über diese Partikel Handwörterb. 1. S. 283 vierte Ausg.

בער *m. coll.* Vieh.

בעל *m.* 1) Herr. Trop. Herr der Träume, der Träume hat, Träumer (§. 104, 2). 2) Ehemann. Stw. בעל beherrschen, besitzen.

בער eig. abweiden, dann: durch Feuer verzehren, und intrans. verzehrt werden. Pi. 1) abweiden, 2) wegfegen, wegschaffen, mit אחר constr. Hi. anzünden, verbrennen.

באשׁא *N. pr.* Baëscha, König von Israel, um das J. 950 v. Chr.

בצע 1) zerschneiden, verwunden. Intrans. Joel 2, 8: sie (die Heuschrecken) verwunden sich nicht. 2) (Geld) schneiden, Gewinn machen. Davon

בער *m.* Gewinn.

בקע spalten. Ni. sich spalten. aufhuhn.

בקעה *f.* Thal.

בקר *Coll. comm.* Kinder, Rindvieh.

בקר *m.* der Morgen.

בקש *Pi.* 1) suchen, „das Angesicht jem. suchen“ d. i. jem. zu sehen trachten. 2) nach etwas trachten. בקש נפש פ' nach jem. Leben trachten. 3) fordern.

בר u. בר 1) Adj. rein. 2) Subst. *m.* a) Getreide, eig. gereinigtes, b) Feld, eig. leeres, offenes Feld. Stw. ברר reinigen.

בור s. בור.

בָּרָא schaffen, neu hervorbringen. *Ni.* geschaffen werden.

בָּדָד *m.* Hagel.

בָּרָה 1) schneiden, scheiden.
2) erwählen.

בָּרוֹשׁ *m.* Cypresse.

בָּרוֹל *m.* Eisen.

בָּרוּחַ fliehen, eig. durchgehen.

בָּרִיא *Adj.* fett. *Stw.* **בָּרָא** in der Bedeutung: essen, sich mästen.

בָּרִיחַ *m.* Riegel, von **בָּרָה** durchgehen.

בְּרִית *f.* Bund, Bündniss, Vertrag. *Stw.* **בָּרָה** *no.* 1, vgl. *δοκίμα τέμνειν*.

בָּרַךְ die Knie bengen, s. v. a. *Pi.*, nur im *Part. Pass.*

Pi. **בָּרַךְ** 1) (Gott) anrufen (wobey man das Knie beugt), loben, preisen. 2) segnen (eig. Gott für das Glück eines anderen anrufen). 3) fluchen (eig. das Verderben jem. von Gott erfliehen) 1 Kön. 21, 10. *Pu.* **בָּרַךְ** *pass.* von *Pi.* — *Hi.* machen, dass jemand die Knie beuge. *Hithpa.* sich segnen.

בְּרֵךְ *f.* Knie. *Dual.* Knie, Schoofs.

בְּרֵכָה *f.* Segen.

בָּרָק *m.* Blitz. *Stw.* **בָּרַק** blitzen.

בָּשָׁם *m.* **בָּשָׁם** *Plur.* Wohlgerüche, Spezereyen. *Stw.* ungebr. wohlriechen.

בָּשָׂר *m.* Fleisch. **בָּשָׂר** *כל* alles Fleisch, d. i. alle lebende Geschöpfe 1 M. 6, 13. 17. 19. 7, 15. 16. 21; im engeren Sinne: alle Menschen. 1 M. 6, 12. **בָּשָׂרִי** mein Fleisch, d. i. mein Angehöriger, Blutsverwandter. 1 M. 37, 27.

בָּשָׁל kochen, *vah.* reifen (von der Weintraube). *Hiph.* reifen machen. Auch im Deutschen

gebrauchen die Winzer diesen Ausdruck.

בָּשָׂר *f.* Schande, Schändlichkeit. *Stw.* **בָּשָׂה**.

I. **בָּה** *c.* ein Maass für flüssige Dinge von demselben Gehalte, wie das **אֵיפָה**. *Stw.* **בָּתָּה**.

II. **בָּה** (für **בָּתָּה**) *Plur.* **בָּנוּת** (§. 94) *f.* 1) Tochter. 2) überh. Mädchen, Weib. *Spr.* 31, 29.

בָּתָּה *f.* Zerstörung, Wüste.

בְּתוּלָה *f.* Jungfrau. Auch von der Neuverheyratheten, Joël 1, 8. Vgl. *virgo*. *Virg.* *Id.* 6, 47.

בָּתִּים Häuser. *Plur.* von **בֵּית**.

ג.

גָּאוֹן *m.* 1) Herrlichkeit, Hokeit. 2) Uebermuth, Stolz. *Stw.*

גָּאָה erhaben seyn.

גָּאֵל retten. *Part. act.* Retter.

גָּבֹהַ hoch seyn. *Hi.* hoch machen. Davon

גְּבוּהָ *Adj.* hoch, und

גְּבוּהָ *m.* Höhe.

גְּבוּל *m.* Grenze. *Stw.* begrenzen.

גְּבוּרָה *m.* Held. *Stw.* **גָּבַר**. Davon auch

גְּבוּרָה *f.* Kraft, Stärke, *virtus*.

גִּבְעֵי *m.* Kelch. *Stw.* **גָּבַע** hoch seyn. Davon auch

גִּבְעָה *f.* Hügel.

גָּבַר *m.* stark seyn und werden, zunehmen. Davon

גָּבַר *m.* poet. s. v. a. **אִישׁ** 1) Mann. 2) jeder.

גָּבַר *m.* mit *Suff.* **גָּבַר** Dach.

גָּדוֹל *Adj.* 1) gross, 2) von der Stimme: laut. 3) *maior natu.* 4) wichtig.

גָּדִי *m.* Bock, Böckchen.

גָּדִישׁ *m.* Haufe von Garben.

גָּדַל gross seyn, werden. *Hi.* gross machen.

בָּרַע abhauen, abbrechen. *Ni. pass.*

בָּרַח *comm.* Mauer um einen Garten oder Weinberg. *Stw.* בָּרַח mauern.

בָּרִירָה *f.* gemauerte Hürde um das Vieh, oben offener Sommerstall, Geheg.

בָּרִירָה *f.* Körper, Leichnam.

בָּרִירָה *m.* Volk. *Plur.* בָּרִירִים Völker, bes. von den nicht-israelitischen Völkern.

בָּרַע das Leben verhauchen, sterben.

בָּרַח wohnen, verweilen.

בָּרַח *m.* die Schur, geschorene Wiese. *Stw.* בָּרַח scheeren.

בָּרַח *m.* (Fresser) *bruchus*, die junge noch unbeflügelte Heuschrecke. *Stw.* abschneiden, abfressen.

בָּרַח *m.* *truncus*, Stamm eines abgehauenen Baumes. *Stw.* בָּרַח abschneiden, abhauen.

בָּרַח aus einander schneiden oder hauen.

בָּרַח *m.* Bauch. *Stw.* בָּרַח sich bücken.

בָּרַח *m.* Thal, Niederung.

בָּרַח oder **בָּרַח** hervorbrechen, vom Kinde aus dem Mutterleibe.

בָּרַח (Strom) *m.* einer von den 4 Flüssen des Paradieses, und zwar der Nil, s. zu 1 M. 2, 10.

בָּרַח frohlocken. *Subst.* das Frohlocken.

בָּרַח *Plur.* בָּרַח Wellen. *Stw.* בָּרַח rollen.

בָּרַח *m.* *Plur.* בָּרַח Rad. *Stw.* בָּרַח wälzen.

בָּרַח 1) entblößen. **בָּרַח** das Ohr jemandes entblößen, jem. etwas anvertrauen. 2) auswandern, in die Gefangenschaft geführt werden (eig. das Land von Einwohnern

entblößen). *Ni.* eröffnet seyn. *Pu. part.* offen.

בָּרַח eig. kahl seyn. *Pi.* scheeren, auch *intrans.* sich scheeren (Haar und Bart) 1 M. 41, 14. *Pu. pass.*

בָּרַח (Exil) *m.* *N. pr.* eines Biesen aus dem Volke der Philister.

בָּרַח wälzen, rollen. *Hithpa.* sich über jem. herwerfen, über jemanden herfallen.

בָּרַח *m.* Sache, Geschäft, nur *cstr.* בָּרַח wegen.

בָּרַח *m.* eig. etwas Zusammen- gewickeltes, Unentfaltetes, Klumpen, vom Foetus. *Stw.* בָּרַח zusammenwickeln.

בָּרַח (hart, rauh) *N. pr.* einer Gebirgsgegend Palästina's jenseit des Jordan (jetzt *Belka*).

בָּרַח *Adv.* auch, dazu. **בָּרַח** — **בָּרַח** sowohl — als auch. Es dient auch dazu, eine Mehrzahl zusammenzufassen **בָּרַח** alle beyde Spr. 17, 15, oder dem folg. Worte Nachdruck zu geben 1 M. 42, 22. 44, 10.

בָּרַח *Pi.* schlürfen. Davon

בָּרַח *m.* Papyruschilf, Nilschilf.

בָּרַח *m.* Handlung, Betragen gegen andere. Von

בָּרַח 1) jem. etwas erzeugen, zufügen, bes. Gutes, mit dopp. *Accus.*, auch mit dem *Dat.* der *P.* 2) vergelten, mit ders. *Construction.* 3) (ein Kind) entwöhnen (eig. von dem Pflegen und Hätscheln desselben bey der Entwöhnung). *Part. pass.* **בָּרַח** der Entwöhnte.

בָּרַח *c. Plur.* **בָּרַח** Kameek.

בָּרַח *m.* und *f.* Garten. *Stw.* בָּרַח schützen.

בָּרַח stehlen. *Pu. pass.* Davon **בָּרַח** *m.* Dieb.

נָעַר hart anfahren, schelten, mit
נָעַר Davon
נָעַרָה f. das Schelten, Rüge,
 Verweis.

נֶפֶץ c. Weinstock.

נֶפֶץ eine Art harziger Bäume:
 Tannen, Fichten.

נֶגֶן f. 1) Tanne. 2) für das Ge-
 treide selbst.

נָרַשׁ *Kal* und *Pi.* vertreiben.

נָשָׁם m. Regen.

נֶשֶׁן *N. pr.* Gosen, eine Gegend
 Aegyptens auf der Ostseite des
 Nils in Niederägypten nach
 Arabien zu.

נֶחַל (Kelter) *N. pr.* einer phil-
 istäischen Stadt. Das *N. gent.*
 ist **נֶחֱלִי**.

נֶחֱמִית Name eines musikalischen
 Instrumentes. Ps. 8, 1. Es
 kommt zunächst von **נָחַ** f.

נֶחֱמָה, **נֶחֱמָה** Saitenspiel (Stw.
נֶחֱמָה).

ד.

דָּב *masc. epic.* Bär, Bärin. Stw.
דָּבַב schleichen. Davon auch
דָּבָה f. Verläumdung, übele Nach-
 rede.

דָּבַק ankleben, anhängen, mit **דָּב**
Pu. an einander kleben.

דָּבַר 1) eig. ordnen, reihen.
 2) treiben. Davon **מִדְּבָר** Trift,
 und **דְּבָרָה** Biene, *nomen uni-*
tatis von **דָּבַר** gleichs. Bienen-
 heerde, *examen* (f. *exagimen*).
 3) *reden* (eig. *verba serere*). *Pi.*
דָּבַר reden, *loqui*. Verschie-
 den von **אָמַר** sagen (*dicere*),
 nach welchem die gesagten
 Worte folgen. Mit **לֵךְ**: anre-
 den, auch mit dem *Pron. suff.*
 1 M. 37, 4, mit **אָחַד** (אָחַד) mit
 jem. reden 1 M. 47, 15.

דָּבַר m. 1) Wort. **דְּבַר יְהוָה** das
 Wort d. i. der Ausspruch

Jehova's. 2) Sache, Ding.
אֲחֵרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה nach die-
 sen Dingen d. i. hierauf
 3) etwas. 4) Ursache, dah.
עָלָה דְּבַר wegen.

דְּבָרָה f. *Plur.* **יָמֵי** Biene.

דְּבַשׁ m. Honig, sowohl Bienen-
 honig, als Traubenhonig d. i.
 ein aus Most gekochter Syrup.

דָּג m. Fisch. Vom Stw.

דָּגַל sich stark vermehren.

דָּגָה f. Fisch und *coll.* Fische.
 Lehrgeb. S. 477.

דָּגוֹן (Fisch) m. ein Götze der
 Philister, welcher den Rumpf
 von einem Fische, Gesicht und
 Hände menschenähnlich hatte.

דָּגָן m. Getreide. Stw. **דָּגָה**.

דָּב s. **דָּבַב**.

דוּדִי m. Geliebter, Freund. Stw.
דָּוָה lieben.

דָּוִד (Geliebter) *N. pr.* David,
 zweyter König der Israëlitzen.

דָּוָר m. *Plur.* **יָמֵי** und **זֶה**
 Geschlecht, Menschenalter.
דָּוָר דָּוָר Geschlecht der Ge-
 schlechter, d. i. alle folgende
 Geschlechter.

דָּוַשׁ 1) zertreten. 2) dreschen.

דָּחָה vertreiben, verstossen. *Ni.*
part. **דָּחִי יִשְׂרָאֵל** die Vertrie-
 benen Israëls.

דָּחַק stossen, drängen.

דָּי *constr.* **דָּי** eig. Menge, Genü-
 ge, dann *Adv.* genug. **דָּי** so
 oft nur, **דָּי שׁוֹפָר** so oft nur
 die Trompete tönt Hiob 39, 25.

דָּיִן richten, als *Subst.* Gericht.

דָּכָה *Pi.* zermalmen.

דָּל f. **דָּלָה** *Adj.* 1) dürr. 2) *te-*
nuis, arm, gering. Stw. **דָּלַל**
 erschöpft seyn, schwach.seyn.

דָּלָה schöpfen.

דְּלִילָה (schwach, schmachtend)
N. pr. eines philistäischen
 Weibes.

בָּלֵק brennen. *Hi.* erhitzen.

דָּלָה *f.* Thür. *Dual.* דָּלָתַי *constr.* דָּלָתַי *eig. fores*, Flügeltüren, auch: Thüren überhaupt. *Plur.* דָּלָתוֹת dass.

דָּם *m.* Blut, Blutschuld. *Stw.* wahrsch. אָרֶם roth seyn.

I. דָּמָה ähnlich, gleich seyn. *Hithp.* sich gleich stellen.

II. דָּמָה vertilgen. *Ni.* zu Grunde gehen.

דְּמוּת *f.* Aehnlichkeit, Bild. Von דָּמָה *no.* I.

דָּן *N. pr.* Stamm Dan. Davon דָּנִי Daniter.

דָּעָה und דָּעַת (*eig. Inf. von דָּעַת wissen*) 1) Erkenntniss. 2) Kunde, Nachricht. *Ps.* 19, 3. 3) Einsicht, Verstand.

דָּק *Adj.* dünn, dürr. *Stw.* דָּקָק *s.* דָּוָר.

דָּרָבָה *m. N. pr.* eines Weisen.

דָּרָבֵר *m.* Dornen, Disteln.

דָּרַךְ 1) treten. 2) (den Bogen) treten d. i. spannen, weil man in den Bogen hinein tritt, um ihn zu spannen. *Hi.* machen, dass man betrete. Davon

דָּרַךְ *c.* 1) Weg. 2) trop. Wandel. Auf Gottes Wegen wandeln d. i. ihm wohlgefällig leben.

דָּרַשׁ *eig.* reiben, zerreiben, dah. durch die Hände gehen lassen, *manibus trivit, tractavit.* *Spr.* 31, 13. 2) suchen, mit dem *Acc.*, mit אַחֲרֵי nach etwas suchen, trachten. Mit אֵל sich an jem. wenden. 3) fordern. דָּרַשׁ דָּם das Blut zurückfordern von jem., d. i. Blutschuld an ihm rächen.

דָּשֵׁן grünen. *Hi.* grünen lassen, hervorbringen.

דָּשָׁן *m.* junges Grün, bes. Gras u. dgl.

הָ.

הָ Artikel, der, die, das (*s. Gr.* §. 32. 107—109.)

הָ *Adv.* der Frage *s.* über die Form §. 98, 4, über die Bedeutung §. 150, 2.

הָאָה Ausruf der Freude, des Frohlockens: ha! hui! io! *evux!*

הָבֵה (*eig.* gieb her! *Imp.* von יָבֵה) wohlan!

הָבֵל *m.* 1) Dunst, Hauch. 2) etwas Eiteles.

הָבִיחַ *constr.* הָבִיחַ *m.* das Dichten, Sinnen. *Stw.* הָבִיחָה.

הָרָה ausstrecken.

הָרָה *m.* הָרָה *f.* 1) Schmuck. 2) Pracht, Höheit, Majestät.

הָוָה 1) *Pron.* der 3ten Pers. er, als *Neutr.* es. 2) *Pron. demonstr.* dieser 1 M. 2, 11. Dann oft mit Subst. verbunden, und mit dem Artikel, wenn ihn diese haben. הָאָרֶץ dieses Land 1 M. 2, 12. הָיּוֹם an diesem Tage. 3) mit Einschluss des *Verbi subst.* er, es (ist).

הָוָה *m.* Glanz, Herrlichkeit, Ruhm.

הָוָה *f.* eig. Fall, Sturz (*Stw.* הָוָה stürzen), dah. Verderben, und *act. s. v. a.* Frevel.

הָוָה *Interj.* wehe! Mit dem *Accns.*

הָוָה sie, vgl. הָוָה.

הָוָה *fut.* הָוָה *apoc.* הָוָה (§. 74, Anm. 3) 1) seyn. הָוָה עִם אִשָּׁה mit einem Weibe seyn d. i. zu thun haben. 2) werden. הָוָה לְ zu etwas werden. הָוָה כְּ werden wie jem., dasselbe Schicksal haben. הָוָה לְאִישׁ sie ist einem Manne zu Theil geworden (als Gattin) Richt. 14, 30. 15, 2. 3) vorfallen, gesche-

hen. *Ni.* geschehen seyn, gewesen seyn.

הַיִּכָּל *m.* 1) Pallast, 2) Tempel, insbes. eine Abtheilung des Tempels, das Heilige genannt. Stw. הַיִּכָּל in den verw. Sprachen: gross, hoch seyn. §. 54, 1.

הַיִּנֵּן (*treu*) *N. pr.* eines Dichters und Weisen, eines Enkels von Juda.

הָלַא *s.* לָא.

הָלַא (*hāl'ah*, §. 9, 1 zu Ende) weiter, fortan, von Raum und Zeit.

הָלֵךְ *Pron.* dieser. §. 37, 1, Anm. 2.

הָלִיכָה *f.* Weg. Stw.

הָלֵךְ *fut.* הָלֵךְ (§. 77) gehen. הָלִיךְ folgen. *Hi.* הָלִיךְ, seltener הָלִיכָה 2 M. 2, 9. 1) führen. 2) wegnehmen, wegtragen. 2 M. 2, 9. *Pi.* s. v. a. Kal, bes. poet. dass. auch: fließen (vom Wasser). Ps. 104, 3. 10. *Hithp.* umhergehen, lustwandeln. Trop. mit Gott wandeln, d. i. ihm wohlgefällig leben.

הָלַל ungebr. glänzen. *Pi.* loben. *Hithpa.* 1) gelobt werden, lobenswerth seyn. 2) sich selbst rühmen, mit ב' einer S.

הֵם, הֵמָּה 1) *Pron.* der 3. Pers. *m. Plur.* sie, 2) sie sind. Vgl. הֵמָּה.

הִמְנוֹן *m.* 1) Lärm, Getös. 2) (lärrende) Volksmenge. Stw. הִמְנוֹת Getös machen. Davon auch

הִמְנוֹת *f.* Lärm, Rauschen.

הֵן und הִנֵּה *Interj.* siehe. Mit *Suff.* הֵנִי in Pausa הֵנִי siehe mich, הֵנִיךְ siehe ihn, uns. הֵנִינוּ siehe uns.

הֵן und הִנֵּה *Pron.* der 3. Pers. *f. Plur.* sie; sie sind. Letz-

teres auch *Adv.* hierher, vom Raume und der Zeit.

הִפְךָ umwenden, umkehren.

Hithpa. 1) sich wenden. הִפְכָה ein sich stets wendendes, d. i. zuckendes, blitzendes Schwert. 2) sich verwandeln.

הָרָם *Plur.* הָרִים *m.* Berg.

הָרִיבָה *Adv.* viel. Eig. *Inf.* *Hi.* von רָבָה viel seyn.

הָרַג tödten.

הָרָה schwanger werden.

הָרָה *f.* הָרָה *Adj.* schwanger.

הָרִיךְ *m.* Schwangerschaft. Stw. הָרָה.

הָרַס einreissen, zerstören. *Ni.* pass.

הַשְׁמֵד *m.* Vertilgung. Eig. *Inf.* *Hi.* von שָׁמַד.

הַחֵל *s.* חָלַל.

ו.

וָ, וְ, וּ (s. über die Punctuation §. 102, 2) *Conj. praef.* und. S. die übrigen Bedeutungen: §. 152, 1. Als *Waw convers. Praet.* §. 44, Anm. 3.

וָ, וְ *Waw convers. Futuri* §. 48, 5.

ז.

זָאב *m.* Wolf.

זָאָה *s.* זָהָה.

זָבַח schlachten, opfern.

זָבַח *m.* 1) etwas Geschlachtetes, Mahlzeit, Gastmahl davon. Spr. 17, 1. 2) Schlachtopfer.

זָד *m.* (eig. Part. von זָדָה oder זָדָה) übermüthig, frech.

זָהָה *m.* זָהָה *f.* *Pron. demonstr.* 1) dieser, diese, dieses (§. 37, 1).

Gewöhnlich hinter dem Subst. זָהָה בַּיּוֹם an diesem Tage.

זה — זה der eine, der andere. כדאזר wie dieses = also. Richt. 15, 7. 2) fürs *Relat.* §. 120, 1. 3) *Adv.* hier, da. Ps. 104, 25; da das Meer.

זהב *m.* Gold.

זהר *Ni.* erleuchtet, aufgeklärt werden.

זהה *eig. Subst., im stat. constr.* זהה und זהה (mit *Jod parag.* §. 93, 2). *Praep.* ausser. *M. Suff.* זהה ausser dir. Dann ellipt. für זהה אשר זהה ausser dass, *nisi quod.* 1 Kön. 3, 18.

זהר zerdrücken, zertreten.

זה *m.* Olivenbaum, Olive.

זכר gedenken, mit dem *Acc.* der Sache; auch mit ל der *P.* jem. etwas gedenken. *Hi.* ins Gedächtniss bringen, mit אל jemandem, aber auch s. v. a. *Kal.* 1 M. 41, 9.

זכר *m. mas.* Mann, jedes Männliche (von Menschen und Thieren).

זלפה (Tropfen) *N. pr. Silpa*, ein Knebsweib Jakobs.

זמם auf etwas denken, sinnend, *m. d. Acc.*

זמר schneiden, beschneiden, insbes. den Wein. — *Ni. pass.* — *Pi.* singen, lobsingend, wahrsch. von den rhythmischen Absätzen der Verse. S. 80. Davon

זמרה *f.* Gesang, Lob.

זנב *m. Plur.* זנב — Schwanz.

זנה *f.* Buhlerin. *Part. fem.* von זנה buhlen.

זנה *f.* Schweiss. *Stw.* זנה sich stark bewegen.

זנה zornig, verdriesslich seyn.

זנה *Adj.* zornig, verdriesslich.

זעק schreyen, vgl. צעק.

זעק *f.* Pech.

זקן *c.* Bart.

זקן *m.* 1) Greis, Alter. 2) Aeltester, als Amtsname für: Vornehmer, Magistratsperson.

זקנים *m. pl. senectus*, Greisenalter.

זר *m.* ein fremder, anderer. *Stw.* זר in der Bedeutung: fremd seyn.

זרזר wurf-schau-feln. *Pi. trop.* wie *eventilare*, untersuchen, sich-ten, erkennen. Ps. 139, 3.

זרע *f.* Arm.

זרעה *m.* Bewässerung.

זרח aufgehen (von der Sonne).

זרע säen. *Hi.* Saamen hervorbringen.

זרע *m.* 1) Saamen. 2) Saat, Getreide. Hiob 39, 12. 3) trop. Kinder, Nachkommen, und daher Geschlecht, Menschenart, z. B. זרע מרעים ein Geschlecht von Bösewichtern.

זרה *f.* Spanne. *Stw.* זרה, in der Bedeutung: ausbreiten.

ח.

חבה verbergen, *Niph. n. Hithp.* sich verbergen.

חבל *Plur. constr.* חבלי *m.* Schmerz, eig. *tormentum*, Qual, vom *Stw.* חבל *torsit*. Davon auch

חבל *m.* Strick, Schnur.

חברון (Verbindung, vom *Stw.* חבר) *N. pr.* alte Stadt im Stamme Juda, eine Zeitlang Residenz des David, jetzt ärmlisches Dörfchen *el Khalil*.

חבש *fut.* חבש binden, satteln.

חגור *m.* Gürtel. *Stw.* -

חגר *fut.* חגר gürtend, umgürten. Davon

חגרה *f.* Gürtel, Schurz.

חור *fut.* חור aufhören.

חורק *N. pr. m.* der Tigerstrom.

חדר *m.* das innere Gemach eines Hauses, welches bey den Morgenländern die Weiber bewohnen; Schlaf-, Brautkammer,

חדש neu seyn. *Pi.* erneuen,

חדש *f.* חדשה *Adj.* neu,

חדש *m.* 1) Neumond, der erste Tag, wo der Mond sichtbar wird, bey den Israëlitcn ein Festtag. 2) Monat.

חיד ein Räthsel aufgeben, immer mit חידה verbunden.

חיה nur *Pi.* חיה anzeigen, verkündigen, s. v. a. הויד, aber poet.

חיה (Leben) *N. pr.* des ersten Weibes.

חית *m.* Faden.

חוריה *N. pr.* einer arabischen Landschaft am persischen Busen (1 M. 10, 29. 1 Sam. 15, 7), dann 1 M. 2, 11 wahrscheinlich allgemeiner Name f. Arabien und Indien.

חול und חיל eig. drehen, sich drehen, dah. 1) Schmerz, Martern empfinden, insbesondere von den Wehen der Gebärrin, dah. 2) gebären. 3) beben (wie die Gebärrerin thut). 4) s. v. a. חול waiten, *Hi.* erbeben machen. Ps. 29, 8. *Pil.* חולל 1) gebären machen. 2) wie *Kal*: gebären.

חול *m.* Sand, vom Rollen, Wirbeln benannt.

חומה *f.* Mauer. Stw. ungebr. חמה umgeben, schützen.

חוס *Fut.* יחוס, חוס Mitleid haben mit etwas, es schonen, eig. mitleidig auf etwas blicken. Daher gewöhnlich mit חן verbunden: mein Auge sieht mitleidsvoll auf jem., f. ich habe Mitleid, schone.

חור 1) *Subst.* was draussen ist und *Adv.* draussen. מחרץ von aussen. ל מחרץ ausserhalb einer S. 2) Strasse.

חור nur Plur. חורים, חור die Edlen, Vornehmen (einer Stadt). Stw. חרר frey, edelgeboren seyn.

חוש eilen. *Hi.* beschleunigen. חוש s. חוש.

חזו *m.* eig. Pfeil (s. v. a. חץ), dann poet. חזו קלוח Donnerpfeil, Donnerkeil.

חזק stark seyn. Mit חן überwinden. 1 Sam. 17, 50. *Pi.* stärken, *Hi.* mit ח: ergreifen, festhalten, halten.

חטא sündigen, mit ח and ל: sich an jem. versündigen; auch: die Sündenschuld tragen. *Hiph.* zur Sünde verführen. Davon

חטא *m.* חטאה und חטאת *f.* 1) Sünde; 2) Sündenstrafe. Jes. 5, 18.

חטא *m.* Sünder.

חטה *Plur.* חטים *f.* Weizen.

חטה *m.* Ruthe, Reis, Sprössling. Ungebr. Stw. חטה schwank seyn.

חי 1) *Adj.* lebend, *fem.* חיה.

2) *Subst.* Leben. Noch gewöhnlicher dafür der *Plur.* חיים. Bey Schwüren: חי יהוה so wahr Jehova lebt, חי פרעה so wahr Pharao lebt.

חידה *f.* Räthsel. Stw. חיד.

חיה 1) leben, 2) wiederaufleben, auch uneigentlich: sich erhohlen 1 M. 45, 26. Richt. 15, 19. *Pi.* am Leben lassen. *Hi.* das Leben erhalten, mit dem Accus. und Dat.

חיה 1) *Adj. fem.* von חי: lebendig. Daher: etwas Lebendiges, ein lebendes Geschöpf.

- Thier. *Collect.* Thiere. 2)
Subst. Leben. Das Leben
 (auch: die Seele) anfüllen f.
 den Hunger stillen.
- חַיִּי = חַיָּה leben, ein defectives
 Verbum, wovon nur die 3
 Prät. חָיָה er lebt. §. 75, 2, g.
- חַיִּי s. חַיָּה.
- חֵיל *m. constr.* 1) Kraft,
 Stärke, Tapferkeit. חֵילִי
 Helden, ironisch Jes. 5, 22.
 Die Kraft des Baumes, poet.
 für: seine Frucht. Joël 2, 22.
 2) Heeresmacht, Heer, auch
 bloß: Zug, Gefolge. 1 Kön.
 10, 2. 3) Bravheit, Tugend,
virtus. חֵיל עָשָׂה Tugend üben.
 חֵיל אִשָּׁה ein braves Weib.
- חֵיק *m.* חֵיק, Schoofs.
- חֵירָם *m.* (Freyer, Edler) *N. pr.*
 König von Tyrus in Phönizien,
 Zeitgenosse des Salomo.
- חֵק mit *Suff.* חֵקִי Gaumen.
- חָכָם weise seyn. *Hi.* weise ma-
 chen, belehren. *Hithp.* sich li-
 stig benehmen, mit חָכָם gegen jem.
- חָכָם *Adj.* weise.
- חָכְמָה *f.* Weisheit.
- חֵל *m.* eig. Stärke (s. v. a. חֵיל),
 Befestigung, dah. ein Theil der
 Festungswerke: Vormauer.
- חֵלֶב *m.* Milch, von חֵלֶב fett seyn.
 Davon auch
- חֵלֶב *f.* Fett.
- חֵלֶה 1) schwach, 2) krank seyn.
Pu. dass.
- חֵלֶם *m.* Traum. *Stw.* חֵלֶם.
- חֵלֶן *c.* Fenster. *Stw.* חֵלֶן.
- חֵלֶק *Adj.* glatt. *Stw.* חֵלֶק eig.
 glatt seyn.
- חֵלֶל *m.* 1) Flöte. *Stw.* חֵלֶל.
- 2) etwas Profanes, s. חֵלֶל *Hi.*
 no. 2. dah.
- חֵלֶלֶת Verabscheuungspartikel,
 eig. *ad profana*, dah. *absit*,
 fern sey es. 1 Sam. 20, 2. Die
 gewöhnlichen Constructionen
- sind: חֵלֶלֶת לִי מַעֲשָׂוֹת fern
 sey es von mir, (so) zu thun
 (1 Kön. 21, 3), oder חֵלֶלֶת
 לִי אִם אֶעֱשֶׂה fern sey es von
 mir, dass ich (so) thue. In
 beyden Verbindungen ist auch
 noch eingeschoben: מִיְהוָה
 vor Jehova. 1 Sam. 24, 7.
 1 Kön. 21, 3.
- חֵלֶחֶץ *f.* Wechsel. *Stw.* חֵלֶחֶץ.
- חֵלֶצֶה *f.* *exuviae*, was man ei-
 nem Erschlagenen auszieht.
Stw. חֵלֶץ ausziehen.
- חָלַל durchbohren. *Hi.* חָלַל 1)
 anfangen, eig. eröffnen. 2)
 entweihen, eig. lösen, zu-
 gänglich machen.
- חָלַל *m.* durchbohrt, verwundet,
 getödtet. *Stw.* חָלַל.
- חָלַם 1) stark werden. Hiob 39,
 4. 2) träumen.
- חָלַף *Pi.* wechseln.
- חֵלְצִים *dual.* die Lenden, Hüften.
- חָלַק *fut.* חָלַק theilen, mit חָלַק:
 zutheilen. Hiob 39, 17: לֹא חָלַק
 לָהּ er gab ihr (der
 Straussenhenne) keinen An-
 theil an der Klugheit. *Ni.* sich
 theilen.
- חָלַשׁ *fut.* חָלַשׁ niederstrecken,
 siegen, mit חָלַשׁ über.
- חָמָה *m.* 1) Schwiegervater, 2) *N.*
pr. Ham, Sohn des Noah.
- חָמַד begehren. *Ni. part.* begeh-
 rungswürdig, daher 1) ange-
 nehm, lieblich, 2) kostbar.
- חָמָה *st. constr.* חָמָה *f.* Zorn,
 Grimm. *Stw.* חָמָה erglühen.
- חָמָה *f.* Wärme, Gluth (der Son-
 ne). *Stw.* חָמָה.
- חָמָר *m.* 1) der männliche
 Esel. 2) Haufen. Gleichbe-
 deutend ist das *Fem.* חָמָרָה.
- חָמִישִׁי *Adj.* der Fünfte.
- חָמַל Mitleiden haben mit jem.,
 mit חָמַל.

חַמֵּם warm seyn, werden. *Pi.* erwärmen.

חָמַס jem. gewaltthätig behandeln, ihn bedrücken, ihm Unrecht thun. Davon

חָמָס *m.* Gewaltthat, Unrecht.

חֹמֶר *denom.* von **חָמַר**, mit Asphalt überziehen.

חֹמֶר *m.* Asphalt, brennbares Erdharz. *Stw.* **חָמַר** gähren, brausen.

חֹמֶר *s.* חֹמֶר.

חֹמֶר *m.* 1) Thon, 2) eig. Haufen *s. v. a.* חֹמֶר *no. II.* ein Maass für Körner und flüssige Dinge, enthaltend in dem ersten Falle zehn Epha, in dem anderen zehn Bath.

חֹמֶשׁ *f.* חֹמֶשׁ *m.* fünf. *Plur.* חֹמֶשִׁים fünfzig. Davon das Verbum in *Pi.*

חֹמֶשׁ den Fünften d. i. den fünften Theil des jährl. Ertrages von einem Volke nehmen, mit dem *Acc.*, eig. befünften, wie עֵשֶׂר bezehnten.

חֹמֶה (Veste) *N. pr.* Hamath, bey den Griechen Epiphania, Stadt in Syrien, noch jetzt Hamath.

חֵן *m.* *Suff.* חֵנִי *m.* 1) Gunst, Gnade. חֵן מֵצָא חֵן בְּעֵינַי er hat Gunst gefunden in meinen Augen, hat sich meine Gunst erworben. 2) Anmuth. *Stw.* חֵן.

חֹנֶה ein Zelt, Lager aufschlagen.

חֲנוּן *Adj.* gnädig.

חֲנִית *f.* Spiefs.

חֵן günstig, gnädig, seyn, mit dem *Acc.* *Hithp.* um Gnade flehen, flehen überhaupt.

חֶסֶד *m.* Liebe, Güte, Milde, Huld, Gnade. חֶסֶד חֶסֶד liebevolle Belehrung. *Spr.* 31, 26.

חֶסֶד *Adj. pius.*

חֶסֶד eig. (*avis*) pia, der Storch, wahrscheinlich von seiner Zärtlichkeit gegen die Jungen so benannt.

חֶסֶל *m.* eine Art von Heuschrecken. *Stw.* חֶסֶל abfressen.

חָסַר 1) etwas entbehren, Mangel haben an etwas, *m. d. Accus.* 2) abnehmen, *deficere.* *Pi.* entbehren lassen, mit dem *Accus.*

חֶפֶז *f.* Himmelbett, Brautmach. *Stw.* חֶפֶז bedecken.

חָפוּז *Ni.* fliehen, davon eilen.

חָפֵץ 1) jemandem geneigt, günstig seyn, mit *ב.* 2) etwas wollen, dazu Lust haben.

חָפֵץ *Adj.* geneigt.

חָפֵץ *m.* Lust, Wohlgefallen.

חָפַר 1) graben, scharren, z. B. im Boden scharren, vom Rosse. 2) trop. ausspüren, erspähén. *Hiob* 39, 29.

חָפַשׁ *Pi.* durchsuchen.

חָפְשִׁי *Adj.* frey, im Gegensatz des Slaven, aber auch: frey von Abgaben. *Stw.* חָפַשׁ *Pu.* freigelassen werden.

חָץ mit *Suff.* חָצִי *m.* Pfeil. *Stw.* חָץ theilen, spalten.

חָצַב 1) hauen, aushauen (in Stein). *Jes.* 5, 2. 2) spalten. Daher *Ps.* 29, 6: er spaltet Feuerflammen f. er wirft gespaltene Feuerflammen aus.

חָצִי in Pausa חָצִי *m.* Hälfte, Mitte. *Stw.* חָצַה theilen.

חָצִי *m.* Pfeil, *s. v. a.* חָץ.

חֲצִיר *m.* Gras. Ungebr. *Stw.* חֲצִיר grün seyn.

חֶקֶן *s.* חֶקֶן.

חֶקֶן *m.* mit *Suff.* חֶקֶן etwas Bestimmtes, Festgesetztes. Daher 1) zugemessenes Stück

- Arbeit, *pensum*. Spr. 31, 15.
 2) Maass, Ziel, Grenze. *לְבִלִי*
 sonder Grenze. Stw. *חָקַק*
 festsetzen.
חָקַק f. s. v. a. *חָק* Gesetz, z. B.
 der Natur. Hiob 38, 33.
חָקַק erforschen.
חָקַק was erforscht wird, das Ge-
 heime, Innere. *חֶקֶר הַיָּם* die
 Tiefe des Meeres.
חֹרֶר s. *חור*.
חֹרֶר m. Loch, Höhle.
חָרַב 1) trocknen, vertrocknet
 seyn. 2) verwüstet seyn. *Pu.*
 s. v. a. *Kal*. *Hi*, verwüsten.
חָרֵב Adj. trocken.
חֶרֶב f. Schwert.
חֶרֶבָה f. Trockniss.
חָרַח fut. *apoc.* *יָחַר* entbrennen,
 nur vom Zorne gebraucht.
 Man sagt: *חָרַח אָפִי* oder el-
 liptisch: *חָרַח לִי, חָרַח בְּיָמֵי*
 es entbrennt mir sc. der Zorn
 f. ich zürne. Die Person, auf
 welche man zürnt, steht mit *בְּ*.
חֲרָמִים m. Plur. *חֲרָמִים* Zeichen-
 deuter, Bilderschriftkenner.
חֲרִי m. Gluth (des Zornes). Stw.
חָרָה.
חָרִי m. eine Art Backwerk,
 Weissbrot. Stw. *חָרָה* weiss seyn.
חָרִיץ m. eig. Schnitt, Scheibe,
 insbes. vom Käse. Stw. *חָרַץ*
 schneiden.
חָרַשׁ m. Pflügen, Pflügezeit.
 Stw. *חָרַשׁ*.
חָרַם *Hi*. verfluchen.
חָרָה m. (mit *חָה* *parag.*)
 Sonne s. v. a. *שָׁמַשׁ*, aber sel-
 ten und fast nur dicht.
חָרַף *Pi*. beschimpfen 1 Sam. 17,
 10. Davon
חָרַף f. 1) Hohn, Spott, 2) Ge-
 genstand desselben.
חָרַט 1) schneiden, einschneiden,
 pflügen. 2) mit dem *Fut. A.*
 schweigen, ruhen. *Hithp.* sich
 ruhig verhalten.
חָשַׁב 1) zurückhalten, versaa-
 gen, mit *מִן*. 2) schonen, sparen.
חָשַׁב entblößen, entblättern.
חָשַׁב achten, schätzen, wofür
 halten. *Ni*, *pass.*
חֲשִׁיכָה s. v. a. *חֲשִׁכָה* f. Finster-
 niss.
חָשַׁךְ dunkel seyn, sich verdun-
 keln. *Hi*. 1) verdunkeln. 2) *in-*
trans. dunkel seyn, eig. Dun-
 kelheit verbreiten. Ps. 139, 12.
חֲשָׁךְ m. und *חֲשִׁכָה* f. Finster-
 niss.
חֶשֶׁל m. Heu, Gras.
חֲתָלָה f. Windel. Stw. *חָתַל* ein-
 wickeln.
חָתַם versiegeln. Davon
חָתָם, חֲתָם m. Siegel.
חָתָן m. 1) Eßdam, Tochtermann.
 2) Bräutigam.
חָתַם zerbrechen. *Ni*. *יָחַת* fut.
יָחַת, plur. יָחָתוּ 1) zerbro-
 chen seyn. 2) trop, sich
 fürchten, verzagen.

ט.

- טָבַח* schlachten.
טָבַח m. 1) Schlächter, Koch;
 2) Scharfrichter; und da die-
 se im Oriente zu der Leib-
 wache der Könige gehören,
 3) Leibwächter. *שַׂר הַטָּבָחִים*
 Oberster der Leibwache.
טָבַח m. das Schlachten.
טָבַל eintauchen.
טָבַע hineinsinken, hineindrin-
 gen; z. B. von dem Steine,
 der in Goliath's Stirn eindrang.
Ho. eingesenkt seyn (von den
 Grundfesten). Auch *trans.* sie-
 geln, daher
טָבַעַת f. Siegelring, Ring.
טָהוֹר Adj. rein.

טוב 1) gut seyn. *Impers.* טוב לי es geht mir gut. 2) fröhlich seyn, besonders mit לב.

טוב *Adj.* 1) gut, 2) schön, 2 M. 2, 1. 3) fröhlich. Als *Subst.* das Gut, Glücksgüter 1 Kön. 10, 7.

טוב *m.* das Gute, Beste. טובים die besten Erzeugnisse Aegyptens.

טול *Hi.* הטיל werfen.

טוח mahlen, die Handmühle führen.

טל *m.* Than.

טמא unrein seyn.

טמא *Adj.* unrein.

טמאה *f.* Unreinigkeit, etwas Unreines.

טמן verscharren, verbergen.

טעם schmecken, trop. empfinden, fühlen.

טען 1) beladen. II) durchbohren. *Pu. pass.*

טף *Coll.* die Kleinen, Kinder.

טרי *Adj. f.* טרזה frisch. *Stw.* ungebr. טרה.

טרים *Adv.* noch nicht, בטרים ehe.

טרף zerreißen, zerfleischen. *Pu. pass.*

טרי *m.* frisch, recens.

טרי *m.* 1) Raub. 2) Speise überhaupt.

יאל *Hi.* הואיל wollen, sichs gefallen lassen, mit ל vor dem *Inf.*

יאר Fluss, insbes. Nil.

יבש trocken seyn. *Inf.* יבשה 1 M. 8, 7. *Hi.* הוביש austrocknen, aber auch *intrahs.* vertrocknet, verdorret seyn. Joel 1, 10. 12. 17.

יבש *Hi.* הוביש s. v. a. בוש beschämt seyn. Joel 1, 11. 12.

יבשה *f.* das Trockene.

יגון *m.* Gram, Kummer. *Stw.* יגה sich bekümmern.

יגיע *m.* Arbeit, Anstrengung. *Stw.* יגע arbeiten, sich bemühen.

יד *f.* Du. 1) Hand. Der Hebräer sagt: er hat etwas בידו d. i. bey sich, nicht gerade: in seiner Hand. ידו unter die Hand (Aufsicht) jem. Auch f. Gewalt. ידו aus der Gewalt 1 Sam. 17, 37. 2) Seite. ידים zwey Seiten. ידו weit nach beyden Seiten = weit und breit. על יד zur Seite. 3) Theil, Mal. ידו fünf Male. 4) *Plur.* ידות Hand-, Armlehnen. §. 86, 4.

ירה *Hi.* הודה 1) bekennen. 2) loben, preisen. §. 75, 2.

ידיד *m.* Geliebter, Freund. *Stw.* ידד lieben.

יירע *inf.* יעה und יעה 1) sehen. 1 M. 3, 7. 2 M. 2, 4. 2) wissen, kennen, sich kümmern um etwas. 3) erfahren, die Erfahrung machen. *Ni.* יירע es wird gewusst, man merkt es. *Pi.* wissen lassen, anzeigen, mit dopp. Acc. Hiob 38, 12. *Hi.* dass, anzeigen, belehren, m. d. Acc. der Pers. *Hithp.* ייהירע sich zu erkennen geben.

יה abgekürzter Name f. Jehova.

יבה geben. Nur im *Imp.* יבה, יבהי gib, gebet, auch: wohlan.

יהודה (Gepriesener) *m. N. pr.* 1) Juda, einer von den Söhnen Jakobs. 2) der von ihm entsprossene Stamm, auch die Provinz, welche er bewohnt; im letzteren Falle *fem.* 3) das

Reich Juda, im Gegens. von
Israël od. Samaria.

יהויתן (den Jehova gegeben hat,
wie Θεοδωρος) *N. pr.* Sohn
des Saul.

יהוה *Jehova*, *N. pr.* des Natio-
nalgottes der Hebräer. Die
alten Hebräer sprachen das
Wort höchst wahrscheinlich
mit anderen Vocalen aus, (viel-
leicht יהוה), und die gegen-
wärtigen Vocale gehören zu
dem Worte יהוה der Herr.
Man fing nämlich schon frühe
an, das Aussprechen dieses
Namens für eine Entheiligung
desselben zu halten, und sprach
statt dessen *Adonaj*, dessen
Vocale man dann, wie es in
ähnlichen Fällen immer ge-
schieht, sogleich zu den Con-
sonanten יהוה gesetzt hat. §.
17. Nur dem י, als Nicht-
guttural, hat man statt des
zusammengesetzten ein einfach-
es Schwa gegeben.

יום *m.* Tag. היום heute. ביום an
jenem Tage, neulich. Richt. 13,
10. יום יום täglich. *Plur.* ימים
cstr. 1) ימי Tage, Zeit. *Absol.*
einige Zeit. 1 M. 40, 4. Richt.
14, 8 und das. die Ann. Ins-
bes. auch: Lebenszeit. כל-
הימים allezeit. 2) insbes. Jahr.
הימים זבח jährliches Opfer.

יונת *f.* Taube.

זנק *s.* יונק.

יוסף *N. pr.* (den Er hinzugefügt
hat) *Joseph*, Sohn des Jakob
und der Rahel, nächst Benja-
min der jüngste.

יזרעאל (die Gott pflanzt) *N. pr.*
Stadt in Samarien, eine Zeit-
lang die Residenz der Könige,
späterhin *Edrelom*, *Stradela*.
Der Bewohner heisst יזרעאלי.

יחד vereinigt werden, verw. mit
אחד *unus*. Davon

יחד Vereinigung, dann *Adv.* zu-
sammen, allzumal. Dass. ist
יחד (ihre Vereinigungen) eig.
sie zusammen. S. zu 1 Kön.
3, 18.

יחיד *Adj.* einzig. *Stw.* יחד.

יחל *Ni.* erwarten.

יטב 1) gut seyn. *Impers.* יטב
לי es geht mir gut. 2) יטב
בְּעֵינַי es ist gut in meinen Au-
gen d. i. gefällt mir. 3) fröh-
lich seyn.

יין *m.* Wein.

יכח in Kal ungebr. gerade
seyn. *Hi.* הוכיח 1) richten.
2) tadeln, rügen, zurechtwei-
sen.

יכל *Fut.* יוכל §. 77, Anm. 1.
1) können, vermögen, mit ל
vor dem Inf. 2) dürfen (vor
dem Gesetze). 3) jemandes
mächtig werden, ihn besiegen,
m. d. Acc. und Dat. Auch im
geistigen Sinne: einer Sache
gewachsen seyn. Ps. 139, 6.

ילד gebären. *Ni.* נולד geboren
werden, seyn. *Hi.* הוליד zeu-
gen.

ילד *m.* Knabe, Jüngling. 2) Jun-
ges (von Thieren).

ילוד *m.* der Geborene.

ילך *s.* הלך.

ילל *Hi.* הילל wehklagen.

ילק *m.* eine Art Heuschrecken.
Stw. ילק wahrsch. lecken, ab-
fressen.

ילקוט *m.* Tasche, Sack. *Stw.*
לקט auflesen.

ים *Plur.* ימים *m.* Meer. ימה
meerwärts.

ימין *c.* 1) rechte Seite. 2) rechte
Hand.

ינח *s.* נח.

יָבֵן saugen. *Part.* יָבֵן Sängling.

Hi. מִיָּבֵן säugen. *Part.* מִיָּבֵן Säugamme.

יָסַד gründen. *Pi.* dass., (auch: bereiten, bestimmen. Davon

יָסוּד *m.* Grund.

יָסַף *Kal* und *Hi.* hinzufügen.

Mit dem Inf. eines anderen *Verbi adverbialiter* (§. 139, Anm. 1) für: wieder, noch mehr, weiter. *Ni.* sich hinzufügen, sich anschliessen an jem., mit עַל.

יָסַל *m.* Steinbock.

יָעַן 1) *Praep.* wegen. 2) *Conj.*

יָעַן אֲשֶׁר וְיָעַן כִּי und *blos* יָעַן weil. Es steht für יָעַנָה vom *Stw.* עָנָה.

יָעַר *m.* Wald. *Plur.* יָעָר.

יָפָה schön seyn. Davon

יָפָה *Adj.* schön, und

יָפִי in *Pausa* יָפִי *m.* Schönheit.

יָפֶת *N. pr.* Japhet, Sohn des Noah.

יָצָא heraus-, hervorgehen. *Hi.* herausführen, -bringen, hervorbringen (v. d. Erde).

יָצַב *Hithp.* sich stellen, dastehen.

יָצַב *Hi.* הִצִּיב stellen. §. 70.

יָצָהָר *m.* Oel. *Stw.* צָהָר glänzen.

יָצָק (Spötter) *N. pr.* Isaak, Sohn des Abraham, Vater des Jakob und Esau.

יָצַע *Hi.* הִצִּיעַ (§. 70) sternere, unterbreiten, zum Lager bereiten. *Ho.* הִצִּיעַ *pass.*

יָצַק giessen, auch *intrans.* sich ergiessen. Hiob 38, 38.

יָצַר *Fut.* יִצְרֶה 1) bilden, 2) anordnen. *Pu. pass.*

יָקָב *m.* Kelterkufe, in welche der ausgekelterte Most läuft. Sie war meistens in Stein gehauen, vgl. Jes. 5, 2.

יָקָם *m.* was (auf Erden) lebt und weht. *Stw.* קָם in der samarit. Bedeutung: leben.

יָקָץ *Fut.* יִקְצֶה erwachen.

יָקָר theuer, kostbar seyn.

יָקָר *Adj.* theuer, kostbar.

יָרָא 1) fürchten, sich fürchten, mit לֵא für jem. fürchten Spr. 31, 21, mit מִפְּנֵי vor jem. 1 Kön. 3, 28. 2) Ehrfurcht haben, verehren. *Ni. part.* נִירָא fürchtbar, herrlich, ehrwürdig. *Plur.* נִירָאוּ *Adv.* auf herrliche Art §. 98, 2, c.

יָרָא *Adj.* fürchtend. יָרָא יְהוָה und *fem.* יָרְאָה יְהוָה (Spr. 31, 30) gottesfürchtig.

יָרְאָה *f.* Furcht, Ehrfurcht.

יָרְבֵּעַם *N. pr.* (dessen Volk gross ist) Jarobeam, erster König des Zehnstämmereichs, welches sich von der Familie Davids losriss, 975 — 54 v. Chr.

יָרַד hinabsteigen. Auch von leblosen Dingen, z. B. den Leichen, die gleichs. ins Grab steigen. *Hi.* herabbringen, -lassen, -führen, -senden. *Ho. pass.* hinabgeworfen, -gestürzt seyn.

יָרָה 1) werfen z. B. Pfeile. 2) (den Grund) legen, wie im Lat. *fundamentum iacere.* *Hi.* 1) wie *Kal* no. 1. 2) zeigen, lehren (eig. die Hand ausstrecken, wie יָרַח שְׁלֹחַ).

יָרוֹק *m.* das Grüne. *Stw.* יָרַק grün seyn.

יְרוּשָׁלַיִם *N. pr.* Jernsalem, die Hauptstadt Palästina's, auf zwey grossen Hügeln, Zion und Akra, gelegen. Die angegebene Form ist die spätere: früher hiess die Stadt יְרוּשָׁלָם (d. i. Volk oder Wohnung des Friedens), zu welchen

Consonanten man dann aber überall die Vocale der anderen Form setzte (vgl. יָהוָה), dah. häufig יְהוֹשִׁעַ.

יָרֵחַ *m.* Mond.

יָרֵחַ *m.* Monat.

יָרֵיחַ *f.* Vorhang.

יָרֵךְ *f. st. constr.* יָרֵךְ Lende, Hüfte.

יָרֵכָה *f.* Seite, *dual.* יָרֵכָיִם die Seiten, insbes. die hinterste Seite; der hinterste, innerste Platz, z. B. der Höhle, des Grabes. יָרֵכָתִי צָפוֹן der äußerste Norden.

יָרֵק *m.* Kraut, Gemüse, eig. Grünes.

יָרֵק *m.* das Grüne. כָּל-יָרֵק עֵשֶׂב *omnis virore herbae*, alles grüne Kraut.

יָרַשׁ *Fut.* יָרִישׁ 1) besitzen, in Besitz nehmen. 2) *m. d. Acc.* der Pers. jemandes Eigenthum zum Besitz erhalten, ihn aus dem Besitze verdrängen, dah. arm machen. Richt. 14, 15. *Niph. pass.* von no. 2. verarmen.

יִשְׂרָאֵל (Gotteskämpfer) *N. pr.* Israël 1) Name desselben Patriarchen, welcher sonst Jakob heisst, häufiger Volksname: Israëlit. Dass. ist יִשְׂרָאֵל בְּנֵי Söhne Israëls. 2) im engeren Sinne: Reich Israël, und dessen Bürger, näml. das Zehnstämmereich, sonst auch Samarien, Ephraim genannt.

יֵשׁ es ist, ist da, vorhanden. Um die Personen des Verbi *seyn* zu bilden, werden die Suffixa angehängt: יָשָׁה, יָשָׁהּ, יָשָׁהּ du bist, er ist. Der Gegensatz davon ist: אֵין es ist nicht.

יָשָׁב sitzen, wohnen. יָשָׁב Bewohner, und *Coll.* für den

Plur. Jes. 5, 3. Mit יָ insidiari *alicui* Richt. 15, 9. *Ho.* eig. wohnen gemacht werden, Jes. 5, 8.

יִשָּׂי *N. pr.* Isai, Vater des David, Einwohner von Bethlehem.

יִשְׁמָעֵאלִים Ismaëlit. Nachkommen des Ismaël, des Sohnes von Abraham und der Hagar, eine arabische Völkerschaft, deren Wohnsitze sich von Aegypten bis zum persischen Meerbusen erstreckten.

יָשָׁן schlafen. *Pi.* einschlafen lassen.

יָשָׁן *Adj.* schlafend.

יָשַׁע *Hi.* helfen, retten.

יָשָׁר gerade, recht seyn. יָשָׁר בְּעֵינַי er ist recht in meinen Augen, gefällt mir.

יָשָׁר *Adj.* gerade, recht, gerecht.

יָתֵד *f.* Pflock, Nagel.

יָחַר *m.* was man erforscht, erspähet. *Stw.* יָחַר herumgehen, bes. um zu suchen.

יָתֵד 1) Ueberbleibsel. יָתֵד הַגָּזֵם was die Heuschreckenraupe übrig liess. 2) Strick.

כ

כִּי *Conj.* (s. üb. die Ableitung §. 100, über die Bedeutungen §. 151, 3, *f.*) 1) wie. כִּי — כִּי wie — so. 2) *Adv.* ungefähr. 3) vor Infinitiven: als, da.

כָּאֶשֶׁר *s.* אָשֶׁר.

כָּבֵד 1) schwer seyn. Von den Ohren: stumpf seyn, wie im Deutschen: schwerhörig seyn. 2) lästig seyn. 3) trop. geehrt seyn. *Pi.* ehren. *Hiph. causat.* von *Kal* no. 1.

כָּבֵד *m.* Schwere.

כָּבֵדָה erleschen, vom Feuer.

כבוד *m.* 1) Schwere. 2) Ehre, Ruhm. *Concr.* die Edelsten (eines Volkes). Jes. 5, 13.

כבש *m.* Lamm, einjähriges Schaaf.

כבש *unterjochen, unterwerfen.*

כא *Adv.* 1) so. 2) hier. כא bis hieher. כא כא hier und da hin.

כהן *m.* Priester.

כוכב *m.* Helm.

כוכב *m.* Stern.

כול *fassen, halten. Hi. כיל. ertragen. Pilp. כלכל unterhalten, ernähren.*

כון *aufrecht stehen. Hi. כין. 1) feststellen, gründen. 2) bereiten, zurichten. Pil. כון dass. Ni. כון pass. feststehen, bestehen.*

כוס *f.* Kelch, Becher. §. 19, 2 zu Ende.

כור *m.* Schmelzofen.

כוש *f.* Aethiopien.

כזב *lügen.*

כזב *m.* Lüge.

כח *m.* Kraft, Gewalt.

כחך *Pi. und Hi. verhehlen, verbergen. Ni. pass.*

כי *eig. wahrsth. Pron. relat. s. v. a. אשר (§. 37, 2) 1 M. 3, 19, dann relative Conjunction (§. 151, 1, Anm.) 1) dass, (quod, ὅτι), - nach den Verbis sagen, sehen, wissen u. dgl. dah. wie das gr. ὅτι vor der directen Rede 1 Kön. 21, 5, nach einem Schwure 1 Sam. 20, 3. 2) Causalpartikel a) die Ursache angehend = ὅτι, quod: weil, denn. Ueber das doppelt gesetzte: denn — und denn s. Hiob 38, 20. Jes. 6, 5. b) die Folge aus dem Grunde angehend, wie quod f. weswegen. 1 M. 40, 15: ich habe nichts*

gethan (welches ein Grund gewesen wäre), dass sie mich ins Gefängniss geworfen haben. 3) nach einer Negation: sondern 1 M. 3, 5. 45, 8. לא כי nein! sondern, Richt. 15, 13. 4) als Zeitpartikel: als, da.

כי אם 1) (es sey) denn, dass, dah. ausser, ausgenommen, wenn nicht, nisi. 1 M. 39, 6. 42, 15, nach Schwüren s. v. a. לא אם betheuernd Richt. 15, 7 und das. die Anm. 2) sondern, aber auch ohne Negation: aber. 1 M. 40, 14.

כידון *m.* Speer, Wurfspieß.

כימה *f. eig. Häuflein, dah. das Sternbild der Plejaden oder der Gluckhenne, ein Häufchen von sieben Sternen im Nacken des Stiers.*

כישור *m.* Rocken.

כפר *f.* Talent, das grösste Gewicht der Hebräer, betragend 1000 Sekel, für כפר vom Stw. כפר.

כל, mit Makk. כל- *eig. Subst. Gesamtheit, daher 1) all, alle, ganz, z. B. כל-הארץ die Gesamtheit der Erde d. i. die ganze Erde, כל-בשר alles Fleisch. Das folgende Subst. hat den Art. §. 109, 1 Anm. 2) allerhand, wo dann der Art. nicht folgen darf. כל-עץ allerhand Bäume. 1 M. 2, 9. Mit Suff. z. B. כלנו wir alle, כלכם ihr alle.*

כלא *zurückhalten, hemmen. Niph. pass.*

כלב *m.* Hund.

כלה 1) vollendet, fertig seyn. 2) zu Ende seyn (von der Zeit). 3) bereitet (beschlossen) seyn. 1 Sam. 20, 7. *Pi. 1) endigen, mit einem Inf. zu*

- Ende thun. 2) aufzehren, aufreiben. *Pu.* vollendet seyn.
- כֶּלֶה *f.* Braut.
- כֶּלִי, *Plur.* כְּלִים *m.* Gefäß.
- כֶּלֶה הַרְעִים die Hirtentasche.
- כֶּלֶה *Pl.* Geräth, Gepäck. *Stw.* כֶּלֶה.
- כְּלִיּוֹת *f. pl.* Nieren.
- כֶּלֶל *s.* כָּלל.
- כָּלָל *N. pr.* eines Weisen.
- כָּלַם *Hi.* schmähen, beschimpfen.
- כָּמוֹ, כָּמוֹ *s. v. a.* כָּן wie, §. 89, I, Anm. 2.
- כָּמַר *Ni.* warm werden, von den Affecten der Liebe, des Erbarmens.
- כָּן, vor Makk. כֵּן-1) *Adj. rectus*, richtig, rechtlich. 2) *Adv.* richtig, so. כֵּן-עַל weil (es) so (ist), deshalb. *Stw.* כָּן.
- כָּן *m.* mit Suff. כֵּן Stelle, Posten. *Stw.* כָּן = כֵּן.
- כָּנַע *Ni.* sich demüthigen.
- כְנֹר *m.* Zither. *Plur.* כְנֹרוֹת.
- כְנָעַן *f.* Land Canaan, nachmals Palästina, doch eigentlich nur der Landstrich zwischen dem Meere und Jordau, mit Einschluss Phöniziens.
- כְנַעֲנִי *m.* Canaaniter, und dann Kaufmann überhaupt, weil viele canaanitische Stämme, z. B. die Phönizier, vom Handel lebten.
- כְנָף *f.* 1) Flügel. *Dual.* כְנָפִים. 2) Zipfel, Saum des Kleides. *Plur.* כְנָפוֹת. *Trop.* כְנָפוֹת הָאָרֶץ Säume, Ränder der Erde.
- כִּסֵּא und כִּסֵּה, *Plur.* כִּסְאוֹת *m.* Thron. *Stw.* כִּסֵּה bedecken, dah. eig. Thron mit einem Himmel.
- כִּסֶּה *Pi.* bedecken, verhehlen, mit dem Acc. und כִּי. Etwas mit etwas bedecken, mit dopp. Acc. Ps. 104, 6. *Part.* מְכַסֶּה
- als *Subst.* Decke. Jes. 14, 11 *Pu.* bedeckt seyn.
- כִּסִּיל *m.* 1) Thor, Gottloser 2) das Sternbild des Orion nach der morgenländischer Mythologie ein an den Himmel gefesselter Riese.
- כֶּסֶף *m.* 1) Silber. 2) Geld. *Plur.* כֶּסֶפִּים von den Geldstücken. *Stw.* כֶּסֶף blass seyn.
- כָּעַס zürnen. *Hi.* erzürnen, insbes. Gott, ihm Verdruss machen. Davon
- כָּעַס *m.* Unmuth, Zorn (Gottes).
- כָּף *f.* *Dual.* כַּפַּיִם eig. etwas Hohles, Krummes, (*Stw.* כַּפָּה) 1) innere Hand, Hand überhaupt, 2) mit כָּף Fusssohle.
- כַּפִּיר *m.* junger Löwe, eig. zottig, mit Haaren bedeckt. Von
- כַּפֵּר bedecken, überziehen. *Pi. trop.* (Sünde) bedecken, vergeben, dann: Vergebung verschaffen, sühnen. *Pu. pass.* Davon
- כַּפֵּר *m.* Pech, und
- כַּפֵּר *m.* Reif.
- כַּרֻּב *m.* der Cherub, ein symbolisches Wesen bey den alten Hebräern, dessen Gestalt aus der eines Stiers, Löwen, Adlers und Menschen zusammengesetzt gedacht wurde, ähnlich der Sphinx der Griechen.
- כָּרֵם *m.* (selten *fem.*) Pflanzung von edlen Bäumen, dah. כָּרֵם Richt. 15, 5 Olivengarten, insbesond. und vorzugsweise: Weinberg. Davon
- כָּרֵם *m.* Winzer.
- כָּרַע in die Knie sinken (von dem gebährenden Thiere Hiob 39, 3).
- כָּרַח 1) abschneiden. 2) abhauen (den Kopf), umhauen (Bäume). *Ni.* 1) abgeschnitten, entnommen werden. 2) aus-

gerottet werden. *Hi.* ausrotten. *Ho.* s. v. a. *Ni.*

כַּשְׁל straucheln.

כָּתַב schreiben.

כְּתוּבָה, **כְּתוּבָה** *f. Plur. constr.* **כְּתוּבָה** *χιτών*, *tunica*, Rock, eig. das Unterkleid des Morgenländers, eine lange Weste mit oder ohne Aermel.

כֹּתֵף *f.* Schulter.

ל.

ל *Praep. praef.* (über die Form s. §. 100, 2 über die Bedeutung vgl. §. 151, 3, e) abgekürzt aus **לָל** und eig. dass. nur mehr in übergetragenen Bedeutungen. Die Hauptbedeutung ist *A*) 1) die Richtung und Bewegung *nach* (etwas) *hin*, *gen*, *zu*. Daher 2) Zeichen des Dativs. Insbes. auch *a*) vom *Dativus commodi*. *b*) (wie der griech. Dativ) von dem Urheber und der wirkenden Ursache, bey *Passivis* und passiven Begriffen §. 140, 3, vgl. zu 1 Kön. 10, 1. 3) Zeichen des Genitivs, insbesondere beym Genitiv des Besitzes (für **לְ** *אִשָּׁר* §. 114, 2, *a*), und bey Zahlangaben. 1 M. 7, 11. Metaph. 4) in Hinsicht, Beziehung auf, dah. wegen (Jes. 14, 9), von (*de*), über Jes. 5, 1, für, zum Besten Hiob 37, 13. Jes. 6, 8. 5) nach, zufolge (von dem Begriffe der Richtung nach etwas). 1 M. 1, 11: **לְמִינִי** nach seiner Art; als ob, *quasi*, *tanquam*. Hiob 39, 16.

Es steht aber auch *B*) von dem Befinden *an* und *neben* einem Orte (vgl. *εἰς* für *ἐν*, und das deutsche *zu* für *an*,

in, z. B. *zu* Berlin), z. B. **לְיָד** zur Seite jem., **לְעֵינַי** vor den Augen jem., und daher auch vom Befinden in einer Zeit und in einem Zustande, als **לְזֶרַח** zur Abendzeit, **לְבַד** in Absonderung = abgesondert, allein.

Vor d. Inf. 1) am gewöhnlichsten: zu, als **לְקַדֵּשׁ** zu tödten, bes. nach intransitiven Verbis §. 139, 2. **מָה לָּעֲשׂוֹת** was war zu *ihun* Jes. 5, 3, vgl. §. 129, Anm. 1. 2) als ob. 1 Sam. 20, 20. 3) indem, **לְמַעַן** indem er sprach.

לֹא und **לֹא־לֵאמֹר** M. 37, 13. 40, 8 *Adv.* der Verneinung: *nicht*. §. 149, 1.

לִב mit *Suff.* **לִבִּי** und

לִבִּי *m.* 1) Herz. Trop. 2) Verstand (dessen Sitz der Hebräer im Herzen, nicht im Kopfe, denkt). 3) Muth. 1 Sam. 17, 32.

לִבִּי *s.* **בֵּר**.

לִבְיָה *f.* Löwin.

לְבוּשׁ *m.* Kleid. Stw. **לְבוּשׁ**.

לִבָּנוֹן *Hi.* weiss seyn. Davon **לְבָנוֹן** (weisser Berg, Alpe) Libanon, grosses Gebirge zwischen Syrien und Palästina, zum Theil mit beständigem Schnee bedeckt.

לָבַשׁ anziehen, mit dem *Accus.* Auch trop. z. B. Herrlichkeit anziehen Ps. 104, 1. *Hi.* etwas anziehen lassen, womit bekleiden, mit dopp. *Accus.* §. 136, 1.

לָהֵב *m.* **לְהֵבָה** *f.* 1) Flamme. 2) Klinge des Schwertes.

לָהֵט brennen. *Pi.* anzünden. Davon

לָהֵט *m.* 1) Flamme. 2) blinkende Klinge des Schwertes.

לֹא־לֵאמֹר *s.* v. a. **לֹא**.

לֹא wenn, aber versch. von אֵין.

§. 152, 2, litt. f.

לֵוִי Levi, dritter Sohn Jakobs, und der von ihm entsprossene Priesterstamm.

לִוּי m. (von לָוִי Windung, und der Endung וֹי, Stw. לָוִי sich winden) der Gewundene; dah. Schlange, grosses Seethier.

לֹאֵל wenn nicht, zusammen-
engesetzt aus לֹא u. אֵל = לאֵל.

§. 152, 2, litt. f.

לִון und לִין übernachten. *Hithpal.* הִלְוִין dass.

לֹץ *Part. Hi.* מְלִיץ Dolmetscher.

לֶחֶם *Adj.* frisch. Stw. לָחַץ.

לֶחֶי f. 1) Kinnbacken, Backen.
2) *N. pr.* eines Ortes. Richt. 15, 19.

לֶחֶץ *Pi.* lecken. *Staub lecken*, f. im Staube liegen vor jem., ihm huldigen.

לָחַם essen, fressen. *Ni.* kämpfen, Krieg führen (eig. sich gegenseitig fressen), mit בָּ gegen jem.

לֶחֶם m. und f. Brot, Speise.

לֵט *Adj.* verborgen. Stw. לָטַח. Davon בָּלֵט heimlich.

לֵט Ladanum, ein wohlriechendes Harz.

לַיִל m. Nacht, mit *He parag.* לַיִל eig. Nachts, dann die Zeit, wo es Nachts ist, dah. Nacht selbst, welches weit häufiger ist, als לַיִל.

לִין s. לִון.

לָכַח halten, fassen, fangen.

Hithp. sich zusammenhalten, zusammenhängen.

לָכֶה eig. *Imp.* וָלֶךְ gehe!, aber im Sprachgebrauche auch: wohlan!

לָכֶךְ deshalb, aus לָ und כָּךְ so.
לָמָּה und לָמָּה weshalb? aus לָ
und מָּה.

לָמָּה s. v. a. לָ §. 100, Anm. 1.

לָמָּךְ s. מָךְ no. 7.

לָמָּךְ s. מָמָךְ.

לָמָּךְ spotten, verlachen.

לָמָּךְ m. Fackel.

לָמָּךְ biegen.

לָקַח *Fut.* יִקַּח §. 65, Anm. 2.
1) nehmen, 2) holen, bringen.

לָקַט von der Erde auflesen, auf-
sammeln. *Pi.* dass.

לָקַח lecken.

לָשׁוֹן m. und f. Zunge. Davon
1) לָשׁוֹן אֵשׁ Feuerflamme (die
einer Zunge ähnlich ist). 2)
Meereszunge, Meerbusen.

מ.

מָךְ s. מָךְ.

מָאָרְזַר Heftigkeit, Kraft. מָאָרְזַר
mit grosser Heftigkeit f. sehr
stark, *vehementissime*. Dah.
Adv. 1) heftig, eilig 1 Sam.
20, 19. 2) *sehr*. Stw. מָאָרְזַר.

מָאָרְזַר (aus מָאָרְזַר i. e. *quidquid*)
irgend etwas, meistens mit der
Negation: nichts.

מָאָרְזַר f. 1) hundert. 2) *Adv.*
hundertmal.

מָאָרְזַר *Plur.* מָאָרְזַר m. §. 86, 4
Licht, und zwar ein einzelnes,
ein leuchtender Körper, versch.
von מָאָרְזַר Licht, Lichtmaterie
überhaupt. Stw. מָאָרְזַר.

מָאָרְזַר f. Lichtloch, Höhle.

מָאָרְזַר m. Speise. Stw. מָאָרְזַר.

מָאָרְזַר f. Messer, eig. Instru-
ment zum Essen. Stw. מָאָרְזַר.

מָאָרְזַר *Pi.* verweigern.

מָאָרְזַר verwerfen, verachten.

מָאָרְזַר s. מָאָרְזַר.

מָאָרְזַר m. Eingang, von der Sou-
nè: Untergang. Stw. מָאָרְזַר.

- מִפְּלוּל *m.* Fluth, Wasserfluth. Stw. יָבַל wallen, fließen.
- מִגְדָּל *m.* Thurm, Wachtthurm (eines Weinberges).
- מִגֵּן *Plur.* מִגְנִים *m.* Schild. Stw. גָּן schützen, schirmen.
- מִגְרָפָה *f.* Erdscholle, eig. Spatenstich. Stw. גָּרַף raffen, reißen, schaufeln.
- מִדְּרָה *Plur.* מִדְּרִים Kleid. Stw. מָדַר ausbreiten.
- מִדְּרֵבָר *m.* Trift, Viehweide, Steppe. Stw. דָּבַר *syr.* treiben.
- מִדְּוַע (*contr.* aus מִדָּה-יָדוּעַ wie belehrt? vgl. τί μαθών) *Adv.* der Frage: warum?
- מִדְּיָן Midian, ein arabischer Volksstamm.
- מִדְּיָנִים *s. v. a.* מִדְּיָנִים Midianiter.
- מָה und מַה (§. 37, 3). *A) pron. interrog.* was? Auch indef. gebraucht *f.* irgend etwas. *B) Adv.* 1) warum, wie *quid f. cur?* 1 M. 3, 13. Richt. 15, 11. 2) wie Ps. 8, 2. Mit Präpp. *a) בְּמַה* und *בְּמַה* (§. 37, 3 Anm.) wodurch? Richt. 15, 5. *b) בְּמַה* und *לְמַה* warum?
- מָחָה *Hithp.* הִתְמַחֵמָה zögern.
- מָחָה *Pi.* eilen, hinwegeilen. Davon
- מְחִירָה Eile, *Adv.* eilends.
- מִמּוֹצֵא *f.* Land Moab an der Ostseite des todten Meeres.
- מִיֹּשֶׁט *Ni.* wanken.
- מִיֹּזֶד *m.* bestimmte Zeit, Zeit überhaupt. Stw. יָצַד Zeit und Ort verabreden.
- מִיֹּצֵא *m.* 1) Ausgang. 2) was herauskommt, Sprossen. Hiob 38, 27. Stw. יָצָא.
- מִיֹּצֵק etwas Gegossenes, eig. *Part.* *Ho.* von יָצַק.
- מִיֹּרֶג *m.* Frühregen, eig. *Part.* *Hi.* von יָרַג besprengen, benetzen.
- מִיֹּרֶה *m.* Scheermesser. Stw. מָרַה *strinxit.*
- מִיֹּרֶשׁ *m.* Besitz, Wohnort. Stw. יָרַשׁ.
- מִיֹּשֶׁשׁ I) weichen. II) betasten, *s. v. a.* מָשַׁשׁ. *Hi.* betasten lassen.
- מִיֹּשֶׁב *m.* Sitz. Stw. יָשַׁב.
- מִיֹּשְׁכוֹת *f. pl.* Bande, Fesseln. Stw. מָשַׁךְ halten, fesseln.
- מִיֹּת *sterben.* *Pil.* מִיֹּת und *Hi.* tödten. *Ho.* getödtet werden. Davon
- מִיֹּת *constr.* מִיֹּת *m.* Tod.
- מִיֹּזֶבֶחַ *m.* Altar. Stw. זָבַח.
- מִיֹּזֶזֶה *f.* Pfoste. Stw. זָז sich bewegen.
- מִיֹּזֶן *m.* Nahrung. Stw. זָן nähren.
- מִיֹּזֶמֶר *m.* Gesang, von זָמַר *Pi.* singen.
- מִיֹּזֶרֶת *pl. f.* Bilder des Thierkreises, sonst מִיֹּזֶרֶת, eig. Herbergen (der Sonne).
- מִיֹּחֶה abwischen, vertilgen.
- מִיֹּחֹל (*Tanz*) *N. pr.* eines sonst unbekannten Mannes. 1 Kön. 5, 11.
- מִיֹּחֶה *f.* Erhaltung des Lebens. Stw. יָחַה.
- מִיֹּחֶר *m.* Kaufpreis, Geld, wofür man etwas kaufen will, verw. mit מִיֹּכֵר.
- מִיֹּחֶלֶת *pl. f.* Haarflechten. Stw. יָחַלֶּה flechten.
- מִיֹּחֶלֶת *m. und f.* Lager, Heer, Heereshaufen. *Plur.* יָחִים und יָחִים. Stw. יָחַח.
- מִיֹּחֶסֶה *m.* Zuflucht. Stw. יָחַס Zuflucht nehmen.
- מִיֹּחֶר morgen.
- מִיֹּחֶרֶת *f.* der folgende Tag, *lendemain.* Mit dem Genit. des Tages, auf welchen er folgt 1 Sam. 20, 27.
- מִיֹּחֶבֶת *m.* Blutbad. Stw. יָחַבֵּת.

מִשֶּׁה *m.* Stab, Ruthe.

מִשֶּׁה *f.* Lager. Beyde vom Stw.

נָטָה *ausstrecken*, sich *ausstrecken*.

מִטְמוֹן *m.* Schatz, Stw. טָמַן *verbergen*.

מִטֵּר *regnen. Hi. regnen lassen.*

מִטֵּר *m.* Regen.

מִטְרֵה *f.* Ziel (des Schützen).
Stw. נָטַר *beobachten*.

מִי *Pron. interrogat. wer?*

מִיכָל (etwas Wasser) *N. pr.*
Weib Davids, Tochter des Saul.

מִים *constr. מִי, מֵימֵי* Wasser
(§. 94, 2).

מִין *m. species, Art, Gattung.*

מִישׁוֹר *Geradheit, Gerechtigkeit.*
Stw. יָשַׁר.

מִכָּה *f.* Schlag. Stw. נָכָה *schlagen*.

מִכּוֹן *m.* Grundfeste. Stw. בָּנוֹן.

מִכְסֵּה *m.* Decke. Stw. כָּסָה.

מָכַר *verkaufen. Hithp. sich verkaufen, dann auch s. v. a. sich ganz hingeben, Preis geben. 1 Kön. 21, 20. Davon*
מָכַר *Preis.*

מִכְתֵּשׁ 1) eig. Mörser, von כָּחַשׁ *stossen*; dann 2) Vertiefung des Kinnbackens, worin die Zähne sitzen, auch im Griech. und Lat. *άλμύσχος, mortarium* d. i. Mörserchen.

מָלָא 1) voll seyn. 2) erfüllen.
Pl. 1) erfüllen, mit dopp. Acc. ein Gefäß mit etwas füllen, (die Zeit) vollmachen. 2) stillen (den Hunger). Davon

מָלֵא *Adj.* 1) voll, 2) erfüllend, und

מָלֵא *Fülle.*

מַלְאָךְ *m.* 1) Bote. 2) Bote Gottes, Engel. Stw. arab. und äthiop. לָאֵךְ *schicken, beschicken. Davon*

מִלְאכָה *constr. מִלְאכָתָה (f. מִלְאכָה, מִלְאכָתָה) f. Geschäft.*

מִלְבָּד *s. בָּדַד*

מִלְבוּשׁ *m.* Kleid. Stw. לָבַשׁ.

מִלֵּה *f.* Wort. *Plur. מִלִּים* und מִלִּין (auf chald. Art). Stw.

מָלַל *Pi. reden.*

מִלְכוּתָה *f.* Herrschaft. Stw. מָלַךְ.

מִלְכוֹן *m.* Herberge. Stw. לָוֶן.

מִלְחָה *f.* Salzsteppe, Wüsteney, von מָלַח *Salz.*

מִלְחָמָה *f.* Krieg. Stw. כָּרַם.

מָלַט *eig. entgleiten, entwischen. Pi. retten. Ni. sich retten, entwischen. 2) wohin eilen. 1 Sam. 20, 29.*

מָלַךְ *herrschen, mit עַל über etwas. Davon*

מֶלֶךְ *König, und*

מַלְכוּתָה *f. Königreich.*

מִלְמַלָּה *s. מַלַּל.*

מִלְקוֹשׁ *m.* Spätregen, der in Palästina in den Monaten März und April vor der Erndte fällt. Stw. לָקַשׁ *spät seyn.*

מִלְקוּחִים *dual. Zange, von לָקַח nehmen.*

מִמְגָּרָה *f.* Vorrathshaus, Kornboden. Wahrscheinlich von מִגָּרָה *Vorrath (von גָּרַר versammeln) und מָ, als Zeichen des Ortes §. 86. no. 3.*

מִמֶּדֶר *nur pl. מִמְדֵּרִים Maass. Stw. מָדַד messen.*

מִמְלָכָה *constr. מִמְלָכָתָה (§. 83, zu B) plur. מִמְלָכוֹת f. Königreich. Stw. מָלַךְ.*

מִמְשָׁלָה *f.* das Herrschen, Beherrschen. Urspr. Inf. von מָשַׁל §. 33, 2, litt. c.

מִן *gewöhnlicher als Praef. מִן, vor Gutt. מִן, mit Suff. מִמִּי u. s. w. (§. 100, 2, litt. e). Praep. eig. st. constr. von מִן Theil (vgl. §. 151, 2, litt. c). 1) Theil von (etwas), daher: von, wenn es einen Theil be-*

zeichnet, der vom Ganzen genommen wird, *von* (etwas) *ab*, *ἀπό*, lat. *ab*, z. B. nehmen, geben, essen *von*, auch: (mehrere, etwas) *von*. מִמֶּנֶם (etwas) von den besten Erzeugnissen Aegyptens. 1 M. 45, 22.

2) *aus* z. B. מִיָּד aus der Hand jem. Dah. von der Abkunft aus einem Orte (Richt. 13, 2), von der Materie, woraus etwas gemacht wird (1 M. 2, 19).

3) *von*, wenn es Bewegung, Entfernung, Herkunft von etwas anzeigt, also: *von* (etwas) *her*, *von* (etwas) *aus*, *von* (etwas) *an*. Opponirte Partikeln sind: *אֶל* und *עַד*, *עַד* (von — bis zu). Insbes. a) steht es nach den Verbis fliehen (Ps. 104, 7. 139, 7), verborgen seyn vor jem. (1 Kön. 10, 3), wie *κρύπτω*, *καλύπτω* *ἀπό*. b) von dem Urheber und der Ursache, wovon etwas herrührt s. v. a. durch. Hiob 39, 25: מִבִּינְתָּךְ durch deinen Verstand. 1 M. 3, 14: *verflucht von allem Vieh*. מְלִיכָה eig. auch: verflucht von Jehova. Vgl. auch Jes. 6, 4. c) fern von, dah. sonder, ohne. Jes. 14, 19. Von der Zeit: d) von (einer Zeit) an. מִמֶּנֶם von meinem Mutterleibe an. מִמֶּנֶם vom Anbeginn deiner Tage her (vgl. *ἀφ' ἡμέρας* vom Tagesanbruche, *de die*) Hiob 38, 12. e) zunächst von d. i. gleich nach (vgl. *ab itinere*, gleich nach der Reise), und überh. nach, s. zu Richt. 14, 8.

4) Häufig zur Bezeichnung des Ortes selbst, besonders

der Seite eines Gegenstandes, *an* welcher etwas geschieht, wo die nahe Entfernung (das *prope abesse ab*) ins Auge gefasst ist, vgl. *a latere*, *a dextra et sinistra*, und im Franz. *dessous*, *dessus*, *dedans*. So: מִצֵּד zur Seite, מִחוּץ auswendig, מִבְּיָתָא inwendig, מִמַּעַל oberhalb, מִרְחוֹק in der Ferne. מִקֵּדָה — מִקֵּדָה an dieser — jener Seite (des Berges) 1 Sam. 17, 3. מִקְצֵה רִי am Ende eines Ortes.

5) dient es zur Umschreibung des Comparativs, §. 117, 1. Auch bey Verbis z. B. אָהַב מִן lieben vor anderen 1 M. 37, 4, מִן entbehren im Vergleich mit jem., nachstehen Ps. 8, 6.

6) vor dem *Inf.* dass nicht.

7) מִן s. v. a. מִן in der Bedeutung von *no. 3* von (etwas) *her*, *inde*. מִרְחוֹק von ferne her. Es steht für מִן לִי u. מִן לִי bezeichnet dann das frühere Seyn an jenem Orte.

מִנָּה *m.* Mine, ein Gewicht von hundert Sekel. Stw. מִנָּה zählen, bestimmen.

מִנוּחַ 1) Ruhe. 2) *N, pr.* Vater des Simson. Stw. מִנוּחַ.

מִנוּחַ *m.* Webebaum.

מִנְחָה *f.* 1) Geschenk, Gabe. 2) Opfergabe, insbes. das unblutige Speiseopfer, welches neben dem blutigen dargebracht wurde. Stw. מִנְחָה schenken.

מִנוּחָה *f.* Ruhe, Ruheplatz, Wohnsitz. Stw. מִנוּחָה.

מִנֵּעַ zurückhalten, versagen, mit מִן der Pers. *Ni. pass.*

מִנְצֵחַ *Part. Pi.* von נָצַח *Pi.* vorstehen, dah. der Vorsteher, in den Ueberschriften der Psalmen wahrsch. der Musikvorsteher.

- מַס** *Plur.* מַסִּים *m.* Frohndienst. *Stw.* מַסִּים Frohnvögte.
מִסְחָר *m.* Handel, Einkauf. *Stw.* סָחַר handeln.
מִסְכָּה mischen.
מִסְכְּנוֹת *f. pl.* Magazine, *transp.* für מִבְנוֹת, von בָּנָה aufhäu-
 fen.
מִסְכַּת *f.* Aufzug eines Gewebes, Garnfäden. *Stw.* נָסַךְ weben.
מִסְלָה *f.* Bahn, Strasse. *Stw.* סָלַל bahnen.
מִסֵּס zerfließen, wie zerflossen herabfallen. *Ni.* dass.
מִסְפָּר *m.* Trauer. *Stw.* סָפַד.
מִסְפָּא *m.* Futter. *Stw.* סָפַח chald. füttern.
מִסְפָּר *m.* Zahl. מִסְפָּר son- der Zahl, unzählig. *Stw.* סָפַר zählen.
מִסָּר oder מוֹסָר *f.* מאָסָר Band, Fessel, nur *Plur.* וֹת. *Stw.* אָסַר.
מִצְבֵּה *f.* Wagenburg, von צָבָה Wagen. §. 86. no. 3.
מִצְדוֹת *pl. f.* Bande, Fesseln, *transp.* für מִצְדוֹת. *Stw.* צָדַר chald. binden.
מִדְוָה *f.* Wohnung, Lager (des Wildes). *Stw.* דָּוָה wohnen.
מִעַט *Adv.* wenig.
מִעִיל *m.* Oberkleid.
מִעֵין *m.* Quellort, Quelle, *de- nom.* von עֵין §. 86. no. 3. *Plur.* עֵיִם und וֹת.
מִעַל (*apoc.* für מִעֲלָה, von עָלָה), das Obere, oben. לְ מִעַל oberhalb (einer Sache), auf derselben = עַל. Mit dem ה־ *paragog.* מִעֲלָה aufwärts, drüber. מִלְמַעֲלָה (aus מִן מִלְמַעֲלָה) *desuper*, von oben her.
עַל *s.* מִעַל.
מַעֲלָה *f.* Stufe. *Stw.* עָלָה.
עַם *s.* מַעַם.
- מַעֲמָד** *m.* Stand, Dienst. *Stw.* עָמַד.
מַעֲזָן (für מַעֲזָה, von עָזָה) *Subst.* Absicht. Daher לְמַעֲזָן 1) *Praep.* wegen. 2) *Conj.* für לְמַעֲזָן in der Absicht dass, da- mit (*ut*). Auch mit dem *Inf.* um (etwas) zu thun 1 M. 37, 22.
מַעְרָה *f. st. constr.* מַעְרָה Höhle. *Stw.* עָרָה arab. tief, hohl seyn.
מַעְרָכָה *f.* Schlachtordnung, Heer. *Stw.* עָרָךְ.
מַעֲשֵׂה *m.* Werk, Arbeit. מַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה Bäckerei, Bäcker-
 -waare. *Stw.* עָשָׂה.
מַפְלָה *f.* Leichnam, Aas. *Stw.* נָפַל fallen.
מָצָא 1) finden, treffen, z. B. die Auflösung des Räthsels treffen Richt. 14, 12. 18. 2) jem. betreffen, ihm widerfah- ren, mit dem *Acc.*
מִוֹצֵא *s.* מוֹצֵא.
מַצְרֵה und מַצְרֵהָ *f.* Berggipfel, Bergfeste, Burg. *Stw.* צָרַר jagen, nachstellen.
מִצְוָה *f.* Befehl. *Stw.* צָוָה.
מִצְחָה *c.* Stirn.
מִצְחֵה *f.* Beinschiene.
מִצְרַיִם *f.* Aegypten, und: (die) Aegypter, dann mit dem *Plur.* 1 M. 45, 2. Davon
מִצְרַיִם *m.* Aegypter.
מִצְרֵף *m.* Schmelztiegel. *Stw.* צָרַף schmelzen.
מִקְדָּה *m.* Moder. *Stw.* מִקְדָּה ver- modern.
מִקְוֵה *m.* Versammlung, Ver- sammlungsort. *Stw.* קָוָה *Ni.*
מִקְוֶה *m.* und *f.* Ort, Stelle. *Stw.* קָוָה stehen.
מִקְלָה *m.* *Plur.* מִקְלָהֹת Stock, Stecken.
מִקְרָה *m.* Zufall. *Stw.* קָרָה.
מִרְרָה *Adj.* bitter. *Stw.* מִרְרָה bitter seyn.

מָרָא eig. streichen. *Hi.* sich anpeitschen, bildlich von dem mit den Flügeln sich peitschenden Strausse gesagt.

מֵרָאָה *m.* Ansehen. **עֵינַיִם** der Augenschein. Stw. **רָאָה**.

מִרְבָּדִים *m. pl.* Decken, Teppiche. Stw. **רָבַד**.

מִרְגָּל *m.* Kundschafter, eig. *Part. Pi.* von **רָגַל**.

מִרְדּוּת *f.* Widerspenstigkeit. Stw. **מָרַד** widerspenstig seyn.

מִרְדָּף *m.* Verfolgung. Eig. *Part. Hoph.* von **רָדַף**.

מִרְהָבָה Bedrückung, Frohndienst. Stw. **רָהַב** drängen, drücken.

מִרְוֶה *m.* Höhe. Stw. **רָוַה**.

מִרְחָק *m.* Ferne. Stw. **רָחַק**.

מִרְיָא *m.* Mastkalb. Stw. **מָרָא** mästen.

מִרְיָה *f.* der Hügel Moriah in Jerusalem, auf welchem der salomonische Tempel erbaut war.

מִרְכָּבָה *st. constr.* **מִרְכָּבוֹת** *Plur. constt.* **מִרְכָּבוֹת** *f.* Wagen. Stw. **רָכַב**.

מִרְמָס *m.* etwas Niedergetretenes. Stw. **רָמַס** niedertreten.

מִרְעַ *s.* **רָעַע**.

מִרְעַ = **רָעַע** Gefährte.

מִרְעָה *m.* Weide, Futter. Stw. **רָעָה** *no. I.*

מִשְׁחָה (für **מִשְׁחָה**, von **מָשַׁח**) *constr.* **מִשְׁחָה** *f. pl.* **מִשְׁחָה** Geschenk, insbes. von dem Gerichte, welches der Wirth dem zu ehrenden Gaste vorsetzt, *ἑτάρας* bey Homer.

מִשְׁוֶכֶה *f.* Dornhecke. Stw. **שָׁכַךְ** und **שָׁכַךְ** flechten, zäunen.

מִשְׁפָּח *m.* Blutvergiessen. Stw. **שָׁפַח** arab. giessen.

מִשְׁחָה *f.* Verwüstung. Stw. **שָׁחַ** = **שָׁחַ** verwüsten.

מִשְׁגָּה *m.* Versehen. Stw. **שָׁגָה** sich versehen?

מִשָּׁה ziehen, herausziehen.

מֹשֶׁה *N. pr.* Mose, der berühmte Anführer und Gesetzgeber der Israeliten, S. die Anm. zu 2 M. 2, 10.

מִשְׁפָּר *m.* Herrschaft. Stw. **שָׁפַר** arab. die Aufsicht führen.

מִשְׁחָה *m.* der Gesalbte. Stw. **מָשַׁח** salben.

מִשָּׁה ziehen.

מִשְׁכָּן *Plur.* **וֹת** *m.* Wohnung. Stw. **שָׁכַן**.

מִשַּׁל 1) herrschen, mit **בָּ** über etwas. 2) vergleichen. 3) *denom.* von **מָשַׁל**: ein Spottlied singen. Joël 2, 7. *Ni. pass.* von *no. 2.* vergleichbar d. i. ähnlich seyn.

מִשַּׁל *m.* 1) Gleichniß, Spruchwort. 2) Spottlied.

מִשְׁלוֹחַ mit **יָד** das, wonach man die Hand ausstreckt, Beute. Jes. 11, 14. Stw. **שָׁלַח**.

מִשְׁמָע *m.* das, was man hört. Stw. **שָׁמַע**.

מִשְׁמָעַת *f.* Gehorsam, in *Concr.* Unterthanen.

מִשְׁמָר *m.* Gewahrsam. Stw. **שָׁמַר**.

מִשְׁנָה *m.* 1) zweyter Platz od. Rang. **מִרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה** der zweyte Wagen. **מִשְׁנָה** **בֶּסֶף** zweytes, anderes Geld. 1 M. 43, 12. 2) das Doppelte. 1 M. 43, 15. Stw. **שָׁנָה**.

מִשְׁפָּחָה *m.* Geschlecht, Stamm, von Menschen und Thieren.

מִשְׁפָּט *m.* 1) Urtheilsspruch, Gericht, welches einer hält. 2) Recht, Gerechtigkeit. 3) Art und Weise. *Plur.* Rechte, Gesetze. Stw. **שָׁפַט**.

מִשְׁקָה *m.* 1) Mundschenck, eig. *Part. Hi.* von **שָׁקַח** trinken. 2) Getränk 1 M. 40, 21.

משקל *m.* Gewicht. Stw. שָׁקַל wiegen.

מִשְׁתֶּה *m.* Gastmahl, eig. Trinkgelag. Stw. שָׁתָה trinken.

מִחֻלָּק *Adj.* süß.

מִחֵי *Adv.* wann? מֵחֵי - מָה bis wann? wie lange?

מִחֵים *pl. m.* Männer. §. 86, 4. מִחֵי מָה Männer des Hungers d. i. Hungerige. §. 104, 2.

מִחְלָלוֹת *pl. f.* Zähne, sonst *transpon.* מְלַחֲחוֹת, eig. die Beißer, Beissenden. Stw. לָחַץ arab. beissen.

מִחְנִיחַ *dual.* Hüften.

מִחָק *m.* Süßigkeit. Stw. מָחַק süß seyn.

ב.

בָּא Partikel der Höflichkeit und Bitte: ey, doch! בָּא - קֵחַ nimm doch! בָּא - הִנֵּה siehe einmal. בָּא - אַל ach nein! בָּא - דִּבֶּר-נָא es möchte dein Knecht ein Wort reden. 1 M. 44, 31.

בָּאוֹת *pl. f.* Anger, Triften.

בָּאָם *m.* Ausspruch (Gottes). Stw. בָּאָם aussprechen.

בָּאָץ *Pi.* verachten, verwerfen.

בָּבוֹת (Früchte) *N. pr.* eines Einwohners von Jesreel.

בָּבֹט *Hi.* ansehn, hinsehen. בָּבֹט (Anblick) *N. pr.* Vater des Jaroheam.

בָּבֶה *m.* Quelle, nur Hiob 38, 16.

בָּבֶל *m.* 1) Schlauch, Gefäß. בָּבֶל בָּבֶל die Schläuche des Himmels, bildlich f. die Wolken. 2) ein zwölfsaitiges, der Harfe ähnliches Instrument, *nabla, nabluum.* Stw. נָבַל schlaff seyn.

בָּבֶלָה *f.* Leichnam.

בָּעַ quellen, strömen. *Hi.* ausströmen lassen. Trop. verkündigen.

בָּבֵי *m.* Süden, Südgegend. Stw. syr. chald. trocken seyn.

בָּבֵר *Hi.* anzeigen, auch durch die That. 1 Sam. 24, 19. Vom Räthsel: lösen. *Ho.* pass.

בָּבֵר, בָּבֵר *Praep.* vor, gegenüber. בָּבֵר בָּבֵר wie ihm gegenüber d. i. ihm entsprechend, angemessen. 1 M. 2, 18, 20. Ungebr. Stw. בָּרַךְ vorn seyn.

בָּבֵה *f.* Glanz. Stw. בָּבֵה glänzen.

בָּבֵן *Pi.* die Saiten rühren.

בָּבֵן anrühren, mit בָּ. *Hi.* 1) machen, dass sich etwas berühre, an einander stosse. Jes. 5, 8. 2) *intrans.* berühren.

בָּבֵשׁ treiben, drängen. *Part.* בָּבֵשׁ Treiber (der Thiere) Hiob 39, 7; Bedränger, Bedrucker (v. Nationen). Jes. 14, 4.

בָּבֵשׁ sich nähern.

בָּבֵר fliehen, und dann: herumirren. Von einem Vogel: wegfliegen.

בָּרַח *Hi.* treiben, antreiben, vertreiben. *Niph.* vertrieben seyn. בָּרַח יִשְׂרָאֵל (f. בָּרַח) die Vertriebenen Israëls.

בָּרַח führen, leiten, mit בָּ Jes. 11, 6.

בָּרַח toben, knurren, fremere, vom Laut des jungen Löwen, versch. von בָּרַח brüllen.

בָּרַח *m.* Strom. *Plur.* הַיָּם und הַיָּרְדֵּן vorzugsweise der Euphrat. §. 107, 2.

בָּרַח ruhen. *Hiph.* א) הָרַח ruhen, machen. B) הָרַח (§. 71, Anm. 9) 1) niedersetzen, niederlegen. 2) lassen Richt. 16, 26.

כּוּם schlummern.

כּוֹן *Hi.* sprossen, sich fortpflanzen.

כּוֹס fliehen.

כּוֹע sich bewegen, erbeben.

כּוֹף *Hi.* die Hand aufheben, schwingen, zum Sprengen, zum Drohen u. dgl.

כּוֹזֵר *m.* Abgesonderter, Geweihter, daher Nasiräer, eine Art von Asceten bey den Hebräern, die Gott zu Ehren gewisse Gelübde auf sich hatten. *Stw.* כּוֹז sich absondern.

כּוֹחַ (*Ruhe*) *N. pr.* Noah.

כּוֹחַ *Hi.* führen, bringen, wohin verlegen.

כּוֹחַ *m.* 1) Bach. 2) Thal mit einem Bache.

כּוֹחֶלָה *f.* Erbe, Besizung. כּוֹחֶלָה das Erbe Jehova's, vom jüdischen Volke. *Stw.* כּוֹחַ erben, besitzen.

כּוֹחַ *Ni.* 1) sichs reuen lassen, Reue empfinden, mit עַל über etwas. 2) sich trösten, daher *Hithp.* sich trösten lassen. *Pi.* trösten.

כּוֹחַ = אֲנַחְנוּ wir, auch: wir sind.

כּוֹחַ *m.* Schnarchen (des Rosses). *Stw.* כּוֹחַ schnarchen.

כּוֹשׁ *s. v. a.* לָחַשׁ im Aram. flüstern, dah. Zauberformeln reden, zaubern. *Pi.* *augurari*, vermuthen, ahnden, mit כּוֹ 1 M. 44, 5.

כּוֹשׁ *m.* Schlänge.

כּוֹשֶׁת *m. und f.* Erz. *Dual.* כּוֹשֶׁתִּים eherne Fesseln.

כּוֹחַ hinabsteigen. *Metaph.* eindringen in jem. *Spr.* 17, 10.

כּוֹחַ *But. apoc.* כּוֹחַ §. 75, 2 1) ausstrecken, ausspannen,

ausbreiten. 2) neigen, sich neigen.

כּוֹשׁ *m.* Schwere. *Stw.* כּוֹשׁ aufheben.

כּוֹשׁ pflanzen. Davon

כּוֹשׁ *m.* Pflanzung.

כּוֹשׁ lassen, überlassen. *Ni.* sich auslassen, ausbreiten.

כּוֹחַ eig. Wohnungen, dahn *N. pr.* der Prophetenwohnungen in Rama.

כּוֹחַ *f.* Gewürzpulver, Speze-rey.

כּוֹחַ *Hi.* כּוֹחַ *Fut. apoc.* §. 75, 2. 1) *ferire*, schlagen, werfen (mit der Schleuder, dem Wurfspiesse). 2) erschlagen, tödten.

כּוֹחַ *Hithp.* Arglist üben, einen listigen Anschlag machen gegen jem., mit dem *Acc.* §. 135, 2, Anm. 1.

כּוֹחַ in Kal ungebr. fremd seyn. *Pi.* fremd finden, dah. nicht kennen, verkennen. *Hi.* genau ansehen (eig. als fremd anstaunen, *to strange some thing*), dah. erkennen. *Hithpa.* sich als fremd darstellen, sich verstellen.

כּוֹחַ *m.* die Fremde.

כּוֹחַ *Adj.* Fremder.

כּוֹחַ *m.* Parder.

כּוֹס *m.* Fahne, Panier.

כּוֹשׁ *Pi.* versuchen.

כּוֹשׁ *m.* Trankopfer, Spende. *Stw.* כּוֹשׁ spenden.

כּוֹשׁ aus der Erde reissen.

כּוֹשׁ heraufsteigen, poët. für עָלָה.

כּוֹחַ Verkehrtheit, eig. *Part. Niph.* von עָנָה verkehren.

כּוֹחַ *m. pl.* Jugend. *Stw.* כּוֹחַ Jüngling.

נַעַל *f.* Schuh.

נָעַר aus-, abschütteln, verscheuchen. *Ni.* 1) sich heraus-schütteln (aus den Banden), sie abschütteln. Richt. 16, 20. 2) verscheucht werden. Hiob 38, 13.

נַעַר *m.* Knabe, Jüngling. 2) Diener, wie *puer*, παῖς. 1 M. 37, 2.

נַעֲרָה *f.* Dirne, Dienerin.

נִלְתָּה *f.* Werg, Abgang vom Flachse. Stw. נָעַר *excussit*.

נָפַח blasen, hauchen.

נָפַל 1) fallen, sich niederwerfen. 2) *ruere*, sich stürzen. Joël 2, 8. *Hithp.* über jem. herfallen.

נָפַץ zersprengen, zerstreuen (eine Heerde, ein Volk). *Pi.* zerschlagen, zerschmettern. Ps. 137, 9.

נָפַח *c.* 1) Hauch, Athem. Stw. נָפַח athmen. נָפַח חַיָּה Lebenshauch 1 M. 1, 20. 30. Daher 2) Leben. 3) lebendes Wesen, vollständiger נָפַח חַיָּה *animal vitae* 1 M. 2, 7. *Collect.* lebende Wesen 1, 24. 2, 19 (vgl. 9, 10. 12. 15). Mit dem Art. (nach §. 109, 1) נָפַח חַיָּה 1, 21. 4) Duft, Wohlgeruch (vgl. no. 1).

נָפַח *f.* eig. was heraustrieß (von נָפַח in der Bedeutung: sprengen) daher נָפַח צְוִפִּים was aus den Honigwaben trieft, Honigseim. Ohne צ dass.

נָץ *m.* 1) Blume, Blüthe. Stw. נָץ chald. blühen. II) Ha-bicht. Stw. נָץ = נָצַח fliegen.

נָצַב = נָצַב stellen. *Ni.* נָצַב stehen.

נָצַח *s.* נָצַח.

נָצַח fliegen. Davon נָצַח Fittig (im Arab. auch: Vorderhaar). Von letzterem *Ni.* sich bey den Haaren raufen.

נָצַח *f.* Fittig, Schwungfeder.

נָצַח, davon das *Part. Pi.* מְנַצֵּחַ *w. m. s.*

נָצַח *Hi.* retten. *Ni.* pass.

נָצַח *m.* Zweig, Sprössling. Stw. arab. grünen.

נִקְבָּה *f.* Weib, Weibchen, *femina*, *femella*, von Menschen und Thieren, Gegens. von זָכָר *mas*.

נָקָה rein, schuldlos seyn. *Pi.* lossprechen. *Ni.* 1) losgesprochen d. i. frey von Strafe seyn, ungestraft bleiben. 2) schuldlos seyn, mit מָן der Pers. an jem. Davon

נָקִי *pl.* נָקִים unschuldig, frey von Strafe.

נָקָם rächen. *Hithp. part. eig.* Rachsüchtiger, dann überhaupt: Feind.

נָקָם *m.* und נִקְמָה *f.* Rache.

נָקַר *Pi.* ausstechen.

נָר *m.* Licht, Leuchte. Stw. נָר leuchten.

נָשָׂא 1) heben, erheben, aufheben. נָשָׂא עֵינָיו אל seine Augen auf etwas werfen (was man begehrt). 2) tragen. 3) empfangen, nehmen, wegnehmen. *Inf.* נִשְׂאוּ, נִשְׂאוּ. *Part. Ni.* נִשְׂאוּ erhaben.

נָשָׂא *Hi.* erreichen, einholen.

נָשָׂא *Hi.* verführen.

נָשָׂא vergessen. *Hi.* vergessen lassen.

נָשִׁים *pl. f.* Weiber. §. 94, 2.

נָשָׂא *f.* Hauch, Athem. Stw. נָשָׂא athmen.

נָשָׂא *m.* Dämmerung, Nacht.

נָשַׁק 1) fügen, ordnen, richten, und *intrans.* sich richten, fügen. 2) küssen, eig. *os oriungere*. *Pi.* dass.

נֶשֶׁק und **נִשְׁקָא** *m. Coll.* Waffen, Rüstung.

נָשַׁר *m.* Adler; Geyer.

נָחַל *m.* Steig, Pfad. *Plur.* נְחָלִים. *Stw.* נָחַל *s. v. a.* στείλω den Weg festtreten.

נָתַן *Fut.* יָתֵן (§. 65, Anm. 3) 1) geben, auch: hingeben, Preisgeben. *מִי יָתֵן* wer wird geben? *f. utinam.* §. 133, 1. Daher *a)* zugeben, erlauben, *m. d. Acc. d. Person u. dem Inf. einer Handlung (eig. jem. hergeben zu etwas).* *b)* von sich geben, *edere*, z. B. **נָתַן קוֹל** *edere vocem.* 2) setzen, stellen 1 M. 1, 17, mit **עַל** über etwas. 3) thun, machen. **נָתַן פֶּי** einen behandeln wie (den oder den) 1 Kön. 10, 27. 21, 22.

נָתַק *Pi.* abreißen. *Ni. pass.* zerrissen werden, zerreißen (*intrans.*).

ס.

סָבָא *f.* Stadt und Gegend von Aethiopien, später Meroë genannt.

סָבַב *Fut.* יִסָּב, יָסַב 1) sich wenden. 2) umgeben. *Hi.* יִסָּב *Fut.* יָסַב, יָסַב wenden, abwenden.

סָבִיב *pl.* סְבִיבוֹת Umkreis. *Adv.* ringsum. **לִּי סָבִיב** dass. als *Praep.*

סָבַךְ *m.* Dickicht. *Stw.* סָבַךְ verflechten.

סָבָלָה *f.* Lasttragen, schwere Arbeit. *Stw.* schwer tragen.

סָגַר verschliessen. *Part.* סָגֹר verschlossen, als Beywort des

Goldes: köstlich, im Gegensatz des gemeinen. *Pi.* übergeben, überliefern.

סָרָיָה *m.* leinenes Unterkleid, σινδών.

סָרַח *m.* Thurm, Burg, Veste.

סָרַחָה *f.* Auskehricht, Unrath. *Stw.* סָרַח *s. v. a.* סָרַח ausfehen.

סָרַס *m.* Ross.

סָרַף *m.* Ende. *Stw.* סָרַף aufhören.

סָרַף *m.* Schilf, insbesondere das Nilschilf *Sari*.

סָרַפָה *f.* Sturmwind, Windsbraut.

סָרַח 1) zurückweichen, weichen. 2) vom Wege abbiegen. *Richt.* 14, 8. *Hi.* יִסָּרַח *Fut. apoc.* wegnehmen, abnehmen, abziehen, z. B. den Ring vom Finger.

סָחַר herumziehen, insbes. in Handels-Geschäften (schachern). Mit dem *Accus.* des Landes, wie bereisen. *Part.* סָחֹר Händler, Kaufmann.

סָחַר *m.* Erwerb, insbes. durch Handel.

סָכָה *f.* Hütte, Lager (des Löwen). *Stw.* סָכָה *no.* 2.

סָכַךְ 1) flechten, weben. *Ps.* 139, 13. 2) verzäunen, dah. 3) beschirmen, bedecken. *Hi.* *s. v. a.* *Kal no.* 2. *Hiob* 38, 8.

סָכַן *Hi.* mit etwas vertraut seyn, *m. d. Acc.*

סָכַר = סָגַר verschliessen. *Ni. pass.*

סָל *pl.* סָלִים *m.* Korb.

סָלַע *m.* Fels.

סָמָךְ stützen, lehnen. *Ni. pass.*

סָעַר stützen, mit לֵב das Herz stützen d. i. stärken, näml. durch Speise.

סָדָה *m.* Spalte, Kluft (eines Felsens).

סָעָר *f.* Sturmwind. *Stw.* סָעַר stürmen.

סֶתֶם *m.* Schwelle. *Plur.* סֶתֶם.

סָפַר klagen, eig. *plangere*, die Brust schlagen bey der Klage.

סָפַר zählen. *Pi.* 1) zählen. 2) erzählen.

סֵפֶר *m.* Buch, Brief.

סָקַל steinigen. *Pi.* die Steine auflesen, eig. entsteinigen. *Pu. pass.* von *Kal.*

סָר *Adj.* missmuthig, verdrießlich. *Stw.* שָׂרָר arab. böse seyn.

סָרַף *f.* Ablass, Aufhören. *Stw.* סָרַף.

סָרִיס *m.* 1) Verschnittener. Weil aber diese bey den Morgenländern vorzugsweise zu Hofämtern befördert werden, 2) Höfling überhaupt.

סָרִיסִים *pl.* Fürsten, ausschliesslich von den 5 Fürsten, unter denen die Philister standen.

סָתַר verbergen. *Ni.* und *Pu. pass.* *Hi.* wie *Kal.* mit מִן vor jem.

סִתְּרוֹ *m.* Verborgenheit.

ע.

עָב *m.* und *f.* Wolke. *Stw.* עָוַב syr. dunkel seyn.

עָבַר 1) arbeiten, bearbeiten. 2) dienen.

עָבֵר *m.* Diener, Knecht.

עֲבָרָה *f.* 1) Arbeit. Ps. 104, 23. 2) Dienst, Gebrauch, Nutzen. Ebend. V. 14.

עָבַר eig. *Subst.* Uebergang, nur in der Zusammensetzung בְּעָבִיר *Praep.* wegen.

עָבַט *Pi.* wechseln, tauschen.

עָבַר durch-, über-, vorüber-, vorbey-, einhergehen. *Hi.* vorbegehen, drüberhingehen

lassen. 1 Sam. 20, 36: er schoss den Pfeil לְעֵבֶר so dass er über ihn hin ging.

עָבַר *f.* Ueberströmen (des Zornes).

עֲבָרִי *f.* עֲבָרִיָּה Hebräer, Hebräerin.

עָבַשׁ vertrocknen (von den Saamenkörnern in der Erde).

עָבַת *plur.* עֲבָתִים *c.* (*f.* Richt. 15, 14) Strick. *Stw.* עָבַת *Pi.* verflechten.

עָגַל *Adj.* rund. *Stw.* עָגַל rollen.

עָגֹל *m.* und עֲגֹלָה *f.* vitulus, vitula, Kalb, aber auch von dem jungen Rinde bis zum dritten Jahre.

עֲגֹלָה *f.* Wagen.

עֵד 1) *Subst.* eig. Zeit, lange Zeit, Ewigkeit. עֵדוֹתָם immer und ewig. S. zu Ps. 104, 5. 2) auch im *Plur. constr.* עֲדֵי (eig. Zeiten), mit *Suff.* עֲדֵי *Praep.* (§. 100) bis, bis zu, bis nach. עֵד בֵּית לָחֶם bis nach Bethlehem 1 Sam. 20, 28. auch: zu, z. B. עָד שׁוּב sich bekehren zu. 3) עֵד אֲשֶׁר *Conj.* bis dass, ebenso עֵד אֲשֶׁר אֵם bis dass wenn (Jes. 6, 11).

עֵד *m.* Zeuge, *Part.* von עָדָה.

עֲדָה *constr.* עֲדָתָה *f.* Versammlung, Schwarm (von Bienen). *Stw.* עָדָה *Ni.* nach Verabredung zusammenkommen.

עֲדוּת *f.* Verordnung, Gesetz, von עָדָה befehlen.

עֲדָה (Wonne, Annehmlichkeit) *N. pr.* der schönen Gegend Asiens, in welcher sich der Garten (das Paradies) der ersten Menschen befand.

עָדָה gäten, hacken. *Ni. pass.*

עֲדָר *m.* Heerde.

עֵד (eig. *Inf.* von עָדָה) *Adv.* 1) wiederholt, noch einmal. Richt. 13, 8. 2) noch, ferner,

mit der Negation: nicht mehr.
 עוֹרִי ich (bin) noch, עוֹדֵנִי er
 (ist) noch. Gramm. §. 36, 1.
 עוֹדֵר eig. indem noch, wäh-
 rend noch, עוֹדֵרִי so lange ich
 noch (bin). עוֹדֵר לַלַּיְלָה wäh-
 rend es noch Nacht ist.

עוֹר eig. wiederholen (s. עוֹר),
 dah. *Hi.* 1) wiederholt sagen,
 einschärfen, mit בָּ. 2) vor Ge-
 richt versichern, zeugen, mit
 dem Acc. und בָּ gegen jem.

עוֹרֵן *constr.* עוֹרֵן *m.* 1) Frevel,
 Sünde, 2) Strafe dafür. *Stw.*
 עוֹרֵן verkehrt seyn.

עוֹר *s.* עוֹר.

עוֹלָה *f.* Brandopfer, d. i. ein
 Opfer, welches ganz auf dem
 Altare verbrannt wird. *Stw.*
 עוֹלָה *s.* *Hi.*

עוֹלֵל und עוֹלֵל *m.* Knabe, Kind,
 welches nicht mehr Säugling
 ist, nur poet. eig. der Mnthwil-
 lige, von עוֹלֵל jem. mitspielen.

עוֹלָם *m.* Ewigkeit, von der
 grauen Vorzeit und Zukunft.
Stw. עוֹלָם verbergen.

עוֹרֵן *s.* עוֹרֵן.

עוֹף fliegen. *Pil.* עוֹפֵף dass. Da-
 von

עוֹף *Coll.* Geflügel, Vögel.

עוֹר wachen. *Pil.* עוֹרֵר aufre-
 gen.

עוֹר *m.* Haut, Fell.

עוֹ *Adj.* stark. *Stw.* עוֹ stark
 seyn.

עוֹ *f.* Ziege. *Plur.* עוֹיִם.

עוֹ *m.* wofür auch *plene* עוֹ (§.
 66, 2) 1) Stärke. 2) Schutz,
 Zuflucht. Ps. 29, 11. 3) Glanz,
 Herrlichkeit, Ruhm. *Stw.*
 עוֹ.

עוֹב verlassen, überlassen.

עוֹזָה (die starke) *f.* *N. pr.* Gaza,
 bedeutende Stadt der Philister

an der Südgrenze ihres Ge-
 bietes. Das *N. gent.* ist עוֹזָה.
 עוֹזָה *f.* Trümmer Jes. 6, 12 und
 das. die Anm. *Stw.* עוֹזָה.
 עוֹזָה (Macht Jehova's) *N. pr.*
 Usia, König von Juda, 811
 — 769 v. Chr.

עוֹץ *Pi.* umgraben, urbar ma-
 chen.

עוֹר helfen. Davon

עוֹר *m.* Hülfe, als *Concr.* Ge-
 hülfn.

עוֹר sich umhüllen mit etwas,
 mit dem Accusativ. §. 136, 2.

עוֹר *Pi.* krönen, *m.* dopp. Ac-
 cus. der *P.* und *S.*

עוֹרָה *f.* Kranz, Krone.

עוֹרָה *N. pr.* (Ort der Raub-
 thiere) Stadt im Stamme Juda
 und ein davon benannter Fels.

עוֹרָה *f.* Elymais, persische Land-
 schaft, worin die Stadt *Susa*.
m. Schrecken.

עוֹן *f.* 1) Auge. Es ist etwas
 in meinen Augen (עוֹנֵי) so
 und so, hebr. Ausdruck f. es
 scheint mir so und so. 2)
 Quelle.

עוֹר (Bocksquelle) *N. pr.*
 Engeddi, auch Engadda, Stadt
 unweit der südlichen Spitze
 des toten Meeres.

עוֹר *Adj.* müde, matt.

עוֹר *f.* Stadt. *Plur. irreg.* עוֹרִים.

עוֹר *Adj. Plur.* עוֹרִים *s. v. a.*
 עוֹר nackt.

עוֹר *f.* Bärengestirn, wahr-
 scheinlich aber eig. die Bahre,
 nach einem bey den Morgen-
 ländern gewöhnlichen Bilde.

עוֹר *m. Suff.* עוֹרֵי (§. 100)
Praep. 1) auf, über. Von
 der Kleidung gebraucht, die
 man anhat (eig. auf sich hat),
 trägt. S. I. M. 37, 23 und die
 Note. Metaph. a) von der

Pflicht, die jemandem obliegt
 1 Sam. 17, 20. b) über s. v. a.
 de. c) ob f. wegen, wie im
 Lat. und Deutschen. Dah.
 Conj. על-אשר, על-כי weil.
 על-כן Adv. darob, weil (es)
 so (ist). 2) an, bey, insbes.
 wenn der Gegenstand über
 den anderen hervorragt, z. B.
 על הַכֹּהֵם bey dem Mahle (eig.
 über Tische) 1 Sam. 20, 24,
 oder sich darüber bückt, dar-
 an lehnt 1 M. 45, 14. Dann
 überhaupt z. B. על הַדֶּרֶךְ am
 Wege 1 Sam. 24, 4 s. auch
 1 M. 45, 1. Auch: f. mit, Hiob
 38, 32. 3) auf (etwas) zu, auf
 (etwas) hin. Dah. s. v. a. אל
 Hiob 38, 10. — Mit Präp.
 מֵעַל oben von (etw.) weg, מֵעַל
 לִי oberhalb einer Sache.

עָלָה hinaufsteigen, mit על über-
 treffen. Spr. 31, 29. Hi. 1) hin-
 aufsetzen, -legen, erheben,
 insbes. auf den Altar legen,
 vom Darbringen der Brand-
 opfer. S. עֹלָה. 2) überziehen
 (über ein Schild) 1 Reg. 10,
 16, 17.

עֲלָה m. Blatt. Coll. Blätter. 1 M.
 3, 7.

עֹלָה s. עֹלָה.

עָלָה m. frohlockend, übermü-
 thig. Stw. עָלָה frohlocken.

עֲלִיָּה f. oberes Gemach, Söller.
 Die Söller Gottes, dicht. f. den
 Himmel. Stw. עָלָה. Davon
 auch

עֲלִיּוֹן 1) Adj. der, die obere.
 2) Subst. der Höchste.

עָלַם verbergen. Ni. pass. ver-
 borgen seyn, mit מִן vor jem.
 (s. מִן no. 3).

עָלָם m. Jüngling. Stw. עָלַם arab.
 manubar seyn.

עֲלָמָה f. Dirne, junge Frau.

עָלָם s. עָלָם.

עָלַם Ni. frohlocken.

עַם pl. עַמִּים m. Volk; die Söh-
 ne meines Volkes d. i. meine
 Landsleute. Stw. עָמַם sam-
 meln, versammeln.

עִם (§. 100, Anm. 2) Praep. 1) mit,
 2) bey. עִם לִבִּי beym Her-
 zen f. im Herzen. 3) auch
 Adv. dazu, dabey, wie οὐν,
 μετά. 1 Sam. 17, 42. מִעַם
 eig. von bey, dah. von Seiten
 jem.

עָמַד 1) stehen, sich stellen, hin-
 treten. Vor einem Könige
 stehen, hintreten, s. v. a. in
 dessen Dienst seyn, treten.
 2) bleiben, weilen. אֶל-תֵּעָמַד
 weile nicht.

Hiph. stehen machen, stellen.

עָמַד = עִם mit, bey, nur m. d.
 Suff. עָמַד.

עָמֻד m. Säule. Stw. עָמַד.

עַמּוֹן N. pr. (vom Volke stam-
 mend, Landsmann) Ammon,
 Volk und Gegend, nordöst-
 lich vom todtten Meere, ober-
 halb der Moabiter. Söhne
 Ammons d. i. Ammoniter.

עָמַם aufladen.

עָמֻק m. Thal, Tiefe. Stw. עָמַק
 tief seyn.

עָנָב m. Traube.

I. עָנָה 1) antworten. 2) anhe-
 ben zu reden. Jes. 14, 10.
 3) von Gott: einen Ausspruch
 geben. 1 M. 41, 16.

II. עָנָה gedrückt seyn. §. 74.
 (S. 135 Anf.) Pi. 1) bedrü-
 cken. 2) zwingen, bändigen.
 Davon

עָנָה m. leidend, und

עָנִי Plur. עָנִיִּים dass.

עָנָה m. Wolke.

עָנָה m. Most. Stw. עָנַס zer-
 treten,

ענף *Plur.* ענפים Zweige (wie §. 90, 6 Anm. 6). *Stw.* עפה *syr.* blühen.

עפר *m.* Stäub, Erde.

עץ *m. Plur. constr.* עצי 1) Baum. *Coll.* Bäume. עץ פרי Fruchtbaum. 2) Holz, Pfahl. Im *Plur.* von den Holzstücken. I M. 22, 3.

עצב arbeiten, Schmerz leiden. *Ni.* sich betrüben. Davon

עצב Schmerz, und

עצבון *m.* 1) saure Arbeit. I M. 3, 17. 2) Beschwerde, Mühseligkeit, *labor.* Eben. V. 16.

I. עצה *f.* = עץ Holz, aber *Coll.* ligna; עצה נפש wohlriechendes Holz.

II. עצה *constr.* עצה *f.* 1) Rath, 2) Rathschluss, z. B. Gottes. 3) als Eigenschaft, Klugheit, die sich zu rathen weiss. *Stw.* יעץ.

עצל *f.* Faulheit. *Stw.* עצל faul seyn.

עצום *Adj.* stark. Vom *Stw.*

עצם stark werden (an Kraft, Anzahl).

עצם *f.* 1) Knochen, Gebein. 2) selbst, von Sachen.

עצם *s. v. a.* עצם *no.* I.

עצר zurückhalten (zum Bleiben nöthigen), hemmen.

עצרה *f.* Festversammlung, von עצר in der Bedeutung: versammeln.

עקב *m.* Ferse. *Stw.* hinten seyn.

עקב *m.* 1) *Subst.* das Letzte, Ende von einer Sache, dah. Lohn. 2) *Praep.* zum Lohne, für, wegen. 3) *Conj.* עקב אשר dafür dass, weil.

עקר binden.

עקר *Adj.* unfruchtbar. *Stw.* עקר arab. unfruchtbar seyn.

I. ער *Plur.* ערים *m.* Feinde. Jes. 14, 21. *Stw.* עיר glühen, vor Zorn.

II. ער *f.* *s.* עיר.

ערב eig. mischen, dah. 1) jem. vertreten, für jemanden stehen, Bürge seyn, *m. d. Acc.* der Pers. 2) angenehm seyn (eig. von angenehmer Mischung, vgl. *temperare*), mit על statt des Dat.

ערב 1) *c.* Abend. II) *m.* Weide, *salix.* Ps. 137, 2. III) *Coll.* fremde Völker, die nicht zu einer Nation gehören, sondern sich bloss derselben angeschlossen haben. מלכי הערב I Kön. 10, 15 Könige der verbündeten Völker.

ערב *m.* Rabe.

ערבה *f.* Wüste.

ערבה *f.* Pfand. *Stw.* ערב *no.* I.

ערב lechzen, schmachten (nach etwas).

ערה *Pi.* 1) entblößen. 2) zerstören (Gebäude), weil man dabey den Grund entblößt.

ערוך = פרא *m.* der wilde Esel.

ערה *f.* 1) Schaam, *pudenda.* 2) die Blöße (des Landes) d. i. die unvertheidigte Seite desselben. *Stw.* ערה.

ערום *Adj.* listig, *s.* ערום.

ערך ordnen, anordnen. ערך מלחמה die Schlachtordnung stellen. ערך מלחמה gestellt zur Schlacht. Joel 2, 5.

ערל *Adj.* unbeschnitten, mit dem Nebenbegriffe: unrein, profan.

ערם *f.* ערמה *Plur.* ערומים *Adj.* nackt. *Stw.* ערם nakkend, dah. auch schaaamlos, boshaft, listig seyn, *s.* ערום.

ערפל *m.* dichter Nebel, Finsterniss.

עֵשֶׂב *m.* Kraut, *Coll.* Kräuter.

עָשָׂה 1) machen, es sey ein Hervorbringen des noch nicht Vorhandenen, oder ein Bearbeiten des bereits vorhandenen Stoffes. Insbes. a) hervorbringen, erzeugen z. B. Frucht 1 M. 41, 46. Jes. 5, 2. b) zurechtmachen, bereiten z. B. ein Mahl Richt. 13, 15. c) *absol.* arbeiten Spr. 31, 13. 2) thun, *facere*, *agere*. Mit **בָּ** und **ל** an jem., etwas Jes. 5, 4. **עָשָׂה** Gnade üben an jem., eben so **עָשָׂה רָעָה** übel thun an jem. *Ni.* geschehen; mit **ל** jemandem. *Pu.* gemacht seyn.

עֲשִׂירִי *Adj.* der zehnte, von

עָשָׂר *f.* und **עֶשְׂרֵה** *m.* zehn. In der Zusammensetzung mit den Einern **עָשָׂר** *m.* und **עֶשְׂרֵה** *f.* §. 95, 2.

עֶשְׂרִים *c.* zwanzig.

עָשָׂן rauchen. Davon

עָשָׂן *m.* Rauch.

עָשָׂק unterdrücken.

עָשָׂר reich seyn. *Hi.* reich machen. Davon

עָשָׂר *m.* Reichthum.

עַתָּה *m.* *Suff.* **עַתָּה** *m.* und *f.* Zeit. **עַתָּה** (f. **עַתָּה**) zu dieser Zeit, jetzt = **עַתָּה**. S. ferner die Note zu 1 Sam. 20, 12. Stw. **עָדָה** vorübergehen, f. **עָדָה**, **עָדָה**, wie **לָה** *contr. f.* **לָדָה** §. 19, 2.

עַתָּה (von **עַתָּה**, mit *He parag.*) eig. zu dieser Zeit, dah. *Adv.* jetzt, nun.

עֲדָרִי *m.* Bock, Leitbock. Trop. von den Fürsten der Völker. Jes. 14, 9.

עָתִיד *fut.* **יִעָדֵר** beten.

פָּ.

פָּא, **פָּה** *Adv.* hier.

פְּאִירִי *m.* Schönheit, Glanz des

Gesichtes, von **פָּאִיר** schmücken.

פָּנָה mit **בָּ**: anfallen, tödten.

פָּגַר *m.* Leichnam. Stw. matt, hinfällig seyn.

פֶּה *constr.* **פִּי** *m.* §. 94. 1) Mund, Mündung (z. B. des Sackes). 2) Trop. Ausspruch, Befehl, **פִּי** **עָל** auf Befehl jem.

פֶּה *s.* **פָּה**.

פֶּה kalt seyn. 1 M. 45, 26: *sein Herz blieb kalt*, ungerührt.

פֶּה *N. pr.* des Obersten der Leibwache in Aegypten.

פֶּה *Priester* der Sonne) *N. pr.* eines Priesters zu Heliopolis, Schwiegervater des Joseph.

פָּרָץ = **פָּרָץ** zerstreuen. *Hi.* **פָּרָץ** *intrans.* sich zerstreuen, Hiob 38, 24. *Ni.* zerstreut seyn.

פָּז *m.* geläutertes Gold, von

פָּז läutern. *Part. Ho.* **פָּז**.

פָּחַד *m.* Furcht, Schrecken. Stw. **פָּחַד** sich fürchten.

פָּחוּת *Plur.* **פָּחוּת** *m.* Statthalter (der Provinzen).

פָּטַר *Fut.* **יִפְטָר** aus dem Wege gehen, ausbiegen. 1 Sam. 19, 10.

פִּישׁוֹן *m.* einer der vier Flüsse des Paradieses, am wahrscheinlichsten der Indus, nach Josephus der Ganges.

פָּלָא auszeichnen. *Ni.* ausgezeichnet, wunderbar seyn. *Hi.* wunderbar machen, handeln.

פָּלַג *Pi.* theilen.

פָּלָה *Ni.* ausgezeichnet seyn.

פָּלַח *Pi.* 1) spalten. 2) durchbrechen lassen (die Jungen), gebären.

פָּלַט *Hi.* in Sicherheit bringen Jes. 5, 29.

פָּלִיא *m.* wunderbar.

- פְּלִיָּה** *f. collect.* die in einer Niederlage oder Calamität Geretteten. 1 M. 47, 7.
- פֶּלֶל** *m.* Spindel.
- פָּלַל** *Hithp.* beten, mit פָּלַל für jemanden.
- פְּלִשְׁתִּי** (Ausgewandeter) *Plur.*
- פְּלִשְׁתִּים** *m. pl.* Philister, Bewohner eines Landstriches in Südwesten von Canaan.
- פֶּן** *Conj.* dass nicht, nach schwören Richt. 15, 12, nach fürchten 1 M. 42, 4, mit dem *Fut.* Drohend: sonst. Richt. 14, 19.
- פָּנָה** *fut. apoc.* וָפָנָה und וָפָנָה sich wenden, umsehen, umkehren. *Hi.* wenden, kehren. *Fut. apoc.* וָפָנָה.
- פִּנָּה** *f.* Ecke.
- פָּנִים** *m. pl.* 1) Gesicht. 2) Person. 3) *superficies*, Oberfläche. 4) das Vordere einer Sache, dah. Vortrab des Heeres. Mit *Praep.* 1) לְפָנֶיךָ vor dem Angesicht, vor. Vor jem. seyn, s. v. a. ihm wohlgefällig seyn. Ps. 19, 15. Vgl. auch 1 M. 6, 9. 2) מִפְּנֵי *a facie*, von jem. z. B. fliehen von (vor) Hiob 39, 22, dann auch: von jem. her, durch ihn veranlasst. 1 M. 6, 13. 3) מִלְּפָנֶיךָ *a)* vor dem Angesicht weg. *b)* vor = לְפָנֶיךָ. 4) עַל פָּנֶיךָ *a)* auf der Oberfläche, dah. auf. 1 M. 1, 2. *b)* an der Fläche, an. 1 M. 1, 20. *c)* vor, dah. östlich von. Richt. 16, 3. 1 Sam. 24, 3.
- פְּנִינִים** *m. pl.* Korallen.
- פֶּסֶס** *m.* Handwurzel und Ferse (eig. Extremität, von פָּסַס aufhören), dah. פְּסִיסִים פְּסִיסִים Rock, der bis zur Handwurzel und Ferse reicht, also lang herabhängt und Aermel hat, wie ihn Vornehme trugen.
- פָּסַח** *f.* Ueberfluss, Fülle. *Stw.* פָּסַח = פָּסַח sich ausbreiten.
- פָּעַל** *s. v. a.* עָשָׂה thun, machen, verfertigen.
- פֶּעַל** *m.* Werk, Arbeit. Ueber פֶּעַל יְיָ s. Jes. 5, 12.
- פָּעַם** stossen, treiben (vom Geiste Gottes). *Niph.* gestossen, getrieben d. i. beunruhigt werden. Davon
- פָּעַם** *f.* 1) Fuss, Tritt. 2) ein Mal, הַפָּעַם dieses Mal.
- פָּעַר** aufsperrn (den Mund).
- פָּצַח** mit רָגַח in Jubel ausbrechen.
- פָּקַד** 1) nach etwas sehen (Ps. 8, 5), besuchen. Mit פָּ: mit etwas mitgebrachtem besuchen. Richt. 15, 1. Vgl. Gr. S. 262 Mitte. 2) die Aufsicht führen, und *trans.* dieselbe geben. 3) mustern, und: bey der Musterung vermissen. *Ni. pass.* von no. 3. *Hi.* die Aufsicht geben, zur Aufsicht anstellen.
- פָּקִיד** *m.* Befehl.
- פָּקַח** öffnen. *Ni. pass.*
- פָּקִיד** *m.* Aufseher, Vorgesetzter. *Stw.* פָּקִיד.
- פָּרָא** *m.* wilder Esel. *Stw.* פָּרָא chald. laufen.
- פָּרַד** trennen. *Hi.* dass.
- פָּרָד** *m.* Maulesel.
- פָּרִדוֹת** *f. pl.* Körner.
- פָּרָה** fruchtbar seyn, Frucht tragen. *Part. f.* פָּרִיָּה.
- פָּרָה** *f.* Kuh (vom *Masc.* פָּר Stier).
- פָּרַח** sprossen, blühen.
- פָּרַח** *m.* Spross.
- פָּרִי** *m.* Frucht. *Stw.* פָּרָה.
- פָּרָסָה** *f.* Huf.
- פָּרָעָה** Pharao, im Altägyptischen s. v. a. der König, gemeinschaftlicher Name oder

- Titel der Könige von Aegypten.
 פְּרָעָה *m.* Floh.
 פָּרַץ 1) einreißen, niederreißen.
 2) sich ausbreiten.
 פָּרַשׁ ausbreiten.
 פָּרַשׁ (mit 2 *Kamez impuris* §. 86, 2. no. 2) *m.* Reiter, dann auch: Reitpferd (wie *eques* nach Gell. 18, 5. Macrobi. 6, 9) Joel 2, 4.
 פָּרָה *m.* (süßes Wasser) *N. pr.* Euphrat.
 פָּשַׁע *m.* Schritt. *Stw.* gehen.
 פָּשַׁט ausziehen. *Hi.* ausziehen lassen, mit dopp. Acc.
 פָּשַׁע *m.* Sünde, Missethat. *Stw.* sündigen.
 פִּשְׁתִּים *Plur.* פִּשְׁתִּים *m.* Lein, Flachs.
 פֶּתַח *m. Suff.* פָּתַח *f.* Bissen, Stück (Brot). *Stw.* פָּתַח.
 פָּתַח *Pi.* überreden, locken.
 פָּתַח 1) öffnen. 2) lösen, losgeben (Gefangene). *Pi.* wie no. 2. *Ni.* sich öffnen, lösen.
 פֶּתַח *m.* Thür, *Adv.* an der Thür.
 פֶּתִי *m.* der Unkundige, Unerfahrene. *Stw.* פָּתַח.
 פֶּתִיל *m.* Faden. *Stw.* פָּתַל drehen.
 פֶּתֶם (Thor, Hohlweg) *N. pr.* einer Stadt im Lande Gosen in Niederägypten, griech. Patmos.
 פֶּתֶן *m.* Otter.
 פָּתַר auslegen. Davon
 פִּתְרוֹן *m.* Auslegung, Deutung.
 פִּתְרוֹס altägyptischer Name f. Oberägypten, eig. *Patures* das Südland.
 פֶּזֶז
 פֶּזֶז *Coll. c.* kleines Vieh, Schaafe und Ziegen.
 יְהוָה צְבָאוֹת *m.* Heer. Jehova (Gott) der Heerschaaren d. i. der Engel und Sterne, welche als Heere Jehova's gedacht werden. *Stw.* צָבָא in den Krieg ziehen.
 צָבַר aufhäufen.
 צָר mit *Suff.* צָרִי Seite, bes. linke Seite. I Sam. 20, 25. צָדָה zur Seite.
 צָרַח nachstellen.
 צָרָה *f.* Kost, insbes. Reisekost. *Stw.* צָרָה.
 צָדִיק *m.* gerecht, von
 צָדִיק gerecht seyn. *Hi.* rechtfertigen, lossprechen. *Hithp.* sich rechtfertigen. Davon
 צָדִיק *m.* und צָדִיקָה *f.* Gerechtigkeit, Recht, Gebühr. לְצָדִיק nach Gebühr.
 צָהַל s. v. a. צָהַר glänzen. *Hi.* glänzend machen (das Antlitz). Ps. 104, 15.
 צָהַר *m.* Licht. *Dual.* צָהָרִים Doppellicht, Mittag.
 צִוָּה *m.* Hals. *Plur.* צִוָּהִים, *constr.* צִוָּהִי (eig. vom Sing. צִוָּהִי) mit Singularbedeutung. §. 106, 2, a.
 צֹדֵד jagen.
 צֹוָה nur *Pi.* צֹוָה befehlen, mit dem Accus. (wie *iubeo te*), לְ und עַל d. Pers. *Pu.* beauftragt seyn.
 צוֹם *m.* Fasten, von
 צוֹם fasten.
 צֹהַב Honigwabe.
 צִיץ s. צִיץ.
 צוֹק *Hi.* in jem. dringen, mit dem Accus. und לְ.
 צוֹר drängen, umdrängen.
 צוֹר *m.* Fels, trop. von Jehova, als zuverlässigem Schutzgott.
 צָרָה *Adj.* trocken. *Stw.* syr. dursten.

צחנה *f.* Modergeruch, Gestank.
צחק *s. v. a.* צחק lachen. *Pi.*
 1) scherzen, eig. wiederholt lachen. 2) spielen, vom Saitenspiel mit Gesang und Tanz. 3) jem. spotten, ihn in Schande bringen. 1 M. 39, 14.
ציד *m.* 1) Jagd. 2) Raub, Speise. Hiob 38, 41. *Stw.* צוד.
ציה *f.* Trockniss. *Stw.* ציה arab. צרי trocken seyn.
ציון *f.* (Burg) Zion, der südwestliche Hügel von Jerusalem, mit der Burg und dem oberen Theile der Stadt.
ציים *m.* die Steppenbewohner, von צי, ציה mit der Adjectivendung וי. §. 86, no. 6.
ציץ blühen.
צלח 1) *s. v. a.* עבר über jem. oder etwas kommen (vom Geiste Jehova's). 2) Glück, Gedeihen haben, von einer Unternehmung (wie unser: durchgehen), auch vom Unternehmer. *Hiph.* Gedeihen geben, aber auch *intrans.* wie *Kal*.
צלם *m.* Bild.
צלמות (*comp.* aus צל Schatten und מות Tod) eig. Todes Schatten oder Todesnacht, tiefste Finsterniss, von der Unterwelt.
צלע *f.* Rippe.
צמא *m.* Durst. *Stw.* dursten.
צמד *m.* 1) Joch (Ochsen), 2) was diese in einem Tage pflügen können, *iugerum*. *Stw.* צמד anbinden.
צמח *Kal* und *Pi.* sprossen. *Hi.* sprossen lassen.
צמר *m.* Wolle.
צנה = צאן kleines Vieh, Schaafe und Ziegen
צנה *f.* Schild, und zwar von dem grossen Schilde der Schwerbe-

waffneten, *συστός*, verschieden von צנן. 1 Kön. 10, 16. 17.
צנם nur *Part. pass.* צננו hart, trocken, dürr.
צעיר *Adj.* klein, auch jünger von Geburt. *Stw.* צער, wovon auch צעירה *f.* geringeres Alter, das Jüngerseyn.
צעקה *f.* Geschrey. *Stw.* צעק schreyen *s. v. a.* צעק.
צפה nach etwas ausschanen, *speculari*, darauf achten. *Pi.* mit etwas (Glänzendem) überziehen.
צפון *c.* Mitternacht, Norden, eig. Verborgenheit, weil man sich den Norden dunkel dachte. *Stw.* צפן. Davon צפונה *Adj.* nördlich, nordisch.
צפור *c. Plur.* צפורים kleiner Vogel, Gesangvogel. *Stw.* צפר zwitschern.
צפורה *f.* Zippora, Weib des Mose.
צפן verbergen.
צפעוני *m.* Otter, Viper.
צר *m.* Stein, Kiesel. Jes. 5, 28.
צר *m.* und צרה *f.* Angst, Bedrängniss. *Stw.* צור.
צור *Plur.* צורים Bündel, Päckchen, z. B. zum Gelde. *Stw.* צור zusammenbinden.
צרי *Harz* der Balsamstaude, *opobalsamum*.
צרעה *N. pr.* einer Stadt im Stamme Dan.
צרר befeinden. *Part.* צרר Feind.

ק.

קבריה *f.* Grab. *Stw.* קבר.
קבץ sammeln. *Pi.* sammeln, einziehen.
קבר begraben. Davon
קבר *m.* Grab.
קדר *fut.* יקר sich neigen, verneigen.

- קדוש** *Adj.* heilig. **קדוש ישראל** der heilige (Gott) Israëls = Jehova. *Stw.* קדש.
- קדים** *m.* eig. was vorn ist, dah. 1) Osten. 2) Ostwind, für רוח קדים. *Stw.* קדם *Pi.* vorangehen.
- קדם** *m.* 1) was vorn ist. *Adv.* vorn. 2) dah. die Morgen- gegend (vgl. den Art. **אחרון**). **קדם ל** östlich von (etwas). 3) insbes. das wüste Arabien, insofern es Palästina gegen Osten liegt. **בני קדם** Araber dieser Gegend.
- קדמה** *f.* s. v. a. **קדם** *no.* 1. *Im stat. constr.* קדמה östlich von.
- קדמני** *Adj.* 1) der, die, das Vorderere. Dah. **הקדמנים** die Vor- fahrer. 2) östlich.
- קדר** sich verdunkeln.
- קדש** heilig-seyn. *Pi.* 1) heil- igen. 2) etwas Heiliges an- stellen. **קדש קדל** eine heilige Versammlung berufen.
- קדש** (heilig) *N. pr.* einer Ort- schaft und davon benannten Wüste zwischen Palästina, Idumäa und Aegypten.
- קדש** *m.* Heiligthum, öfters als Genitiv nachgesetzt zur Um- schreibung des Adject. heilig. §. 104, 1.
- קדל** *m.* Versammlung. *Stw.* קהל *Hi.* versammeln.
- קד** *m.* *Suff.* קדי *m.* 1) Schnur, Mess-Schnur. 2) Saite, dah. Klang. Ps. 19, 5.
- קובע** *m.* Helm. *Stw.* arab. sich verbergen.
- קוה** *Pi.* erwarten. *Ni.* sich versammeln (eig. sich gegen- seitig erwarten).
- קול** *m.* 1) Stimme, insbes. Don- nerstimme, Donner. Pl. **קלות** Hiob 38, 25. 2) Gerücht.
- קום** 1) aufstehen, mit **אל** gegen jem. 1 Sam. 24, 8. Auch von der Zeit: aufkommen, entste- hen 1 M. 41, 30. 2) stehen, bestehen.
- קומה** *f.* Höhe.
- קוץ** 1) Ekel, 2) Furcht, Grauen empfinden vor jem.
- קוץ** *Hi.* erwachen.
- קוץ** *m.* Dornen, Dorneniste.
- קטן** und קטן, *f.* קטנה *Adj.* klein, jünger (von Alter).
- הקטן** der Jüngste.
- קטר** *f.* Rauchwerk. *Stw.* קטר räuchern.
- קיר** *m.* Wand, Maner.
- קל** *Adj.* und *Adv.* leicht, schnell. *Stw.* קלל.
- קל** *s.* קול.
- קלי** und קליא *m.* geröstetes Ge- treide, eine nicht seltene Speise der Morgenländer. *Stw.* קלה rösten.
- קלל** 1) leicht seyn, dah. 2) schnell seyn, 3) gering seyn, vermin- dert werden, 4) gering, ver- achtet seyn. Gegens. von **קבד**. *Pi.* verfluchen.
- קלט** *Pi.* schleudern. Davon
- קלע** *m.* Schleuder.
- קמה** *f.* Saat, welche auf dem Halme steht. *Stw.* קום.
- קמץ** *m.* Haufe, לקמץ in Hau- fen.
- קן** *Plur.* קנים *m.* 1) Nest. 2) Zelle. 1 M. 6, 14.
- קנא** *Pi.* 1) eifern, mit ל *f.* jem. 2) eifersüchtig, neidisch seyn auf jem., mit dem Acc. und ב.
- קנאה** *f.* Eifersucht.
- קנה** 1) kaufen, erwerben, los- kaufen. 2) schaffen, bilden. Ps. 139, 13.
- קנה** *m.* Rohr, Stengel (des Ge- treides).

קִנְיָן *m.* Geschöpf. *Stw.* קָנָה no. 2.

קָנָה nisten, *denom.* von קָנָה.

קָנָה *m.* Affe, §. 1, 4.

קָצַץ *m. Suff.* קָצַץ *m.* Ende. *Stw.*

קָצַץ abschneiden.

קָצָה *m.* und קָצָה *f. Plur. constr.*

קָצָה s. v. a. das vorige; Ende.

קָצִיר *m.* Erndte.

קָצַח 1) brechen. 2) in Zorn, Wuth ausbrechen, mit עַל über.

קָצָה *f.* etwas Zerbrochenes (von Zweigen). *Stw.* קָצַח no. 1.

קָצַר 1) *trans.* (*Fut. O.*) abschneiden, mähen. Davon קָצִיר.

2) *Fut. A. intrans.*

kurz seyn. קָצַרְהוּ בְּפִשִּׁי mein Geist wird kurz d. i. ich werde ungeduldig.

I. קָרָא 1) rufen, ausrufen, mit dem *Acc.* und לְ, mit אֶל zurufen, anrufen. 2) einladen. 3) nennen, ebenfalls mit לְ. לְ קָרָא שֵׁם jem. einen Namen geben. *Nt.* genannt werden, mit לְ *Gen.* 2, 23: לְזָרָה תִּקְרָא לְזָרָה diese soll Weib genannt werden.

II. קָרָא = קָרָה begegnen, sich zutragen. §. 75, Anm. 20. Davon לְקָרָא für לְקָרָה entgegen.

קָרַב und קָרַב sich nähern. *Hi.*

1) annähern, angrenzen lassen. *Jes.* 5, 8. 2) darbringen.

קָרַב *m.* Treffen, Krieg.

קָרַב *m. m. Suff.* קָרַבִּי 1) Inneres, Mitte. 2) Eingeweide. בְּקָרַב in der Mitte, in.

קָרָה jemanden betreffen, ihm begegnen (*m.* dem *Acc.* d. *P.*). *Pi.* קָרָה eig. sich begegnen machen, dann vom kreuzweise Legen der Balken (קָרָה), bälken, bauen.

קָרוֹב *Adj.* nahe. *Stw.* קָרַב.

קָרָה *m.* Eis. *Stw.* קָרָה glatt seyn.

קָרָה *f.* Stadt.

קָרָן *f.* 1) Horn, 2) Berggipfel. *Jes.* 5, 1.

קָרַע zerreißen.

קָשָׁה *Plur.* קָשָׁה *f.* Schuppe.

קָשׁ *m.* Stoppel.

קָשַׁב, zuhören, aufmerken. *Hi.* dass.

קָשָׁה *Adj.* hart. *Plur. f.* קָשָׁה Hartes, harte Dinge.

קָשָׁה hart seyn. *Hi.* hart, grausam behandeln.

קָשַׁר binden. *Pi.* dass.

קָשָׁה *c.* Bogen. *Plur.* קָשָׁה.

ר.

רָאָה 1) sehen. 1 M. 39, 23.

2) etwas ansehen, nach etwas sehen, mit dem *Acc.* 1 M. 39, 23, mit בְּ (mit dem Nebenbegriffe der freudigen oder traurigen Theilnahme). לוֹ רָאָה sich ersehen, aussuchen. 1 M. 22, 8, ohne לוֹ 41, 33. 3) auch von dem, was man durch's Gehör und andere Sinne erfährt 1 M. 2, 19. 3, 6. 1 Kön. 10, 4. *Niph.* gesehen werden, erscheinen. *Hi.* הִרְאָה sehen lassen, mit dopp. *Acc.* jem. etwas. *Hithp.* sich (unthätig) ansehen.

רָאוּבֵן (seht einen Sohn!) *N. pr.* Ruben, ältester Sohn Jakobs.

רָאָה *m.* Büffel.

רָאָה *m. Plur.* רָאָה 1) Kopf, Haupt. 2) das Oberste d. i. Vorzüglichste in seiner Art. רָאָה שְׂמֵחָתִי meine höchste Freude. 3) die Summe. *Ps.* 139, 17. 4) das Erste, der Anfang. 1 M. 2, 10. Davon

ראשון *Adj.* der, die, das erste, und

ראשית *f.* Anfang.

רב 1) *Adj.* viel, zahlreich. *Adv.* viel, genug. *Fem.* רבה. 2) gross. 3) *Subst.* Oberster,

Auführer. *Stw.* רבב viel seyn, רב (eig. *Inf.* von רבב) *m.* Menge, קרב in Menge, viel.

רביר. *s.* רביר.

רבה viel, zahlreich werden, sich mehren. *Hi. Inf. absol.*

רבה *Adv.* viel, eig. vielthugend (§. 98, 2. d).

רביבים *m. pl.* Regenschauer, von רבב viel seyn, wegen der Menge der Tropfen.

רביר Halskette.

רביעי *Adj.* der vierte, von ארבע vier.

רבע liegen. *Inf.* mit *Suff.* רבעי mein Liegen.

רבע liegen, ruhen, besonders von vierfüssigen Thieren.

רבב *m.* Erdscholle.

רננ 1) in Bewegung gerathen. Jes. 14, 9. 2) sich fürchten, zittern. *Hi.* zittern machen. Davon

רננ *m.* Unruhe, Lärm, Toben.

רגל *f.* Fuss. Davon

רגל *Pi.* herumlaufen, besonders als Kundschafter, kundschaften.

רדה 1) beherrschen, 2) sich einer Sache bemächtigen, sie wegnehmen (den Honig aus dem Stoecke) Richt. 14, 9.

רדה nachlaufen, nachsetzen, verfolgen, mit dem *Accus.* und אחרי. Dem berauschenden Getränk nachjagen Jes. 5, 11.

רדהים *m. pl.* Wasserrinnen. *Stw.* syr. laufen.

רוח wehen. *Hiph.* eig. wehen machen, dah. riechen (was

durch Einziehen der Luft in die Naslöcher und Wiederausstossen derselben geschieht). Mit ריח anriechen, gern riechen, dah. Wohlgefallen haben. Jes. 11, 3. Davon

רוח *f.* 1) Hauch a) des Mundes, Athem Jes. 11, 4. b) der Nase, Schnauben, Zorn Jes. 11, 15. c) der Luft: Wind. רוח היום das Wehen des Tages d. i. der Abend, wo im Morgenlande ein erfrischender Wind wehet. 2) anima, Leben, Seele. Richt. 15, 19: da kam sein Leben wieder d. h. er fühlte sich erquickt. 3) animus, vernünftige Seele, Geist. רוח אלהים Geist Gottes d. i. die göttliche Kraft, welche auf der rohen Schöpfung ruht (1 M. 1, 2) und sie belebt (Ps. 104, 30), den Helden erfüllt und antreibt (Richt. 13, 25), den Propheten, selbst den Traumdeuter, begeistert (1 M. 41, 38), und überhaupt alles Höhere und Göttliche im Menschen wirkt. Das Böse dagegen wirkt ein böser Geist von Jehova. 1 Sam. 19, 9.

רום hoch seyn, sich erheben (1 M. 7, 17). *Hi.* erheben z. B. die Stimme.

רוע eig. lermen, s. v. a. רע no. 1. *Hi.* רוע und רע (1 Sam. 17, 20) 1) jubeln, das Kriegsgeschrey erheben. 2) in die Trompete stossen.

רוק *Hi.* רוק ausleeren.

רוץ laufen, eilen. *Hi.* eilig holen, bringen.

רחב weit seyn. *Hi.* weit machen. Davon

רחב *Adj.* weit, breit, und

רחב *m.* Weite, Breite. רחב

- לב Weite des Verstandes, umfassender Verstand.
- רחם *Adj.* barmherzig. *Stw.* רחם liebe reich seyn.
- רחוק *Adj.* 1) fern. 2) theuer. *Spr.* 30, 10. *Stw.* רחוק.
- רחם *c.* Mutterleib, Mutterschofs.
- רחמים *m. pl.* Liebe gegen Angehörige (*pietas*), Mitleiden.
- רחץ *Pi.* brüten, vom Vogel, der über den Jungen brütet 5 M. 82, 11, von dem Geiste Gottes, der über der unentwickelten Schöpfung schwebt, gleichs. brütet 1 M. 1, 2.
- רחץ waschen; baden; sich waschen, sich baden.
- רחק fern seyn. *Pi.* entfernen. *Hi.* dass. und *intrans.* fern seyn. 1 M. 44, 4.
- ריב *m.* Streit, Hader. *Stw.* ריב hadern.
- ריח *s.* ריח.
- רים = רים Büffel.
- ריק *s.* ריק.
- ריק *Adj.* und *Adv.* leer. לריק vergebens. *Stw.* ריק.
- רכב *vehi*, reiten, fahren. *Hi.* fahren lassen.
- רכב *m.* Wagen, insbes. Streitwagen, gewöhnl. *collect.*
- רכוב *m.* Fahrzeug.
- רכל herumziehen, bes. zum Handel, s. v. a. סוחר. *Part.* רוכל Kaufmann.
- רמה *f.* 1) Höhe, vom *Stw.* רם. *Dah.* 2) *N. pr.* einer Stadt im Gebirge Ephraim, Wohnort des Samuel.
- רמה *f.* Würmer, Gewürm.
- רמון *m.* Granatenbaum.
- רמש kriechen. Mit dem *Acc.* von etwas wimmeln. Davon רמש *m.* kriechende Thiere 1 M. 1, 24—26, von den Wasserthieren.
- רבה schwirren, klirren (vom Köcher).
- רצה *f.* 1) Jubel, 2) Gewimmer. *Stw.* רצן.
- רצן eig. einen schwirrenden Ton von sich geben: 1) trillern *f.* jubeln, 2) wimmern. Davon רצתה *pl.* רצתים *f.* Strauss, *struthio* Hiob 39, 13, vielleicht zunächst Strauss weibchen, von dem Gewimmer benannt (*s.* רצן *no.* 2), das dieser Vogel von sich gibt.
- רע *f.* רעה *Adj.* (von רע) 1) böse, schlecht. *Fem.* רעה *Subst.* das Uebel, sowohl von dem, was uns widerfährt, als was wir thun, also: Unglück und Sünde. 2) mit רעים: böse d. i. verdriesslich.
- רע *m.* 1) Wille, Gedanke. *Ps.* 139, 2. 17. 2) Gefährte, Freund. *Stw.* רעה *no.* 2.
- רע *m.* schlechte Beschaffenheit, tibeles Aussehen. *Stw.* רעע.
- רעב *Adj.* hungrig. *Stw.* רעב hungern.
- רעב und רעבון *m.* Hunger.
- רעד mitteln.
- רעה eig. sehen, auf etwas sehen, Aufsicht führen (verw. mit ראה), *dah.* 1) weiden, mit dem *Acc.* und ר. *Part.* רעה Hirt. 2) Gefallen an jem. haben, eig. etwas gern sehen. *Pi.* zum Gefährten wählen. *Richt.* 14, 20.
- רע *f.* *s.* רע.
- רענא (Freund Gottes) *N. pr.* des Schwiegervaters von Mose.
- רעם 1) in Bewegung gerathen, zittern. 2) donnern. *Hi.* donnern lassen.
- רעם *m.* 1) Bewegung, Toben. 2) Donner.

רָעַד *f.* Zittern, Schauer, für die zitternde, schauernde Mähne des Rosses. Hiob 39, 19.

רַעְמָסָה *f.* Stadt im Lande Gosen, vermuthlich die Hauptstadt desselben.

רָעַע 1) eig. lermen, toben. 2) gew. böse seyn. *Praet.* **רָעָה**. *Fut. A.* **יָרַע**. *Hiph.* **יִרְעַע** und **יִרְעֶה** böse machen, übelthun. *Part.* **מִרְעָע** Bösewicht.

רָעַשׁ 1) rauschen, 2) beben. *Hi.* 1) beben machen. 2) springen lassen, springen lehren. Ein starkes Erbeben wird als ein Hüpfen, Springen betrachtet. Davon

רַעֲשׁ Geräusch, Lerm.

רָפָא heilen, mit dem Dat.

רַפָּאִים *m. pl.* die Manen der Unterwelt, eig. die Schlaffen, Matten (*εἰδωλα καμόντων* bey Homer), wie man sich die Schatten des Todtenreichs dachte. *Stw.* **רָפָא** *s. v. a.* **רָפָה**.

רָפָה schlaff, matt seyn, zusammensinken.

רָצוֹן *m.* Wohlgefallen, bes. Gottes. **רָצוֹן** *לְרָצוֹן* wohlgefällig seyn. *Stw.* **רָצָה** Wohlgefallen haben an jem.

רָצַח tödten.

רָצְפָה *f.* heisser Stein.

רָק 1) *Adj.* dünn, dürr. *Fem.* **רָקָה**. 2) *Adv.* nur. *Stw.* **רָקָק** dünn seyn.

רָק *Adj.* leer. *Stw.* **רָקָק**.

רָקַד *Kal* und *Pi.* hüpfen, auch von der leblosen Natur. *Hi.* hüpfen lassen.

רָקִיעַ *m.* das Himmelsgewölbe. *Stw.* **רָקַע** ausbreiten.

רָקַם bunt weben. *Pu. pass.*

רָשׁ arm. *Stw.* **רָשׁ** arm seyn.

רָשַׁע gottlos seyn, freveln. *Hi.* verdammen.

רָשַׁע *m.* gottlos.

רָשַׁע *m.* Gottlosigkeit, Frevel.

שׁ.

שָׂאָה, **שָׂאָה** *Inf.* von **שָׂאָה**, §. 75, 2.

שָׂבַע satt werden, seyn, mit dem *Acc.* §. 135, 3, *b.* *Hi.* sättigen.

שָׂבַע *m.* Sättigung, Ueberfluss.

שָׂכַר *Pi.* warten, mit **אָל** auf jem. etwas.

שָׂכַח *Ni.* hoch, trop. unerforschlich seyn, *arduum intellectu esse.*

שָׂרַד *Pi.* eggen, eig. ebenen.

שָׂרָה, poët. auch **שָׂרִי** *m.* Acker. *Plur.* **שָׂרִים** und **שָׂרוֹת**.

שָׂה *c.* ein Stück kleines Vieh, Schaaf oder Ziege, *Nomen unitatis* von **שָׂחָן**.

שָׂחָה (Verzäunung) *N. pr.* einer Stadt im Stamme Juda.

שָׂוִים und **שָׂוִים** 1) setzen, stellen, legen, auch: bestimmen, festsetzen Hiob 38, 33. 2) thun, machen, mit **לְ** zu etwas, mit dopp. *Acc.* und dem *Acc.* und **לְ** Jes. 5, 20, mit **כִּי** wie etwas machen.

שָׂוִי *s.* **שָׂוִי**.

שָׂשׂוּ und **שָׂשׂוּ** sich freuen, mit **בְּ** einer Sache.

שָׂחַט ausdrücken (den Saft).

שָׂחַק *s. v. a.* **שָׂחַק** lachen, spotten, mit **לְ** etwas verlachen, was uns nicht schaden kann, oder was wir hinter uns zurücklassen (Spr. 31, 25. Hiob 39, 18). *Pi.* scherzen, spielen, auch vom Saitenspiele.

שָׂחָה *f.* graues Haar.

שָׂחָה *m.* 1) Strauch, Sträucher.

2) Gedicht, Gesang. *Stw.* **שָׂחָה** eig. hervorbringen, von Pflanzen, übergetr. auf die Rede.

שׂוֹמֵם s. שׂוֹמֵם.

שׂוֹמֵם s. שׂוֹמֵם.

שׂוֹמֵם *Hi.* 1) ansehen. 1 M. 3, 6.

2) einsehen, klug seyn. *Part.*

שׂוֹמֵם klug. 3) Glück haben.

שׂוֹמֵם *m.* Lohn. *Stw.* שׂוֹמֵם belohnen.

שׂוֹמֵם = שׂוֹמֵם *f.* Kleid.

שׂוֹמֵם *c.* 1) linke Seite. 2) linke Hand.

שׂוֹמֵם sich freuen, mit שׂוֹמֵם über etwas. שׂוֹמֵם בִּיהוֹה sich Jehova's d. i. seines Beystandes freuen. *Pi.* und *Hi.* erfreuen.

שׂוֹמֵם *Adj. verbale:* der sich freuet.

שׂוֹמֵם *f.* Freude, Freudenmahl.

שׂוֹמֵם *f.* Kleid.

שׂוֹמֵם hassen. *Part.* שׂוֹמֵם Hasser, Feind.

שׂוֹמֵם 1) *Adj.* haarig, zottig. 2) Bock.

שׂוֹמֵם *m.* Haar.

שׂוֹמֵם *f.* Gerste, von der borstigen Gestalt.

שׂוֹמֵם *f.* Du. שׂוֹמֵם 1) Lippe.

2) Rand, Ufer. 3) Redē.

שׂוֹמֵם *m.* grobes, härenes Zeug. Dah. 1) Sack. 2) Trauerkleid.

שׂוֹמֵם *m.* 1) Oberster, Befehlshaber. 2) Fürst. *Stw.* שׂוֹמֵם herrschen.

שׂוֹמֵם *m.* Schnüre (der Sandale). *Stw.* שׂוֹמֵם verflechten.

שׂוֹמֵם (mit *Kamez impuro*) *m.* Weinranke. *Stw.* שׂוֹמֵם s. v. a.

שׂוֹמֵם verflechten.

שׂוֹמֵם verbrennen.

שׂוֹמֵם *m.* eine Art von Engeln, welche nur Jes. 6, 2 — 6 vorkommen, und dort näher beschrieben werden. Nach dem Arab. שׂוֹמֵם *nobilis:* Edele, Fürsten (des Himmels).

שׂוֹמֵם *m.* 1) edele Reben. 2) ein davon benanntes Thal

zwischen den Städten Askalon und Gaza. Richt. 16, 4.

שׂוֹמֵם *m.* Freude. *Stw.* שׂוֹמֵם = שׂוֹמֵם.

שׂוֹמֵם.

שׂוֹמֵם brüllen (vom Löwen), mit שׂוֹמֵם nach etwas Ps. 104, 21.

שׂוֹמֵם *f.* Gebrüll.

שׂוֹמֵם *Kal* und *Ni.* verwüstet werden.

שׂוֹמֵם *f.* Wüste.

שׂוֹמֵם (Geforderter) *Nom. pr.* Saul, erster König der Israëlitē.

שׂוֹמֵם *m.* lärmende Volksmenge. *Stw.* שׂוֹמֵם.

שׂוֹמֵם und שׂוֹמֵם 1) verlangen, mit dopp. Accus. wie *demandeur quelqu'un q. ch.* 2) bitten. 3) fragen, mit שׂוֹמֵם nach etwas. שׂוֹמֵם שׂוֹמֵם jem. nach seinem Befinden fragen, dah. s. v. a. grüssen. *Ni.* sich etwas erbitten.

שׂוֹמֵם, שׂוֹמֵם *c.* Unterwelt, Todtenreich. (Für שׂוֹמֵם eig. Höhle, Höhlung unter der Erde, welche Grundbedeutung auch: Hölle hat).

שׂוֹמֵם *Hi.* übrig lassen. *Ni.* zurück, übrig geblieben seyn. Davon

שׂוֹמֵם *m.* Rest, die Uebriggebliebenen, und

שׂוֹמֵם *f.* dass.

שׂוֹמֵם *f.* Sabāa, Gegend von Arabien, reich an Gold, Edelsteinen und Weihrauch.

שׂוֹמֵם gefangen nehmen, -halten.

שׂוֹמֵם *c.* Stab, Stecken.

שׂוֹמֵם *Adj.* der siebente.

שׂוֹמֵם *f.* Plur. שׂוֹמֵם Achre.

שׂוֹמֵם *f.* und שׂוֹמֵם *m.* sieben. Davon das Verbum

שָׁבַע *Ni.* schwören, (eig. besie-benen, weil sieben die heilige Zahl ist). *Hi.* schwören las-sen.

שָׁבַר 1) zerbrechen. Trop. 2) *frangere sitim*, den Durst lö-schen. 3) abmessen, bestim-men. Hiob 38, 10. 4) *denom.* von שָׁבַר: Getreide kaufen und verkaufen. *Pi. intens.* zer-schmettern. Ps. 29, 4. *Hi.* s. v. a. *Kal no. 4.*

שָׁבַר *m.* Getreide, vom Zerbre-chen in der Mühle.

שָׁבַח aufhören, ruhen. *Hi.* zur Ruhe bringen, beschwichti-gen. Ps. 8, 3.

שָׁבַח *Infia.* von שָׁבַח.

שָׁבַח *f. pl.* Vergehen (unvor-sätzliche). Stw. שָׁבַח = שָׁבַח sich vergehen.

שָׁבַח *Hi.* nach etwas hinsehen.

שָׁד *dual.* שָׁדַי Brüste.

שָׁד *m.* Verwüstung. Stw. שָׁדַד.

שָׁדַד 1) gewaltig seyn, gewalt-thätig behandeln, überwälti-gen. Ps. 137, 8. 2) verwü-sten. *Pu. pass.* Davon

שָׁדַד *m.* der Allmächtige, *Epith.* Gottes, *Plur. excellentiae* von שָׁד *Adj.* stark, mächtig, mit der alten Pluralendung י (S. 106, 2, b).

שָׁדַח versengen.

שָׁדַח ein gewisser Edelstein, gew. Onyx.

שָׁדַח *m.* (lies: *schaw'*) 1) Frevel, Sünde. 2) Lüge, Falschheit. Stw. שָׁדַח böse seyn.

שָׁבַע 1) zurückkehren. Von leb-losen Dingen: zurückgegeben werden. 2) sich bekehren, mit שָׁבַע und שָׁבַע: zu jem. 3) vom Zorne: sich legen.

Hi. 1) zurückführen, zurück-geben. 2) vergelten. 3) mit

שָׁבַע: das Leben zurückführen d. i. erquickern. 4) wiederholt darbringen, zinsen (von einem Tribute), lat. *referre*. 5) mit שָׁבַע Antwort bringen, mit d. Acc. d. Person. *Ho.* zurück-gegeben seyn.

שָׁבַע *m.* Schleppe. Ungebr. Stw. שָׁבַע weit, schlaff seyn.

שָׁבַע weit seyn, gerettet seyn. *Pi.* שָׁבַע um Hülfe rufen.

שָׁבַע *m.* Fuchs, eig. Höhler, Höhlenbewohner, vom Stw. שָׁבַע hohl seyn.

שָׁבַע s. v. a. שָׁבַע eig. nach etwas schnappen, dah. nachstellen, nach etwas trachten (1 M. 3, 15), überfallen (Ps. 139, 11).

שָׁבַע *m.* Trompete.

שָׁבַע laufen. *Hi.* überlaufen, über-siessen, m. d. Acc. Davon

שָׁבַע *f.* Wadenbein, *crua*

שָׁבַע s. שָׁבַע.

שָׁבַע *m.* Geschenk, bes. zur Be-stechung.

שָׁבַע s. v. a. שָׁבַע beugen, davon *Hithpal.* שָׁבַע sich beugen, verneigen. *Fut. apoc.* שָׁבַע S. 74, Anm. 17.

שָׁבַע sich bücken, ducken. Hiob 38, 40.

שָׁבַע schlachten. שָׁבַע ver-setztes, vermischtes Gold. Ein ähnlicher Tropus ist im Deut-schen: den Wein verschnei-den f. versetzen.

שָׁבַע *m. pl.* Wolken.

שָׁבַע *m.* Morgenröthe.

שָׁבַע *Pi.* und *Hi.* verderben, ver-derbt d. i. schlecht handeln.

שָׁבַע und שָׁבַע *m.* Ueberschwem-mung, Regenguss, Fluth. שָׁבַע eine Fluth (ist) der Zorn. Spr. 27, 4. Stw. שָׁבַע über-schwemmen.

שָׁבַע singen. Davon

שיר *m.* שירה *f.* Lied, Gesang.

שית 1) setzen, stellen, legen.
2) zu etwas machen, mit dopp.
Acc., machen überh. Ps. 104,
20.

שית *m.* Dornen, Dornen-Zaun.
שכב liegen, sich legen. *Hi.*
umlegen (עין Gefäss), dah.
ausgiessen. Hiob 38, 37.

שכח *m.* der Jungen beraubt.
Stw. שכל.

שכור *m.* trunkener, auch bloss
Trinker, Zecher.

שכח vergessen. *Ni.* pass.

שכח sich setzen (vom Wasser).

שכל kinderlos seyn, werden.
Pi. kinderlos machen.

שכם *Hi.* früh aufstehen, früh
thun.

שכם *f.* (Nacken) Sichem, Stadt
im Gebirge Ephraim, später
Neapolis, jetzt Nablús.

שכן wohnen. *Hi.* wohnen las-
sen.

שכר sich berauschen.

שכר *m.* berauschendes Getränk.

שלג *m.* Schnee.

שקט *f.* Ruhe. Stw. שקט.

שלו *m.* 1) Heil, Wohlbefinden.

2) Frieden. לשלום in Frieden.

3) concr. der sich wohl befin-
det. 1 M. 43, 27. Stw. שלם.

שלח 1) schicken. 2) insbes.
(Aufträge) senden, jem. etwas
sagen lassen, entbieten. 1 Kön.
21, 11. 3) mit יד: die Hand
ausstrecken, an etwas legen,
mit ב. *Pi.* s. v. a. *Kal* no. 1.
3, mit ל Spr. 31, 20, auch:
1) werfen (nach dem Ziele).
2) entlassen, loslassen.

שליח *m.* Pfeil, Geschoss.

שליח *m.* Tisch.

שלישי *Adj.* der dritte. שלשים

dritte *f.* Kammern des dritten
Stockes 1 M. 6, 16. *Fem.* ירית
am dritten Tage, übermorgen.

שליך *Hi.* werfen, hinwerfen. *Ho.*
שליך hingeworfen seyn.

שלל *m.* Bente, Ansbeute, Ge-
winn. Stw. שלל plündern.

שלם *integrum esse.* *Pi.* wie-
der gut machen, wiedererstat-
ten.

שלום *m.* (Friedlicher, gleichs.
Friedrich, vgl. 1 Chr. 22, 9)
Salomo, Sohn Davids, dritter
König der Israëlitcn.

שליח ausziehen.

שלש *f.* שלשה, שלשה *m.*
drey. Davon

שלש am dritten Tage thun.

שם daselbst, auch: dahin (1 M.
2, 8). Mit ה *parag.* שמה da-
hin, aber auch s. v. a. שם.
שם woselbst. §. 121, 1.

שם *Plur.* שמות *m.* 1) Name,
insbes. berühmter Name, Ruf
1 Kön. 5, 11. 2) *N. pr.* Sem,
Sohn des Noah.

שמד *Hi.* zerstören.

שמה *f.* Wüste, etwas Verwü-
stetes. Stw. שמה.

שמע *f.* Gerücht. Stw. שמע.

שמים *pl. m.* die Himmel. §. 86,
5 Aum.

שמיר *m.* Dornen, Dornstrauch.

שמם verwüstet seyn. *Ni.* dass.

שמה *f.* Wüste.

שמן fett seyn. Trop. vom Her-
zen: gefühllos, dumm seyn,
vgl. *pingui Minerva aliquid*
facere. *Hi.* fett, gefühllos
machen.

שמן *m.* 1) Fett. שמן-בן Sohn
des Fettes, für das Adj. fett.
2) Oel, Salben.

שמנה *f.* שמנה *m.* acht. *Plur. c.*
achtzig.

שָׁמַע 1) hören, auch a) gehorchen, befolgen, b) erhören. Mit **אֵל**, dem Acc., auch mit **בְּקוֹל**, **לְקוֹל**. 2) verstehen.

שָׁמַע *m.* Gerücht.

שָׁמַר 1) bewachen, behüten, bewahren. 2) beobachten, *Ni.* sich hüten.

שָׁמְרוֹן *N. pr.* (Wacht) Samaria, Residenzstadt des Reiches Israel.

שֶׁשֶׁשׁ *m. und f.* Sonne.

שֶׁשֶׁשׁוֹן (sonnig) *N. pr.* Simson.

שֵׁן *m. und f.* 1) Zahn. 2) Elephantenzahn, Elfenbein. 3) Felsenzahn, Klippe. *Dual.* **שֵׁנִים**.

שָׁנָה wiederholen.

שָׁנָה *f. Plur.* **שָׁנִים** und **זֶה** Jahr.

שָׁנָה *f.* Schlaf. *Stw.* **שָׁנָה**.

שָׁנִים *pl.* Elfenbein.

שָׁנִי *Plur.* **שָׁנִים** Coccus, damit gefärbte Gewänder. Der Coccus (arab. *Kermes*) ist ein kleines Insekt, ähnlich der Cochenille, womit carmesin gefärbt wird.

שָׁנִי *f.* **זֶה** der, die zweyte. Das *Fem.* auch: zum zweyten Male. *Plur.* **שָׁנִים** (Zimmer) des zweyten Stockes.

שָׁנִים *m.* zwey.

שָׁנָה schärfen.

שָׁנָה *f.* Gebiet von Babel, Babylonien.

שָׁסַע *Pi.* 1) zerreißen. 2) *verbis lacerare*, schelten, anfahren.

שָׁעַן *Ni.* sich lehnen, mit **עַל** an etwas.

שָׁעַע streichen, streicheln. *Hi.* **הָשַׁע**, *Imp.* **הָשַׁע** bestreichen, verkleben (die Augen). *Jes.* 6, 10. *Pilp.* **שָׁעַע** erfreuen, sich erfreuen. *Jes.* 11, 8 (eig. sich streicheln, schmeicheln).

שָׁעַר *m. und f.* Thor, Pforte.

שָׁעַרִים *m. pl.* Freude, Wohlgefallen. *Stw.* **שָׁעַר** *Pilp.*

שָׁפַט richten. *Part.* **שָׁפֵט** Richter, auch Anführer.

שָׁפַךְ vergiessen, z. B. Blut.

שָׁפְלָה *f.* Niederung, niedere Gegend, mit dem Art. vorzugsweise der südwestliche Landstrich von Palästina. *Stw.* **שָׁפַל** niedrig seyn.

שָׁפַךְ *m.* Bergmaus.

שָׁפְפָה *f.* Menge. Ungebr. *Stw.* **שָׁפַע** übersliessen.

שָׁפַר *s.* **שָׁפַר**.

שָׁקַד *m.* Mandelbaum, Mandel.

שָׁקָה *Hi.* tränken, zu trinken geben. Davon **מִשְׁקָה** *w. m. n.*

שָׁקַט ruhen, rasten.

שָׁקַל *m.* eig. Gewicht (von **שָׁקַל** wägen) *spec.* Sekel, *siclus*, etwa $\frac{1}{2}$ Loth.

שָׁקִמִים *pl.* Maulbeerfeigenbäume, *sycomori*, ein in Palästina sehr häufiger Baum, dessen Blätter den Maulbeerblättern, dessen Früchte aber den Feigen gleichen.

שָׁקַק hin- und herlaufen.

שָׁקַר *m.* Lüge, Trug. *Stw.* **שָׁקַר** lügen, trügen.

שָׁרִיוֹן *m.* 1) Panzer. 2) *N. pr.* eines Bergrückens vom Libanon.

שָׁרַץ 1) wimmeln, kriechen (von kleinem Gewürm und Wasserthieren). 2) sich stark fortpflanzen, vervielfältigen. Davon

שָׁרָץ *m.* Gewürm, kleine Wasserthiere.

שָׁרַק zischen, pfeifen.

שָׁרַשׁ *m.* 1) Wurzel. 2) Wurzel-sproßling. *Jes.* 11, 10. *Plur.*

שְׁשִׁים lies: *schoraschim*, §. 9, 2, c.

שָׁרָה *Pi.* bedienen.

שֵׁשׁ *m.* Byssus, feine, weisse ägyptische Baumwolle.

שֵׁשׁ *f.* שֵׁשֶׁת *m.* sechs.

שֵׁשִׁי *m.* שֵׁשִׁית *f.* der, die sechste.

שָׁתָה trinken.

שְׁתֵּים *f.* zwey.

שָׂחַל *m.* Reis. *Stw.* שָׂחַל pflanzen.

שָׁחַץ *Hi.* pissen.

ח.

חָמָה *f.* etwas Begehrungswürdiges, Lust, Zier. *Stw.* חָמָה *Pi.* begehren.

חֲמָה *f.* Feigenbaum, Feige.

חֲמָה *f.* Gelegenheit, Vorwand. *Stw.* חָמָה. *Hithpa.* Gelegenheit suchen.

חָמַר *m.* Gestalt, Bildung. *Stw.* חָמַר bezeichnen, beschreiben.

חֲבֹהָ *f.* eig. Kasten, dann von dem kastenartigen Fahrzeuge (der Arche) Noah's, vgl. auch 2 M. 2, 5.

חֲבוּנָה *f.* Klugheit. *Stw.* חָבַן, חֲבִין.

חֲבֵל *f.* Erde, Erdkreis, eig. bewohntes, bebautes Land. *Stw.* חָבַל.

חֲבֵן *m.* Stroh, oder vielmehr Hexel.

חֲדָה *m.* Oede, Leere. *Stw.* חָדָה wüste seyn.

חֲדָה *m.* und *f.* Fluth, poet. Ausdruck für: Meer, Gewässer.

חֲדָה *m.* Mitte. *חֲדָה* in der Mitte, in.

חֲדָה *m.* Bedrückung, Gewaltthätigkeit. Ungebr. *Stw.* חָדָה bedrücken.

חֲדָה *f.* Rüge, Tadel. *Stw.* חָדָה *Hi.*

חֲדָה *f. plur.* 1) Familien, Geschlechter. 2) Familiengeschichte. 3) Geschichte überhaupt. *Stw.* חָדָה.

חֲדָה eig. das Jammerbereiten, *Verbale Pi.* (no. 28) von חָדָה. Dann *pro concreto*: der da Jammer bereitet, Quäler, Peiniger. Ps. 137, 3.

חֲדָה *f.* Warm. *Stw.* חָדָה.

חֲדָה *f.* Gräuel, etwas, wovor ein Volk (religiösen) Abscheu hat. *Stw.* חָדָה *Pi.* verabscheuen.

חֲדָה *f.* 1) Lehre. 2) das göttliche Gesetz, und weil dieses den Haupttheil der israelitischen Religion ausmacht, 3) Religion überh. *Stw.* חָדָה *Hi.* no. 2.

חֲדָה *f.* Anfang. *חֲדָה* eig. im Anfang, dann: vorher, das vorige Mal.

חֲדָה *Præp.* 1) unter. *חֲדָה* unter (etwas) weg, auch *adv.* unten. *חֲדָה* unterhalb einer Sache. 2) für, anstatt. Mit *Plural-Suff.* חֲדָה, aber auch חֲדָה. §. 10L. Davon.

חֲדָה *f.* חֲדָה, der, die untere. *Plur.* חֲדָה untere (Kammern). *Plur. fem.* חֲדָה die Tiefen der Erde.

חֲדָה *m.* Süden (eig. was Rechts liegt, von חֲדָה, s. חֲדָה).

חֲדָה *m.* Most. *Stw.* חָדָה besitzen, hier: (den Kopf) einnehmen.

חֲדָה *m. pl.* Pfauen.

חֲדָה aufhängen.

חֲדָה nur *Hi.* חֲדָה mit חֲדָה: täuschen. Eig. niederwerfen, zu Fall bringen, dah. σφάλω, fallo.

חֲדָה *m.* Furchen.

חֲדָה sich wundern.

- המול** *Adv.* gestern.
תמיד *Adv.* immerfort, beständig.
תמים *Adj.* 1) vollkommen, z. B. vom Gesetze Gottes. 2) von Personen: *integer*, unsträflich. *Stw.* תָּמַם.
תָּמַם 1) vollendet, fertig seyn. 2) unsträflich seyn, als solcher erscheinen. *Ni.* aufgerieben, vernichtet werden.
תָּמַךְ fassen, halten.
תְּחִמָּתָהּ *N. pr.* einer Stadt im Gebiete der Philister, dem Stamme Dan zugehörig. Davon das *Nom. gent.*
תִּמְנִי der Thimnit.
תָּמַר *m.* Palme.
תָּתַן *Imp.* von נתן geben.
תֵּינִן *m.* grosses Seethier.
תֵּעַב *Ni.* verachtet, verabscheut seyn.
תָּעַה herumirren.
תְּעָלָה *f.* Canal. *Stw.* תָּעַל.
תֵּשֶׁרֶת *m.* Scheide (des Schwer-tes). Abgek. für תִּצְרָה vom *Stw.* צָרָה entblößen.
תֶּפֶן *m.* Pauke, Handpauke der Morgenländer. *Stw.* תָּפַף schlagen, pauken.
תִּפְאֶרֶת *f.* Zierde. *Stw.* פָּאָר *Pi.* zieren.
תִּפְרוֹת *m.* Apfel, Apfelbaum.
תִּצְרָה zusammennähen.
תִּפְסַע ergreifen.
תְּקוּפָהּ *f.* Umlauf, Umschwung, von dem Kreise, den die Sonne beschreibt. *Ps.* 19, 7. *Stw.* תָּקַף = תָּקַף *Hi.* umlaufen.
תָּקַע heften, anschlagen. תָּקַע in die Trompete stoßen.
תָּרִי *Plur.* תָּרִים Kaufleute. *Stw.* תָּרָה herumziehen (als Kaufmann). Vgl. תָּרַח.
תָּרָמָהּ *f.* tiefer Schlaf. *Stw.* תָּרַם *Ni.* tief schlafen.
תִּרְעָה *f.* Feldgeschrey. *Stw.* תָּרַע, רָעָה.
תִּרְשִׁישׁ *f.* Tartessus, Stadt und Gegend in Spanien am Ausfluss des Baetis (jetzt Gnadalquivir), berühmter Handelsplatz der Phönizier.
תִּשְׁאָה *f.* Lärmen, Geschrey. *Stw.* תָּשַׁח = תָּשַׁח.
תִּשְׁבִּי *N. gent.* Thisbit, von der Stadt Thisbe im Stamme Naphthali.
תִּשְׁעָה *f.* 1) Hülfe. 2) Hülfe Gottes, Sieg. *Stw.* תָּשַׁע = תָּשַׁע.
תִּשְׁתָּהּ *f.* Verlangen. *Stw.* תָּשַׁח wornach laufen, es begehren.
תִּשְׁעָה *f.* תִּשְׁעָה *m.* neun. *Plur.* תִּשְׁעִים neunzig.
תָּתַן *Inf.* von נתן geben.

Von dem Verfasser sind noch folgende in die hebräische Philologie und Schrifterklärung einschlagende Schriften erschienen und in der Renger'schen Sortimentsbuchhandlung zu erhalten:

Hebräische Grammatik. *Eilfte* verbesserte Auflage. Halle 1834.
gr. 8. 21 gr.

Auch unter dem Titel:

Hebräisches Elementarbuch. *Ister* Theil.

Thesaurus philologicus criticus linguae Hebraeae et Chaldaeae
Veteris Testamenti. Tomi *primi* fasciculus *primus*. Lipsiae
1829. 4maj. 3 Rthlr.
auf Schreibpapier 4 Rthlr.

Lexicon manuale hebraicum et chaldaicum in Veteris Testamenti
libros. Post editionem germanicam tertiam latine elaboravit
multisque modis retractavit et auxit Guil. Gesenius. Lipsiae
1833. gr. 8. 4 Rthlr. 8 gr.

Hebräisches und chaldäisches Handwörterbuch über das Alte Te-
stament. *Vierte* verbesserte und vermehrte Auflage. gr. 8.
Leipzig bey Vogel 1834. 3 Rthlr. 16 gr.

Geschichte der hebräischen Sprache und Schrift. Eine philolo-
gisch-historische Einleitung in die Sprachlehren und Wör-
terbücher der hebräischen Sprache. 1815. Leipzig bey
Vogel. 1 Rthlr. 8 gr.

De Pentateuchi Samaritani origine, indole et auctoritate com-
mentatio philologico-critica. 4maj. 1815. Halae, impen-
sis libr. Rengerianae. 20 gr.

Ausführliches grammatisch-kritisches Lehrgebäude der hebräi-
schen Sprache mit Vergleichung der verwandten Dialekte.
gr. 8. 2 Theile. Leipzig bey Vogel 1817. . . 4 Rthlr.

Der Prophet Jesaia, übersetzt und mit einem vollständigen phi-
lologisch-kritischen und historischen Commentar begleitet.

1r Theil: Uebersetzung (die auch besonders verkauft wird).
2te Auflage 1829.

2r Theil in 2 Abtheilungen und 3r Theil: Commentar.
gr. 8. Leipzig bey Vogel 1821. 8 Rthlr.

J. L. Burckhardt's Reisen in Syrien, Palästina und der Gegend
des Berges Sinai. Aus dem Englischen mit Anmerkungen
von Gesenius. 2 Bände. Mit Charten, Plänen und vielen
griechischen und semitischen Inschriften. gr. 8. Weimar,
Industrie-Comptoir. 1823. 3 Rthlr.

Anecdota Orientalia. Fascic. I. Auch unter dem Titel: **Carmina Samaritana e codd. Londinensibus et Gothanis edidit et interpretatione latina c. comment. illustravit Guil. Gesenius. 4maj.** Lipsiae, imp. Vogelii. 1824. 1 Rthlr. 4 gr.

De inscriptione Phoenicio - Graeca in Cyrenaica nuper reperta
Commentatio philologico - historica. 4maj. Halae, imp. Renger. 1825. 15 gr.

